

وما جربناه للنعم ان نأخذ فاشتبك من اجزاء الحسن والخشاش والنج زهر او رقا واصلا وتشرا
ويزر اسفل زهر خراسا با قدام كل نصف جز زعفران ما يتسلى بطبخ الكحل حتى يصفى فيصفى
في طنجير مع الخل واثان حتى ينجى الدهن فانه من الاسرار العجيبة في دفع الصداع والاسهال
الفرع كينما يستعمل وان زدت بالعبارة كان غائيا والضميد بالسلالة المذكورة فنعلم ذلك
الطبخ بالملح ومن لم يجره ولا يطلع في زهر قالوا ومن الخرا صطرح الزعفران او الصبر
او خسر من ثمار الخش تحت الرسا به ووسمها الى اس العلبة من غير علم وكذا الكحل
الزهر وحده والحليب كينما يكون من الخشاش والحبس السكر وشم العبر وقلم الفس
السيار من يجرى الدهن عند تغير المناخ بخلط او بخار يصير له القوى القليلة كالزهر الصند
لا تقبل ان تسم الصدرة واسبابه كثيرة واعطى لها النعم ثمن او فتر او هم حاجه تستد
ويتعد الى صول اليها فان انتقت هذا لاسبابا فالعيا من حبة فساد المزاج فار
ونسى صبره في الطاري الصدرة وعكس السواد او اسرع حفظه وابطاء لسيما
فالطاري الدم وعكس البلعوم فتر ان تعلق ذلك بلوانم الخيال وعلاما كل معلوم ومن
علاما فساد الخيال فبيان النام وفساد الوسط علم القدرة على الفكر والموضع
العلاج لا تشك انما في هذا المرض من علاجها من البرد نحو الاعتناء بتقوية الخلط الباردة
بالا باحوا ويطيب ان علبت السواد بما فيه حرارة نظما واستنشاقا وكلا وهذا يطعم
البنفسج والبابونج وشم الفلفل المسك والنعنعين واكلها جبينها والبلاوة والذهن
بالزبد ومن الخلف في هذا الموضع من كينما يحرق شمع السواد الصبر والفانج والنعنع
وصند السواد وشم السواد كالبلى من كل سبعين من نصف صلك فلفل ابيض واسود وشم
من كل اربعة صبر او زبد خالصين كينما تستحق كينما من كل ثلثة صلك عنده من كل عشرة
قرا يطبخ بالخل السواد في شلال وان علبت الرطوبة زودا سعل مثل الصبر خاج ونخل
من كل اربعة صبر وان اردت بها بطة الشيب وضعف في الاصل او براه الحدي
وتبقى قوة هذا الدواء سبعين من علاج النسيان ثم الغند بادسة جز من حبة النعنع
والجاء وان يكسر من بلع قلب الحدي وشم الزعفران في تكبير الموضع المحقق
فانه بما يتا مثل البساق والسابع
فانيسا ما يجاز كالمشم والصل او بيرة كالعندس واللب او خاصية كالنقاع قالوا ومن
اعطى ما يدره الكذب والافعل وسما الرطب منها كل ذلك احزان من كتاب المذكور ومن
جرب ارميا الفاضل شيخ داود المصري مما حصل تذكره له وانا العبد المذنب
وربعه ١٠

باب
في ان الشرا وال
الا حشر للبدن اسبابا
وقد زاد في هذا بابا
وتدبر انما الكسر
في السعال
فلا تاجونه والاخل بغيره
المصونة وامر بالمطامع
احد الصلح
شعيرات
بالدكتور
من يعجز
عشرون
مع كل عشرة
وتحضر
كل سبعين
الى عشرة
والشرب
العقار
في الشتاء
بالتقوية
وكذلك
لا ينام
في السيل

باب
في ان الشرا وال
الا حشر للبدن اسبابا
وقد زاد في هذا بابا
وتدبر انما الكسر
في السعال
فلا تاجونه والاخل بغيره
المصونة وامر بالمطامع
احد الصلح
شعيرات
بالدكتور
من يعجز
عشرون
مع كل عشرة
وتحضر
كل سبعين
الى عشرة
والشرب
العقار
في الشتاء
بالتقوية
وكذلك
لا ينام
في السيل

رسالة حفظ بسم الله الرحمن الرحيم اللهم صل على سيدنا

الحمد لله كفاء افضاله والصلوة على محمد وآله الباب الاول في
ذيل لكيفيات قل لكيفيات التي جعلها الله مدار كيفيات الا
ربها لثوار بعض اشياء هي الحركات والبرودة والطوبى و
اليوسة وسميت هذه الاربعة طابع مفردة وهي التي يكون
باجتماعها الاشياء المركبة مثل النار وهي حارة يابسة والعوا هو
حار رطب والماء هو بارد رطب والارض هي باردة يابسة
الباب الثاني في ذلك الاعتدال وتقدم على سائر الطابع والفصول
ان افضل النشور هاتين الاربعة التي ذكرناها كان معتدلا
ينسأ الحارة ورطوبة مفردة فيكون متعفنا ولا الى برودة ورطوبة
فيكون معتدلا ولا الى برودة فيكون مجتدا ولا الى حارة ويبس
فيكون متحر قابلا باخذ من كل طرف فيعادلها وهذا هو الاعتدال الحقيقة
وكذلك الفصول والازمنة فان افضل الازمنة واحدتها الفضل
الربيعي وذلك لاعتدال الزمان وفترة وانبعثت الحركات وابتدأ النشور

[illegible]

موضع شدة
 بعد الطلوع والنسيم
 التقييد لكل ما انعم الله عليه من اجل
 وفيما ظهر في فم من قوا الاشياء على ان لا تقص
 في معدته من الاخطافان وجده طبيباً عذابه ذلك على
 صحة البدن وقام الاعتدال وان وجده ما زاد الى المرات مع ذلك انك
 على بادة الصفراء فيجب ان يتناول من المالحين الطين ذي وشرط على ان يتناول
 من الماء الحار الجيد المائاة الى الاصل المعدة وان وجده يستفي فيه مع بخار حار
 دلت ذلك على بادة حرارة في معدته فالقول بان يتناول شربة من الحار والبارد
 من البفسج وان وجده مع ذلك خشونة في حلقه وصدرا شربة من الحار والبارد
 مسك والعودي ونحوها والتسوقات النافعة لكل سرج ومنافعة شربة
 ومنفعة وذكرا الانجاب التي تخالفها من ان يتجمع في اصولها شربة من الحار والبارد
 الانسان تبقيها ونقطة اللثة ومنها من انواع الامراض والاضطراب والخلل والقرب واصول
 البياض المعدة فيقول انما يتناول من التيقون وانقصان الخلق ونحوها ويتناول
 في التناول البياض فيتم التيقون وانقصان الخلق ونحوها ويتناول
 السنونات لا صاحب كل من
 فاصحاب

الدم
 من العدم المفسر و
 الملح والعود والعصا صاحب
 الصفراء من الابيض وزياد الجرب والبورق
 العود الجرب وعن قوا التيقون والحاشفة الباب السادس
 في التيقون ومنفعةها وكيفية استعمالها وما يجب ان يستعمل عند تركها
 ان التيقون حفظ الصحة احدها متى علم ان في معدته
 بقايا طعام امس وبارج خلقت عن الهضم ويستدل عليه بظهور الكسل والقوة
 وتثقل التقي وقلة شهوة الطعام وزيادة التيقون وضرب يد به بالشيء الذي
 ولعب الصولجان او غير من انواع اللعب لنهيج فيه الحراك الغريزي ويزيل عنه
 تلك العوارض والناحية من منافعها امتحان الرجال والذواب والفرسية
 والسارعة والمداخلة والحلة والجرب وحد التيقون تبعه قدن وهي
 عنه النقل والقول الذي كان فدا قبل استعماله ويستند شهوة الطعام
 وضرب يدا من الحرة الملاحضة ثم تركه ويخلل الحمام ويصب عليه الماء
 صابوناً او يتناول الحار فدا من الوردة ويسبح الخروج ويتناول
 طعاماً خفيفاً كالخلل والزيت ونحوه الباب السابع
 في هيبه الحمام ومنفعة استعماله

السحر

والنار ليس
 التي يجب فيه عقيب
 الخروج منه ان الحام منقوع على مديه
 الانسان وذلك ان الانسان مركب من الاجسام
 الثلاثة اعني الطعام والاعلاط والارواح وكذلك الحام يكون
 في الحام يكون مثل هذه الآلات اعني الحماة والماء والهواء والخنان والحام
 في الحام يكون مثل هذه الآلات اعني الحماة والماء والهواء والخنان والحام
 ما كان منفع التبرك واسم البيوت كثير الا يكون قاذبي على وجه الارض
 ويكون له كوة نحو المشرق ويكون مأوى وهو قوة طبيين ويحبها
 على خلاف ذلك ويخرج الحام في هذا الفصل باغصان التبرك والقطن
 او العادس ويحبها حاما بكساحة الطريق والثلث والزلزل وفي ندير
 دخول الحام للنزاج المعتدل التخرج وغسل اليدين والتنوير وتجرأ قبل
 دخول الحام حركه لسيارة ويحب في كل بيت كذا معتدلا ان كان الله
 صافيا وان كان كذا بالمدليل ويسهل خروجه بالعرق والفسد وتخرج
 الفاتر وبذلك بدنه بالمدليل ويسهل خروجه بالعرق والفسد وتخرج
 بدنه ان لم يكن هناك حرارة او كانت لجهة اعياء من جهة التبرك والفسد
 فبدن من الورق لان من شأنه ان يذهب بالاعياء ونفيل الرأس
 مناع ورق الفستق واللحم اللين الدقيق النحول
 المنع ببناء الاسنان

العظام

مضاد الجوارح والاسنان

او غوة
 الحام في بقاء الاسنان في نفسه كثير جدا او
 فان وجد في راسه او في فم او في الخنق او في العنق او في
 حكة في العنق او في الخنق او في العنق او في الخنق او في العنق
 وان احتاج الى التنوير والمساك والذرة والقذرة من الصدلين والعود والكافور
 بالعود المرقى بالكافور والنعفران وتياول بعد خروجه من الحام من شرب
 ومن النفع وقيل من النعفران وتياول بعد خروجه من الحام من شرب
 الزمان او شرب العناب وشرب البسكة والنعفران وتياول بعد خروجه من الحام من شرب
 من الاطعمة العديدة المتعة بالسكة والنعفران وتياول بعد خروجه من الحام من شرب
 المطيية بالابان من رقة او مطيخة باعناق الحادون وان احتاج الى التنوير
 بان يتدق الثياب وتياول من رقة او مطيخة باعناق الحادون وان احتاج الى التنوير
 الماء فاتر صبا متوازلا ويخرج من رقة او مطيخة باعناق الحادون وان احتاج الى التنوير
 ومقدار ما يحتاج تقدمه واخيره وتنقيه ويحب عن تياول
 الطعام عند استدامه الطبقه وخالو الجوف ويحب عن تياول
 اذا كان الامس بخلافه بان لا يستدعي الطبقه
 او يكون العدة مملية
 فان ذلك

وقيل

تقوله من صحة
الامس من صحة
الاستدعاء كالتصريح والسكران
يجب ان يقدم الطعام قبل البهيم فان لم يجد مسلكا
يسرع هضمه منى فاخذ من الوجبة تقديم ما هو اقرب على هضم
تغيره فسد لفساد الماست واللبس وما يجري مجرى هذا الى الامس
افانظ مثلا يقدم الماست واللبس وما يجري مجرى هذا الى الامس
لحوم الغنم على نحو البقر والنبوس وما يجري مجرى هذا الى الامس
وهن الوزن الدقيق يقدم على تيب الطعام من اول الى آخر على هذا المثال
والتمس والفانيد ويجب ان يكون تيب الطعام من اول الى آخر على هذا المثال
فيما اوله بالخبز والملح متابع لسنة النبي صلى الله عليه وآله انه قال نفاء لكل
داء فوالاستفاد باجاء لما فيها من كثرة الغذاء ثم الانشاء الحامض
الشهوة ثم القلب لما فيها من تشفط الطوبى بالتاسع في الشرب وانما
الحلوة آخر الاشياء لنقله وابطاء هضمه بالباقي التاسع في الشرب وانما
ويبان منافعه ومضاره وكيفية استعماله والتدبير فان كل ما كان عمل
مختلفا انواع الشرب باختلاف المواضع والتدبير فان كل ما كان عمل
التمس فيه اكثر يكون اسخن وما يكون اقل يكون ابرد وعم
الاطباء ان طبيعة الشرب البهيم حار
طوب والطوبوخ منه
اختر

اختر وامر
الذي يبي اقل حارة من البهيم
وذلك لاكتساب الماء وفيها شئ
من البهيم قبل قوة حبه وكثر طوبه وخاصة اذا كان
احر البهيم لا يبي اقل حارة ولا حار منه اكثر حارة وخاصة اذا كان
البلاد كالمدينة فانه يدين ويطلب والاحمر منه اكثر حارة وخاصة اذا كان
من البلدان الحارة واقوى الشرب واستخدمه الاصفر اللون الصافي البرق
التي لا يجد من الطعام الا انما اقل غذاء وتطبا والتل الذي يبي الى
المرات يصلح الايمان الحارة فطاحل ابطال وصاحب البهيم شرب من شارب
الصحيح الطعم معدار بقية ابطال وصاحب البهيم شرب من شارب
من الشرب الذي يبي الى البرق وانما منافع الشرب في شارب
المطبوخ الحديث الذي يبي الى البرق وانما منافع الشرب في شارب
بول الدم الصافي ويهضم الطعام وينفذ الغذاء الى العروق ويغسل الاوساخ
من مجاري البدن وينشط ويجمعها ولها سوى هذه النافع كثيرة
الا اننا اكتفينا بهذا مختار الاستدعاء او شرب من لا شرب في الغيرة الصحيحة فان ذلك
شربها او شربها على الاستدعاء او شرب من لا شرب في الغيرة الصحيحة فان ذلك
يورث انما من العمل الصعبة ذكر ما يتقل عليه لكل من لا شرب في الغيرة الصحيحة فان ذلك
الاعتدال بالبرق والتفاح والنفخ بالبرق
اصحاب السوداء بالنسبة الطيبين
المنوع العجمين
البيت

الصحيح الطعم الذي لا شرب في الغيرة الصحيحة اجود حار الدوا ينزله الطوبوخ

٩
 السند على التوهم
 وهو ان يحرك البدن والراس مع
 نقل وخامد وقت التجو واجل الوجتين و
 الغنيين وخلاوة طعم الفم فان كانت العلامات في البدن كله
 يفصد الاحل وان كان في اهل البدن يفصد القفطال وان كان في اسفل البدن
 او الكبد والترتبه يفصد الباسلق وقد قلنا ذكر ما يفصد من العروق فان
 هذه العروق وان كان في فصدها منفعة فان منفعتها لا يبلغ ما ذكرنا في
 بذكر الاجزاء والاختصار ونحنا الفصد يوم القدر يكون كسعد
 الزاحين ويكون القمر في ذلك في اختيار الاعمال اذا بلغنا موضع
 يكون القافص للتوهم وتبين ذلك في اختيار الاعمال اذا بلغنا موضع
 ويدل ذلك موضع الفصد حتى يحل ويصب عليه من الماء صبا متواترا
 الجلد وقيل الوجع ويكون للوضع حاد اجدا يشد العضد فوقه اربع اصابع
 مضبوته شدا معتد لان احتيج الى اخراج الدم الكثرة اذا كان الدم كرا
 مع فتحا وسعا وان اراد ان يخرج ففما معتد لاما فلا يسهل الغاية
 وسيل الزفاده بالماء في راس الكافور ليسكن
 الحرارة وتبين بقية
 من راحة

من الزمان و
 التفاح ويحبب شرب
 السكخبين بايديه من الغشي والبصل النمبر
 او المشوي وماء اللحم وساب تعلمه العانة قبل التمشيح
 فان ذلك يكون ولا بد على الطبيعة وتقصر في ذلك اليوم عاتق
 الزمانه واخذ المنزلات الحامضة والمرة وتبين ان لم يكن به حارة ولا
 من الشرب المنزج وفي الحماة فانها سته يتعمل عند الصداق من تحت الا
 جميع الفرس ليجرح منفع الماء البارد في ذلك مع قوم الشدة او اخذ مع احمر
 العين ويجلان يكون الجمام خفيف اليد جيد الآلة ويضع موضع الجحيم
 ليحذر الموضع وقيل الوجع ويوضع على موضع بعد الفرج منه الوراء اليانين
 والصندل البار الثاني عشر في الاسهال ومنفعته تدبير كل استفراغ وكل
 خلط وعلامته دلايل الصفراء صفرة اللون ودوار الراس سببا عند خلوه
 ومرة طعم الفم واحتكاك البدن من بين غشي وجشاء دخاني من تقع
 الحلق وصداق خفف وقلة شهوة الطعام وكثرة العطش وبوسة الفم
 ويكون قوع هذه الاعراض ومنفعتهما على كثر الماداة وقلتها ومتى كانت
 الدلايل على غلبتها في شرب شربة من هذا المطبوخ
 هليلج اصفر عشرة دراهم هليلج
 ابلج من كل

يكون سعودا والزلزلة للصيد يختار اذا كان القمر منصرفا من كوكبه
ويكون ذلك الكوكب الذي يتصل بهما القمر ويكون احد هاتين المريخ وزحل
المريخ سلما من الرجوع والاختراق وفي لعب الصولجان وعزبه من
انواع اللعب بالكرة القمر في بروج للقلبة ولعب السطرنج والند
من الحجة التي يكون القمر في تلك الحجة وآدابنا هذا المبلغ فالحتم
المقالة حامدين لله الحليم الكريم العليم الحكيم مصلين على رسوله عليه
الكريم والهدوي الخلق العظيم والفيض العميم م الكلام الفيس
للسبح الزئبق في حفظ الصحة والحمد لله رب العالمين

منافع افضل

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين والصلوة على محمد وآله اجمعين خصوصا الله
عليهم السلام **انا بعد** چنین گوید اقل الاقل علی افضل طبیبان محمد بن
قزوینی شتهر قاطع که این رساله است مشتمله بر بعضی از امور نافعه
در صناعت طب منتخب از کتب معتدله علیها مثل قانون و کمال الصنائع
و نحوها فی الاعتماد که جمعه برادر خود غیاث الدین علی و قد الله تعالی
فی تحصیل العلوم بعباری که قلم آن مبتدی را تسهیل نماید و نباشد نوشته شود
که قبل از ترقی برانتهای مدارج علوم و حصول استعداد نفهم کتاب فیه که
بعضی مشغول را کمتر محتاج الیه الطیب از کلام متقدمین و متاخرین تالیف
نموده شد او را استخراج نمای بر بعضی مسائل ضروری طب که رعایت آنها

از اهل اخطا و ذلایعون الله تعالی محفوظ میدارد حاصل کرد و این رساله
بمنافع افضل موسوم گردید و چون خصوص این رساله را که کتب و جبره
میگرداند تالیف آنرا از لفظ غنا استخراج نمودن حالی از نسبی و نحوی از نحو
تجاول بود و آن مشتمل است بر فائده و سی منفعت و خاتمه **اما** **منفعت** **اول**
قبل از علاج بر معالجات واجبست و آن پانزده امر است که مذکور خواهد
اشاء الله تعالی **منفعت اول** در کیفیت معالجه و درین منفعت امور
که دلالت بر وجوب استغفار میفایند و امور و خفیه که رعایت آن در استغفار
واجبست بیان میگرد **منفعت دوم** در اسباب تولد خون و علل
استیلائی آن و طرق اخراج آن و آنچه متعلق بقصد است و تدارک اعراض **منفعت**
آنرا عارض میگرد و حد اخراج خون و آنچه بحاجت و در لوله قاع دارد و کیفیت
تعدیل سول المزاجی که بعد از اخراج خون باقی میماند و سهولاتی که در امر آن
دستور مناسب و نافع میباشد **منفعت سیم** در آنچه داشتن و رعایت آن
در صنعت سهولت و ترتیب دوی در منتهای واجبست **منفعت چهارم** در
تولد صفرا و علامات غلبه آن و دفع و استغفار آن و تبدیل مزاج بعد از استغفار
و درین منفعت سخبات و سهولت صفرا از مزاج و مرکبات از انواع مطبوخات

و تقوعات و خنما مذکور میگرد **در منفعت پنجم** در اسباب تولد بلغم و علته
 غلبه آن و دفع و استفراغ آن و تبدیل مزاج همدان بر همان و تیره که در باب صفا
 مذکور شد و فسخه ایارج فیض او حی که قایم مقام ایارجات کبار است و اقسام
 دوالتزید و فسخه فلاسفه ماده الحیوة و جوارش جالبیوس و جوارش اضلی و
 منفعت مذکور میگرد **در منفعت ششم** در اسباب تولد سودا و علته
 کثره آن و منفعات و مسهلان آن از مزده و مرکبه و معدلات که بعد از
 نافع میباشد و درین منفعت ما الطالیس و معجون نخاع و حب شیاری
 که سهل سودا است با بعضی از اثر بر مقوی قلب و دماغ مذکور میگرد
در منفعت هفتم در منفعات و مسهلان که زیاده بر یکظ است فراغ میکند
 از مزده و مرکبه و درین منفعت نفوس نافعین و نفوس که المنفعی که بر فقیر
 تالیف نموده و صفت چپبال و حب ایارج و حب شیاری و حب فاروق
 و سفوف صطکی و اطریفل که بر سهل و اطریفل ابیری و معجون خیارشیر و
 لوزی و دو فسخه حب سهل نافع و حقنه لینه و مسله و اطبله و احتیاج
 بیان میشود **در منفعت هشتم** در قتل اخراج انواع دیدان **در منفعت نهم** در
 عوارضی که بعضی اوقات شادمان سهل را عارض میشود **در منفعت دهم** در

اختیار و استعمال ما الحین و انواع آن و استعمال پنج چینی و انواع آن و طریقه
 استعمال پاد زهر و اقسام آن و همچنین در کیفیت استعمال جد و از و زاق و فسخه
 و شمه از استخوان ترنایق و ایارجات کبار و ترتیب خوردن حب سحاب و قریح
 قیر و طی زیت و بیان فسخ مرکبات مشهوره و همچنین اکثر مذکورات **در منفعت یازدهم** در
 اسباب تولد ریاح و علامات غلبه آن و کسر و تحلیل آن و درین منفعت حب
 کاسرا لریاح و زیتا قاربه و معجون زرد و مذکور میگرد **در منفعت دوازدهم** در
 تولد سودا و علامات حدوث و بیان منفعات آن از مزده و مرکبه مثل شربت
 الاصول و شربت دینار **در منفعت سیزدهم** در ایمان کیفیت مداوای اسهال
 و قرقه و فمما بین اسهال کبری و معوی و بیان ادویه و اجابیه از مزده و مرکبه
 مثل سفوف اسهال صبیان و جوارش حاق و قرص طباشیر قابض و قرص کراوی
 مقبلیا و سفوف بزرگ و جوارش انخواه قابض و صفت ما الحید و قابض
 صناد و رب و چند نوع حب و قایم مزاج و مساند آن **در منفعت چهاردهم** در
 ادراک بول و حیض و نفاس و خون بواسیر از شروبات و فزاج مزده و مرکبه
 فسخه قرص مز و بخورات مدده **در منفعت پانزدهم** در جواب بول و حیض
 بواسیر از مزده و مرکبه مثل اسنک البول دارد و مساند البول حار **در منفعت**

نوردهم در سکنات اوجاع عموماً مخصوصاً از فوق تا قدم از مزده و مرکبه
 مثل نخاع کبر و اطراف کتف و روضه شکر النفع هجده در دهای گوش
 و شباهها و غنای و سلاق که قوی بکشد و قوی نشه و جوارش کوی
 و ماء العسل و فلونای طرسوی و سفوف ناخواه و حب بورق و حنظل
 و بسیار ازاد و بیدانه در قوی و مقص و نفع بطن و قوی که در زاله
 و جمع طحال مجربست و سفوف مورخان و دو فحنه و قیر و طی سلیمان
منفعت هفتم در ادویه قلب و دماغه از مزده و مرکبه مثل
 بار دسه فحنه و دوا الشک بارد و مفرج حار و فحنه و دوا الشک
 شرب و بر شعشای کبر و مفرج هلیل **منفعت هجدهم** در ادویه کبدیه از
 و مرکبه مثل همچون لک بارد و شراب صندل و قوی سرد و همچون قوی
 بارد و دوا اللک و دوا الکوک و همچون قوی حار و نوش دار و **منفعت**
نوردهم در ادویه مزده و مرکبه مثل سفوفات و اشرف مقوی و معده
 و جوارش قنار سفر جلی و جوارش حبرم و سکنجین و جوارش ناخواه و جوارش
 غود و تربت جود و جوارش کویا و جوارش فلاقل و طی مقوی هاضمه **منفعت**
نوزدهم در ادویه صندل و لک نفس از مزده و مرکبه مثل لعوق حیات

الکوک
 الکوک
 الکوک

دوفخر و لعوق شخاش و لعوق بارد و حب سرفه و مغارف و حب مانع السعال و
 مبعده و حبی که اخراج فضول فیلطربکند **منفعت بیستم** در عقوبات
 منقصات باه از مزده و مرکبه مثل دوا الترجمین و دیگر معاجین باه
 و بیان همچونی که از غایت نفاست همچون جلیل النفع کثیر الفایده سنی شده
منفعت بیست و یکم در آنچه متعلق به الحامیه حیات یومی و عفتی است
 از مزده و مرکبه مثل قوی هذیان و قوی کافور و نفع غب و مطبوخ غب
 و قوی طباشیر ملین و بیان غلظت واد و بیدانه خلط و لک و فحنه و متعلق به
 و قوی و در مقوی و قوی و در دجهت شب فیزخا الصراخ و دیگر و قوی
 افنتین **منفعت بیست و دوم** در دوا کرامتی که عرض الفاد در حیات خصوصاً
 در حیات حاره صعب و باشد و ندارد آنها و آن پست رسد عرضت
 اقشرد ۲ صداع ۳ عرق ۴ زعاق ۵ فی ۶ انهمال ۷ تشنگی مفرط ۸ خواب
 ثقیل ۹ جوابی ۱۰ سعال ۱۱ عطاس ۱۲ بطلان اشتها ۱۳ احتباس طبیعه
 ۱۴ اخشوبت و لزوجت زبان ۱۵ سواد زبان ۱۶ لکنت زبان ۱۷ ثقل سر ۱۸
 درد اندرون ۱۹ برودت دست و پا ۲۰ غش ۲۱ تشنگی نفس ۲۲ شدت کب
 و قوی ۲۳ عسل ازاد **منفعت بیست و سوم** در تدریس ناخفین و بیان قوی
 ازاد

شبی و در ناهین دو فسخه **منفعت چنانچه** دلایلی متعلق به علم اوراقه
و جراحت و بیان نیز مرهم کوبس **منفعت چنانچه** در بیان کیفیت
و مضرت و اصلح بعضی از ادویه و اعانه کثیره الاستعمال به ترتیب
نهی **منفعت چنانچه** در معرفت بعضی ادویه شریفه و فخریه میانین و بدان
و بیان بدانها متعلق که موجود نباشد و بیان کیفیت ترک افیون بعد از اعتیاد
و فسخه مجنون بدان **منفعت چنانچه** در مداوی بعضی موم شریفه و
جانوران زهر دار **منفعت چنانچه** و نیم در بیان بعضی از اوزان شهور
که در کتب طبیه بیشتر مذکور میگردد **منفعت می آمد** در بعضی فواید
که معرفت آن مرطیب را از سختی و قیظنا لوجوب است **خاتمه** در بیان
بعضی از فواید متفرقه و مشتمل بر و اوده مطلب **طلب اول** در بیان بعضی از
خطایای مرض و ندرت آنها **در بیان تغییرات بعضی از امور و احوال**
طبیعی و ندرت آنها **در ذکر اعراض و امراضی که مقدمات امراض صعبه**
و مداوی آنها **در بیان مقدمات سفر** در لوازم سفر و آنچه معرفت آنها
ضروریست **در ندرت اوقات حارة و ندرت تاثیر موم** **در ندرت**
اوقات بارده و تاثیر و احداث برودت شدید **در متعلقات سفر**

در ادویه متعلقه به **در کیفیت محافظه مرکوب و مداوی بعضی از امراض**
کثیره الوقوع آن **در بیان بعضی ادویه منقوله از حضرت ائمه علیهم السلام**
در ذکر بعضی ادویه ماثوره منقوله از حضرت ائمه علیهم السلام
از الاله امراض مستعینا بالکیم القیاض **در آنچه قبل از عمل باید**
معالج و اجابت و آن بازنده امر است **اول** آنکه چون متوجه مریض گردید
بسم الله الرحمن الرحیم و سوره فاتحه کتاب بدینیت شفا ی مریض بخواند
و بشاشت و انبساط تمام نفس احوال نماید **دویم** آنکه تحقیق جنس مرض
کند مثلا آنکه بداند که مرض حمل است پس از آن تحقیق نوع مرض نماید مثلا
آن جمعی صفراوی است یا دهوی پس از آن پنجس نوع اخیر مرض کند یا آنکه نوعی
در میان نه فرو گذارد مثلا آنکه اگر جمعی صفراویست تحقیق کند که غلبه خالصه
یا غیر خالصه و قریب به هذا **سیم** آنکه در تحقیق سبب مرض سعی بلیغ بجای
آورد تا آنکه مشخص نماید که از اسباب بدنیة مثل اقسام سوء المزاجات
ساخته و مادیه و از غیر بدنیة مثل تاثیر هوا جرات یا برودت یا تاثیر عوا
نفثانیة مثل غضب و فوج یا تناول متناول یا غذا خیر وادویه یا وقوع
مثل سقطه و ضرب که کدام یک موجب حدوث مرض گردیده پس در ندرت

فاذا لم يأت بكونه **جانب** انكه نقص قوة مريض نماید از قوه نبض و حرارت
 قیام و قعود و قوه کلم و اشتها و غیره که بسیار از حاله صحت متغیر بجانب
 لاغری و زوئی شده باشد و مانند اینها اگر چنین باشد و ضعف شود
 نبض و طبعینان قلب تانی بعملی مشغول شود پس اگر علامت ظریف خلطی
 از اخلاط اربعه ظاهر باشد استغفار ان بقصد باسمل قوی توان نمود
 و اگر محتاج باساک از غذا بوده باشد بلب و غذای باساک توان نمود و اگر
 مریض ضعیف باشد و علامات مذکوره چند بوده باشد بر خلاف مذکوره
 عمل باید نمود و در تقویت بغایت باید کوشید و رعایت مبل مریض باید نمود
 که حفظ قوه از ولجی است **مجم** انكه نقص مزاج ایام صحت مریض باید نمود اگر
 انکه در ایام صحت مزاج مریض جاری بوده و مریضی که عارض گردیده نیز حار است
 باندک تبریدی اکتفا باید نمود زیرا که از مزاج طبعی خود اندکی دور گردیده و
 مزاج طبیعتی که قلیل از یادتی نموده و اگر انکه همان مریض حار بر صاحب مزاج
 باردی مریض گردیده احتیاج تبریدی در غایت قوه دارد زیرا که از مزاج
 طبعی خود بسیار دور گردیده و قس علی هذا حدوث سایر امراض بر سایر
 امراض و لیکن قلت تبریدی در مزاج حار بعضی عدم تکرار و الحاجة قوه

ان در مزاج بارد بعضی الحاح و مداومت و الا کیفیت مبرده در مریض جاری
 اقوی باید اعراض حرارت اشد و اقوی و شرح و تفصیل این مسئله ^{بسط}
 تمام در کتاب مفید عرب بیان نموده ایم **ششم** انكه تبریدی اگر جنس مریض
 ذکور است بدانکه مزاج او نسبت بجنس اناث گرم تر و خشک تر است و جنبه
 او قوی تر پس احتمال تبرید و معالجات قوی تر بیشتر دارد بخلاف جنس اناث
 و نزدیک باناث حتی و خفی **هفتم** انكه تحقیق سن مریض نماید مثلا انکه
 اگر در سن جوانی است حرارت و رطوبت و خون بر غالب می باشد
 و اگر امراض دموی بر او حادث می گردد و همچنین در سن شباب و در ^{صغیر} ^{کودک}
 و شیخوخت سودا و امراض ان الا انکه رطوبتی غریبه بر شایع غالب می گردد
 رعایت ان نیز باید نمود **هشتم** تحقیق عادت مریض نماید از چند جهت یکی
 بغمیر معتاد هست یا نه اگر باقون معتاد است بر وده و بیوست ^ج
 طبعی او غالب گردیده از تبریدی منوط و تبیین قوی احتراز باید کرد که در ^ج
 وی خوفست و اگر بشایع معتاد است حرارت و رطوبت و خون بر مزاج او
 بیشتر غالب است و امراض دموی را و بیشتر عارض می گردد و همچنین ^{دین} ^{معتاد}
 بدیگر ادویه را مثل قنب و بدیع و جوز بوا و فلانیا و مانند اینها رعایت باید

نمود دیگر آنکه بعضی معتاد بفساد بعضی سبیل و بعضی نفی و مانند اینها می باشند
 و از نمل آنها اکثر امراض عارض می گردد و اگر کسی دیگر نیز مراض کردید باید
 که بان استقراغ معتاد دفع می گردد و دیگر آنکه مردم هر ولایتی نوعی از مشا
 معتادی باشند مثلاً مردم محراثتین اکثر ماکول ایشان دوع و ماست
 و مانند آن از لبنیات می باشد و مردم دارالمریجه و خشک و اهل خراسان
 با شمای آرد و اهل هند بخود و مائ و روض واد و بیجاره و اهل ساورا
 الیه بر گوشت خصوصاً گوشت اسب و شیر اسب و مردم فارس و اکثر عربستان
 بخربا و اغراب و ادیه بر گوشت و شیر شتر و ماع و مردم کرچی و ارمی و فرنک
 بخراب و عرق و گوشت خوک و مانند اینها معتاد میباشند پس اکثر شفای
 ایشان در امراض صعبه مزمنه معتاد ایشان می باشد و این فقیر بسیار
 باین طریق علاج کرده ام و دیگر آنکه بعضی مردم معتاد بر صغیر میباشند
 که هر چند وقت بان مبتلا میگردند و چون این معنی محقق گشت در عرض
 آن مرض تشبیه بمشابه آن نمیشود مثلاً شخصی که اکثر اوقات بقولج مبتلا
 میگردد هرگاه او را در وی و رشک با احتیاس طبیعت عارض گردد و این
 دوعرض در سنان کرده نیز میباشند پس هرگاه اعتیاد بر صغیر بقولج ظاهر

کردید

کردید تشبیه مرفوع می گردد و دیگر آنکه بعضی مردم را عادت چنانست
 که باندک پی حتی در حیات یوم هذیان میگویند اگر چه در بین روزگار
 در ایام صحت نیز اکثر هذیان میکنند حاصل آنکه شخص آن محل بر صعوبت
 مرض طاسر نام نباید کرد و همچنین جمعی که باندک مرض نهایت تخافت و ضعف
 و تغییر فتره در ایشان بدیدی آید محل بر صعوبت مرض ایشان نیز نباید بود
 و قیاس برین است مگر آن **مهم** تحقیق صناعت بر این است چه مباشره و صغی
 کیفیت بر مزاج او غالب می باشد مثلاً ایشان که اغلب اوقات مقاربت آتش
 می نمایند مانند جدادان مزاج ایشان و دیگری خشکی می گردید و مزاج
 کاذبان و ملحات آنها شیرین سردی و تری و اصحاب فلاحه و کلک ^{دان}
 سردی و خشکی و قس غدا سار صناعات و همچنین اصحاب ریاضت
 حرکت قلیل القبول و ادب باب راحت و سکون کثیر القبول میباشند **و**
 رعایت مسکن مزیت چه بلاد حار و کثیر التحلیل موجب برود مزاج میگرد
 لهذا از اعتیاد حرام در بعضی بلاد حار مستور نمیشوند و در هندوستان
 اکثر امراض با باد و بیجاره معلیه می نمایند و امراض یارده بلغمی مثل قالم
 و استرخا بسیار عارض میگرد و بلاد بارده بالصد لهذا قوه هاضمه و قیاس

بغایتی باشد و در اکثر جزایر و سواحل دریا مزاج بر طوبه مایل میگردد
 و در یکسایه و بیا با نهای خشک و مستحکم پیوسته میگردد **و باید**
 ملاحظه فصل سالت چه در هر فصلی امراضی که مناسب کیفیت آن فصلست
 بیشتر فایده میگردد مثلاً در بهار امراض دسوی و در تابستان صفراوی
 و در پاییز سوداوی و در زمستان بلغمی و امراض نزله بسیارهاست
 میشود و معرفت فصول دیگر منافع نیز دارد مثلاً در تابستان غذا و در
 باز در فصل و در طریقه روزی که محل بروده هواست آنسبب و در زمستان
 استغراق بقی و در تابستان با سهال منومست و قیاس بر فصول است
 هواد و حرارت و برودت که بطور عاده بوده باشد و از تغییرات و باینکه
 حادث میگردد و موجب بعضی امراض در میان خلایق میگردد و غافل
 نباید بود **و باید** معرفت اوقات اربعه مرضست که آن عبارت از تابستان
 که محل ظهور اثر مرضست و در آن محل اشتداد و فوّه مرضست و آنجا که زمان
 وقوع مرضست بر حالت و لحظه بی زیاده و نقصان و انحطاط که زمان
 انقراض و ظهور کاستن مرضست و این معرفت در استعمال غذا و در
 هر دو نافعست اما در غذا مثلاً در تابستان که امراض مزاجی است غذا

بغایان نسبت غالباً و هر چند که مرض و اعراض آن اشتداد پذیرد و در
 غذا باید کوشید تا چون با تمام رسد غذا در غایت لطافت بوده باشد
 بمنزله زن غذا با اکثراً بشربت نبات یا شربت بنفشه باید نمود تا طبیعت
 هضم غذا از مجاهده و مقاومت باز نماند چون مرض روی با انحطاط
 آورد بتغلیظ غذا و ندرت پرخاشین مشغول شوند و اما در و امثالاً در
 حمایت مشغول بتفتیح و تبرید قلیل شوند و از سددات مانند هلیجات
 احتراز نمایند و در زمان زیاد کسرت و حرارت تب اشتغال نمایند
 و در آنجا که در تب مستغرقان جویند و در انحطاط مشغول بحفظ قوه
 و تدارک ضعف گردند **و باید** دانستن طبیعت مرضست در حدیث
 از زمان مثلاً اگر مرض در نهایت حدیثست که غایت آنهای آن چهار پنج
 روز تجاوز نمیکند پس در غایت تلطیف غذا باید کوشید مثلاً آنکه اکثراً
 خالص یا مزوج بجلاب یا مزوج بکشیپین باید نمود و اگر حدیث مرض
 کمتر از آن حدیث گذشت بلکه انقضای آن از هفت روز تجاوز نمیکند
 پس از او را ماء الشعیر رقیقت که قلیلی از نبات یا شربت بنفشه شیرین کرد
 باشد و اگر مرض از قبیل است که در نه یا چهار ده روز منقضی خواهد شد

ماء الشعير ثقیل یک دفعه بای قلیل بدود و بعد یا شور بای مزوره برنج و ما
مقش و کدو اسفناج مناسب و قس علی هذا هر چند مرض حاد تر و مدت
آن کمتر احتیاج بنلطیف غذا بیشتر و اما امراض مزمنه مستطاوله مثل غلبه
غریب طالع و تبهای بلغمی و ربع و مانند آنها را مناسب تغلیظ و از دبا و غذا
ناطافت احتیاج مدت طولی مرض داشته باشد و در محل انتها و مجاهد ^{ضعیف}
نکرده بلکه در امراض مزمنه در وقت انتها نلطیف غذا احتیاج که طبعی
شعله جز رفع مرض نبوده باشد پس حفظ قوه در امراض غیب قصر و طول
مشابه حفظ قوه است در اسفار بحسب قرب و بعد از راه اینجا که قلیل است
ستافر را بقصد قریب میرساند بقصد اعیان نرسیده با تمام میرسد همچنین
قلبی از قوه در امراض حاده مرض یا انتهایی قریب میرساند و در امراض مزمنه یا
نارسیده ساقط گردند پس در سفر بعید و مرض طولی احتیاج بنوشه و قوه
بیشتر است و علامات امراض حاده و مزمنه را بتفصیل در کتاب غیبی بنا
بیان نموده ایم **چهارم** معرفت مقارنات امراض مستطاوله و حاد و صدام
اگر در مقدارن باشد از استعمال ترشها و آب شدیدة البروده مانعت
و اگر طبعه زیاده باشد در سهولات احتیاط واجب بود و اگر معد سایل

بقو باشد و به ^{بهره} بشعه ممنوعست و اگر با صدام نزله مقدارن باشد ترك
اوهان و مرغیات اولی و اگر چغالی باشد از راجحه سرکه در طالع احتیاط
الجب و از حله انچه تحقیق آن واجب است که مرض در مدت مرض
مشهور باقتل کشیده یا نه اگر کشیده باشد از چند جهت رعایتان واجب است
اول آنکه هر چند علامت غلبه حرارت بر ظاهر باشد اکثر است که تبرید
ضرر نیکند و همیشه از این معنی غافل نباید بود و در تبریدات ایشان جای
اعتدال را مری باید داشت و دیگر آنکه هر چند علامات رذیه در امراض
ایشان ظاهر گردد و خوف نباید نمود که اکثر بهولت مستفیع میگردد و دیگر آنکه
اکثر امراض ایشان سرس میگرد و بدون هیچ چیزی که تر یا فان مرض است بخور
که بوده باشند زایل نمیکرد و سیماب نیز در رفع قریب بافت **پنجم** است
فیما بین امراض مشابهه و این امری بغایت ضروریست زیرا که اکثر خطائی
کرد در معالجات واقع میشود از عدم تفرقه فیما بین مشابهین است و امر آن
مشابهه بسیار است و این رساله کجا ایشان بیان جمیع مشاهجات ندارد لکن
بعضی از امراض مشابهه و تخویر برخی از غیر امراض اقتضا یافتاد و اگر کسی با
اشتیاق معرفت جمیع مشاهجات و تفرقه فیما بین آنها بوده باشد این مطلب بخواهد

استقصاء کتاب مفید فعلی آید بدانکه از جمله امراض انحراف بیشتر شبیه میگردد
 سکته و غشی است و فرق میان آنها اینست که در **اول** انحراف بغض در
 مغشای علیه بیشتر از اوقات نفس میباشد بخلاف سکته **دوم** آنکه لون در مغشای
 علیه تغییر فاحشی یا بدشیه بلون موقوف بخلاف سکته **سیم** آنکه ظاهر بدن
 و اطراف در مغشای علیه سرد میشود بخلاف سکته **چهارم** آنکه هرگاه مغشای علیه را
 فریاد کنند چنان میشود که گویا از مکان دور یا از عقب دیوار است بخلاف
 اصحاب سکته که طلقاً نمیشنوند **پنجم** آنکه در غشی نداشتن عرق باردی ظاهر
 میگردد **ششم** آنکه اکثر اوقات قبل از حدوث سکته بعضی امراض جماعی
 دوار و صدر و صداع و ثقل سر عارض نمیکرد اما فرق میان سکوت و میت
 از واجبات زیرا که بسیار واقع میشود که سکوت را تصور میت کرده فن
 میکنند و اینگونه در سنده اثین و ثلثین و الف در هرات رجال سکوتی
 که اسباب تکفین و تدفین او مهیا نموده بودند واقف گردیدیم و بتوفیق
 مطلق بمطومات و حتمهای حماده معامله نمودم و همچنین در همین سال احد
 و حنین و الف که بطهات دارا لشغای دارا السلطنت فرودین مشغول بودیم
 غلامی که سکوت را مانع دفع گردیدیم بقصد رجعت و حتمه مد او نمودیم **چهارم**
 و فرقی

فرقی

برطیب که هرگاه واقف گردد که شخصی را ناکاه بی سابقه مرضی مملکت حسن و
 حرکت بالکلیه باطل گردیده مانع دفن او کنند در تقشیش علامات وجود حیوة غایب
 سعی و نهایت اهتمام بجای آورد و لهذا جالینوس فرموده که تا هفتاد و دو ساعت
 بر سکوت نکند در دفن نکند و علامات وجود حقیق که آنها سکوت از است
 متبیز گردد نیست **اول** آنکه چشم بر زده نرمی را بردهن و پنبه او بگذارند
 و قشش نکند اگر ان چشم حرکت کند زنده است و الا فلا **دوم** ظرف را از آن
 نموده بر روی سینه او نهاد اگر حیوة دارد آب حرکت میکند **سیم**
 آنکه دست بر مابین حنقیقین یا بر مابین حالب و احلیل یا بر زبانه بگذارند
 یا آنکه نصف انگشت را بر و عنق یا بر قوس کوبه بر در فرستند بجای نیست
 و قشش نکند اگر در مواضع مذکوره احساس حرکت شرعی نموده شود زنده است
چهارم آنکه در مکان روشنی نظر بباطن عینین کنند اگر بارونق و اشراق چند
 حیوة دارد **پنجم** آنکه در مکان تاریکی در برابر چشم علیه چراغی بگذارند اگر
 شال چراغ در درم مل چشم مرن شود زنده است **ششم** در مکان روشنی
 بر درم مل چشم علیه نیکو بنگارند اگر شیخ ناظر مرن شود زنده است **هفتم** آنکه بر
 را بر رو گردانند اگر کفهای دست او بر نکند و باطن راحت بهالانشود و ناختمها

او تیره نماید و ذی جو قوت **هشتم** سوزن بر زبانهها فرو کند اگر جو قوت
 حرکت میکند **نهم** آنکه علل را پشت بخواباند چنانچه سر اوایل با سفل باشد
 پس قطره از سر که تند با آب زنجبیل مخلوط چکانند اگر ذی جو قوت حرکت میکند
 و الا فلا **فوق** میان خیا لانی که بسبب نزول آب و خیالات بسبب صعود
 انجمه معده در پیش چشم نظری آید آنست که خیالات معده در هر دو چشم
 مساوی باشد و بسبب استلا و خلای معده زیاده و کم میشود و در چشم
 که رقیق تر می شود و تاسه چهار ماه بلکه بیشتر نیز از امتداد می یابند
 از تنقیه معده زایل میگردد و در حین حرکات و جلوت و اوسد و
 و ترخاشندادی پذیرد و خیالاتی که بسبب نزول آب عارض میگردد
اما فرق ما بین ذات الکبد و ذات الجنب اشتراکات اند را که عوارض
 مثل اعمال و حی و ضیق النفس و تمدد و در پهلوانست که بنظر در ذات الکبد
 موج و در دهن بر ناخس و رنگ زرد و سرفه خشک و زبان مایل سیاه و یو
 غلیظه و استسقالی و بر از کبدی و احصا و جم در محل کبدی باشد و باشد که
 اسهال شایع نیز مقدار افتد بخلاف ذات الجنب **فرق ما بین المده و فیهما**
 از اخلاطی که در فکند میشود در امراض صدرا هست که سطح جرن سستی

و صاف و خوشنور و رانچران عفن می باشد خصوصاً چون بر آتش افکند و
 در آب قانرا نازند تا سه چهار ساعت بقعر آب نشینند **فرق میان کبد**
 که در اسهال کبدی با بر از سدف میگرد و میان آنچه مشابه آنست مثل خون
 منعقد آنست جرم کبد چون بر آتش اندازند کما خسته نمیشود و چون در آب گرم
 بمالند حل نمیکردد و از جمله مشابیهائی که تفرقه فیما بین آنها از واجبات
 اسهال کبدی و معوییت و آن در بحث اسهال مذکور میگردد تا آنکه در
 حین معالجه اسهال از آن تفرقه غافل نگردند و باقی مشابیهات و تفرقه
 فیما بین آنها در کتاب مفید باستقصا مذکور گردید و این مختصر کما فی
 زیاده برین ندارد **منفعت اول** در کیفیت معالجه بدانکه مرض از دوا
 خالی نیست یا آنست که بعد از عمل پانزده امر مذکوره و تحقیق سایر علل
 مشخص میگردد که در آن شبهه نباشد مثل آنکه از روی جرم توان گفت که
 خالص است یا ذات الجنب خالص یا قوی قلعی یا آنکه چنین نیست بلکه علل
 مختلط و مرض مشبه است اگر از قسم اولست بمعالجه که در تحت هر مرضی در
 مستند سطور است عمل باید نمود و تا ممکن بوده باشد از اخف معالجات
 با قوی تر می باید نمود و بمعالجه هر کجائی عمل باید نمود بلکه کتب معتدلهایا

باید نمود مثل قانون که بحریب عملوا از جواهر ثقی که از خرابین متقدمین و
متاخرین انجمن جوهری انتخاب نموده با انچه از هر شریقه و در نفیس که
خرانه عقل کامل خود تحقیق داشته و مثل کامل الصانع که من حیث المداواة ^{تصفیه}
چنان کنکرده حتی انکه شه و راست که چون شیخ الرئيس کامل الصانع را بد
از روی انصاف فرمود که اگر قبل از تصنیف قانونی دیم قانون تصنیف
نمیکردم و علی این عباس نیز بعد از دیدن قانون چنین گفته و همچنین است
اکثری از تصانیف طبیب فاضل محمد زکریا و از کباب و بیفرده مثل مالک
الطیب جمله که مصنف آن نهایت سعی و غایه اهتمام در تحقیق کیفیت و بیان
وضوئیت او بر نموده و از مختصات بشرح اسباب علامات و باقی حقه
بجنی و معالجات بلائی و غنا و منا و ترویج الارواح و از کتب فارسی ^{و غنی منی} خلاصه
التجارت و ذخیره خوانر شاه یوشوق تمام عملی توان نمود و کتاب ^{این} معتدله
کنند از بسیاری کتب مبسوطه و جزیه استخراج اکثر ما لا بد منه للطیب ^{ام}
از برای طبیبی که طریقی کلیات نموده باشد بی نفعست و در معالجه از اکثر
مواضع کتب منتخب منها مستغنی میگردد و اگر مرض از قسم دوم است که تحقیق
یا آنست که علامات کیفیتی از کیفیات باطلی از اخلاط ظاهر است مثلا انکه

قوان گفت که حرارت و با صفرا و یا برودت و بلغم برین شخص غالب است یا انکه
نیست پس اگر ظاهر است بتعدیل کیفیت و دفع خلط غالب باید کوشید و در
رعایت امور مشتمله که دلالت بر وجوب استغفار می نماید لازم باید داشت
و آن ده امر است **اول** استلا **دوم** قوت طبیعت **سیم** مزاج حار و رطب **چهار**
اغراض مزاجیه مثل انکه غلیل را در درجه ان وقت اسهالی عارض شده باشد
پنجم سینه معتدل در لغز و قرصی **ششم** سخی که کمتر از حد بلوغ و تجاوز
از حد مذبول نبوده باشد **هفتم** فصل معتدل **هشتم** بلد معتدل **نهم** قاع
استغفار **دهم** صناعتی که کثیر التخلیل نبوده باشد زیرا که عدم استلا و ضعف
قوة وافر اطحرات و پیس و پروده مزاج و استعداد مواسمال و جمع را وافر الی
لغز و قرصی و سن طفولیت و غایت پیری و فصل و بلد شدید الحرارة
او البرودة و صناعة شدیدة التخلیل و معتاد نبودن با استغفار تمامی ^{کثیر}
منافع استغفار و موجب اضرا سیکرد و همچنین رعایت پنج امر دیگر از ^{کثیر}
اول انکه خلطی دیگر سوای آن خلطی که غالب و موجب مرض استغفار
نمایند زیرا که اگر کثرت غالب باشد مثلا و اخراج بلغم نمایند ^{کثیر} مزاجیه موجب
استعداد و از د با صفرا و استیلای مرض خواهد گردید **دوم** انکه مراد با

از طریق که طبیعت بدان مایل است دفع نمایند مثلا اگر غنیانی بوده باشند بنا
 که طبیعت مایل بدفع ماده بطریق قیاس و اگر بپیش و قزاقی در شکم بیایند
 برین طبیعت بطریق اسهال میکند پس متابعت میل طبیعت نموده بجهت تخالف
 درین ماده تمایزند **سیم** آنکه هر ماده هر عضوی را از مخرج طبیعی آن عضو
 اخراج کند مثل آنکه در مخرج موی کبد اخراج خون بقصد باسلیق از دست
 راست کنند نیز از دست چپ و غیره قیال دست راست و دیگر آنکه کثرت
 که عضو مخرج اخراج عضو مستغرق بوده باشد **چهارم** آنکه استغراق
 بقدر احتمال قوه ملیل و اقتضای طبیعت ماده بوده باشد **پنجم** آنکه
 بعد از دفع ماده بوده باشد خصوصاً در امراض بطریق از و ال و اگر در
 حاره سر و غیره از و ال ماده در غایت حده و احتیاج نبوده باشد و همات
 دفع بوده باشد درین حال نیز انضاج ماده اولی خواهد بود چون بقصد
 درین رساله بجزایمائی برون سایل ضروری نیست لهذا از ضبط و تطویل
 کلام احتراز می نماید و اگر آنکه علامت کیفیت یا خلطی ظاهر نیست مرض را
 بطبیعت که حکیم علی الاطلاق بجهت تدبیر و کدخدائی بدن خلق نموده باشد
 گذاشت که طبیعت غلط نمیکند و با بدن خالفتها کافیت در شفای امر

بقدر استطاعت و کیفیت این تحلیل و با فواید دیگر در کتاب مفید معروف
 کرده ایم **منفعت دوم** در اسباب تولد خون و علامات استیلای آن
 و طرق اخراج آن و آنچه متعلق بقصد است و تعدیل مزاج بعد از اخراج
 خون بدانکه هرگاه قصوری در قوت های طبیعی نبوده باشد پیشتر از دفع
 غذا مستحیل بخون میشود و ام از آنکه صالح باشد یا فاسد مثل شراب
 و تخم مرغ و بعضی از حلاوت و نان سبزه پان و آتشی آرد و از بعضی
 و مغزها نیز خون بسیار متولد میشود و هرگاه خون زیاده بر حد طبیعی
 متولد گردد و از آن مقدار و کیفیت که سزاوار است غالب آمد موجب
 بعضی اعراض میگردد خواه مرضی حادث گردیده باشد یا آنکه در بطریق
 باشد مثل سرخی زرد و کرافنی بدن و کاهلی و گرمی بدن و کشیدگی دهان
 آن و کثرت خمیازه و خواب و کرافنی سر و تیرگی حواس و استلا قوه و عظم
 و سرختر بنفش و سخی و غلیظی و تیرگی بول و کجاستها و احساس بحالتی که مشا به
 باشد بماندگی و آمدن خون از بعضی موضع مثل بینی و بیخ دندان و مقعد از
 ادنی سبب و شیرینی طعم دهن و سرخی زبان و ظهور جوشها و دملها و خارش
 در محل حجامه و فصد و دیدن بعضی خوابها که دلالت بر غلبه خون میکند

چنان بپند که قادر بر حرکت و سرعت و حرف زدن نیست و اکثر چیزها
 سرخ بپند و چنان مشاهده نماید که فصد یا حجامت میکند و دست بخون
 می آید یا در خون غوطه می زند یا جراحتی بر خود یا بر دیگری ملاحظه کند
 شخصی نزد بنده آمد که چند شب است چنان در خواب می بینم که در خون
 مملو از خون افتاده فوه بیرون آمدن ندانم اگر از علم تغییر و قوی دانی
 مرا آگاه گردان بنده بنض او را گرفته در طایف عظم و قوه باقم کفتم تغییر چنان
 توانست که الحال فصد کنی همانجا فصاد را طلب داشتند صدوی متفان
 گرفتم دیگر چنان ندیدم و از چهارده امر مذکور نیز استدلال بر کنش
 میتوان نمود **آنا اخراج خون** بدانکه خون اگر چه غذای بدن و ماده زند
 و حرارت عزیزیست ولیکن هرگاه کثرت یا کیفیت آن از مجرای طبیعی
 آنست تغییر پذیرد موجب حدوث امراض میگردد که اگر نتوان آن را بپاد
 فصد یا حجامت کنند بپلاکت می انجامد و تا مانی قوی از فصد نبوده
 اختیار حجامت و زلو نکند و معالجه دیگر را بر فصد مقدم ندارند که بدین
 اخراج اصلاح نمیدرد چنانچه شاعر در این معنی فرموده **شعر**
 چرخون زانده خود پیش کردد سزای پیش مال پیش کردد چراغ

از چیز ز روغن نور دیگر در دهشی باشد که از روغن میبرد و عمده
 جسات بفسد عظم و قوه و سرعت بنض است خصوصا که با آن حمره و غلظت
 بول بوده باشد و اکثر امراض دهوی خالی از ندها و عرق نباشد و چون
 فصد استقامت کلیست اگر اخلاط دیگر نیز در داخل عروق غالب و
 فاسد گردیده باشد که با خون دفع میگردد و اکثر امراض جاریه و
 آن مستعدان صبح و سرام و مالجوز یا با کثرت خون و جمعی که سبیل
 خون معتاد از ایشان منقطع گردیده باشد مثل خون بواسیر و حیض
 هر چند که الوان ایشان دلالت بر وجوب فصد کند و اکثر امراض چشم
 و گوش و حلق و سینه و مقعد و نفوس و مفاصل و عرق النساء و اغلب
 حیات حار که ماده آن در داخل عروق متعفن شده باشد و بیشتر
 ریهها و جوشنها و دردهای صعب و ضریب و سقطه محتاج بقبیل خون
 نمیشوند و بدون فصد یا حجامت از معالجات دیگر نادرست فصد میگردد
 و در بعضی امراض و احوال که اکثر اوقات از اخراج خون مضطر **میگردد**
 مثل قهقهه و اکثر امراض معده و اکثر انواع اسهال و قولنج و استفراغ
 زنان استمن و حیاض و تبهایی که در نهایت حده و حرارت بوده باشد

لاکذا انواع بیماری های نایب که ماده آنها در خارج متعفن شده باشد و طاعت
 و در اکثر مسموم مشروب و منوشه و در روزهای بحران و نوبه فصد
 عظیمی کند و همچنین فصد جمعی را که در غایت لاعرضی یا نیت
 فرعی بوده باشند بخوفت و احتراز از اولی و گاه باشد که فصد
 بعضی مذکور است بخفا هلاک گردانند پس طیب باید که از مراعات
 آنها غافل نگردد و هرگاه فصد واجب شود و معده یا امعاء از
 محتلی باشد اول معده را بقی و روده را با بخر ممکن باشد مثل فصد
 باید کرد بعد از آن فصد جرات توان نمود و هرگاه صاحبان معده
 و ضعف فر معده و ذکا حس فر معده محتاج فصد گردند بعد از آنکه
 تمام وجود علامات از اول باید که لقمه نان یا رب نان ترش یا رب
 سیب ترش یا رب به ترش یا شربت لیمو یا رب ریاس معطر یا ندکی از آنکه
 بخورند بعد از آن فصد کنند و اگر ضعف فر معده از برده بوده باشد
 ناز را با شربت سیب یا شربت ناز شیرین یا شربت نعناع بخورند و صاف
 معده صفراوی باید که اول باب نمکرم و سکنجبین شکری بخورند
 معده را پاک گردانند بعد از آن ساقی معده از حرکت فی ناز را با ربوب

بخورد بعد از آن بزمانی معتدبه فصد کند و هر سه گروه را بعد از
 فصد خوردن قدری از کباب ندارد که بدلی ما بملل از خون صالح
 و اگر مانعی از ضعف ها ضمه نبوده باشد نقل کباب نیز خوردن اولی
 باشد و جمعی را که ضعف غالب بوده باشد و محتاج فصد گردند
 بد و دفعه یا بیشتر از خارج خون فاسد نمودن مناسب تر است و باید
 زیادتی در عدد فصد بهتر از زیادتی در خارج خورشت **اما انداز**
اعراضی مقصود از اعراض کرد بدانکه هرگاه در حین فصد یا بعد از
 آن ضعف و غشی عارض گردد می باید که لحظه محل فصد را محکم
 تا دی که خون دفع نشود و کلاب و آب سرد بر روی سینه او غافل باشد
 و میوه های خوشبوی قوی مثل سیب و پیر و اهر و دینید و میوه
 و پنجهای را نازا محکم گرفتن و بستن و مالیدن و اگر نتواند پری بلند بجا
 فرستد چنانکه بفهم معده رسد و کند بهترین تدابیر باشد و اگر مقصود
 از شدت غشی قادر نباشد بسیار دهان او را بضعف بکشانند و پری
 فرستند و سعی کنند تا فی کند و غافله مشک بیوانند و قدری از دوا
 المشک بقرق بید مشک و کلاب بملقش بر زنند تا هوش یابد **و اگر محل فصد**

۳۸
ورم کند و خون بیرون نیاید پس واجبست که از دست دیگر فصد کنند
و مرهم سفیداج بر محل فصد و بر حوالی آن مبرفات قوی بطلان کند و اگر خون
بقدر احتیاج بیرون آید بعد از آن ورم کندی باید که تنقیه از مواد
رذیه با سهال کند و با باشد که خون بیرون نیامده ورم بیدار آید
بنا بر شدت فساد خون مروزان بر قلب و سایر اعضا شریقه از دست
دیگر فصد نتوان کرد اینجا که فرشی در شرح قانون حکایت میکند که
در دمشق شایع شد که مردم را استلای دسوی عارض میگردد و فصد
میگردند و در دست مقصود و روی سرخ و گرم بدین آید و اطباء امر
از دست دیگر میگردند و هر که بدان عمل مینمود هلاک میشد پس این
هنگامی باید که از همان رگ مقصود یا رگ دیگر از همان دست فصد کنند
و اگر بیشتر شریان رسد و خون شرانی سیلان گیرد و آن خون بوی
مایلی بزرگی و جسته جسته بطریق حرکت بنض پیرونی آید و بنض بزرگی
صغیر و ضعیف و مخفض می شود و این خطا اکثر در فصد با سلیق طبع
میشود پس باید که در ساعت قدری از او الکنند که مرکبت
از کند و دم الا خون و صبر و مر با قلیلی از قلف طار و مزاج بر محل فصد

باشید و قطعه از چشم زیر بغل خرگوش بدوای مذکور آویخته بر محل فصد
گذاشتن و آب شدید البرودة بر آن پاشیدن و محکم بستن و حوالی
فصد را بقواضی سبزه ضنا کردن و بالا ترا از محل فصد را بغایه محکم
بستن چنانچه شریان را مضطرب سازد و تا سه روز آنچرا بسته اند نباید که
و بعد از آن نیز با احتیاط تمام بکشایند و از اعمال جات مجزیه این عارضه
که قطب المحققین علامه شیرازی در شرح کلیات قانون فرموده است
که دقایق کند و اقا قیام را بغایه نرم کوفته و پنجه و با سفید غم مرغ غشیه
بر محل فصد بماند و باره از پنج عنکبوت بر بالای آن بچسباند و محکم
بر بندند و چند روز بکشایند خصوصاً در دندان و همچنین کل
و نفاق کنند و زنی که بوی فایز زم کرده باشد و محکم بستن بی نهایت
و حکیم علی در شرح قانون نقل نموده که هلاک و خوار فصد کردند و بیشتر
بشریان رسیده اطباء مضطرب شدند یکی از امرای جسته که خالی از فطرت
و ادراکی نبود بفرمود تا دست او را در رگ جلکان نزدیک بکوشند کان
گذاشته جلدها بصنف تمام بلند کرده نزد دادند تا مضروب تمام بر محل
فصد فرو آمد مگر چنین کردند تا آن موضع ورم کرده خون با

فصل
در

و بعد از هفت روز آن رنخ و جرم در آن ورم بدید آمد و همگی از تغییر آن
 ورم اندیشه ناک و خایف بودند که مبادا محل فصد منقح گردد و آخر
 امر حاجه نصیر الحق والدین الطوسی حاضر گردید از موضع مناسب
 تا بشکافتند و چون بسیار بیرون آمد بهر اهلهم مناسبه ملحق گردید
 و زایل شد بدانکه این فقیر فرار غایت لغضار در تالیف این رساله
 داده ام و این بیانات مذکوره مناسب مختصر است ولیکن چون بماند
 خوش خرام خامه را میدانی وسیع مشاهده افتد شوق بر و غالب گشته
 تا جولا و چند نماید با غطا و غمان منعطف نیکو کرد پس شروع
 کنیم در بقیه ارض و روایات این سبب بدانکه از عروق مقصوده
 آنچه فصد آن شایع و متعارف است اول اسلیق که محاذی
 بنص است بجهتی که اگر خطی است از طول بصر بطول ساعد بکشد در اکثر
 مردمان برک با سلیق بر میخورد و فصد آن استغراق از نوعی تورید
 و اعضای ماضی میکند و در اکثر است که محاذی انکت وسطی است
 و آن متوسط الحکم است در استغراق میان با سلیق و قیال و چون
 علامات غلبه خون در جمیع بدن ظاهر گردد اکثر الحکم است سیم قیال

که محاذی

که محاذی انکت ایماست و این معنی اختلاف خلقت مختلف نیز می شود
 و فصد آن استغراق از گردن و مافوق میکند و اندک آن را باین ترا
 کردن و حکم آن را ناحیه جگر و کبد و از نیکند **و انکه عروق مقصوده** آنچه
 اوقات فصد آن میکنند عرق النساء است که در جانب و حتی از کتف
 و تقع فصد آن در علت عرق النساء عظیم است و همچنین در رقبه و در
 و در افضال نافست و در یک صاف است که در جانب افنی از کتف و عصب
 و آن نمایان تر از عرق از عرق النساء باشد و فصد آن از جهت استغراق
 خون از اعطای که باین ترا جگر است و از جهت اساله خون از اعلی
 با ساق از بی تمام دارد و لهذا او را بخض و خون بوا سیر میکند و باطله
 فصد با نافست امراضی را که از تضاع مواد بصر عارض گردیده باشند
 از جهت امراض سوداویه معنی است و فصد رگهای پا صنف بیشتر
 رگهای دست می آرد و عروقی که در فصد میکنند مثل عروق جمیده و همتا
 و ماق و رگ سر پی و مانند آنها امراض سر و چشم و مواضع قریب را نشان
 است چون این مقدمات دانسته شد بدانکه از فصد نافض اجتناب
 باید نمود و بسیار باشد که بر روی اخلاط فاسد غالب کرده باشد و فصد

خصوصا فساد خون موجب ثوران آن اخلاط و خیر یا آن گردید ^{اعراض}
 مریض اشتداد پذیرد و بدون تکرار فساد صالح نیاید **و حد اخراج**
 که زیاده و کم آن و وقت حبس آن معلوم گردد از سه چیز ظاهر میشود
 اول از قوه جستن خون و سستی آن پس مادی که بقوه آن تمام می‌جهد
 طبیعت محتاج و معاون بدفع آنست و خون نیز از جهت وفور و مزاجه ^{بعضی}
 اجزاء بعضی دیگر را بنصف بیرون می‌آید و هرگاه از آن جستن اول
 گردید محل قطعت دوم از رگ پس مادی که سیاه و غلیظ است و ^{ثقیل}
 حتی آنکه قشی نیز عارض گردد مگر آنکه با سواد خون قوه زمان و سستی ^{ها}
 ساعده نماید که در آن وقت اخراج آنچرا واقعت قلیل و قلیل ^{نمایند}
 اولست و بسیار باشد که در او قلیق و کم رنگ بیرون آید و در آخر ^{سخت}
 و تیره شود و در اقامت اوقات چنین می‌باشد پس اعتقاد بر استلا ^{ظلم}
 خون باید نمود و فساد را کامل کرد سیم از بنض معلوم می‌گردد و ^{بنا}
 کما از ابتدای فساد بنض در دست طبیب باشد پس مادی که قوه ^{عظم}
 درازد باد بوده باشد باید دفع شود و چون ^{در} ضعف کند به
 بند و همچنین اگر حمیازه و فوات و غثیان بدید آید قطع باید کرد تا

حجالت بدانکه حجامت بر سه قسم است **اول** حجامت بشرط یعنی بنیست ^{انچه}
 متعارفت میکند و فشرتند **دوم** حجامت بشرط که فشرتند و به ^{آن}
 می‌کیند آنکه آنکه **سیم** حجامت آنست که قدری از پنبه در میان شیشه ^{حجامت}
 برافروخته در عین اشتغال بر عضو نهند تا بقوه حرارت آتش جذب کند
 و حجامت بشرط استفراغ خون دقیق از نواحی جلد عضو مجبور میکند ^{آن}
 عضوی دیگر استفراغ جوهر روح بسیار میکند و اثر آن با عضای رنجه
 نمیرسد و حجامت بشرط مراد از آن جذب ماده است از عضوی دیگر
 و حجامت آنست که مراد از آن جذب مواد غلیظه است بقوه تمام و بدانکه
 حجامت با ضرورت و محل آن وقت احتیاجت بدان یا اختیاریست
 و از ادوازه شرطست **اول** آنکه در وسط ماه که محل همچنان اخلاط ^ط
 واقع شود **دوم** آنکه در فصول و اوقاتی که مایل بحرارت بوده باشد
 واقع شود تا مواد بسهوله من دفع شود **سیم** آنکه معد خالی نبوده باشد
 تا صفرا بعد از نوزد **چهارم** آنکه مجبور صاحب من شمی نباشد از جهت
 که خون ایشان **پنجم** آنکه مجبور رفیق الدم یا غلیظ الدم یا ضعیف ^{الغ}
 نباشد زیرا که اضافی حجامت زیاده بر فساد می‌باشد هرگاه اخراج

آن مجده صفراویه بوده باشد در تیرید و تغلیط خون بگویند و اگر مایل
تغلیط و سوداویه بوده باشد در تغلیط و تصفیه آن بگویند و بالجمله
اگر کسی از اسباب مثل ضعف قوه یا ضعف معد و جگر و مانند آن
جرات بقصد نتواند نمود پس تغلیط و تصفیه غذا بحسب احتمال قوه
واجب گردد تا آنکه طبیعت متوجه اصلاح و دفع خون فاسد گردد و
جلد تدبیر آنچه سرد و مخفف باشد اختیار نمایند مثل آب تار و شربت
قوره و سبب و رب ریاس و خاص اقح و مزورات بارده و اگر بنا
ضعف قوه احتمال مزورات نداشته باشد از خلوص خفیفه و لا
داخل کنند در مواضع بارده و مهب شمال اسکن سازند و استتمام روایح
طیبه بارده نمایند تا آنکه خون کامیاب و اصلاح آید و اگر آنکه خون جلد
بغایت رسیده باشد که مستحیل بیمه شده باشد تا آنکه آن بظاهر جلد بر
نکرده باشد و افی بغایت نبوده باشد دست از اخراج آن باز ندارند و
در کمره و سوره و ابراز آن بغایت کوشیده اعضای ریه را از صورت
محفوظ دارند و این که بعضی از ادویه که متضمن افعال مذکوره بوده
بیان میکند اما آنچه خواص او میکند و حرارت و لطیف دانی باشد اینها

ترشی ترنج خون و در حرار او میکند و حرارت را میبشاند **بر فطونا**
حدت خون را ساکن میکند **فلوس خیار** نیز همان فعل میکند **رب سبب**
ترش فلیان وحدت خون را میبشاند **ترش** و بخوش نیز همان فعل میکند
و همچنین است **زهر مراب** که در **ترش** اطفای حد خون مینماید و تکیین
حرکت و فلیان خون میدهد **شاهه** خون را صاف و دفع احتراق آن میکند
حد و آتوی بخوش نیز در فعل نزدیک بآلت و اما لیه و نافعت است **فرا**
اطفای حرارت خون میکند **هلیل سیاه** خون را از کدورت و سوداوی
بال میکند **هند** با اطفای حرارت خون مینماید اما آنچه تغلیط خون
رفیق حار میکند اینهاست **عنا** در کمر حدت و حرارت خون و تغلیط
آن در تغلیط و آنچه عوام کان می بیند که خواص او میکند خطاست و دیگر
عنا خصوصاً که در چیزی ترش بخته باشند و اما آنچه خون فاسد می را از
داخل بخارج بدن بروز میفرماید تا آنکه حضرت و سمیت آن با اعضای ریه
نرسد و در تنهای مطبوعه و حصه بسیار نافعت و بعضی اوقات استعفا
آنها واجب می باشد خصوصاً که از اخراج خون غافل گردیده فسد کرده باشند
اینها عنب الثعلب مدی کل سوج کیری سفید علق مویز را زیاده نفی

نبات انجیر زرد و لک مغسول و جویب لک هر یک از مذکورات مفزده بکفر
 بعضی را با بعضی از روی حدس و قیاس چو شایده و آب انداختن آنرا بدهانات
 اندک اندک دادن بروز می نماید ولیکن وقتی که حرارت غالب باشد
 از آنچه حار است کمتر باید و بعضی از اطباء میگویند معتقد آنست
 که هر چند بزرگتر است زود تر می نماید و بنده جوانی محسوب است
 که قصد کرده بودند نهایت قاتی و اضطراب داشت نیمشال احمد
 ختایی باد و ع کا و ساییده دادم در همان روز و روز نموده ساکی کرد
 و با انضمام دیگر تدابیر صحه یافت و شنیده ام که بعضی برای قاروق
 مجرب نیز داده اند و د و جانی که رعایت جانب چو پیشتر باید کرد
 کردن لک نهی نافعت خصوصا که این طبیعه مانع بروز باشد و در حال
 که سرفه و طلق در سینه باشد کثیرا و انجیر داخل نمودن بغایت نافعت
 و انجیر را در آب از حصبه دخی تمام هفت حق آنکه در اکثر کتب معتبره
 مزیورات و ماء الشیر فرموده اند و اگر بعد از قصد احتیاج بتبدیل طبیعه
 بوده باشد این ملین مناسب و موافق جمیع امراض و معیست آب نازک
 و آب ناز شیرین که با پیه فشرده و صاف نموده باشند بمرطبات شیرین کل مکرر

ده مثقال شیر خشک هفت مثقال ترنجبین ده مثقال که هر را در نیمه طل
 کلاب حل نموده و صاف کرده باشند با آب نازین مزوج نموده بناشتا
 بنوشند **نوعی** که در صدام و اکثر امراض و مویر نافعت عذاب بیت
 زرشک سه مثقال و نیم تخم کاسنی هم کوفته یک مثقال و نیم ریونید چینی کوفته
 یک مثقال تخم کشوث نیم کوفته یک مثقال و نیم ترهندی هفت مثقال کل
 سرخ در ده مثقال مجموعا یک شب و یک روز خیسایند و صاف نموده شیرین
 هفت مثقال ترنجبین چهارده مثقال در آن میان حل کرده مکرر صاف
 بناشتا بنوشند **نوعی** که اطفا نسکین و همچنان خود می نماید و در جمیع
 امراض و مویر نافعت خصوصا صدمه صفات آن عذاب بمرطبات کثیرا
 نیم کوفته بیت مثقال عدس مشخړ کوفته هفتاد مثقال پوست پیچ کاش
 هفت مثقال مجموع را سه روز در آب بخیسانند بعد از آن بچوشند
 و صاف نموده با قدر سفید بقدر احتیاج بقوام آورند شرفی هفت
 با پست مثقال آب فنیع زرشک بیاض باشند و با جملله انچه تعدیل سوا المیز
 حار بطبی که بعد از اخراج خون باقی مانده نماید استعمال هر دو را قلمه
 از آنکه مزینه مثل شربت کل مکرر که در کلاب یا در آب طبع کل بنویزند که از انچه

کل نموده باشند و همچنین شربت شورهندی و شربت عناب و آنچه مانند
 اینها بوده باشد و از اشربة قابضة شربت مورد و شربت بر و شربت زرد
 و شربت حاصل و سرت ریاس و مانند اینها و از اعتدال زردش باج و آنا
 باج و غوره باج یا طبعی که از جو مقشر و عدس مقشر یا از کاهو و کاسنی و
 بر لخته تر قیاب داده باشند و اگر قوه ضعیف باشد جو چرم مرغ خانگی
 و حروس نیز جایز است و اگر سرفه یا ضعفی در اعصاب و رودهها بوده باشد
 از ترشها پرهیز کند **سنت سیم** در آنچه داشتن و رعایت آن در
 سهولت و قیاب دویه سهوله واجبست و آن چهارده امر است **اول**
 آنکه ملاحظه نمایند که اگر سهلی که اختیار نموده اند مضری بفرم معدود
 پس از آزاد و بی طبیعت را ایچ که مقوی قلب و معدود بوده باشد مان مخلوط
 سازند **دویم** آنکه ادویه سرد را با دویه سهلی یا مخلوط سازند
سیم آنکه سهلی را با جبارترین نکند **چهارم** آنکه اکثری از ادویه
 سهله بدون اخلاط باد و نیز دیگر که معین قوه سهله است عمل نکند
 نمیکند پس از این معنی غافل نشوند **پنجم** آنکه عمل اعصار مثل هلیله و عمل
 مزلق مثل بنفشه مقدم ندارند **ششم** آنکه آنچه از ادویه که حجت اصلاح

بعضی سهولت داخل سهلی میکند اگر موافق مزاج شخص است چیزی از آن
 ناقص نکند و اگر موافق نبوده باشد ربع وزن آن داخل کند **هفتم**
 آنکه آنچه از ادویه مطبوعات سهله که از آن جر و ثقلی باقی میماند مقدار
 آنرا نسبت ثقلی که از آن باقی میماند بغير اینند و اگر دوایت که قوی است
 که اخته میشود مثل نل و صبر مقدار آن شاید افزود **هشتم** آنکه اگر دوا
 مغز استعمال میکند از مقدار آن چیزی کم نکند و اگر با ادویه دیگر ترکیب
 می نمایند بعد از ادویه که کند مثلا اگر مرکب از دود و است از هر کدام نصف
 شربت کنند و اگر سرد و است ثلث و اگر چهار دواست از هر کدام ربع شربت
 مغز آن داخل یکدیگر کند **نهم** آنکه آنچه از ادویه سهله که جرم آن
 و لطیف بوده باشد مانند گهاور که مثل بنفشه و سنا و نحوها که طبع
 کثرت طبع ندارند و از اخلاط داخل کنند که زیاده بر یکدیگر جوش نزنند و آنچه
 جرم آن صلب و کثیف بوده باشد در او جوش داخل کنند مثل پنجا و ما
دهم آنکه مقدار آب مطبوعات بقدری بوده باشد که چون سه ربع آن در
 تجلیل رود آن ربعی که باقی ماند زیاده بر مقدار آب زلالی که در بعضی عطش
 صادق در وقت صحیح است احتمال آن داشت باشد نبوده باشد و صاحب

شفا الاسلام میگوید که مقدار شربت مطبوخات زیاده بر کبر کل نباید
بازدم آنکه نقل ادویه را مطبوخات در احوط و در حین جو ش از دین
 باید کشید بعد از آن دیگر افزو گرفته صاف باید نمود **دوازدهم** آنکه جوی
 سهله ایجه شقیه معده و اعضای راس بوده باشد بزرگتر باید ساخت
 جهت تنفیه اعضاء مثل مصل و جلد بوده باشد کوچکتر باید تر بود
سیزدهم آنکه در امرجه و امراض و بلاد و اوقات شدیدة الحرارة کثیره الخلیل
 سلاقت زیاد و نیز سهله را استعمال باید کرد زیرا که نسبت با جرم ضعیف
 تراست و ابدان قلیله الفضول و صغیره القوى و الحرارة آن گروه را که
 وافی **چهاردهم** آنکه ناممکن باشد در تنقیص مقدار ادویه سهله قریب
 مثل جویب و معاجین که بیشتر در معده توقف نمایند سعی باید نمود زیرا
 که هر چند مقدار کمتر است احتمال آن و اقبال آن مرطوبت را آن
 تراست لهذا حکمای هنداد و نیز سهله را از حیث قوی تر تا لیف پیدا
 و مقدار قلیل بخوراند و نطق حضرت نمیکند بلکه منافع عجیبه و زودی
 میگردد مثل حب چپال و نعج اکثری از مسهلان ایشان در کتاب مفید
 بنظر و مطالعه میتوان دید آورد انشاء الله تعالی و دیگر شرایط منعلقه سهله

بسیار است و این رساله گنجایش آن ندارد و در کتاب مفید بعضی
 ذکر نموده ایم **منفعت چهارم** در اسباب تولد صفرا و علامات غلبه آن
 و استقراغ آن و تبدیل مزاج بعد از استقراغ **بیان آنکه** از جمیع اغذیه که در
 خشن مثل عسل و شراب کهنه و از اکثر چیزهای چرب و شیرین و تند
 تولد میشود و هرگاه از مقدار طبیعی غالب آید بعضی از اعراض غیر طبیعی
 عارض میگردد مثل زردی بدن و چشمها و تنگی دهن و خشکی و درشتی
 و زردی زبان و لذت یافتن از ترشها و یافتن نفی در طعم اکثر ماکولات
 و خشکی نفی و لذت یافتن از هوای سرد و شدة تشنگی و سرعت بغض و تار
 و رقت بول و کمی اشتها و وجود غشیان و فی صفراوی وحدت و کثرت
 مدفوع و حدوث قشره و بعضی تدابیر سابقه نیز دلالت بر کثرت صفرا
 میکند و همچنین از سن و مزاج و عاده و بلوغ و وقت و صناعه استقلال
 میتوان نمود و خواصها را که دلالت بر غلبه صفرا دارد مثل بدست افتشها
 و برقر و رویشها و چیزهای زرد و گرم خانه حمام و افتاب و مانند اینها
و اما کیفیت اخراج و اسهال صفرا چنانست که اگر زمین تابستان بوده باشد
 و غلبه احساس غشی و لذت معده نماید پس غشیکچین و آب نیم گرم و

آن از مقدمات صفراوی و انقباضات و اگر زمان صیف نبوده باشد آنها
 اوقاست و از جمله شرایط آنها است که اول چند روز منجمد صفرا ^{هند}
 وضع عبارت از دو حالت است که قوام ساده را مقید کرده و اگر غلیظ است
 ترقیق آن کند و اگر رقیق است غلیظ آن کند و اگر رقیق است تقطیع آن نماید و ^{قطع}
 هذا تا آنکه مستعد شود دفع گردد و تا سبب محو که دلالت بر دفع نام ^{است}
 در قاروره ظاهر گردد و با استقرار صفرا در وقت نباید نمود و از جمله منجمد ^{صفرا}
 ما التیجیه است که با قند سفید رنگ شیرین کرده باشند و همچنین اکثر ^{اوقات}
 سرد و تر مثل شربت اجاص و شربت نیلوفر و قوامی که شدید الحوضه ^{نود}
 باشد دفع صفرا میدهد **صف صفت منجمدی** که در انقباض صفرا مدد صحت نباشد
 که در کل سرخ تخم کاسی نمیکوفته آهی و مثقال الوی بخار را پنج عدد سپتا
 پست عدد مجموع را در یکپایه آب بجوشانند تا نصف آید صاف نموده
 شربت نیلوفر یا قند سفید شیرین کرده اگر فصل تابستان باشد قبل از
 طلوع آفتاب سرد بنوشند و اگر زمستان باشد بعد از طلوع آفتاب نیم گرم
 بیاشامند و این قاعده را نیز در شرب سبب است صفرا نیز می دارند اما ^{است}
صفرا هلیل در دوشتری از جرم آن از دو مثقال تابع مثقال است و در ^{مطبوخ}

و قوامات از هفت مثقال تا ده مثقال باشد **بیشه** شری از دو مثقال تا پنج
 مثقال باشد **افسین** در سبب صفراوی مزاج از نافع بود و غیر ^{نار}
 شاید شری از یک گرم تا دو گرم و در مطبوعات تا چهار گرم بوده **تجین**
 شری از هفت گرم تا بیست مثقال باشد **تیرهنگ** نیز در شربت موافق ^{تجین}
 باشد آب آن شری از سی مثقال تا چهل مثقال با هفت مثقال قند سفید
 باشد **بهار شنبلیله** چون با تر هندی باشد بهترین سبب است صفرا ^{لک}
 میکند که بعد بدست و صلی و صطکی و انیسون باشد شری از پنج مثقال
 یا پانزده مثقال باشد **سفره** سهل صفرا بود از جرم بدست و باید که بقا
 نرم سازند و با روغن بادام چرب کرده استعمال کنند شری از طنبوجی ^{طنب}
 باشد **تجین** نیز در حکم و شربت مثل تجین است و در فصل آفری ^{لک}
ما التیجیه مثل خلط محترقه باشد **شمش** آب فقیع و طبع آن سهل ^{طبع}
 بود و همچنین **اجاص** و لعاب بز قطونا با تر تجین و آب هندوانه ^{خشت}
و اما الزمان با غیر خشت و آب فقیع **صناب** و آب کدوی تازه و مقدار
 شربت هر یک از سه کوکرات از سی مثقال تا پنجاه مثقال باشد و آب **بهار**
 و هندوانه و کدو را چنان بکوبند که آنها درست در بیان خیز گرفته در ^{مطبوخ}

آتش کند تا خیر بخت شود بیرون آورده بپوشند و آب آنها گرفته صاف شود
استعمال کنند **صفت طبعی** که اخراج صفرا و تسکین صدام نماید و
هلیله زرد بپوشد هفت شقال شاهزده شقال صاب پست دانه
مجموع را در سربا لرب بپوشاند تا بپزد و آب آن را صاف نموده اول با
غیر یکدم سقویا شوی بنده اندک حب نموده بخورند و بپوشیده را
بر بالای آن بنوشند ایضا سهلی که همان منفعت دارد پوست هلیله زرد
بپوشد از هفت شقال تا پانزده شقال نظر بضعف و قوه طبعیت هلیله
در سه رطل آب بپوشاند تا یک رطل آتش صاف نموده قد سفید یا زرد
سفید یا جلای یافتند هر کدام که حاضر باشد چهارده شقال و داخل شود
بنوشند و بعضی تر هندی متقی مساوی هلیله می کنند و اتق می باشد
ایضا سهلی که همان منفعت دارد و بنمایند اسهال صفرا بیکدم و ساق
اکثر طبایع و اگر سرفه نیز بوده باشد نافست **صفتان** کل بپوشد که قد
سفید آبی از سه شقال تا پنج شقال بحسب ضعف و قوه طبعیت هلیله زرد بپوشد
در تابستان باب سرد و در زمستان باب گرم بنوشند **ایضا** که همان
نفع دارد قلوب جبار شنبه از هفت شقال تا چهارده شقال در جلای که

در تابستان
باب سرد و در زمستان
باب گرم بنوشند

منزوع باب فایز بوده باشد حل کرده و صاف نموده بنوشند **ایضا** شقال
قد سفید پست شقال تا سی شقال در یک رطل و نیم آب شربت نموده
قد قدح در چند دفعه متواتر بنوشند **صفت** سهلی که اسهال صفرا
و حشونه و اکثر امراض شنبه را نافست بپوشد که در پنج شقال اصل کو
نوشید نیم کوفته هفت شقال آبی بپوشد دانه در چهار رطل
بپوشاند تا بپزد و آب آن را صاف نموده قد سفید یا زرد بپوشد
در آن میان حل کرده مکرر صاف نموده بنوشند و اگر خوا
د کفوی تر باشد قلوب جبار شنبه از پنج شقال تا ده شقال صاف
طبعی که سهلی صفرا بود که بصد درم بپوشد نموده بپوشد
خشت پست درم در آن یکب بپوشد بعد از آن بپوشاند چنانچه
چند جوشی زیاده ترند صاف نموده باده درم قد محقق بنوشند **صفت**
نفعی که سهلی صفرا بود و در اکثر امراض صفراویه نافع باشد سنا
مکی پنج شقال پوست هلیله زرد بپوشد سه شقال تخم کاسنی بپوشد
کل بپوشد آبی در شقال تر هندی ده شقال سهستان سی عدد مجموع را
در آن قد آب که بر بالای اجزا بپوشد خوب بپاشند و صاف نموده شربت

خشت بست مثقال در آن میان حل کرده مکرر صاف کرده و ثبت نمایند
صفت مسکلی که در رخسار آن چهار شست معروفست و در او سهال صفت
 خصوصاً در کودکان و مردان در نظیر است بکبریا لوی بخارانی و غیر
 مثقال تر هندی نیز مثل آتش در آب بخیا شد و مخصوصاً نموده
 خشت بست مثقال که آنرا نیز علی بن در کلابی جیسانند باشند و صفت
 داخل کند و بیاض است اگر سه مثقال ساسلی نیز باشد خشت در کلابی
 بخیا شد در سهال صفت نیز باشد **صفت بلخی** که تنقیه معده و اسهال
 از صفرا و رطوبات مراری کند بکبریا و غیر غوره یکپاله و پانزده مثقال
 ترنجبین در آن حل کرده و صاف نموده بنوشند **صفت طبعی** و در
 غشیان و قی صفراوی و تبها و قولنج حار و در دگر که سبب آن از حرارت
 و بسوت باشد نافهست کل سرخ هفت مثقال عناب حاصل از هر
 در سه رطل آب بخوشاند تا یک رطل آید صاف نموده شیر خشت ده مثقال
 در آن حل نموده بنوشند بدانکه بعد از فراغ از عمل سهال از صفرا و غیر
 قد یا بر قطره سار و نوشیدن و نارسب میخوش میکند و اعتدال
 بفراغ معموله آب غوره با حاصل از ترنج یا آب نارنج خوش و مانند آن بود

واجتاب از شیرینیا و تند با و شوریا و از جمع اخذ بر آب سرد و از
 و حرکات و غم و غضب لازم باید داشت **صفت صفی** که سبب
 و سبب حرارت و ملین طبعیت باشد و در تمام و جمیع حار و نا
 بکبریا کل نقشه کبود کل بنو فخرم خطی سوس کدم جو مقشر و کوفته
 یک کف در چهار رطل آب بخوشاند تا یک رطل و نیم آید بعد از آن قند
 سفید ده درم در آن حل کرده و در غن بنفشه و واقیه اضافه نموده و صفت
 کند و بد و مرتبه عمل کند و اگر خواهند که نفیست قوه سهال آن کنند
 و سهال و انجیر باد و بر مطبوخ آن بپزایند و در آخر آب چغندر رسد
 و فراغوت اضافه کنند و عمل نمایند **انجیر باد و بر مطبوخ** و **صفت صفی** و قطع
 صفرا و حرارت می نماید ترشی ترنج و آب لیمو و سبب ترش و آب غوره و ک
 و حاصل و سبب ترش و سبب نموده و رب ریاس و رب ترنج و تر
 لیمو و رب توت و زعفران و و دهند و آنرا و مغز خیار و کدو و شاخهای
 سبز تان و شمش و شفتالو و کدو و ماش مقشر و شیر و تخم کاسنی و آب
 نعیم پوست کاسنی و آب بون کاسنی تازه و شیر و تخم خرفه و جمع و
 و اکثر آنچه با طبع سرد و تر بوده باشد فکین صفت میکند و اگر علی حرا

والتهاب تمام در درون خود احساس کند حقیقتا کردن بجز هاله
 سرور مثل آب هند و اندیشه جو و لعاب بر قطره بغایه ناهست
صفحه هفتم کیفیت لطیفی حرارت میکند و تسکین تشنگی و طیب
 میدهد و امراض دماغیه چاره مثل سرهم بغایه ناهست شیر
 مشرب و اوقیه لعاب بر قطره بکافور سفید تخم مرغ بیل عدد
 روغن مغز کدو شیرین یا روغن بادام هر کدام حاضر باشد بک
 اوقیه مجموع را با یکدیگر مزوج نموده عمل کند **نفع هفتم** در اسهال
 تولد بلغم و علامات غلبه آن و فسخ و استفراغ آن و تبدیل مزاج
 بعد از آن بدانکه از جمیع اغذیه سرد و تر مثل ماست و شیر و ماهی نه
 بکشد و از اکثر میوه های تر که غیر ترخان غالب نباشد بلغم متولد
 و اکثر اوقات بسیار خوردن و اطعمه لطیفه و توان ترخه و امتلا سبب
 بلغم میشود **اما علامات اسهالی بلغم** زیادتی سفیدی رنگ و
 زبان و سستی و نرمی و سردی و بسیاری و لزوجه آب دهن و
 ترشی و بزمک و شوری طعم دهن و لذت یافتن از چیزهای تند و تر
 و تشنگی مکرر آنکه بلغم شود باشد و دیگر ضعف قوه هاضمه و کثرت آروغ

ترش و سستی و بول و کثرت خواب و کاهلی و سستی اعصاب و کندی
 حواس و نرمی و سستی و تفاوت حرکات بنص و دیدن ایهام و در و در
 و رخ و باران و سردی و خواب و از زرس و عادت و تدابیر سابقه و صفا
 بتر استلال بر غلبه بلغم میتوان نمود پس چون غلبه بلغم اگر زمان تابستان
 و پائیز بوده باشد فی کردن بمقنات بلغم اولی و در فصل دیگر است
 انساب و اکثر بر همین قیاس است اخراج اسهال سودا **صفحه هشتم**
بلغم بر سیاوشان اصل السوس تراشیده قطره در باری دق و زدن
 نیم کوفته آهی و مشغال انجیر زده هفت دان در در و رطل و نیم آب بخورند
 تا بیک رطل آید صاف نموده کل فدا فانی هفت مشغال در آن میان حل
 کرده مکرر صاف نموده نیم گرم بناشا بنوشند **ایضا سفیدی دیگر** را که
 و اینسون نیم کوفته بادرنجوبه بر سیاوشان آهی و مشغال انجیر زده
 بخورند و در و پیل آب بخورند تا نصف آید صاف نموده کل فدا
 ده مشغال در آن میان حل کرده مکرر صاف نموده نیم گرم رغبت نما
اناسهالات بلغم اشق با سرکه سبیل بلغم غلیظ بود شرقی از نیم مشغال
 تا یک مشغال باشد **بصر سبیل** یک مشغال از آن با سه اوقیه آب گرم سبیل

بلغم بود **و شیر** سهل بلغم بود شرقی از نیم مثقال تا دو درم باشد **و غرغره**
کافی شرقی از دو مثقال تا سه مثقال و نیم بود **و تریاق** شرقی از نیم درم
تا یک مثقال بود اگر تنها استعمال کند سهل بلغم رفیق بود و اگر با همین
استعمال کند سهل بلغم غلیظ بود و معین آن زنجبیل است **و خرما**
هرگاه هرگاه معطر کنند و با ما العسل یا شامه سهل بلغم و بطور
سایه بود شرقی از مغز سفید کرده آن از ده عدد تا بیست عدد بود
باقلیلی از مصطکی و فلفل که صلیح است **سکینج** شرقی از یک درم تا یک
مثقال بود **و سوربجان** شرقی از مغز در آن بود یک مثقال و اگر با چیزی
دیگر ترکیب کنند مثقال بود و در اخراج بلغم خام از مفاصل و مواضع
بعیده بی نظیر است **و رفون** سهل بلغم لریج از پشت و و و کین بود شرقی
از بلغم خراط تا یک مثقال بود **و دی** که اهل هند چسپال گویند در اسهال
اخلاط غلیظ و خام و بلغمی که در مفاصل بود در غایت وقت و لیکن
تا معطر کنند و انچه شبیه بر آن کچش در جوف مغز است پیر و نیا
استعمال شاید کرد و شرقی در بدن قوی که طاق افراط اسهال را
باشند از یک مثقال تا نصف درم است و شاید که در اوقات و بکند

استعمال کند و واجبست که از با قلیلی از شامه و کل سرخ و اندکی
از زعفران که صلیح است بگویند و استعمال کند و اگر بداند
که معین فصل است ترکیب سازند سبتر و ناصت و معینات
آن تریاق و عصا و غاف و عصا و افسستین است **و سار و هرگاه**
هفت مثقال از آن گرفته و بچند ما العسل یا شامه مانند خرق
سفید اسهال کند **و بونجی** سهل اخلاط غلیظ و خام و اخلاط
رفیق باشد شرقی از نیم درم تا یک مثقال و نیم باشد و طفل و ضعیف
القوة و احباب نهای گرم و مزاجهای گرم را از روی منع نموده اند
و زراوند طویل اگر یک مثقال گرفته و بچند ما العسل بنوشند بطریق
شحم حنظل اسهال کند در صرع و کد و کد از بغایت نافع باشد و
احشاکه از اخلاط حاصل شده باشد زایل کند **و زنجبیل** دورم از آن
با آب گرم اخلاط لزج را معین و بطوراتی که از افراط اگر فزاید و طبع
حاصل شده باشد بنمایند **و فقای** طبع آن با سکینجین صلیح
که موس غلیظ بود شرقی از آن از دو مثقال تا چهار مثقال باشد و اگر
طبع آن سرد مانا و بر سایر فزاید و اسهال افوی بود **و شیطان** سهل

اخلاط لزج بود خصوصاً از مفاصل شرعی بکدم درم بود **طریقه** هر
درما العسل به پزند و یا شامند اخراج اخلاط ردیه را رودها
میکنند شرعی از دو مثقال تا چهار مثقال است **مقل** سهیل بلغم بود شرعی
تاد و مثقال با ماء العسل **سری** و رقیق سهیل بلغم بود شرعی از یک
مثقال تا سه مثقال باشد **صفت اراج فقر** که نافست در امراض
و معده که از طبیعت و بلغم بوده باشد و همچنین نافست و در مفاصل
و پشت و قریح را و منع فی میکند و قاع و لونه و استرخای اعضا و ثقل
زبان را سفید است صطکی زعفران سهیل هندی حب بلسان اسارا
سلیمه طراچیتی آهی بکر صبر سقوطی و برابر مجموع اجزا و این بخور
اصل اراج فی فراست و بعضی اطباء عود بلسان بکر و بعضی دیگر فقط
از بکر بکر اضافه نموده اند و مجموع او و به را کوفته و بخته با آبی که یک
جزء مثل ازرق در آن حل کرده باشند خمیر کرده فرض نمایند و در
خشک کنند شرعی از یک مثقال تاد و مثقال نرم کوفته با عسل که آتش
ندیده باشد اغشته در خلای معده بلغم کند و جرعه آب نیم گرم بر آن
آن نوشند **صفت جی** که قاهر مقام یا رجات که راست از موفقات

محمد بن ذکریا نافست در جمیع علل بارده غلیظ مثل سکر و قاع و خند
و رعشه و شخوص و فساد ذکر و سیات و مانند آن **صفت** تربید سفید
بخوف محلول با روض با دام چرب که در میان زده مثقال شحم حنظل ده
مثقال سفوی یا سه مثقال و ثلث مثقال و زفیون یک مثقال و دو مثقال
مثقال شرعی از یک گرم و نیم تاد و دم حب نموده با آب نیم گرم بخورند
صفت جی که صاحب کاسل در استرخ و تنفیه بدن از بلغم بسیار
نموده صفت تربید یک گرم و نیم حب النیل غیر عشق یک گرم شحم حنظل
دو درم نانک اینسون یک دانگ و نیم کثیرا یک دانگ نرم کوفته میگذارد
و نیم سکنج محلول در آب حب کرده مثل فلفل استعمال نمایند **صفت**
سفوی که سهیل اخلاط لزج بلغمی است تربید سفید زنجبیل قد سفید
آهی بکر و کوفته و بخته شرعی از دو درم تاد و مثقال باب کرم بنوشند
ابضا سفوی که همین عمل کند تربید سفید بکر و نیم کوفته و بخته از
یک مثقال تاد و مثقال باب سر بنوشند و آب کرم قطع عمل آن است
ابضا نفع دیگر که دوا التریب کونید تربید سفید ده مثقال صطکی
زنجبیل آهی غم مثقال قد سفید پست مثقال شرعی از یک مثقال تاد و

و این سه را با غایله ناصبت حتی آنکه لطاف را نیز میتوان داد **مستطیل**
 که در طعم و رایحه آن کراهتی نیست تر بد سفید کجند مفرقند سفید اجزا
 مساوی کوفته و پنجه شرقی از دو مثقال تا سه مثقال و نیم آب نیم گرم
 بنوشند **بماند** در استفراغ بلغم بعد از فراغ از عمل سهل شرب شربت
 قند یا تخم بجان و اغذای امارق طبعی و اسهال با آبلیم و آب پیاز
 نمودن مناسب است و از نایب و موافق بعد از آن اغذای نمودن بقلیما
 خشک که از کوشتهای طبعی و جلیب مع زیره و دارچینی و فلفل پنجه باشد
 تا خردایی که از کوشتهای و بخور باد و نیز مذکور طبعی نموده باشند و قبل از
 غذا اسکنان را با صفت و بعد از هضم غذا شرب عسل با شرب عقیق
 صفر یا احمر و بعد از حصول تغیه تا سه اسحام باهای گرم کوشتهای
 شور نافع و مناسب است و از مواد بلغم مثل کوشتهای بره و ماهی تا
 و شیر و ماست و میوههای رطب و از آنکه از غذا خاصه اجزاء را
 زیرا که هضم در اوصاف امر جزه بلغمی قلیل و تلطیف غذاست و بسیار
 که از استعمال سهولت نیز مستغنی گرداند **مستطیل** که از خراج بلغم
 کند و در دپشت را نافع بود سنای یکی بفساج قطور بون و قیو **شده**

در صد و دم آب چند ریو شایده تا بلغم کمتر آید صاف نموده با تر
 طلوس خیار شیر و ده درم عسل و یکدم بوزه از منی باغک و بلغم در
 محمود در آن حل نموده و صاف کرده و روغن بادام دو مثقال و نیم خسته
 نیم گرم خسته کنند **و اما پنجه** و تخمین مزاج بلغمی میکند بدانکه بهتر
 ادویه سخته **شویب** و در احادیث نیز قریب بسیار نموده اند و نیز
 از یک مثقال قند و مثقال کف مال کنند چنانکه پوست آن اندک جدا شود
 و بطریق سفوف یا عسل همچون کرده بخورد و دیگر **کرات** و آن در
 کثیرا لنافع است شرقی از نیم مثقال تا یک مثقال با نبات سفوف ساخته
 بخورد و دیگر **نفلت** و جمیع و لطیف از در تخمین مزاج و هضم طعام
 بهتر باد و به دانسته اند شرقی از نیم مثقال تا یک مثقال و نیم باشد و دیگر
صفر شرقی از یک مثقال تا دو مثقال باشد و دیگر **فنیست** و آن در تخمین
 و تقویت امر نیز شایع فی نظیر است شرقی از یک مثقال تا چهار مثقال است
 دیگر **جندب** است و تا اثر آن در تخمین مزاج و تقویت اعضا و
 و اعصاب و زوخاص و عوام زیاد است که محتاج بیانات باشد شرقی
 از یک مثقال تا نیم مثقال و دیگر بهترین و نافعترین جمیع ادویه معززه

تخصیص مزاج و تقویت اعصاب و ریشه و دیگر منافع که این مختصر کجا بشود
آن ندارد **جودارخت** بلکه در هیچ مرکبی نیز این منفعت نیست حتی آنکه
اکثر اطباء بر آنند که آنرا از فواید که در تریاق فاروق هست در این دوا
مقدور نیست مع غی زاید و مقدار شربت و کیفیت خوردن آن در
دهم مذکور خواهد کرد بدشاه الله تعالی **میکر باد زهر** ^{اشتباه است}
و فواید آن مشهور و معروفست و طریقی خوردن آن نیز با جودارخت
میکرد و دیگر **بیر است** و اگر کراهیت لایحه آن نبوده باشد بیشتر
و قوی ترین سدد لانت مزاج بر دینست حتی اگر حرارت آن مشاهد
عنیزی و مقوی آنست و حکمای هند بفایست معتقد اند و آن معافی
که نافع و مناسب مزاج بارده بلغی است **تلاقی** و از کثر متناهی
انرا ماده الحیوة میگویند **صفالک** فلفل دار فلفل زنجبیل دار چینی پوست
بلبله امه مفسر شیخ هندو را و ندمد خرج و بیشتر با بونر حزینه
الغلب مغز جلوده مغز زنجبیل آهی و مثقال تخم با بونر ده مثقال
مویز منقی و مثقال و بعضی از متاخرین دانه را نیز پنج مثقال اضاف
نموده اند مجموع را کوته و آنچرخه شود و پخته با سه وزن عسل کن گفته

بقوام آورده همچون کند شربتی دو مثقال پیش از غذا و بعد از
غذا بلع کند **جوارش خالینوس** که دفع آن در امزجه و امراض بارده
از حد است **صفت آن** سنبل هندی قاقاز صفار سلیمه دار چینی
خونجوان قرنفل سعد زنجبیل فلفل سفید دار فلفل قط جوی عود
لبیان اسارون حب لاکر قصب الذریره زعفران خنطیا تا
الفاراهی دو مثقال مصطکی ده مثقال قند عید مساوی مجموع
عسل دو وزن او و به علی الرسم همچون کند شربتی از غذا یا استلا
معد از دو مثقال تا سه مثقال باشد و در اکثر دفع خنطیا تا و
الفار را با قاقاز ساخته اند لهذا منافع مطلوب ظاهر می گردد و بعضی
بدل قصب الذریره صفت آن کل سرخ میکنند **و دیگر** از حله ترا
که بفایست مناسب مزاج بارده بلغی است جوارش است که این فقیر
نموده و بخوانش افضل موسم ساخته و حرارت آن نیز بخلاف طبیعت
در تقویت عده و هضم طعام و کسر دماغ و قتیق سده و تقویت اعصابی
و منع تضامد آنچره بدماغ و از آله نسیان و تقویت حواس بسیار لطیف است
و مکرر در اکثر اشخاص تجویز شده و بجهت جمعی که اشتیهای تشنه و سوز

از مردم

طعام بفايت دارند و هاضمه ایشان از هر چه هضم آنچه تناول می نمایند بر
 نمی آید بسیار موافقت **مقاله** شویبزی و غم مثقال صمغ و وارده **مثقال**
 قفل از زرد مثقال پوست هلیله کابل پوست بلبله آمله مقله آملی ده
 مثقال هلیله سیاه پنج مثقال بلخرازمه مغز نه آملی ده مثقال زبره کر
 هیل مقله زباد نیون مصلکی عود قاری آملی پنج مثقال ویز طایفی
 منقی پنج مثقال با عسل کف گرفته بقولم آمده علی الرسم همچون کشت شری
 از دو مثقال تاسه مثقال باشد **مقاله** در اسباب تولد سودا و
 علل آن کثرت آن و منفعیات و مسهلان آن از مزه و مرکب و معده
 مزاجی که بعد از تنقیه نافع باشد بدانکه از تناول اکثر اخذ می شود و خشک
 و اخذ می غلیظه عسره الانضام و هیزه الکیوس و بعضی اخذ می کرد و خشک
 مثل قندید و باد نجان و عدس و باقلای خشک و کک و سیر و پیپر که شویبزی
 و ماهی خشک شور و خرما و کاورس و نان خشک و سرکه و از اکثر
 چیزهای ترش و شور و تند و سودا مولدی شود **مقاله** غلبه خشک
 و لاغری بدن و تیرگی و سیاهی رنگ و غلظت و سودا خون و زیادتی و
 و فکرهای فاسد و کثرت خون و محبت تهایی و بیاری خوف و

از امور و سوزش فم معده و اشتهای کاذب و استلذا از احتلاوات
 تیرگی و سیاهی و سرخی و غلیظی قاروره و صلابت و غلظت و صمغ بنفش و
 بدن سیاهی و کثرت تولد خون و حدوث هیزه سیاه و قروح رده
 طحال و بدن خوابهای و وحش از تاریکها و چیزهای سیاه و
 خوف هایل و خرابیها و مانند آنها باشد و همچنین از سن و فضل و قضا
 و قدا پر سابقه نیز است دلایل بر غلبه خلط میتوان نمود **صفت بنفشه**
 اسطوخودوس باد رنجوبه کاوزبان پرسیاوشان دازبان نیم کوفته اصل
 السوس مقله نیم کوفته از هر یک دو مثقال در دو پیاله آب بجوشانند تا
 آید صاف نموده بقند سفید شیرین کرده بنیکم بنوشند **مقاله** که در بنفشه
 سودا و تلطف آن بفايت نافع و مؤثر است **مقاله** پوست پنج کاسه بنفشه
 پوست پنج دازبان و مثقال اصل السوس مقله یک مثقال جفای فتنق و دو
 کاوزبان دو مثقال باد رنجوبه یک مثقال و نیم پوست هلیله کابل سه
 علی الرسم جوشانیده و صاف نموده یا ترنجبین بقدر ظهور خلط و جوشاید
 و بعد از سه چهار روز آفتیمون نیز در آن بمالند تا آنچه بنفشه یافته
 دفع شود **مقاله** منجی که مواد سوداویه را در جمیع بدن دفع دهند

خطی تخم خازی تخم کرفس نمکوفته آهی بکشفال بشفای فستقی نمکوفته
 دو مثقال کا و زبان سه مثقال شاهتره بکشفال و نیم اسطوخودا
 دو مثقال انجیر زهره چندان مو بر منق هفت مثقال کل سرخ با درخت
 اصل السوس مقشر نمکوفته آهی بکشفال و نیم بنفشه بکود بکشفال کل
 بنفشه نیم مثقال عناب سبستان آهی ده دانگ بجمع و با بقاعه و مقدر
 جوشانیده و صاف نموده و بنهند سفید شیرین کرده بنوشند **سودا**
سودا هلیله سیاه سهیل سودا بود شرفی از جرم آن از سه درم تا پنج درم
 و در مطبوخ از پنج درم تا ده درم باشد **حجر ارمی** سهیل قوی بود و سودا
 و انفع و اقوی از حجر لاژورد و خریق باشد شرفی از یک درم تا سه درم
 مانند کینزی سفید استعمال کنند **افیمون** چون در دم یا سه درم
 از وی آب پیوسته بنوشند چند روز متواتر سودا را بکنند و بپزند
 و قشاید که بسیار نرم نماید وی باید که با روغن بادام چرب کرد
 استعمال کنند خواه ساینده و خواه در مطبوخات **لاژورد** در عمل
 حجر ارمی و در قوه ضعیف تر از آن باشد شرفی از دو مثقال مانند کینزی
 سفید باشد بدانکه از اوویه مغز و آنچه سودای بجهت استفراغ

که

کنند بسیار نادر می باشد و اکثر سمالات سودا اسهال بلغم با صفت این
 میکند و بیان آنها در فصل دیگر مذکور میگردد اما الله تعالی
مطبوعی که سهیل سودا و اکثر امراض سوداویه رافع باشد هلیله سیاه
 نیمکوفته هفت مثقال بشفای فستقی نیمکوفته چهار مثقال میوز دانه
 کرده ده مثقال بجمع را در دو پیاله آب جوشانند تا نصف آید بعد از آن
 افیمون اعلامی مثقال در لته کانی بیشتر در دینک انداخته بعد از
 فرو کردن و لته افیمون را در آن میان شیر کشیده صاف نموده بنوشند
 و گاه قوه آنرا بر دواچی مناسب زیاده کند **صفت دیگر** که سهیل
 سودا بود ترید سفید یک درم افیمون اقوی طی ملک هندی از هر کدام
 نیم درم تا یک درم کوفته و بخت با آب نیم گرم بنوشند **صفت دیگر**
 که سهیل سودا بود و درازا از صلح و امراض راس نهایت نافع باشد
 هلیله کالی هلیله سیاه آهی هفت مثقال نیمکوفته میوز دانه بیرون کرده
 مثقال در سه رطل آب جوشانند تا یک رطل آید صاف نموده افیمون اقوی
 سه مثقال در لته بیشتر در آن میان بسیار اندوایان مثقال غار افیمون
 سفید از موثره گردانید بنوشند **صفت دیگر** که جذب مواد سوداویه از

افاضی اعضا نموده دفع میکند و اکثر امراض مزمنه و ملل و مایه و خوش
 بغایت نافعت افتیمون افریطی اوقیه و روز دانه پرون کرده و اوقیه
 بکرطل آب با هستی بخوشاند تا آن قدر بماند که چون صاف کند
 کرده آن پست متقال باشد صاف نموده ایاچ لوفاد یا رسیده املک
 متقال نیم در آن میان حل کرده بوشند **ایچ سبیل** که در فصل شش
 باشد ایاچ فیکرا افتیمون آهی و نلث درم اسطوخودس بشفای قار
 آهی نیم درم تخم حنظل ربع درم سفویا مقل نلث هندی آهی یک دانگ
 حب نموده بوشند **صفت چمن** که در دفع امراض و امر جرم سودا
 معروف است هلیله سیاه آمله و بلبله مفری آهی ده متقال بشفای افتیمون
 تربل اسطوخودس آهی پنج متقال کوفته و بجنه باد و وزن مثل علی الزم
 مجون کرده شرفی آن سه متقال تا چهار متقال باب طبع باد و بخوبی بکشد
 بوشند **اگر قیحه** ناحیه سر و قلب از مواد سودا و نیز خالص بوده باشد
 باین **صفت چمن** استخراج کنند افتیمون هلیله کابلی مفری آهی یک و نیم
 اسطوخودس نلثای جز جز نوب سیاه سدر جز مصطکی عمود خام بشفای
 آهی یک و نیم و جوار موی مغسول نلث جز تخم حنظل نلث جز مجون را کوفته و بجنه

بصاره سیب شیرین جهای بزرگ شرفی از یکدم تا یک متقال و فستق
 بخورند و بخوابند و صبح یکجین که از سر که کبر ساخته باشند نیم گرم
 مرتبه غرضه کنند **و بعد از این** از عمل سبیل غرضت نبات که عرفی کا و زان
 بید مشک و کلان تخم النکو داخل نموده باشند بوشند و بامراق حنظل
 مثل گوشت بره و باجر اغذیه نمایند و بخر در تعدیل مزاج سوداوی مذکور
 میگرد و بعل آوردند **صفت حنظل** که اخراج سودا کند سنای مکی پنج متقال
 بشفای نیم کوفته سه متقال بنفشه و راز یا نه نیم کوفته بر سیاوشان کا و زان
 کل باون کل لوف آهی دو متقال پستان سی معد مجون را در یک کاسه
 آب بخوشاند تا نصف آید صاف نموده شکر سرخ فلوس جبار شیر آهی ده
 متقال روغن باون سه متقال صاف نموده نیم گرم حنظل کنند **و بعد از این**
 تعدیل مزاج سوداوی میکند اکثر اغذیه واد و نیز کرم و تر خصوصاً که از
 مغزیات قلب و دماغ بوده باشد در مزاجه سودا و به بغایت نافعی
 و همچنین اکثری از اغذیه را خنثی میکند و اکثر اغذیه جرب و شیرین و
 پخته و قهوا و گوشت های بره و بزغال شیرست فزیر و زرد تخم مرغ نیم
 بجنه و شیر تازه با فند و سرشیر و قیاق و اکثر حلواها خصوصاً حلوا

کما زاد برنج و روغن بادام و عسل یا قند بخت باشد و همچنین تفلیز دام
قندی و مانند آن و همچنین شیر برنج با عسل یا قند و بالوده و فرفری و اشال
اینها و مواضعت اکثری از مذکورات مشروط بقوه معده و هاضمات
و از میوه های تازه شیرین و آبدار بوده باشد مثل خربزه شیرین و انگور
انجیر و مانند آنها و از میوه های خشک نیز انجیر و مویز و حلیم ^{طاهر} ملاط
و رطب نافعت و از سبزیها فلفل و بادرنجی و بخرار است **صفت**
شیر که در امزجه سوداویه نفایت نافع و مقویست عرق کاوزبان
که در وقت تا زک از بر لسان گرفته باشند سه اوقیه عرق پسته شک
دو اوقیه کلاب نیم اوقیه قند سفید انقدر که شیرین شود و زعفران
انقدر که تغییر لونش دهد تخم بالنگود و شقال تخم بجان یک شقال از هر
نموده نوشتند **نیز** که همان نفع دارد و بادرنجی و سه مثقال در عرق
کاوزبان یکپاله بچوشانند تا نصف آید صاف نموده شربت سبب
انقدر که شیرین شود تخم بالنگود و شقال تخم بجان یک شقال مزوج نموده
نوشتند **نیز** که شرب کاوزبان سه مثقال بهمان طریق مذکور
در آب بچوشانند و صاف نموده و تخمها و شربت داخل کرده نوشتند

سبب و شربت نار و شربت فواکه و از مریات هلیله برورده و از سمنجان
و معاجین اکثری از آنچه در مقویات قلب مذکور خواهد کرد بیداش ^{الله}
تعالی مناسب و نافع است **صفت شرب** که صاحب کامل در اصلاح ^{خیر}
سوداویه و تقویت قلب و دماغ و ایراث سرت نفس بسیار مدح نموده
بگیرند آب سبب خوب سه رطل آب بهر اعلاد و رطل و در دین سنگ
کرده بعد از آن بگیرند قند فلفل یکدم و نیم عود هندی دو درم بادرنجی و
وکا و زباز آبی سه درم نیم کوفته در خرقه کشان رقیق مخلوط کنند در
اندازند و باقی ملایم بچوشانند تا نلش آن که شود بر صاف کرده باشند
و بجای متوسط در حدانت و عتافت دو رطل قند سفید یک رطل و نیم ^{لک}
ترنج ناز و پنج ورق کل سرخ دو درم کاوزبان سه درم در نظر و بچینی کرده ^م
انرا بحکم برهند و بیست روز در آفتاب گذاشته بعد از آن بردارند و
استعمال کنند **صفت هفتم** در منجیات و سملاتی که زیاده بر خلط ^{استغفار}
میکنند هرگاه ماده مرض مرکب از دو خلط یا بیشتر باشد منجیات ^{سه}
انرا از آنچه مذکور گردیده ترکیب کنند مثلاً اگر ماده مرکب باشد از صفرا
بلغم سفید آنرا از ادویه منجیه صفرا و ادویه منجیه بلغم ترکیب کنند یا رطابه

قواعد و صواب کلمه زیرا که در این نسخه و سبب و سبب هر شخصی مخصوص
طبیعت او مختلف و زیاده و کم ماضی شود **منقح** که اخلاط غلیظه مثل
بلغم و سودا را تا دفع میدهد و می کشاید و مجاری پاکی میکند و با آنها
تخلیل میبرد تخم کرفس را زیاده اینسون اصل السوس منقح مجموع را نیم کوفته
آهی بکند و موز دانه پیرون کرده و انجیر زرد آهی به دم بنفشه بکوبد تخم
خجاری آهی سرد دم پرسیاوشان بکشد و نیم و کاه باشد که اسطوخودس
و عود الصلب آهی بکند و در امراض و صغیه و عصبیه می افزایند مجموع را
علی الرسم جو شایند و صاف نموده کلفتند آفتابی پنج مثقال در آن حل کرده و مک
صاف کنند و نیم گرم بنوشند **ما الاصول** که منقح بلغم و سودا باشد و در
اوجاع مفاصل و فقر و بغایت ناهفت پوست پنج لازیا نه پوست پنج کا
پوست پنج کرفس اصل السوس منقح تخم کاسنی نیم کوفته آهی به دم را زیاده
زیره کرمانی تا نخواه مجموع را نیم کوفته آهی به دم انجیر زرد موز منقح آهی
هشت دم مجموع را در سه بطا آب جوشانند تا نصف آید صاف نموده و در
سی دم باده دم کلفتند آفتابی بنوشند **منقح** که صفر و سودا و
اخلاط محترقه را دفع دهد بنفشه کبود کل نیلوفر کاوزان لبغای فستق

بادر پیویه پوست پنج کاسنی پوست پنج لازیا نه شاهز آهی دودم کل منقح
کاسنی اصل السوس منقح آهی بکند و عتاب سپستان انجیر زرد آوی بخارا
آهی هفت عدد علی الرسم جو شایند و صاف نموده و فوس خیار شنبه زده در
حل نموده و روغن بادام دودم اضاف کرده نیم گرم بنوشند **در بیان**
اخلاط معدده **افیمو** سمل سودا و بلغم بود شرقی از جرم آن دودم با
دم و در مطبوخ از پنجم ناهفت دم بود **هلیل** در سمل صفر بود
از بلغم شرقی از جرم آن از سدم و نیم باشد تا شش دم و در نفوق و مطبخ
از هفت دم تاده دم باشد **هلیل** که سمل اخلاط غلیظه از بلغم
و سودا مع قلیلی از صفر بود و مقدار شربت این هلیل نیز مثل هلیل زرد
ایست هفت دم از وی ماله العسل بلغم غلیظه و صفر براند **در بیان**
سرم از وی سمل بلغم و سودا بود **بغای** سمل بلغم و سودا بود
از سه دم تا پنج دم **حبلانیل** سمل اخلاط غلیظه از سودا و بلغم
بود شرقی مغز از نیم دم تا یکدم و بادیکرا و زبیر از یک دانگ و نیم تا یک
باشد و میباید که زیر ساییده با روغن بادام جرب کرده استعمال کنند
مغز آن بغایت بطی العمل باشد و هرگاه که مثل سمنو یا آن بیفزایند صفا

و بلغم زرد و براند و هلیله عادیله نای شکند **طور چار** چون از ده
تا پانزده مثقال تا پانزده مثقال از آن بار و عن بادام چرب کرده و در کوزه
کم خیسایند و حل و صاف نموده باز بید سفید از نیمدم تا یکدم بخورند
سهل بلغم و رطوبه و مره محترقه بود و اگر خواهند که صفرا نیز براند ترشند
با اضافه کنند **شماره** آن سهل مره محترقه بود و وجه استعمال
مواد جلد به مثل حکم و جری که از اخراق خون و صفرا و بلغم مالم عاجز
گردیده باشد بغایت نافعت شربتی از آن در مطبوعات آن پنجدم تا
دوم بود و از حرم آن از سه دم تا پنجدم و از عصاره آن از چهار دم
تا شش اوقیه باشد مع قند بقدر ظهور خلط و قلیل و سزاوار است
که با هلیله زرد که صلیق است و منع ضرر آن از طحال بیفاید استعمال
کند **شمس حنظل** سهل مرار اسود و اصف و خلط خام از مفاصل و موضع
بعیده بود شربتی از دوازده قیراط با یکی از صلیقاتش و صلیق آن
قلبی صغیر با قلیلی از کثیر یا مقل یا نشانه و شاید که از در که با سراسر
شد پیدا استعمال کنند و همچنین شاید که در غایت زی فساید و اگر
خواهند که در رخنه کنند و با آنکه حنظل با درست یا پوست آنرا با

اجزا بخواهند **سنا و مکی** سهل جمیع اخلاط بود و در اخراج اخلاط
محترقه سزیده از اخلاصیتی بیکوست و شرب آن در مطبوعات اول از
چهار آلت شربتی از دهم آلت آن مسحوق از دود دم تا سرد دم
مطبوعات از سه دم تا هفت دم باشد و صلیق آن آب هوا که در
طبر سهل سودا بود و بلغم و شربتی مغز از نیمدم تا دودم و مرکبات
دود آن تا یکدم باشد با یکی از صلیقات آن مثل مصطکی و کل سرخ
و هلیله زرد و مقل و کینا و می باید که بغایت نرم کند **غالبین** سهل
بلغم و سودای غلیظ باشد و سهل بغایت نافعت شربتی مغز تا یک مثقال
و مؤلفا تا یکدم باشد از روین که رانیده **منظور** سهل سودا و بلغم
خام و آب زرد باشد شربتی بیک مثقال بود **صف** سهل که اسهال
و بلغم و صفرای سوخته کند و جهت جدام و جنون و وسواس و امراض
نافعت سنا یکی هفت دم بنفشه نیلوفر نیم کاسنی اصل السوراهی
چهار دم بادنجین و کاوزان آهی سرد دم نزدیک سفید دودم و مؤلف
منفی ده دم پوست بلبله و آمل و هلیله زرد و هلیله کابلی و هلیله
بفایح آهی نیم دم تخم کشمش کل سرخ اسطوخودس آهی چهار دم

شاهه تازه بیل دسته عناب سبستان الوی بخارا آهی بپست داند
 انقدر آب که محتاج باشد جوشانند تا بشک آید آفتون هفت درم
 لنته کشان بسته در دین انداخته بعد از دو سه جوش فرو گرفته فلو
 حیات شیر ترنجبین آهی بپست درم دکان میان مالیده و صاف نموده
 رغب نماید **صفت نفوس** که نافهست جته بقای اراض حاده و حیات
 و عروق را پان میکند آوی بخارا سی حله سوز دانه بیرون کرده
 پست درم عناب پست دانه سبستان سی دانه نموده سی دانه
 و لیس پست درم تخم کاسی نمک کوفته تخم کثوث نمک کوفته آهی چهار درم
 کنیز خشک سه درم مجموع را در انقدر آب جوشان که چهار انگشت بر آید
 آن بایستد بخمیسند و سه شبانه روز بکذارند و روزها در افتاد
 و شبها در آنجا گرم سر پوشیده بنهند بعد از آن صاف نموده شرب
 که دو درم ترنجبین یا قند سفید را آن حل کرده باشند محل نافع
 بنویسند و دو ساعت قبل از شرب تقوی صبر سقوی چهار درم
 دو دانه کوفته و پنجه و حب نموده بلع نمایند بعد از آن تقوی را
صفت نفوس که این فقره لیس نموده و نیک شیر در آورده در

صفرا و بلغم و تنقیه و تقویه معده و دماغ و جگر و تنقیه سده و تحلیل را
 بر نظیر است **صفت** پوست هلیله کابل پوست هلیله زرد آهی شش
 ریوند چینی کنیز خشک ناز بانه آهی کفاله و نیم زنجبیل کفاله مجموعا
 نیم کوفته میوز طایفی دانه بیرون کرده یا کثمت سبز نمک کوفته ده مثقال
 تمامی را در نیم شراه کاسه کلاب نیم گرم شب جیاسانید و صراف نموده
 مصطکی صلابه کرده نیم مثقال صاف نموده نیم گرم بنوشند **صفت**
چپال که در اخراج بلغم لزج و شور صفرا و کمی و قلیلی از سودا
 غلیظه از افاسی اعضا و قلع مواد انماقی و اسهال مدبل و نظیر ندارد و کیند
 چپال مدبر و بعد هر مری هلیله رنگین یک عدد بایکدیگر نرم کوفته
 پنجه و براب مجموع آرد برنج سفید صاف نموده با هم بپایند تا مخلوط شود
 و حله را با آب لیمو یا عصیر غوره خمیر کرده در ها و ن سنک بسیار بپزند
 و بقدر معتدله فی جها ساخته در سایه خشک کنند شربتی که در نرم
 کوفته در آنک دو شب حل کرده بر بالای شود بای با خود آب جرب
 بخورند که عمل نیکو میکند و اگر بعد از آنانی که در معده قرار گرفته و حل
 شده باشند و شروع در عمل نموده فی عینف بیاید ضبط و منع نکنند که

زنگنه

بنایت نافع خواهد بود انشا الله تعالی **حب بسیار** که نافع است در علاج
 لاسر معده و استفراغ فضول از آنها ایام فیهراش در دم نزدیک
 چهارم نمک هندی و در دم و نیم باب کرفس نموده شربتی از آن
 ناسه در دم **حب بسیار** که تنقیه معده و دماغ و اسهال خفیف می کند
 صبر مقوی و در دم مصطکی نیم درم باب را زیا نه حب کرده عجا
 وقت خواب بخورند و آب نمکرم بر بالای آن بنوشند و بخوابند **حب بسیار**
حب بسیار صبر مقوی سه درم مصطکی کل سرخ هر کدام دو درم
 باب حب نموده در سایه خشک کنند و بعضی نزدیک پوست هلیله نش
 نیز اضافه میکنند شربتی از یکتال تاد و مثقال **حب غاریقون** که نافع
 احباب ریه و کانی که در سینه ایشان رطوبات بسیار باشد و قوه
 ایشان ضعیف شده باشد **صفت آن** غاریقون ممدوح اصلا از
 کند لایه یکتال با عسل خمیر کرده حب نموده باب نیمکرم بخورند اگر
 دو دانگ غافش با ناضافه کند حجه استسقای ذی بغایه نافع باشد
حب که اسهال صفرا و بلغم بر فو کند بنفشه بکود دو درم نزدیک
 یکتال با شربت و در حب نموده باب نیمکرم بخورند **صفت** که طبعه

نرم کند و بادها را تجلیل برد و بجمه اخلاط بلغمیه و احدا را فضول
 و برامته و خلای معده میتوان خورد و اگر سه روز متوالی نوشند
 نفق میکند معده را نفق بلغمی **صفت آن** مصطکی نیم درم فند سفید و
 کوفته و پنجه شربتی چهار درم باشد **صفت بسیار** که باب سرد بنوشند
 نزدیک یک درم نمک هندی یک درم و نیم کوفته و پنجه کف نموده آب
 بالای آن بخورند و اگر کشته شوند از آب سرد خوردن مانع نیست اگر
 آب گرم یا شامند قطع غلظت میکند **صفت بسیار** که نافع است در تاد و مثقال
 و تجلیل اخلاط ثلثه و منقح سده و تحلیل ریاغ و مقوی معده و دماغ
 و جکرات **صفت آن** پوست هلیله کابلی و بیلبله و اسهال هلیله سیا
 نزدیک سفید بخوف سنای مکی آغوش مثقال غاریقون چهار مثقال افیمون
 دو مثقال اسطوخودوس دو مثقال و نیم ریوند چینی هفت مثقال اسل
 سه وزن اجزاء علی الراس همچون ساخته شربتی از دو مثقال تا پنج مثقال
 باشد **صفت بسیار** که قایم مقام معاجین که راست و حفظ بدن سینه
 مانند تریاق فاروق و نافع است در ریاغ و اوجاع سایر بدن و اخلاط
 ریح بواسیر و وجع معده را و معین هضم و سخن لون و مقوی شهوت است

و رفق خون و مقوی روح با صبر است و مفع سد و مقوی جگر و ملین
 صلابت و تحریک را بیل میکند و تسکین عطش میدهد و مقوی جمیع
 اعضاست خصوصاً مزاج **لاصفیات** پوست هلیله کالی پوست ^{بلیله}
 اسله و قشر هلیله سیاه آهی هفت جزء تخمیل داجینی و اقلیل خولجانی
 منبل هندی سادج هندی لسان العصاره بنین خشخاش سفید
 کجند مقشر آهی سه جزء مغز بادام شیرین مغز بادام تلخ جوز بوزانی ^{انسو}
 مصطکی عود قناری آهی دو جزء حبث الریحان شاه صبر منافع خشک
 آهی کجرا و نیم تربید سفید و آشید و برون بادام چرب کرده سی جز و بجز
 جدا جدا کوفته و پخته و موزن نموده با قند سفید محقق بست و حوز
 درها و ن بطریق حق خلط نمایند و بعد از آن برون بادام چرب
 علی الرسم با غسل همچون نموده شربتی از دودرم تاد و شقال باشد
مجموعه جاز از معاجین مجربه کثیره الاستعمال است سهل صفرا ^{بلغم}
 و مفع قلوبی باشد و در غلبه خالصه نیز مفید است **صفیات**
 تربید سفید خراشیده برون بادام چرب کرده چهل درم کل نقشه کنی
 بست درم نمل هندی دبا لوس آهی هفت درم و از اینه انسو

مصطکی آهی بخندم مقوی باد دودرم فلوس جیاز شکر که در دهان و زانو
 بیرون آورده باشند صدد درم غسل و قند سفید آهی صدد درم روغن
 بادام چهل درم بطریق ساختن این همچون چنانست که مقوی را همچنان
 خام با بنفشه همراه نمایند و بپزند و سایر او بید را جدا جدا کوفته و پخته
 و با وزان مذکوره در آورده و مجموع را با هم مخلوط ساخته با روغن بادام
 چرب کنند و با شیر فلوس جیاز شکر که آتش ندیده باشد بپزند ^{بعد}
 از آن قند و صسل را کف کوفته و بقوام آورده اجزای برشته را داخل
 بر هم زنند تا همچون شود شربتی از بیغ متقال ناهیت متقال باشد
مجموعه بوری که سهل صفا و بلغم بود و از الیغ غیر خالصه و شرط الغلبه ^{خالصه}
 نماید و این دوا ی ملوک که کراهیت در طعم آن نیست **صفیات** عود ^{طراوه}
 ده درم مغز تخم قرطم ده درم مغز بادام شیرین پنج درم قند سفید
 پنج درم زعفران یک درم علی الرسم همچون کرده شربتی الی بکمال قند و شقال
 باشد **صفیات جوی** که اسهال بلغم و صفرا و وطوبات فاضله کند تخم
 دو جز صبر مقوی کجرا کوفته و پخته با آب حب کند بقدر احتیاج شربتی
 بعد از حوز از حام از سه عدد تا شش عدد شاید و بر بالای آن قلی

از سر که با آب کومه نچرخ نمایند و این سه میلی غایت است **انضا**
که معده را نافع بود صبر و قوی یک اوقیه **صنای** که چهار مثقال آب
گرم حب کرده شربتی از سه عدد تا هفت عدد باشد **حقنه** که
اورام احشا و پوسته ثقل را نافع است **صنای** که یک نفثه بود
نخم خطی تخم خاوی آهی سه مثقال جو نشسته نیم کف اصل السوس
دو مثقال برک چند یکدسته سپستان سی عدد مجموعا در یک کاس
آب بجوشانند تا بنصف آید صاف نموده فلوس خیار شنبه با زرده دم
شکر سرخ هفت دم پوره ارسن یا نمل یکدم در آن آب حل کرده
و صاف نموده روغن بادام دو مثقال صاف نموده نیم گرم حقنه کند
حقنه که جهت امراض بلغمی و سوداوی و صفراوی نافهست سنگ
نخ دم بنفشه بود نیلوفر کا و زبان آهی سرد دم اصل السوس دو دم
الوی بخارا نهست عدد سپستان سی عدد و عنب الثعلب شش آهی
سه دم برک چند خطی آهی یکمضه سوس کندم یک کف قنطاری
و دو دم علی الریم جر شایند و صاف نموده فلوس خیار شنبه و زنجبین
و روغن بادام و آب کامه و شکر سرخ آهی ده مثقال نمل طعام

بقد رطوبت و مایه و سایر بوی مقطر و صاف نموده بمقداری که زیاده و
باشد عمل کنند **صنای** که بر معده مایلند تبلیس طبعه کنند بکند
زنجبیل و بوی و زهره کا و مساوی و با عسل خلط نموده طلا
کنند **صنای** که شکم بزدان بکند شویز و سوزنج مساوی سخی نموده
بازهره کا و آغشته بر ناف نهاد کنند و چون خواهند که حبس کرد و صفا
بردارند و غذا میل نمایند **حقنه** که بکند سوزنج و دانه پرون کرده و
بازهره کا و سخی نموده تا مثل سخی شود بر ناف گذارند **صنای**
که مسهل بود بکند زس شویز حب الفاد مساوی کوفته و پنجه باز
کا و همچون نموده بر سر بر بندند **صنای** که در قتل و اخراج انواع این
بدانکه جمع حیوانات ماعدای انسان از موم خود با طبع اجتناب
می نمایند و تا اول نمیکند پس زوا و آست که حمله انگشت تا آنکه دیدند
از او بزرگ قاتل و هر چه ایشان است استکرام نموده متوجه تا اولان بزر
تمام بشوند و نیز جلها آست که سه روز یا چهار روز هر روز
باشتا یک طل شیر تازه بنوشند و اگر بافند سفید شیرین کنند و میشاید که
غذا بعد از ظهر خود آب با شیر خنک دانه و اندک دایچینی و صفت

بخورند و روز پنجم ناشتا باشند تا خوب کرسه شوند بعد از آن اندک
گوشت را بگویند و در تابه برشته کنند یا آنکه کباب کنند و می باید که
نملک و ادویه حاره نداشته باشد و آن گوشت را بجوازیند و زیاد
از دوسه قطره آب آن فرو برند و بیندازند و بعد از آن آذوقه
در جای که بوی آن بعلیل نرسد با شیر تازه مخلوط سازند و بفرمایند
تا علیل بنشیند بر سوراخهای بینی بگذارند پس دواي مخلوط بشیر را
نفس بنوشند و تا یک ساعت آهسته آهسته بگرداگرش نشسته
گرم بفتند ده درم سرکه کشند یا آب گامه یا آب گرم بخورد و در آخر
غذا میر یا کشک آخته قاقاش بوده بخورد یا آنکه خود آب بخورد
صفه دوی که قتل و اخراج دود کند **باب** اکسسه درم از وی
کنند که ماریا بجم بکشد **ریزک کابلی** در اخراج دیدان و خصوصا
حب الفرج بهتر است ادویه است حتی آنکه او عیه گرم را دفع کنند
تا سه درم کوفته و پخته با شیر تازه بنوشند **نرس** چون سه درم
آرد آن با عسل آشفته لعق کنند یا آنکه لکه که میاشامند گرم بکشد
و ضد کردن بر نواف اطفال نیز همین عمل کند **جوز** بسیار خورد

و ملاومت آن حب الفرج و حبات را بکشد و دفع کند **سرف** پنج درم
از وی کوفته یا آب گرم حب الفرج دفع کند **حلیق** نیز همین کند شری
نمیدرم **حص** چون شب در سر که بخوابد و صبح ناشتا بنوشند و تا
صبر کنند گرم بکشد **زنجبیل** تاد و مثقال با شیر خوردن گرم بکشد **سعد**
گرم حب الفرج بیرون آورد چون شراب بریزند و ده درم از آن
بیاشامند **قونی** یا کجرا از آن باد و جز ترید با شیر تازه نوشیدن گرم
بزرگ و خورد بیرون آورد و مجرب است **سکینج** گرم بزرگ و خورد بکشد
شرقی سه درم **شونیز** چون بگویند و با آب حنظل یا طیف حنظل
یا آب درم سه ترکی رشته بر ناف طلا کنند جمع گرم بیرون آورد **صابون**
رقی چون یک مثقال بخورند دیدان و حب الفرج بیرون آورد و مجرب است
صغیر چون آب طیف آن بیاشامند گرم بکشد و حب الفرج بیرون آورد **قسط**
چون با آب بخورد حب الفرج و گرمای بیرون آورد شری یک درم باشد
قیل حب الفرج و بجم گرم بکشد و بیرون آورد شری تاده درم **کشی**
خشک اگر سه روز هر روز دود درم کوفته با دوشاب انکوری رشته
بخورند که در روز بیرون آورد **کون** دود گرم بکشد **انخوا** حب الفرج

و کرمها بیرون آورد و شریقی بکشتال **فناج** عصاره وی چون با سرکه
 بیاشامد کرم را از بیرون آورد و **دست سبزه** را بجوشانید خشک کرده بازیت
 بخورند و با آن ادریان کنند کرم و حب الفزع بیرون آورد **ورق**
فناج چون بر ناف طلا کنند کرم بکشد و همچنین خوردن حب لک **فناج**
 فعل کند و گفته اند که اگر **دست سبزه** انقدر که توانست بخورند کرمها
 بکشد و بیرون آورد **دفع کرم** اگر با کجین یا دایب بخورند فعل
 انواع دود در غایت قوت **دفع** نار که خوشایند و آب آن
 بخورند کرم بکشد **و اگر اسهال** با هم باشد و عصا لسان الحل
 تازه و سفوف لسان الحل خشک **و شیر** با ف کرد آب مالیده و گفته
 باشند بغایت نافست و میگویند که خزنه قاتل مخرج دود است
 و هر یک از اینستین و در منه ترکی را چون از سه درم تا چهار درم
 با صا العسل کرم بنوشند کرم را از حب الفزع را کشته یا زب بکشد
 بیرون آورد **دفع دود** که انواع کرم بکشد و قطع بلم کند در منه
 ترکی افستین قیسوم آهی بکشد نرسد و چیز نرم کوفته حاصل همچون
 کوزه شریقی سه درم بر که مزوج آب بنوشند **دفع** کرم که در اخراج

حب الفزع بر نظر است بکیرند بر نل کابلی و و متقال مغز جو زده **فناج**
 خرمای دانه بیرون کرده پنج متقال زرد سفید بکشتال مجموع را جدا
 جدا کوفته و با هم آمیخته وقت خواب بخورند و بخوابند **بنادق** کرم
 و اخراج جات و حب الفزع نمایند **دفع** کرم کابلی آمله فشر
 پوست هیلله زرد آهی درم و نیم و زرد سفید یک کون دوازده درم
 فایند چهل درم فایند را د آب کرم حل کرده واد و بر را بدان سرشته
 بنادق بسان نه هر یک شش درم شریقی بکشد آب کرم بنوشند **دفع**
دفع در تدارک عوارضی که بعضی اوقات شاد بان سسل را عارض میشود
 بدانکه اگر سسل در معده کمی قرار نگیرد و بقیه کرد تدارک آن است
 دو روز قبل از شرب سسل و استلا ی معده بطبیع شبت و ترب و نمک و
 سنجبین و مانند آن از مقینات مناسبی کند و در سیم و و متقال از
 سفوف یا نیم فحان کلاب سرد با شتاب بخورند و در غذا بپزند و نار و نار و
 داخل کنند و وقت خواب نیز و متقال سفوف یا کلاب بخورند و بخوابند
دفع کرم که در اخراج جات و حب الفزع نمایند **دفع** کرم کابلی آمله فشر
 قاتله فشر در قتل جو ز و اسحاق سفی آهی بکشد سوین جو و جو سوین

بر ترش و بی سبب ترش آهی سه جز مجموع را کوفته و چینه استعمال کند
 و اگر در اجزای او از آن مذکوره بحسب انقضای امر جبه یا امری دیگر
 از روی حدس زیاده و کم کند بچون است و روز چهارم سهیل را در
 مکانی که بوی آن بعلیل نرسد میانمایند و علیل بنده بخورن خود نمائند
 برن عناب با طرخون بخایند یا بطبع عافیه قرحا مضغه کنند تا آنکه
 بخ ویرفت در دهن بکشد تا اجزای دهن گریخ شود پس سهیل را بپایند
 و اگر از سهیل بسیار خایف باشند قلیلی از سفوف مذکور بر
 مطبوخ پاشیده بنوشند و متعاقب آن با کلاب سرد مضغه و غوره
 کنند و بخ باز و هارا محکم بر بندند چنانچه در دکن و نفع و بیازیند
 و بخوانند و بیندازند و بوشند سرکه و زیره و کاه کل سرکه و کلاب
 کرده و مر و بخوش خشک با کل سرشوی کوفته و همچنین بوشند و غوره
 و سداب نیز مانع فشیان میشود و اگر سهیل حب باشد بعسل یا شکر
 غلیظ القوام یا بموم روغن خوش بو یا بقند صلابه کرده یا بسفوفی
 که بجهت منع قذف سهیل مذکور شد غلط اندیده بلع کنند تا طعم آن محسوس
 شود و بعد از خوردن سهیل تا در سبب یکساخته معده و اطراف را گرم نگا

داشت حرکت نکند **اگر سهیل را کاهلی کند** و در بیکار آید باید که
 باز با هستکی بکشد و اگر سهیل محتاج بر رفتی بوده باشد قلیلی از آب که
 مغز با آنکه شیرین نموده بقد یا شور نموده بنک بنوشند و همچنین
 ماء العسل نیم گرم و ساقهای پا و قدم را مالند که کند و اگر شروع در
 نکند شبانی استعمال کنند و نیم شقال صطکی صلابه نموده با آب گرم
 بنوشند و ما باشد که میکند آب به شیرین و سبب شیرین حرل سهیل
 کرده و اگر در اینابر صغافره سهیل در عمل کاهلی کند مثل خیار شنبلیله باید
 مرغ فری را با نمک در آب بریزند و شور بای چرب از آن قند سفید
 کرده بخورند که نافع و معین اسهال آفت و از جمله حرکات سهیل است
 حقیقت است خصوصاً که موجب کاهلی و او بودن قلهای خشک در روده
 باشد و اگر سهیل از او ویرجیه بوده باشد و از بطور عمل آن خایف باشند
 پس اگر هنوز از معده بخدر نشده باشد با آب نیم گرم و روغن فی کند
 تا معده پال شود و بعد از آن و آسای شربتی از آب و کلاب و قند
 سرد بخورند و اگر نتوان برسد کوره نافع نیفتد و اعراض در دیر مثل قند
 ویرجیه و سابل شدن چشم از حدقه و گریختن اعضا و توازن عیشیان باعد

وقوع کرد و باشد که تب بدید آید البته فصد قفلا باید کرد که
 انفع ندر است و گفتند هرگاه سهیل قوی عمل کند اگر چه اعراس کند
 بدید تبانه بلند فصد باید کرد هر چند که بعد از دو روز یا سه روز
 بوده باشد و اگر آنکه سهیل قوی نبوده باشد بعد از پنج یا شش روز
اگر سهیل با اولیا نماند و ضعف غالب شود سزاوار است که **طی**
 حکم برینند چنانکه ابتدا از یوسف و کشان نموده بر دست و کتف
 سازند و اگر میسر باشد حلیل را بجام برند و آب گرم جوشان در زیر
 لباس آن بگذارند تا بخار آن غرق کند و اعضای او را مانند کین در دست
 قابض مثل صنادی که از آرد سجد و کنار و بر و سب و مصطکی و مانند
 ساختن باشند بر معده او بگذارند و بر و غنهای مقوی قابض مثل **غش**
 به و روغن مصطکی نهند و در مسکنی معتدل هوا ساکن دارند
 و اندکی نان خشک با آب ناریشیرین و کلاب بخورند و همچنین خوردن
 سویقها نافع باشد و از جلد حوائس نافع هر چه بر سر و در آفت که در **شفا**
 حباب ارشاد اندک بریان کرده در روغن بچوشاند تا معتقد شود و بخورند
 و غرور و انحر و از آله تب سبک و سبک در نافع باشد و همچنین اگر کوکبا

کف

و بخته و بریان کرده قلیلی سفوف سازند و همچنین قلیلی از بر شغافا
 سفید است و لیکن تاخیر بخند رات تا محل اضطراب را و است و از جلد **طی**
 معین اسماء تبیحی باب گرم است و کذا فی تر اطراف است و آب گرم **طی**
 همچنین استعمال جنتهای قابض مغزی و واجب که طبیب سفوفات
 قابضه نافع میباشند باشند مثل سفوف طین و سفوف طباشیر **طی**
 آن و دیگر از جمله حوائس یوب قابض است مثل رب به و رب مورد
 و رب ریاس و همچنین نان خشک را کوفته با روغن سرد خوردن **طی**
 کرد و روغن را باهن سرد کرده باشند نهایت سریع الاثر است و همچنین آب **تاب**
 آهن تاب سرد با نان خشک و انجیر و خیره مکرر در اکثر انفعاض مختلفه
 تجویز نموده خصوصاً در جمعی که مسهلان قویه حاره مثل جبال خوردن
 بوده اند و همان ساعت حبس و تقویت نموده آن روغن کا و و با **طی**
 و جرب که با کوه کا و بخته باشند و جرب کردن اطراف و میان انگشتان **طی**
 کاری و بعضی اوقات که حالت و حرارت و قلق و اضطراب بدیدند **طی**
 و اسهال حبس نبیند و بخورنی انجامید و جد و اخلاقی نبش امداد **طی**
 نموده از دو دانگ تا چهار دانگ با روغن میداده ام و در همان لحظه **طی**

اعراض ساکن میشد و در جائی که جد و اربست نمی آمد پاد و در جایی
 از این دانست تا دو دانگ بهمان طریق میداد و همان نفع میکرد **ف**
 فاروق چوب نیز همین عمل میکند و همچنین کل اوصی و آب بر ترش
 یا سبب ترش دادن یا عصیر ز قله در حبس خون نهایت نافست **اگر**
از اسهال اسهال فواید بدید آید بر قطونا با روغن کل سرخ چرب کرد
 با آب سرد بنوشند و اطراف را محکم بربندند و عطسه آورند و اگر سوزش
 و گزندگی حادث گردد روغن بادام یا روغن کل سرخ یا روغن مغز تخم
 کدو و لعاب بز قطونا و بهمانه مزوج نموده ساعت بساعت بخورند
 بی نافع بود **اگر اسهال** از او بر همه توصیه بوده باشد و از شرط اسهال
 اعراض مملک بدید آید پس که سوره وحدت آن باید نمود و در شب
 تازه و کره تازه و روغن و ماست تازه و همچنین بلغاها و دیوب **قالبه**
 مفیده **اگر اسهال** را هیچ عارض کردی باید که سفوف طین با روغن
 کل سرخ چرب کرده برق با رتن بخورند و حقه های مغزی که حبس خون
 میکند استعمال کنند **اگر اسهال** و وحدت و آب عارض گردد
 بز قطونا و کل اوصی و ضمغ عربی و روغن بادام یا کل چرب کرده باشد

بریا سبب یا مورد بخورند و آب سرد نیز یا شامند مناسبست **منفعت**
دم در کیفیت اختیار و استعمال ماء الجبن و انواع آن و استعمال چوب
 و انواع آن و طریق استعمال باد زهر و اسقام آن و همچنین در کیفیت
 جد و ارب و برای فاروق و ایا رجات کبار و ترتیب خوردن حبس
 و مزج قیروطی و بیق و بیان لایح مرکبات مشهوره بجزیرا کثرت کولات
اقامه الجبن بدانکه ماء الجبن از چند جهت بهترین جمیع ادویه رسیده است
اول آنکه با هر رفت قوام و لطافت قبل از آنکه قوه آن تحلیل رود و باطل
 و بعضو مقصود برسد **دوم** آنکه کم قوت دارد و هم حدت پدید
 تبلیس و اریخای مجاری و تعدیل و از لاف اخلاط حاره مینماید و حدت
 بقطع مواد لزجه میکند **سوم** آنکه چون جینه از شیر جدا شد مانده
 دهنه باقی می ماند و مانده آن سبیل و باطفاست و دهنه آن منقب و **ملین**
چهارم آنکه فضل که از آن در بدن باقی میماند مصرت نمیرساند بلکه غذای
 بدن بشود بخلاف سایر ادویه رسیده **پنجم** آنکه چون شیر غذای با الوفیت
 طبعیت آن بهتر اقبال و تصرف میکند و قوه آن را بجز بدن مزاجست
 و در ترتیب عملی آید **ششم** آنکه در آفتابهای گرم می توان خورد بخلاف **سپیده**

دیگر **این** معدهات داشته شد **بسیار** صفت ماه الجنب چند
 نوعست و هر نوعی در بعضی حالات انقباض پس اگر حمة احتراقات
 صفراوی و سایر امراض که انقباض احتراق آن مارض میشود و آن
 تیرید بدن و تنگی سدهای جگر و طحال و از الترقان و بجهت جلای
 ظله بصیر و جرب و قروح و شری و مانند اینها خواهند **این صفت**
 بکشد بر جوان صغیر که سرخ و سرور چشم بوده باشد و از زائیدن آن
 چهل روز یا بیشتر گذشته باشد و چند روز و از اعلمای موافقند
 مثل قیصل جو و کشنیزاده و برنگ کاسی و برنگ برنق و کاه و بخار و
 امثال اینها و شبها از جو نیم کوفته تر کرده قدری بدهند بعد از آن شیر
 بدوشند و در وطل و در دین وطل سنگ کرده باقی ملیم بچوشند
 و در انشای جوش با چوب پد انجیر و هم نهند و با چوب بر کرده بر سر
 دوز و دین مالند بعد از چند جوشی و چون بلند شدند شیر دیگر
 از بخت سه اوقیه سکجین با بچ سر کرده بر آن باشند و دیگر
 پوشید در میان آب بچ یا برنگ بگذارند اجزای جوشی آن بسته شود و
 کمی آن بر طرف شود بعد از آن بعد از آن از کر باسفت دو وطل فضا

کند و صافی آنرا با کفقال غل اندازد و صلابه کرده مکرر و در **این**
 بچوشاند و کف آنرا کفتر و صاف نموده بدستوری که بعد از آن اقسام
 آن مذکور خواهد شد بنوشند **و از سبب آن که باین نوع** مذکور باید بود
 یکی آنست که سر منقال پوست هلیله زرد را کوفته و بخته با روغن باد
 چرب کرده با سر منقال قد سفید کوفته مخلوط ساخته قبل از شرب **این**
 بخورند و ما الجنب را بر بالای آن بنوشند و هر چند روز بعضی هلیله
 سفوف را بخورند **صفت آن** پوست هلیله زرد و در دم صبر مقوی
 کل سرخ کنه را از هر کدام نیم درم و اگر بسیار قوی خواهند مقویا یک طبع
 اینون یکدانک اضافه نموده سفوف ساخته استعمال کنند **و اگر ما الجنب**
 حمة تعدیل مزاج حار و اطفای التهاب و حرارت اخشا و جمع بدن کردنی
 بوده باشد خواهند با این طریق بسیارند که شیر را در دین سنگ کرده با چوب
 بنید و هم زنند و باقی ملیم بچوش آرند و هر که طل شیر را در اوقیه سکجین
 ساده که با بچ یا برنگ بسیار سرد کرده باشند و دین اوقیه آب نموده بر آن
 بنشیند دیگر از و کفتره بطریقی که در نوع اول مذکور شد میبایزاید و با
 سفوف بخورند **صفت آن** کل سرخ جز طبا شیر نصف جز شربتی و در

طاس
 سفوف

جرب

اگر که سال الجرب جمت از آله حار و خاف و جوشها مثل شراب و جربها
 و تار یکی چشم که از صفر و حرارت حادث شده باشد و اکثر این قسم ظلمه
 بعقب امراض حاره عارض میشود و بجهت دفع حدت و حرارت معده که
 انصباب صفر استولد شده باشد خواهند بهمین طریق نوع دوم بعمل
 آنرا لاکنجین را تمایلی آب غوره داخل کنند و با این سفوف بخورند
صفحات پوست هلیله زرد کابلی و هلیله سیاه از هر کدام یکدوم
 یکدوم و نیم افشنین یکدوم صبر غاریقون آهی نیم درم نمل اندازن
 ربع درم شربق از نصف مجموع سفوف نائلان بحسب قوه طبعه و اگر
 آنکه بجهت اوجاع حاره جگر خواهند از همین نوع دوم با آب کشوت و آب
 شاهه تازه مناسب **اگر که سال الجرب** ججه امراض سوداویه که مثل کف
 و قوا و اسهال و جرب کهنه فلیظ و ابتدای ظهور علامات جذام خواهد
 باین کیفیت بسازند **صفحات** یکدوم درم و رطل شیر و یک دانگ پنیر ساینه
 بزغالده تازه در آن بیان بمالند و سر آنرا پوشیده بگذارند تا بخت شود
 بعد از آن با کار و خطها کشیده قطعه قطعه کنند و دودند **انکه**
 صلابه کرده بر آن در زهای خطوط باشند و در صافی سفت انداخته

بیاویزند

بیاویزند تا صافی آن بچکد بعد از آن سر او قیر کنجین با آب صافی آن
 مزوج نموده با نش ملایم بچوشانند و با چوب نجیر ترک پوست از آن کند
 و سر آنرا بطریق سه سوالن ریش ریش کرده باشند و هم زینت چون خود
 بچوش آید و ترک گرفته صافی نموده با این سفوف بخورند **صفحات** پوست هلیله
 زرد کابلی و هلیله سیاه آهی یکدوم افشمون اسطوخودوس و سفلیج کاوند
 آهی نیم درم نمل سیاه ربع جگر کوفته و بجنه شربق از نیم درم تاده درم
 علت صعب و مزمن بوده باشد یا راجع ارکا غایب یا ایارج لوفاذ یا از
 یکفقال تاد و شقال با سفوف آغشته نموده بخورند **اگر که سال الجرب**
 اخراج فضول بلفی و روات مزاج که از کثر قتلغم بوده باشد و از
 سدهای جگر و استفا خواهند این خوب سازند **صفحات** یکدوم درم
 دو رطل و یک دانگ پنیر ساینه یک سود و یک اوقیه مغز کاجیره کوفته
 و بجنه در میان نیر بسیار بمالند و سر آنرا پوشیده بگذارند تا بخت شود
 آن بطریق مذکور قطعه قطعه نموده نیم درم نمل سیاه صلابه کرده بر آن
 بپاشند در وقت بیاویزند و آب آنرا گرفته با سه اوقیه کنجین عمل کنند
 نموده مکرر چوشانند و صاف نموده با این سفوف بخورند **صفحات** هلیله

سیاه مصطکی انیسون تخم کرفس یا زبانه نعل سیاه از هر کدام بقدر حاجت شش دانگ سه مثقال یا پنج مثقال و این سفوف نیز مناسب است
صفت آن اما در فقر چهار دانگ نعل سیاه دو دانگ و این یک شربت چون انواع ماء الجبن داشته شد بدانکه شرایطی که در ماهیت بزرگه گردید بعضی مفقود باشد و قوف ندارد الا آنکه واجبست که در بعضی و غیر آن قله نباشد و دیگر باید داشت که بجهت امراض سودا و بیهوشی اگر سکجین افیمونی باشد بقایست بهتر است و این نسخه سهل الما کثیر المناصت **صفت آن** بکیرند هلیل سیاه و نعل هندی و افیمون و در هر که جنس اینده و صاف نموده بآن سرکه سکجین بسازند و دیگر آنکه اگر تخم کاجیره پری باشد بسیار بهتر از پوست است **و دیگر** اگر بجهت امراض و سدهای جگر و طحال از شیر شتر یا زنده بهتر است **و کیفیت خوردن آن** که تا چند روز بعد از سهولت و صحوته مرض و اقتضای مزاج ماء الجبن را خالص یا آنکه بسفوف یا در دوی سبلی مزوج سازند بنوشند و روز اول سه و قیر بنوشند و روز بزرگه زیاده کنند تا بیهوشی را قیر رسانند و هر مقداری را که می نوشند

که سه حصه کرده به دفعه بنوشند هر دفعه تا دفعه دیگر نیم ساعت فاصله باشد و بعد از هر دفعه چند کام بروند و چون با ادویه سبله بنوشند از مقدار آن که کند که بعضی اوقات افراط در استعمال میکند و بعد از این از عمل آن شری را غذیه بدستور سایر سبله **اما کیفیت** استعمال هیچ جگر چینی بدانکه هیچ چینی دوی بکثیر الفاوی است و این مختصر کجا بشی تعداد منافع آن ندارد خصوصاً در ازاله امراض چینی که مرض شهور با تشنگی کثیف آبیت و هیچ چینی هر چند که کهنه و مختلط باشد و هر نوع که بخورند البته منتفع می شوند حتی آنکه جمعی یادیده ایم که هر روز باره مختلفه را با و زان مختلفه بخورانیده اند و از بسی امراض نجات یافته اند و لیکن بهتر باین طریق تمیزی است خصوصاً در امراض معضله مزمنه و بعد از آن مغلیت نوعی که حکای دهند مقرر نموده اند و بعد از آن استعمال عاجین است بعد از آن سفوفات بعد از طریق که شمه و است بقالوده و در جمیع اقسام اولی است که بعد از تنقیه بدن از ساد فاعل مرض بوده باشد و رعایت بهرین نسخه **و** از آنجمله علت مرض حضرت دارد و از ترشها و لبنیات و از آب و هوا

شدیده البرودة و از جماع و اعراض نفسانی و اغذیه بخور و قضا
 و در امراض صفراویه و سوداویه و از آنکه بقدر امکان موجب ^{باز}
 ظهور منفعت است و فقیر هر پنج قسم را در این رساله بیان میکنم ^{طریقی}
تقریباً چنانست که بیک روز هر روز هشت مثقال پنج چینی که از این وزن
 با کار در تراشیده و ریزه ریزه کرده باشند و یا آنکه نیر کوب کنند
 با یکن و نیم تیر آب در دین سنگ یا سفالی یا مس تازه قلعه کرده
 کنند و سر آنرا پوشیده منافذ او را بچوبی که کند چنانچه چهاران ^{مطلق}
 به بیرون نزود و با آتش ملایم بجوشانند تا نصف آید بعد از آن
 چهار لحاف بزرگ بر سر خود گرفته دین را همچنان سر بسته در دانه
 لحاف بزرگ و بگذارند چهار یا هشتکی سردین را کاشوده سر بخار
 آن بدارد و محل در بازخم را نیز بخار بدارد و تا تواند صبر کند
 از آن دو فحان از آب آن گرم گرم در همان در لحاف بنوشد و ^{بعد}
 را بخورد پیچیده بیک کتا بخوابد تا غرق خشن شود و با هشتکی ^{بشدند}
 و خود را پوشیده نگاه دارد و می باید که از وقتی که در لحاف میرود
 تا محلی که غرق خشن شده می نشیند چنان کند که مطلق هوا بر او

کرم ریزه شده او بر خطه او نرسد که مفساد عظیمه بر آن مترتب می گردد
 و آن آب جوشیده پنج چینی را صاف نموده قندی در دین طعام
 خمیر نان و قدری در آفتاب و ضو و طهارت کند و نیمه را چنان نگاه
 دارند که از کرمی آن در آن اندک باقی باشد و در محل نشکلی بخورند
 و در شرقی که گاهی میل میکنند داخل کند و قلهای جوشیده در شام
 تن کرده خشن کنند و بعد از پست روزی باید که تا پست روز
 دیگر هر روز هشت مثقال آن قلهها در دو من تیر آب بهمان ^{سود}
 مذکور بجوشانند تا به چهار دین تیر آید و بهمان طریق استعمال کنند
 و اگر مریض مطوب بوده باشد و بسیار ضعیف القوة نباشد بناشتا
 شروع کند و الاغذای لطیف زودهضمی که سدد نباشد مثل زرد
 تخم نیم برشت و شوپای گوشت و مساند آنها قلیلی قبل از شروع ^{چنان}
 ساعت بخورند و آن قلهای دوباره جوشیده را نگاه دارند تا ^{بعد}
 از اتمام سه روز یا پنج روز مجموع را در آن قدر آب که چون برقع ^{آید}
 آب زن را کفایت باشد بجوشانند و صاف نمود بجام برده در حوض
 کوچک ریخته در آن میان افتد که تواند داشت بدو نشویند ^{دیگر}

ده مثقال کوفته و بخته شری هر صبح و هر شام سه مثقال **فصل در**
 پنج چینی است مثقال دارچینی ده مثقال نبات سفید سی مثقال
 شری هر صبح و هر شام سه مثقال **فصل سیوم** و اینرا بیشتر جمعی که
 آنمض کشیده اند یا کسانی که ضعیف البینه باشند حجه حفظ صحه
 مداومته میکنند و بغایه نافع می باشد پنج چینی نبات مساوی کوفته
 و بخته شری هر صبح و هر شام یک مثقال و آن دو قسم اول را یک گجان آب
 طبع پنج چینی یا بد خورد **اما فالوده صفت** نوعی که در اکثر اشخاص و امر
 نعم آن ظاهر شده اینست بگیرند هر روز پنج چینی شش مثقال دارچینی
 دو مثقال نبات سفید ده مثقال بجموع را کوفته و مزه بخته در پنجاه مثقال
 عرق پسته شل و پنجاه مثقال کلاب و با نصف مثقال آب با نش ملایم
 آفتاب بخوشانند تا مثل حریره غلیظ شود و زیاده از شصت هفتاد مثقال
 نماند و آنرا که بخورد و جمیع انواع خوردن پنج چینی اقل نیست روزی که
 آن چهل روز باید **اما کیت استعلا** آنرا که یاد زهر حیوانی خصوصاً
 شبانکاره بغایت عزیز است و مستحق آن عزیز نیز هست زیرا که تقویت
 قلب و حفظ حرارت مزاج می کند و دفع ضرر مسموم مشروب و منوشه

میباشد و استعمال آن بحیث حفظ صحه جایز نیست مگر شایع می رود
 مزاج **لاویز** طریق استعمال آن دو طریق است اول آنکه بخنک
 اکثری از اطباء یاقار و عرافت و انجانست که در اولین سال دانه
 پاد زهر حیوانی را با ادویه که مذکور میگردد حب نموده بلع کنند
 سال دوم و دانه و همچنین هر سال یک دانه می افزایند تا سال ششم
 یک مثقال برسد و بعد از آن زیاده نمیکند که زیاده برین مثقال
 از نوع فارسی آن اکثر اوقات مضرت میکند و جایز نیست ویند شخصی
 دیده ام که هر سال از پاد زهر حیوانی هندی مغرد را هفت مثقال **فصل**
 مستفع میگردید و این امری عجیب **صفت صلب** اینست که هر یک
 دانه پاد زهر را و ورق طلا دو عدد و ورق نقره چهار عدد و صلبی غنیمت
 مثل خالص لعل بدخشی ز برجد یا قوت مر و اید تا سفته آهی بوزن یک
 متوسط پاد زهر را علیحد و جواهر را ترا علیحد با سنگ سماق بغایه نرم کشند
 و باقیه اجزا مخلوط ساخته در روی سنگ سماق همه را بیک دیگ کمرشته
 حب کنند و در سال اول سه عدد حب کرده در ماه اول بهار در رو
 که پروده از هوا را بپاشد و حرارت غالب نکوردید هر سه حب

صبح با شتاب بلم کند در سال دو بار شش حب کرده و در بخورند و در
سیم سال ششم و ما بعد آن نیز حب کند و سه روز هر روز ^{حب}
بلم نموده بآن نجوان کلاب و عرق پند مشک و عرق کاوز بان که با شتاب
سفید یا بشریت سبب شیرین کرده باشند بهر الای آن بنوشند
طریق دوم مرغیست که شاه بهاء الدولت نوربخشی در خلاصه النجاة
ذکر کرده و بمرغ شاهی موسوم ساخته و میگوید که حسب الامر سلطان
حصین سیر از آن مرغ را تالیف نموده او را کرده که اکثر وقتش در بیدار
شاری آن تا کمال میماند و استعمال آن مرغ بهترین طرق استعمال
باد زهر است و این معوی بنظر حکیم عماد الدین محمود رحمه الله دیده ام
و بنده نیز بعد از آنکه توفیق الله تعالی بحال حاضر رسید و در خراسان
نمودم و او هر سال یکشتال باد زهر بطریق متعارف بخورد و وضعی معتد
یافت با استعمال مرغ شاهی فراداد و در سالی دوم مرتبه دیگر نه در حال
و یک مرتبه در میان و هر مرتبه سه روز بخورد و بغایت متع میگردید
صفت آن باد زهر حیوانی ده دم خرد و اختای پانزده دم و ^{عرق}
بخورد و بر ششم عرق باد زهر و بر آهی هفت دم و بر لعل شش دم ^{کاوی}

سه دم و بر شش دو دم مشک یک دم و بر صندل سفید در روغ ^{عرق}
آهی چهار دم و بر آمله مقشر نه دم و آهی سه دم و بر کل سرخ هشت دم
مجموع را فرود آورده و بچینه داخل کرده بمرق پند مشک خیره کرد
در سایر نیم خشک نموده بشریت سبب مقوم همچون کنند شربت کشتا
باشد **طریق دیگر** که اکثر عوام الناس چنان استعمال میکنند و آن چنان
که هر سال بوزن یک کتور اول مد کور شد با سنگ ساق صلیب نموده
بکلاب و پند مشک حل کرده و بر خشک بمالند تا آنکه بدندان نرسد
و صنعت این طریق آن دو طریق اول نمیرسد و بر هر تقدیر سه روز قبل
از خوردن باد زهر و هفت روز بعد از آن از آنچیز در پی هیزج چینی نکند
شد اجتناب لازم دانند خصوصا از جماع تا چهل روز احتراز نمودن
اولی و از خطر دور تر است **سایر طرق استعمال** باد زهر آنکه شرافت و فضیله
جد و ارزاده بر آنست که تقوی توان نمود و بر حقیر فواید چند آن
مشاهد نموده ام که بمنزله حرق عاده بوده و اکثر آنچیز تجربه نموده ام بیان
میکم و نیز بدانکه استعمال آن با بجمعه حفظ صحه است با واسطه از الارض
اسامی حفظ صحه با آنست که بقاعد که اطباء چنان و ماوراء النهر و ^{ده اند}

که هر سال بنوعی که درین بلاد باد زهر بخورند در آن ولایت حدود
 بخورند و بسیار منتفع می شوند و میگویند که هر منفعی که در باد زهر^{هست}
 در حدود و این هفت مع زیادتی که باد زهر را در امر جز حاره و در^ن
 استعمال نمی توان کرد و از استعمال حد و از مطلقا ممانعت نیست با^{کت}
 که اکثر اوقات بلکه علی الدوام مداومت می نمایند اما طریقی که اطباء
 ایشان مقرر نموده اند چنانست که در اول پنجوبل محل هفت روز
 باین ترتیب بخورند که روز اول دو دانگ روز دوم سه دانگ روز
 چهارم چهار دانگ روز پنجم سه دانگ روز ششم دو دانگ روز^{هفتم}
 یک دانگ باین صفت استعمال کنند که هر روز آن مقدار معین را گرفته
 و بنهایت نرم پخته یا کلابیج مشقال عرق پید مشق^ل عرق
 کاو زبان خالصه مشقال آمیخته نبات سفید هفت مشقال زعفران^{نیم}
 دانگ عنبر شنبیل دانگ صلابه نموده اضافه کند و تخم بالنگو
 یک مشقال تخم بجمان نیم مشقال بر آن افزوده بناشتا بنوشند و هفت
 بهیزی که در باد زهر مذکور شد رعایت کنند که نبات نافست
 ولیکن حد و را باید که خضایی الاصل نفس و ناک که کم دخل کرده باشد

تا آنکه منافع مطلوبه بحصول پیوندد **اتنا** طریق مداومت و اعتنا
 بدان نیز دو قسمت یا آنکه مغز را هر روز یک دانگ یا دو دانگ^{چون}
 نموده بلع می نمایند یا آنکه با ادویه مقوی دیگر و قلیل از اینون^{حفظ}
 و بقای قوای ادویه و ظهور شاه و تغییر ترکیب نموده جوی بسیارند
 و از یکمدد باز یاده بقدر ظهور کیفیت بخورند و بهترین فسخ جوی
 حد و را این فسخ است که موافق اکثر امر جز است **صفشان** حدود
 خطائی سه مشقال صندل سفید قودقاری زعفران زرد نبات^{شده}
 الثعلب طباشیر سفید مصطکی طلای مکلس نقره مکلس اگر سینه^{شد}
 از او ذاق آنها را و باید تا سفته یا قوه ریزه آهی یک مشقال جمع عرف^{شغال}
 افیون پخش خشک دو مشقال بجموع را علی الرسم گفته و پخته و بنسج
 سماق صلابه نموده با آب سیب و عرق پید مشک خمیر نموده بمقدار^{قلیل}
 جب کند **طریق** نیز مؤلف اطباء ما و را الهی است و بسیار^{فم}
صفشان حد و را بخانی دو مشقال عود قاری مصطکی زعفران^{نیم}
 یک مشقال افیون یکدوم مشک دو دانگ علی الرسم جب نموده است
 کنند **استعمال** بجمه زاله مرض باید داشت که در تقویت^{اعضا}

ات

در بعضی خصوصاً قلب و دفع سموم شراب و ملذوعه و تفنیح سده بکند
طحال و دفع عفونت اخلاط و حفظ بدن از تاثیر اهویر و بایسته است
 آن شراب مع مایه سبب الحال و یقتضیه و در تحلیل او رام حار و یا
 و سمیه ماده و شکین اوجاع و الام استعمال آن طلاء از خارج بالانچه
 مناسب باشد مدلی و نظیر ندارد و این فقیر در جمیع افعال مذکوره بکتاب
 تحریر نموده و تفصیل کیفیات استعمال آن در امراض داخل و خارج در ^{کتاب}
 مفید به عرب مذکور گردیده **اما کیفیت استعمال تریاق** فاروق بدانکه
 تریاق فاروق مستغنی از تعریف است مشروط بر آنکه مجرب و معنی بوده باشد
 و امتحان آن بان سه طریق که در قانون و کامل و اکثر کتب معتدله ارتقا
 منقول است اگر چه امتداد بدان طرق پیشنهاد است ولیکن در اکثر اوقات
 ممکن نیست و بیشتر مردم را میسر نمیشود و انچه هر وقت همه کس را میسر
 و در تعریف است که ابو الیمان در امتحان تریاق فاروق نقل نموده یکی آنست
 که اول قدری سرخام بخورند و بعد از آن قلیلی از تریاق بخورند اگر قطع
 را بجهیرا دهند و اروق بکند خوب است و الا فلا دیگر آنکه اندک از تریاق
 را با ربع آن سیر کوخته بامیزند و بعد از آن کیشب اگر با جهر سیر معلوم نشود

خوبست و دیگر نقل کرده که تریاق فاروق را در خون خون که منعقد شد
 باشد برین دارند اگر در ساعت آن خون کداخته شود بیکو بود **و چون**
 تریاق مخفی بدست آفتد بیاید دانست که شارب تریاق بسیار که ضعیف
 القوة نباشد و در کبد با طحال یا معده شارب آن فساد نباشد
 واجبست که بدن او از اخلاط فاسده پاک باشد و هوای زمان نیز منعقد
 باید و بترین اوقات و قیوت که شمس در محل یاد و میزان باشد و بدترین
 اوقات آنکه شمس در اشد یاد و جدی باشد و از اعظم شرایط تناول
 تریاق آنست که در هر خلق آن مقدار شرابی که مخصوص بان ملک است
 بناشتا بلع کند و شرابی که مناسب مرض بوده باشد بهر بالای آن بنوشند
 و تا هفت روز مطلق چیزی را نساگو و مشروب بخورند تا آنکه جهر
 اشتداد یابد بعد از آن یک کاسه از آب طبعی شبت که با عمل و ^{نوشیدن}
 و شور کرده باشند بنوشند و بعد از آن یک کاسه از آب طبعی شبت که با عمل و ^{نوشیدن}
 عمل کند خلطی از معده دفع میشود که از غایت غلط و لزوجه و فساد
 آن موجب تخیر و تعجب میگرد و اعتقاد طری آنست که سوای ^{انقسم}
 مذکور هیچ قسم دیگر نمی توان عمل کرد زیرا که چون تریاق وارد معده

مرغ
 کردید بخاران بمرغ منقح میکرد و مواد در دیر را بعد میریزد و
 قو آن بمرغ نفوذ نموده فصول فاسد را بعد بر میگردد و اندک
 بقی دفع نکند بعد مخلوط گردیده افشا آن میکند و با عصا غذا
 بیکر نفوذ کرده افشا خون مینماید و صلاحت غذای بدن آن
 می ماند و این قاعده عامست جمع متاویلین و نواق را قاطبه **اما نکته**
استعمال ادرجات که در مثل لوغاذ یا ماستدان و صنعت آنها
 خصوصاً لوغاذ یاد را مراض مزمنه ماده احتیاج شرح و بیان کند
بدانکه واجبست که قبل از تناول ادرج لوغاذ یا در روز پرهیز کنند
 و بعد از خروج از تناول آن نیز در روز پرهیز کنند و در روز
 قبل شور بای یا بخورد آن که با جوجه مرغ و بخورد بسیار و قلیلی از قنار
 و ریزه و کثیر خشک پخته باشد اقتصار کند و در روز بعد
 بخوش که مایل نیستی بوده باشد که اگر گشته به وجوه مرغ و آذ
 انچه مناسب مزاج بوده باشد و آب لیمو و قند یا سرکه و قند بخوش
 کرده باشند بخورند و میباید که از ساختن آن ادرج یکسال و نیم کن
 نکشته باشد و محروم از تناول ادرج بد و ساعت بکخوان آ

طبع جو منشر و ناردانه باید خورد و بعد از آن ادرج را بمقدار کیفیت
 که مقرر است باید خورد **اما از فیه خوردن حب سیاه و کیفیت**
ترجیح بقیه طی زینق بدانکه سلیم تر از انواع حبوب میانی که بحرب مهر
 اکثر بلاد است سه قسم هست که مذکور میگردد **اول** بکند سیاه
 ده درم سفوف نفوی که عبارت از سفوفیت که از دارچینی و زینا
 و زعفران و مصطکی ساوی ساخته باشند در هر روز نصف فلفل از چیل
 دو درم مجموع را کوفته و پخته سیاه را با آنها مخلوط ساخته کف مال کند
 تا کشته شود پس بصل و شربت لیمون بخورن کرده هر صبح و هر شام شربت بخورد
 بزرگ باشد **دوم** بکیر فلفل چهار مثقال هلیله سیاه سه مثقال کوفته
 پخته سیاه هفت مثقال قند سیاه کوفته یا زده مثقال آرد سیاه و زده
 کا و هر یک شش مثقال مجموع این دیگر است پخته کف مال کند تا سیاه
 کشته شود پس چهارده بخش نموده هر صبح و هر شام یک بخش را حب کرده
 بلع کند **سوم** بکیرند ناخواه و شکر خام و سیاه آبی یک مثقال مجموع را
 بایکدی بگرد روی سنگ آتقد ریحی کنند که سیاه کشته شده مجموع بکند
 شود و بعضی بعضی شکر کشته نیز میکنند و بعضی بعضی ناخواه زده

میکنند بعد از آن ناس را هفت حب کنند شرب کند باشد **اساطری**

استعمال چنانست که هفت روز هر روز یک شربت مقرر بخورند

وین قاشق آب بنمک بر بالای آن بخورند غذا شیرین بکنند

سند سود میانبات و نان مایه داری نمک و باجه بره یا بزغالله بکنند

بخورند و رعایت بیهیزی که در پنج چینی مقرر کرده بکنند و اگر طبیعت

مخمس کرده مشغال روغن بادام یا روغن باطلیم شیرینخت بعد از شربت

و اگر از جو شربت دهن و حلق بسیار متاثری باشند اول بچینه شکین درد

طبع خطی یا بخاری یا بنفشه بکوبد خطی مضمضه کند و آخر که سیدان تمام

کنز شود بکوبد و کلاب یا رب شاه نوت و آب کشیز تاز و کلاب باقیع شربت

و در شل و قراوت و کشیز خشک و کلاب نیم گرم مضمضه و غرغره کند

و طباشیر و فلفل و کل سرخ و آرد برنج و تخم خرفه و کات هندی کوفته و بچینه

بر دهن بپاشند و خاکستر جو زرقه بنفشه بر فرجه دهن بپاشند و تمام

نافعت **اما قریطی** و آن نیز انواع است و سبزی و فاضلترین آنها

فخراست **اول** بکیر بجد و ارختان کند و مصطکی سو بجان قسط

نخل زراوند کرد حب الفار مرصافی مقل سبکیم جا و شیر زرباد عاقر قرحا

آه و مشغال بر آن خاصه مشغال زینچ چهار مشغال صابون زینچ قالی

آب میوه بقدر احتیاج روغن بایو نر روغن دانه زرد آلوئی تلخ روغن

زینق روغن کاو کهنه روغن کل آه هفت مشغال موم زرد پیه کرده

آه و مشغال روغن ادا موم بکند از نر و چغندر با کلاب بسایند و

ضموض را آب لیو حل کنند و زینق را بپیه بر نیکو بکشند و مجموع را ترکیب

کند و در کشتن سحاب سحر بلیغ نمایند و در وقتی که داخل کنند ی

سره باشد و در هاون نیک بگویند بعد از آن چند روز بگذارند تا تمام

یابد پس بطریقی که مذکور میگردد استعمال کنند **دویم** بکیرید موم بنفشه

در سه مشغال روغن کا و پنج مشغال روغن کره و کرک آب شربت

حل کرده شش مشغال سیاه و چهار مشغال جنای سوده اضافه نموده کف

مال کنند تا سیاه کشته شود و استعمال کنند **سیوم** بکیرید بپیه

زرد مشغال روغن دانه زرد آلوئی تلخ پست مشغال موم زرد مشغال

باید بکیرد که اخته بعد از آن تریاق اربعه مشغال آن مخلوط ساخته

سره شود سیاه سه مشغال داخل کرده انقدر بپاشند تا سیاه کشته

اساطری **قول استعمال** چنانست که هر یک از اقسام نشه را که اختیار میکنند

بپیه

می باید که سبب محصور کرده سه روز متراخی هر روز در محل اعتدال هوا
و معده در مکان معتدل باین کیفیت بمالد که ابتدا از میان دو
کند و تا پس کردن به پهنای دو انگشت بمالد و بر تمام مهرهای پشت
و بر جمیع مفاصل بدن از دستها و پاها و مفاصل انگشتان و هر جا که
در وی و الی احساس بینمایند بمالد و لیکن بمالند و لیکن که عبارت از
پس کردن و زیر بغل و کشیدن بوده باشد و نه مانند و باید که فی مابین ^{زی} _{هر روز}
از آن سه روز که در عرض بمالد تا روز دیگر سه روز فاصله باشد و با
جایهای پهنه دار گرم پوشیده از هوای سرد نهایت احتراز واجب دانند
و همچنین رعایت نماید آنچه در پرهیز چینی مذکور گردیده بنمایند و ^{قطعه}
نقره خالص در دهن نگاه دارند و آنچه از مضامین و ذروریات که در
سیماب مذکور گردیده جهت جوش دادن بمالد و بعد از اتمام آن با
ترنج سه روز صبر نموده بعد از آن بمحارم رفته بعد از آنکه بدن را ^{بنا}
دقی شسته باشند بطبع بنفشه و خلی و سیوس بپوشند **نقعت**
در اسباب تولد مزاج و علامات قلبه آن و کسر و تحلیل آن بدانکه حرکت
ضعیفه هرگاه عمل کند در ماده غلیظی مرفوع میشود و از آن بخارات غلیظه

عصره تحلیل به هرگاه مفارقت نمود حرارت آن بخار غلط آن زیاد ^{میشود}
پس اگر در عضو منقش و منحل است اسم ریح بر آن اطلاق میکنند و اگر کثرت
و محبوس باشد در این قضا مثل معده آنرا نفخ میگویند و از جمیع اغذیه
نفاخه و غلیظه و آنچه در آن رطوبت فصلی باشد ریح و نفخ متولد میشود
و علامتی که دلالت بر ریح میکند از تحلیل آنست که در اعضای جسم
وجع ممد که با خفت و اشتغال بوده باشد بدیدی آید و حرکات غیر ^{طبیعی}
مثل اختلالات در اعضا ظاهر میگردد و فراق و نفخ در شکم و معده ^{محسوس}
میشود و ریح با روق و غیره بسیار دفع میشود و از دفع آن حقیق حاصل
میکردد **و اما آنچه** که در تحلیل ریح میکند از او و بر مفرده صفات است
سباب و کدر و انیسون و کویا و فوریج و فناع و ناخواه و زرق و مصلک
و کاشم و زیره و حب الفار و سیالیوس و خولجان و سکنج شاول ^{بنا}
از مذکورات یا خولجان بعضی از آنها با اجزای ریح را بطبع بعضی ^{آنها}
کرده و گرم گرم بر عضو بنادن تحلیل نفخ ریح میکند و همچنین اگر قلبی
از چند بی دستر با سر که بنوشند بغایت ناصفت و از مرکبات **حب**
کامله بغایت سریع **نقعت** **صفان** خولجان و سکنج ساول

حب نموده شرفی بکفقال باب کرم نافست و دیگر **ویا قاری به** و آن
در تحلیل ریاخ غلیظه از معد و امعا و سایر احشا و در کین او
که از بروده و ریخ متولد شده باشد باشد بی نظیر است **صفات**
خطیثای روی حب الفار و زاوند طویل مرصافی اجزاساوی
علی الرسم با غسل همچون کرده شرقی بکفقال باشد باب کرم و دیگر
بهر بزور که بجهت ریاحی که در شکم متولد شود و دردهای جگر
و طحال و معد نافست **صفات** سلیمه حاماسنبل ناخواه را زیاده
نخم کوفش انیسون سیالیوس چند بی دست نخم شبت را وند
طویل صطکی سادون کرویا اجزاساوی علی الرسم با غسل همچون
نموده شرقی از یک مثقال تا دو درم باشد **منفعت دوا** در اسهال
نولد سده و علامات خلوت و بیان مفتحات آن **بمانکه** سده
بسیاری از امراض صعبه میگرد و حدوث آن با ازجهت و قوی
غریبست در جری مثل سنگ ریزه و ریل با قتل بسیار و یا خلط
لزوج با خون فشره و مانند آن با آنکه بروده یا بوسقی قوی که موجب
قبض سده می شود و یا ازجهت شده قوه ماسکه یا ضعف دافعه

در جری میماند و سده میشود و یا ازجهت بستن شدیدیت
از انطباق بحریث بسبب وری که از مجاری آن جری را بیشتر و
امثال اینها و گاه یکی از این اسباب موجب شده میگرد و گاه
و از جمله اغذیه آنچه سده است جمیع کوشتهای غلیظه است و نان **سده**
خصوصا فطر و دیگر شراب غلیظه است خصوصا شیرین و دیگر ریخ و
جاورس و باجر و قلیهای خشک و خرما و جمیع غیر اینها خصوصا که در
غلط و لزوجی باشد مثل حلواهای آرد بار وغن و قطایف و فالوده و
مانند اینها احداث سده میکند خصوصا که حرکت و ریاضتی را بعد
آن مرتکب شوند یا آب بسیار بر بالای آنها خورند **اما علامات**
بدانکه هرگاه سده در میان معد و جگر واقع شود علامات آن بطوبه
براز و کثرت آن عطش و غلبه خون و قییر لون باستقانیته است و هرگاه
در میان معد و طحال احداث گردد علامات آن کی اشتهای و بزرگی و قتل
طحالت و هرگاه در میان معد و امعا احداث گردد اعراض ایلاوس و قوی
ظاهر میگردد و هرگاه میان معد و دماغ بدید آید علامت آن کی اشتهای با
مزاج قوه هضم و قلة احساس بملع اطعمه تند و کزنده است **اما ادویه**

مستطبه

بدانکه مفتح دو اینست که هر ماده که بجاری واقع باشد تحریک آن بخا
نموده بجاری یان و مفتوح سازد و هر چه طعم آن تند و هر چه
ولطیف باشد و هر لطیف و سیالی و هر لطیف خاص مفتح است
و از ادویه نیز اشق و الحوان و انیسون و تخم کاسنی و تخم لسان
و تخم فینک و تخم خریزه و انجیر خشک و دان کبر که برورده و غیر
و جوزا لروما و الحاف و دار فلفل و دارچینی و راوند و رازیانه
و کرفس و کراث و ملوخی و کل سرخ و هند باهر این از این مجموع از جمله
مفتحات سد مخصوصا سد جگر است و بهترین ادویه مفتح **جداد**
خانیست که چون چند روز با سکجین بنوشند مفتح سد جگری که
که باستفا خواهد انجامید میماند و رنگ رو را بحالت صورتی آورد
و از مرکبات مفتح بهترین هم سکجین است خصوصا عسل بزور
عنصل و دیگر شربت ما الاصول است و لیمو آن بسیار است و بهترین
اکثر فتح آن اینست که مفتح مواد غلیظه و مفتح سد و مدد فضلات
و کاسریاح است و نافع است سوء الفیقه و استسقا را **صفت آن**
پوست بخ را زبانه پوست بخ کفش پوست بخ کاسنی اهی سد و پوست

بخ کوفه کبر یا زده در تخم را زبانه تخم کوفه کاسنی اهیست
درم انجیر زرد پوست عدد سویر منقح چهل درم فناع از خزه
مجموع را در آب جوشانند و صاف کرده با چهار رطل عسل بقوا
آوردند شربتی از بازده تا بپست درم باشد و بعضی اوقات **سبل**
و سلج و اسارون نیز برین فنجی افزایند و دیگر از اشتر
که لطف نافع **عشقه وینا است** باین فنج که نزدیکت با اعتدال و
نافع است از برای سد ماسا ریف و جگر احشا و اورام آنها و ادویه
بول و تلبیس طبع میکند و با شیر تخم جناد نافع است از برای **قان**
و حرارت جگر و معد خصوصا هرگاه اضافه کنند بران سکجین
قدی و با شربت عناب نافعست از برای حصه و جدری و
بنهای دمای و صفراوی **صفت آن** تخم کاسنی نیم کوفه و پوست
شقال پوست بخ کاسنی سی درم و گاهی افزایند بر آن کل سرخ یا زرد
درم ریوند چینی چهار شقال ریوند را نیم کوفه در کبسه کرده با ناکه
ادویه در آب با آتش ملایم بجوشانند و صاف نموده با دو رطل قند
بقوام آوردند و گاهی حبه زبانه قوه آن بکمال دیگر ریوند را

و چنانچه در آخر طبع بر آن باشند بر هم نهند تا هوار شود و در بگردند
 شرقی زده در نیم باشد **سپه لاف** که در حال وجود سده در چین
 احتیاج با سهال موافقت آنست که بسیار قوی باشد زیرا
 که ماده نزدیک بدن و آنکه واجب که خفیف باشد مثل ابله
 فقر اضغفار اکتفان و اقویا را اکتفان و نیم خصوصاً با روض
 حرج که قوی تر و معتز است و دیگر بیضا و غار یقون و افستین
 است و دیگر واجب که در غذای اصحاب سده گذر ندادا خورند
 و هلیون و کبریز نافست **منقذ سینه دوم** در بیماری
 بکیفیت مداوای سهال و بیان ادویه حاجیه از معزده و مویکه
بنامیکه سطله سهال را واجبست که از چند امر و عاقل
 نشود اول از وقوع اشتباه فیما بین انواع سهال پس باید که در
 تحقیق و تشخیص نوع اخیران غایت سعی و نهایت دقت بود و در
 و این امری نهایت صعوبات و اکثر از همه مستعدین و متلخرین
 در این باب بجهت معرفت شدن اند و اکثر آنچه مشتبه می شود کبدی
 و هویت و فرق میان این نوع از سهال و جهت **اول** آنکه با سهال

کبدی

کبدی در اندرون نمی باشد مگر پیل ندرت که طلیل مانند در
 در ناحیه جگر احساس میکند بخلاف معوی که نمی باشد مگر با وجود
 بجهت عصبیه امعاء **و هم آنکه** در کبدی خون باد واری آید مثل آنکه
 دو روز یا سه روز می آید بعد از آن مختل می گردد و تا آنکه باز جمع
 شود بخلاف معوی که استقراغ خون در آن متصل می باشد و آنکه
 ساکن گردد **سوم** آنکه یا کبدی بدن لاغر میشود بخلاف معوی
 که با آن بدن لاغر نمیشود الا بعد از افراط و ازمان **چهارم** آنکه استقراغ
 در کبدی از اول تا آخر یا خون مختل می باشد یا بعضی از مختلط می باشد
 یا آن خراطه مگر بعد از افراط که تجرد سطح امعاء نموده باشد و خون
 با خراطه مختلط گردید بخلاف معوی که در ابتدا صفا و زهره است **استقراغ**
 میشود بعد از آن جراعه دفع می گردد و بعد از آن خون و اجسام **عشاء**
 بعد از آن چرخ مستخرج می گردد **پنجم** آنکه مدفوع کبدی غلیظ
 متعفن می باشد **ششم** آنکه کبدی در مقدار بسیار و در مراتب
 و غیر متصل می باشد **هفتم** آنکه آمدن خون در کبدی اکثر اوقات
 بعد از برازی می باشد و که آن مختلط می گردد **هشتم** آنکه در کبدی روز

بروز احوال علیل بدتر و مدفع متعفن تر باشد **و** آنکه اکثر کتب
 خالی از تب و تشنگی و التهاب نمی باشد **و** باید دانست که اصل در
 معالجه اسهال بلکه در معالجه جمیع امراض رعایت اعضای رقیب است
 چنانچه اگر قشره در آنها بماند تنفیر نمایند و اگر ضعف یا سوء المزاج
 احسان کنند تقویت و تعدیل نمایند و همچنین رعایت حال معد
 نیز از واجبات دیگر آنکه در شرب دوا با لغو و الحاح نکنند زیرا که
 اکثر سبب استداد علت می گردد و خصوصاً در اسهال چرمه در حلق
 آن تخفیف است از طبیعت و قوه اعضا دیگر آنکه از حفظ قوت پیچرها
 غذائی قلیل الماده کثیر غذا مثل ماء اللحم و زرده پیضم برشت
 غافل نگردند **و** در معالجه اسهال بحسب بادرت و تعجیل نمی باید نمود
 و اکثر اوقات اسهال را با عانت بر او اسهال علاج باید کرد و بسیار
 که بزودی بحسب نمودن سبب تلف علیل گردد زیرا که اکثر در ظاهر
 اسهال می نماید و در حقیقه احتباس است مثل خیر کاذب **و** آنکه
 ناممکن باشد معالجه اسهال را بقرن و اصلاح غذا نمودن اولیست
و آنکه تا با استعمال دوا از خارج مثل اطمیه و اضمه مطلب حاصل

بشریات مبادرت نباید نمود **و** آنکه تا با مال به تحقیق دیگر مقصود
 پیوند مثالی وادار و و تقرب بحسب مطایق جرات نباید کرد **و**
 آنکه تا بدوای مغز مقصد حاصل گردد و اختیار مرکب نباید کرد
و آنکه تا ممکن باشد بقوانض صرفه علیج نکند **و** آنکه در حین
 افترا ن سرفه یا سح از ترشها احتراز واجب باید دانست **و** آنکه
 باید دانست که حاجت بطباشیر حجه حبس خرفت و حاجت بزرگ
 حجه حبس اسهال معوی است و حاجت بیز قطن و بارتنگ بنا بر
 مغض است و اما در استعمال بخندرات اکثر اوقات خطر است و شیخ
 الرئیس **حجه** نقل کرده که مشاهده نموده ایم کسی را که احتمال شبانی
 افیونی کرده و هلال شده و بعضی اوقات حجه تعلیظ ماده و آوردن
 خواب بان احتیاجی میشود پس اگر ناچار شود بدون اختلاط بمصلی
 چند بیدستر از عطران و مانند آنها استعمال نباید کرد **و** باید
 دانست که خواب اصحاب اسهال را بخی نافع است و از جمله خواب اسهال
 حمام و دلگت بتوسیع مسام و همچنین بکذاشتن حجامت بر شکم
و از جمله ادویه مفیده حالبه اینهاست برنج شکم به بندد و اگر باقی

شماره

که هیچ سرخ در آن جانشانده باشند یا بعضی دویقه قابضه کند
 جمع روده را نافع بود و خون شکم بیند **اس وجب لاس** شکم بیند
افون حایر اسهال بود و جمع را نافع بود **افاقا** شکم بیند و جمع
 دم را نافع بود **انجبار** اگر کتقال از بیخجا و نیمه کوب شود و آب از آب
 نبات سفید پیچند بخورند زفت الدم از هر عضوی که بوده باشد
 که از کشودن سردیها بوده باشد بیند و حایر بود **انیر باریس** نافع
 بود و اسهال لکیدی را که از خوار است جگر بود حبس کند و اگر با دویه
 موافقه مثل سنبل خلط کند اسهال که از سردی جگر بود بیند **فرانج**
 محرق وی و مثقال با کثیر اسهال مزین بیند **باقلا** چون در سرکه
 و آب بپزند و بخورند اسهال مزین و اسهال که از فحار معا بود قطع کند
برقطونا بریان کرده و باروغ کل سرخ چرب کرده شکم بیند و
 جمع را نافع بود **نخم خطی** خون رفتن از شکم قطع کند **نخم مرو** دوسقط
 و جمع را نافع بود و شکم بیند خصوصاً که سبب اسهال خلطی گرم بوده باشد
نخم کتان بریان کرده شکم بیند **برقطون** قابضت **برکک**
 دودم از آن باد و دودم حبس لاس تر حر را نافع بود و اگر با حبس لاس

بریان کرده بخورند ترخورد که از بروده بود نهایت نافع باشد **نخم**
الورد اسهال مراد بر نافع بود **برالیمان** نیم درم بریان کرده جمع را نافع
 بود و شکم بیند و اگر کتقال با آب بزفت و برین اسهال مزین قطع
 کند و طبع وی نیز شکم بیند و آنچه سبز بود حبس در وی بیشتر بود **نقله**
الکف عصا و آن حایر است **توت ماسر** خشک وی شکم بیند
 خصوصاً نارس و جمع را نافع بود **تواج خنایی** در حبس اسهال دوسوی
 نظیر است شری از نیم مثقال یک مثقال نرم کوفته با دوغ آهن ناخته بد
جاورس شکم بیند **جربق** چون بریان کنند یا در عصاره قابضی
 بجوشانند تا شوری آن برود یا سه مرتبه بنه آب بشویند و در آب
 شیرین بجوشانند تا شوری از آن نایل شود و در آتش کباب کرده بپزند
 درم بخورند بقیه تمام شکم بیند **جربانج** نقش الدم و اسهال
 را نافع بود **جرب** شکم بیند **جوز** مقشر و بران چون بریان کرد
 با نبات کوفته بقدر رغز جلفونه با آب سرد بدهد اسهال صیقلی را
 کند **جوزبوا** خصوصاً بریان کرده شکم بیند **حب الیمان** شکم بیند
 خصوصاً بریان کرده و منع سواد صفا و بر میگذارد **حب الشاد** ترخورد

مغص بلغمی را نافع بود خصوصاً که با روغن کل سرخ جرب کرده با آب
 کرم بخورند **حب الازیت** شکم بیند **حصرم** شکم بیند **خضر**
 صحر و اسهال کهنه و نافع بود **خرنوب خنک** شکم بیند **خشخاش**
سفید شکم بیند **دم الارز** قطع اسهال مرمن بکند **دم الایلی**
 بریان کرده و دوسنطرا و اسهال کهنه و نافع بود **دم الاخوین** مدق
 با آب به رخام قطع قیام الدم نماید **داوند** قطع اسهال که از سده
 ساریها حادث شده باشد سیمانید خصوصاً با کل سرخ یا با سنبل
 و بالجمله هرگاه مختلط سازند با ادویه که اضعاف قوه سبب آن نمیشود
 انفس قوه قابضه آن نماید مثل کل سرخ و جملنا و طریائش و صمغ عرب
 بریان کرده و ماست آن بجمه دوسنطرا معوی نافع باشد **ریاس**
 اسهال صفرا و برا نافع بود **زهر و جلی** شکم بیند **زن نبات** دورم
 از سحوق آن با آب سرد قطع اسهال معوی و معدی که انما ک
 نموده باشد بکند **سرجلی** پیش از غذا شکم و هرگاه با اسهال عصر
 بوده باشد هیچ دوائی مثل شرب به نیست که قابض و مد است **سماق**
 قطع اسهال صفرا و خواه مرمن و خواه فزیزین بکند **سنبل** شکم

بیند **سندک** اسهال مرمن را عظیم نافع بود و خون از هر موضع که
 آید بیند **سینا** الشیر و سوبق البق و سوبق الرومان و سوبق البقیه
 اوله و یوب نمای جان بود و قطع اسهال کند **سبادا** بکند دم از آب
 با آب لسان الحلق قطع نقش الدم و اسهال و جرب طبعه کند و در طلبه
 و اخمد نیز همین فعل کند **صمغ عربی** اسهال صفرا و برا نافع بود **طیاس**
 اسهال دوسنطرا و جرب کند خصوصاً بوی داده و خصوصاً پرو زده
 و اطفا حار است کند و تشنگی بنشاند **طریائش** شکم بیند و قطع
 از هر عضوی که باشد بکند **ثمره طریا** قابض **طیران** قطع خون
 رفتن بکند **عندس** چون بالسان الحلق احبالا اس یا پوست نار و کل
 سرخ یا زرد و یا سرجل هر کدام باشد بزرند شکم بیند و حدت خون
 ساکن گرداند **عظام** اگر استخوان ران کا و سوزانند خاکستر آنرا
 عصی الماعی بخورند شکم بیند و نزف دم را سود دارد **عفص**
 بقایت قابض است چون بحق نموده با آب یا غذا بخورند اسهال کهنه
 بالدارد **طریق** ثمر آن بخته شکم بیند **مناب** سوبق استخوان و
 شکم بیند **عود** از نیم دم تا یکدم و نیم شکم بیند و دوسنطرا

نافع بود خصوصاً سودا و بر **سبب** شکر بیند و مجموع سببها را
 باز دارد و بی صف و بر نافع بود **نافع** یعنی کبابه شکافه شکر بیند
منق پوست پیرون آن چون در آب جوشانیده یا شامند شکر
 بیند **پوست** آن چون با ریغ و جو مقشر پزند و آب آن خنک کنند
 شکر بیند و بی معار از ایل کند **نافع** خشک کرده با سوهان
 نرم کرده سه درم باریت بر آب آس قطع ذرب بکند **نظر** عصا
 و رقیان اسهال اطفا را نافع بود **قرب** شکر بیند **کافور** اسهال
 صفراوی باز دارد **کبر** شکر بیند **کرفس** نیز همان فعل کند **کرفس**
 کشیدن خشک بریان کرده آن شکر بیند **کوب** یا شکر بیند **کثیری**
 آنچه تر بود شکر بیند **کون** در سر که خیسانیده یا جوشانیده
 کرده و بریان کرده شکر بیند **خمیر** دوع ترش خصوصاً جوشیده
 و خصوصاً که با آهن یا بسنک تقبیل داغ کرده باشند اسهال
 و دمای بیند **نار** با آهن نافه سه مرتبه داغ کرده مغرد
 ریغ در آن بخته شکر بیند و بیج را نافع بود **نار** در سر که جوشید
 شکر بیند **نشا** بریان کرده شکر بیند **منافع** قاض و هضمه نافع

بود اما ادویه که نافع است در اسهال که با آن معال بوده باشند
صنک آن صنف عرب کند بر زقطای بریان کرده طباطبائی
 بلوط جوز و لوز مشوی **سالم** آنچه عفو صه و حموضه شدید در
 نباشد بلکه در آن تغیر بوده باشد در آن حال نافع است و اگر بیشتر
 بعد از ادویه عفو صه لعوقات ملینه صدد بدهند و بیشتر لعوقات
 که از خنکاش و کثیرا و صنف و حب الاس و فاسانیه بریان ساختند
 نافع است **انامه** کثرت **سالم** کثرت الاستغالی مجرب کدر اکثر
 نافع بود اینهاست **از** **سالم** مازوی بنزلی و راج پوست نارسی
 فلفل آهی نیم درم کوفته و بخته بسفند تخم مرغ خمیر کرده در میان ناز
 که خالی کرده باشند گذاشته سر از آن خمیر گرفته در روی اخگر گذا
 تا بریان شود پیرون آورد و بخورند و دیگر سفوفت که اسهال
 را کند ریح بر آمدن دندان عارض میشود نافع و حاجت **صف**
 خنکاش حب الاس کند سعد آهی نیم درم کوفته و بخته در شیر
 مریضه حل کرده بخوراند **سالم** که تقویت معدن کند و حب
 صفراوی نماید سماق منقی سی درم سوبق البنق و سوبق الشعیر و کک

و حررت شانی آهی ده دم کوفته و پنجه شربت سبب مجنون کرد
 شربتی به درم باشد **فصل فی طبایع قاضی** که نافعست در حیات
 و حقایق خاورد و در و سل تشنگی و کرب و فی الدم و اسهال و سرفه
 منفعست این قرص در اسهال حار مستغنی از قریضت و هرگاه هیچ دوا
 نافع نیفتاده باشد و اطباء در معالجه عاجز و مایوس باشند این قرص توفیق
 شانی طلق موجب شفا میگرد و خصوصاً که با اسهال تعفن و حرارت
 بسیار باشد **صفت** کل رخ ربا السوس آهی شش درم معتر تخم خیار
 و تخم بادرنک و معتر تخم کدو و تخم خرفه آهی چهار درم طبایع سبب
 عرب یک لای سفید آهی دو درم کافور قصوری یک درم زعفران نیم درم
 کوفته و پنجه بالباب بر قطعه قرص نموده در سایه خشک کرده شربتی بکشد
 باشد **فصل** در جنة اسهال دم و سیلان خون از هر موضع که بود و باد
 پنج انجا چهار درم کل رخ خنجر عربی که با آهی سه درم شاستر کل رخ
 لید طبایع ربا السوس جلنا آهی دو درم افاقیا یک درم و نیم برنج
 خمیر کرده قرص کنند شربتی بکشد **فصل** که نافع است
 جنة اسهال کهنه و زحیر و ضعف معده و خض و بواسیر و جرون مقلو

بکوز

بکوز و نیم لوز کرمان مذبر مقلو نیم جز تخم کتان تخم کند ناهلیله
 مقلو در زیت آهی ربع جز صطکی شش جز مجموع را بپیرا و حرق و تخم
 کتان نیم کوفته از دو درم ناسه درم استعمال کند **فصل** **فصل**
 که در انواع اسهال که با آن حج و مفص و حرارت بوده باشد نافعست تخم
 حظمی تخم خاوری آهی پنج درم شاصنع عربی آهی ده درم مجموع را کوفته
 و اندک بریان کرده شربتی به درم با شربت مورد و **فصل** **فصل**
 طبایع قاضی مذکور با شربت اصل الهند با مع تخم بادرنک نافعست
فصل **فصل** ناخواه قاضی که نافع است جنة حلقه و فساد استرا و قرق و فراق
صفت **فصل** ناخواه جلنا رکند اجزا استساوی و بعضی پوست پیرون است
 نیز یک کوز می افزایند نرم کوفته و میوزی که با دانه نرم کوفته باشند مجنون
 کند هر چه و هر شام دو مثقال بخورند **صفت** **فصل** که جنة اسهال نافع
 و دفع حرارت کند اول آب را آنقدر آهن تقصید بر آن گذارند که
 بعضی از آن باقی ماند بعد از آن در هر یک از آن آب محدد پست درم آرد
 سنجید بخورند تا نصف آید صاف نموده و سرد کرده در محل تشنگی بنوشند
 و اگر پنج درم حب الائی مروضه و آن آب رنجیده بعد از یک ساعت صاف شود

بلن متقال طباشیر سفید صلابه کرده بر آن پاشند انفع خواهد بود
صفه ضادی که در تب بلغمی رانافت شونیز کن عفن مساوی
 حق نموده بامایعی مناسب سرشته بر حرقه مالیده اول شکم را بر وزن
 مناسب چرب کند بعد از آن حرقه را صاف نماید **صفه دوا** که بجهت
 حبس طبعه نافعست بکیر بد پستان و در و یک حد بدی کرده و آب
 آن بخیزد و رتوری بکند و اندامها را منضم کند و بر پرون آورده
 صاف نموده نان خشک صحوق و آرد عدس از هر کدام قلیلی داخل کرده
 بپوشانند تا غلیظ شود و بنوشند **دوائی** دیگر عصبی الراعی را کوفته
 پنجه چهار متقال با شیر تازه گرم بنوشند در ساعه شکر بنده **بیا**
 که همان فعل کند عدس را در آب حلج عفن آنقدر بپوشانند غلیظ گردد
 و بنوشند و در زمان حبس کند **ایضا** حبس را از آرد عدس و صمغ عربی
 بریزند تا غلیظ گردد و بنوشند **ایضا** بکیر دندان الحلق و عصبی را
 آهی دوا و قیه عفن یک اوقیه در آب خوب بریزند صاف نموده در آن
 آب عدس مخاض مطبوخ را آنقدر بپوشانند که غلیظ گردد و بنوشند
 در آرد رابول و حیض و نفاس و خون بواسیر اما از مداوای امراض

مذکوره

مذکوره پنجه مناسب محو و نیست اینهاست **نغمه بیار** بول براند و بشیر
 بخ دوم **نغمه حوزین** بول براند و بجاری کرده و مثانه را پاک کند و بشیر
 آن را بیل کند و او را م حاره کرد و آن مواضع باشد تحلیل دهد شربتی
 دو دوم **بلغم دق** اگر آب آن با سکنجبین بمیاشامند بول براند و مثانه
 را بشوید و اگر با قند بنوشند تیرید زیاد کند **نغمه** حرقه سوزش
 و در آن زایل کرده بول براند **حکای** خشک و تر آن بول براند و بشیر
 مثانه را نافع بود شربتی سه دوم **حب الفریق** عسل بول زایل کند شربتی
 دوم **خیار** بول براند **زمان حاضر** آرد را بول زیاد بر شیرین کند **حکای**
 شیرین آن بول براند و برای آن آرد را زیاد کند و قطعه بول و ضعف
 کرده و مثانه را نافع بود و عصا در آن در قضیب چکانند حرقه البو
 را نافع بود **سکر** باروض کا و یا کوسفند آسایدن احتباس بول را
 دهد و جربیت و خشونت مثانه را بیل کند و سه را بکاید و کرده را نافع
 بود **مقای** بول براند **شاه بلوط** مثانه را از خلط پاک کرد و آن
کاکج آرد را بول کند و کرده و مثانه را پاک بود و حرقه بجاری بول را
 دهد **ککرا** عسل بول را سود دهد **سکر** بول براند و بشیر

نافع بود **ماء الشجر** بول براند **قوی لعلی الکابلی** بکفالت از آن
 البول نافع بود **ورق الخلاء** با سبکچین بول براند **دوش منم**
 در احلیل چکاندن بول بکشد **دانه کباب** مدده که دایم زهره
 آنست ل توان نمود **سغوی که بول بلبل** و تنقیه مجاری بول نماید
 او مان کند مواد را که نزدیک آن شده باشد که تجمیر کردید رین
 کرده و مشام از آن متولد شود اخراج نماید و تنقیه حرارت بکند
صفتان مغز تخم خربزه ده درم تخم کرفس دودم و نیم دوفود
 و نیم قند سفید هفت مثقال و نیم شری کفالت قبل از طعام و بول
 بعد از طعام بدو ساعت نافع بود **دوای** که او را بول کند
 تخم خربزه پنج درم قند سفید پنج درم سغوی کنند و این بکشد بول
دوای دیگر که در او را بول قویتر بود تخم خیار تخم بادرنک تخم
 خربزه آهی سه درم در آبی که چهارم اینسون و بادیان در آن جو
 باشند و صاف کرده شیر بکشند و بقد سفید شیرین کرده نوشند
دوای که بول بلبل و حمة حرقت البول نافع باشد مغز تخم خیار و
 بادرنک و خربزه و کدو و تخم خرفه و خازی و خطمی آهی سه درم تخم

تریب و راز یا نه آهی یک درم علی الریم فرض ساخته شری کفالت نادر و شفا
 معید بود **سغوی** که عسل البول را بکشد پوست خشک خربزه و قند
 کوفته و پنجه علی در میان آن فشته سه کف بخورد و در آیزن باید که
 لقوان و برک کرب ناز و پنجه باشند **صفت خادی که بول بکشد** بنفشه
 بول کا کچ و خطمی با بونه و عسل الثعلب و خازی آهی یک کف کوفته
 آرد جو دو کف با آب کاسنی یا عسل الثعلب و روغن بنفشه با دانه
 کرده بر زهار ببندند **دانه سادات** حبض و قنار و پنجه موافق و خرد
اجاص تر و آب نفع خشک آن ادرار حبض کند **حاصل طبع** آن
 براند **خیار** اگر در ریه بخاکستر کم کنند نافع شود و بگویند و با آنک
 خربزه و الیکه زن بخورد برادر بقوت تمام حبض بکشد **کلستان**
ازو اگر زن فوج خود را از آن پر کند و چون در محل بول کردن خالی
 میگرداند و مدرات نیز تناول نماید چاکر مدرات بول ادرار حبض
 نیز میکند بعد از سه روز حبض کشوده شود **دور رسال شفا**
 از خدمت محمد ذکر یا علی مکرر است که زنی در خدمت آن حکیم ظاهر
 شکایت کرد که مدت ده ماه است که حبض منقطع شده و حرفی در قیلا

و بشورات

کردن و تبلولت بدید آمد و ضعف شد بطاری کشت حکیم فرمود که
 بگیر آب نارنجوش نیم رطل و بایکدم طباشیر سوده بنوش و بفرج و آب
 غوره اعتدالنا و بشیاف از مرهم سفیداج احتمال کن تا بعد از زوال
 فصد صاف باید کرد بعد از آن صندل و کافور با کلاب بر معد طلا با
 نمود در ماهی دوزنه و هر دو چند مرتبه با آب سرد غسل باید کرد بعد
 آن بما الحسین اسماء نمود پس او را مذکور است عمل نموده صحت یافت **اینجا**
 زنی دیگر از انقطاع حیض و حدوث حفا که شکایت نمود فرمود تا
 صاف کن از آب چپ و آب نارنجوش بایکدنک دواء المشک بخورد
 و غذایش هاف **دیگر** شکایت کرد از احتباس حیض و درد اندرون
 فصد صاف و نشستن در آب گرم فرمود **دیگر** که از انقطاع
 بخارات از معد لبر او منقاد میگردد و صرع میشد امر کرد فصد
 صاف کرد و هر روز شربتی از آب نارنجوش و سه درهم کنیز خشک
 سوده بخورد و در وزن کل و کلاب و سرکه بر سر طلا میکرد و از
 کوشنها اجتناب می نمود و ترشها بخورد و تا صحت یافت **و**
در **حیض** **که** **تغییر** **رحم** از خون نفاس نیز نماید و در

نفاس

نفاس فصد صاف و اقوی از آن فصد مایض و کبر است و شرب ما
 التیم و تناول نار شیرین بغایت نافع است و تقطیس و تخمیر مرقه
 با سم اسب و الاغ و در نفاس میکند **و آنچه** **نفع** **یواسه** **در** **آن**
 میکند فصد صاف و مایض است و از ادویه مدره آن انچه بارد بود
 باشد کم واقع میشود و از ادویه جاره انچه نافع مذکور خواهد
 کرد **در** **اسهال** **بول** **انچه** **مناسب** **میرود** **و** **نیت** **اینها** **است** **از** **آن**
 الفار از خراسان قفل اشون بر زنجیر البستانی نوب شیرین ثوم
 جابو شیر جراد جرجوز حبث الحضر حمص خراوند راز با نر زنه نادر
 معد کبچ شونین فجل فلفل اسود پوست بنج کبرق کبرق کرفس کراث
 کرومالوز مر مایران مثل طراسیغ مصطکی مقل ناخواه هر یک از آن
 مجموع بول براند و مثانه را بال گرداند و همچنین است ایشان شربتی نیم
 درم القحوان و یا بونه خوردن یا خنادر کردن پر سیاوشان شربتی نیم
 تخم کرفس شربتی سه درم تخم ترب شربتی و درم باسکه تخم کتان شربتی
 سه درم انجیر خشک چون با صغیر و فو تجمیع بوزند **جدید** **در** **انجیر**
 خنادر خوردن و بر مثانه طلا کردن و در احلیل چکانند چند

پدستر و غضب چکانیدن خسل شربتی و در دم حلیت شربتی نیم
 درم نمایی مذکور است بول براند و عسر البول را بکشد و تنقیه مثانه
 از مواد قریب الاحتیاج نماید سنگ شیب چون آب سائیده برزها را در
 طلا کنند بول بکشد **بکشد** و نفاس که موافق مبرود نیست
 اهل سرد دم باصل سرشته زن لغوی کند حیض را اندوخته زند بکشد
 و بچه مرده بیندازد و همچنین اگر بخود برکمر بند یا بخود بکشد
ازخبر شرب آن و بخور آن و حمول آن حیض براند و احتیاج حرمان
 دارد **اسان** حیض براند **مقال** اگر بخود برکمر بند حیض براند **اشنا**
 بکند درم از وی حیض براند **اصل** حیض براند **افستین** باصل
 حمول کردن و در طبع کره آن نشستن حیض براند **افستین** و زنجیر
 آن حیض بکشد و وجه رحم و درم از آن نافع بود **افستین** حیض
 فرزند و بخور آن حیض براند **افستین** خوردن طبع آن و در آن نشستن
 حیض براند و ولادت اسان گرداند **افستین** در طبع آن نشستن
 براند **افستین** بز الجوز را البتانی بصل حریص دار چینی سعد و
 نفع هم فلفل ابض قیوم که کرفس کرات مرسل یا خواه و ج این

قیوم

مجموع ادرا حیض بشکند و رحم را پاک گرداند **افستین** چون با مرسل
 فرجه سازند حیض براند **افستین** چون در طبع ورق و ساق آن نشیند
 حیض براند و شیمه بیرون آورد **افستین** چون با اصل فرجه کند
 حیض براند و بکشد و بیندازد **افستین** چون با فو قری
 بخورند حیض بکشد **افستین** طبع آن نشاید حیض بکشد
طبع نیم مثقال از آن حیض براند و بکشد **افستین** نوشید
 طبع آن حیض براند **افستین** شرب آن و حمول آن حیض بکشد **افستین**
 نیز مثل است **افستین** حمول کردن آن حیض براند **افستین** شرب آن و حمول
 حیض براند **افستین** ورق و اصل آن حیض بکشد **افستین** آب
 وی حیض براند **افستین** آب طبع آن حیض براند و شیمه بیرون
 آورد و صفا سرخ آن **افستین** کفالت از آن حیض و نفاس براند
افستین که حیض بکشد و در آن جز مبرودین بکشد **افستین** و **افستین**
 که جالینوس میگوید مکرر بخور کرده ام ادرا حیض میکند و مطلق مضر
 ندارد و لیکن میگوید که بعد از نصف صاف یا حجات کمین استغاک
افستین چند ستر نیم درم شود و جلی و نری درم با اصل **افستین**

نوعه که او را حیض کند پنج سوس یا زرد کوفته و پنجه آب کرب
 خمیر کرده احتمال نمایند **شیوه** که او را حیض نماید و چنین قط
 کند **صفت** حرما یکرطل حلزیم کوفته سرکه کف فوره الکسغ نیم کوفته
 بلک کف در سه رطل آب بپوشاند تا بیکرطل آید صاف نمایند و
 او قی جدا کنند و با بلک او قی و نیم آب سداب معصور بمزج نمود
 بنوشند **نوع دیگر** **الانج** نقل میکند که زنی را حیض محبس شد
 بود سه برکه را جو شاند از آب آن سه روز هر روز ده استارینا
 آشامید حیض کشود شد **نوع دیگر** که جلابی غسل و روغن
 دینه و تخم ریحان تر تیب داده باشند او را حیض میکند **شیوه**
 که او را حیض میکند حب الفار قه آهی بکوبد اهل شل طراشیم
 آهی نیم جز او و نیم بایسه را کوفته و پنجه با قه سرشته حب کند
 از یک شقال نادر و درم و بر لای آن ماء الفسل بنوشند **نوع دیگر**
 حیض براند بکیرند پاره نیم و از آب سداب و آب فودغ هنری
 کند و اهل و شل طراشیم و حرمل بوده بر آن باشد حمل سازد
نوع دیگر که حیض محبس هفت ساله بکشد **صفت** مرقع از هر که

فوره

چهار درم اهل هشت درم سداب ده درم نم و نمقی بیت درم
 نیم کوفته بزهره کا و خمیر کرده فروزجر با خند استعمال کند و از جمله
 بجز که حیض براند و تفسیر و تخمین رحم نماید **نوع دیگر** مرصانی درم
 تر منس پنج درم بر لای سداب و قه شل طراشیم فوره الصبغ حلقت
 سکنج چا و شیر آهی و درم علی الریم قه کرده شیر بنج از یک درم نادر
 با طبع اهل بنوشند **نوع دیگر** **نوع دیگر** بوا سیر عیا و او را در خون آن
 سیماید **نوع دیگر** با سخمام متواتر در تلبیس آن بکوشند و
 صاف و مابض با درت نمایند **نوع دیگر** شل روغن استر شفتالو
 و استه زرد الوی و نمق و کوهان شتر و نقل مغز او مرکب استعمال
 کند بعد از آن عصاره پیاز سفید یا مزوج با ندرکی از نوعات باشد
 و دیگر مزوج و در قی بکوبد مخلوط ساخته طلا کردن می کشاید
 قند و زهره کا و طلا کند و دیگر سداب و روغن الخوان مالیدن
 و طبع الخوان نوشیدن او را در خون بوا سیر میکند و همچنین شالو
 دوان که از هلیجات و بر و ترکیب نموده باشند **نوع دیگر** که قتیق
 بوا سیر عیا و او را در خون آن سیماید تخم حنظل سرد درم مغز بادام

تبع چهار درم نرم کوفته فیلله طوی ساخته در مقعد نگاه دارند و هر شب
 بماله بکنند چنانچه پنج فیلله در پنج ساعت بردارند و هرگاه در مقعد
 درواشته داد کند فیلله بر وزن کل چوب کرده در مقعد نگاه دارند
 تا ساکن شود **در حوائض بول و حیض و خون بوی آید**
 اما از حوائض بول آنچه موافق امر می شود بیدار است **انبات**
 جفت بلوط و بلوط و آب چغندر کثیری و از روغن طری طباشیر جلنا
 طین ارمنی بر زرافله و الحش و شرب هر کدام از مذکور است سلس
 البول را نافعست **صفت** ماسک البول بارد که افراط بول و تقطیر
 البول را نافع بود طباشیر کثیر خشن تخم حاض کل ارمنی صندل
 اوسق سفید جلنا رصع عربی تخم کاهو اجراسوا کوفته و پخته شری
 یکتقال و نیم **والبخیر** مناسب از جبهه شرب بیدار است اینها
صفت دوا که نافع است از برای تقطیر البول و خروج البول بی
 اراده پوست هلیله کابلی و بیلله کاسلی و اسله که نمای را در روغن
 کاوچو شایند باشند آهی بکدرم بلوط مدتر بریان کرده و در دم
 سعد کدر سعه سایله آهی چهار دانگ بر نیم درم کوفته و نبات

نم نیم شربتی سرد درم باشد **ایضا** جبهه خروج بول بی اراده بلوط
 مدتر چهار درم طباشیر و درم سعد سه درم کندرین درم کوفته
 و پخته شربتی دو درم بآب آهن تاب وادمان بمزدن باطریفل
 صغیر نیز نافعست اما آنچه برودین را سفید است آن جمله بسیار
 خوردن و صناد کردن سلس البول را نافع بود **پوست دخت** جود
 و ورق آن دو مثقال خوردن تقطیر البول را نافع است **حلبه** شری
 شانز و چکیدن بول را سود دارد **خولجان** سلس البول و بول در
 را سود دارد **سعد** تقطیر البول را نافع بود **عود** منع ادرا بول
 کند **قنفط** سلس البول و تقطیر البول را سود دارد **کوش قند بول**
 در فراش صبیان را سفید بود **نارچیل** تقطیر البول را نافع بود **وارنگ**
 نافع ماسک البول حار است که تقطیر و افراط بول را نافع است
صفیات کند بلوط سعد خولجان و رقه آس حباب الرشا
 سوا با عسل همچون کرده شربتی دو مثقال نافع باشد **غشک** کدو
 در فراش و سلس البول را نافع باشد کدر سعد آهی یک درم قند
 سفید سه درم شربتی دو درم دوا که بول در فراش را نافع بود

سعد و دم شود نیز خرد حب الرطاد آهی بکدرم کوفته و بخته
 بار و غن زیتون و غسل بچون کرده شوی مثل جوزی در وقت خفا
 و بعد از آن زرده بضمه نیم پرشت بخورند **الحولین** خون حیض
 و نفاس و بواسیر و سیلان خون از هر وضعی که باشد **مکاکا** کثر
 مسکات بول و حاسبه اسمال دمی که موافق مزاج علیل بوده
 در عمل مذکوره نیز نافع میباشد و دیگر آنکه شود منداست **شربت**
البخارات و جفت بلوط و جلاد و سماق و عدس و عناب و کهر باو
 لسان الحمل و اگر اندک زن بخورد بر کبر افراط حیض باز دارد **اس**
 در طبع آن نشستن و در بخود بخورد کردن خون رفتن از رحم باز
 دارد **بلوط** در طبع آن نشستن و حمل کردن سیلان رحم باز دارد
خوردن چون پیشم فرجه کند خون رفتن باز دارد و همچنین است
 در طبع پوست نار یا در طبع شب بمانی یا طبع ساز و نشستن و همچنین
 استعمال فرجه از عصبی الراعی یا عنب الثعلب یا لسان الحمل نافع باشد
 ثابت بر قره فرمود که اگر سر روز هر صبح بنفشه مقدار یک درم نهد
 ثلث بنفشه سفید را با نبات کوفته و بخته بنوشند قطع سیلان حیض

و نفاس کند **الحولین** بواسیر **انجیر** در طبع آن بافتن شود
 خون بواسیر چسب کند **خواج خضالی** نفع آن در اقسام بواسیر شهور
 باین کیفیت که سه روز هر روز یک شقال کوفته و بخته با آرد جو
 مخلوط ساخته اماج بپزند و بخورند یا آنکه با آب سرد بنوشند یا
دم الاخوين قطع سیلان خون از بواسیر و سایر مواضع کند **اس**
 نیز در فعل قریب بآنت و همچنین کهر با و طباشیر و طاق شراب و طلا
 و تناول سفرجل و استخوان بودن پوست نار و با مقعد بطبع آن نشستن
 حبس خون بواسیر نماید **انجیر** در حبس سیلان خون اثر
 در حبس اسمال دمی مذکور کردید مثل قرص کهر با و قرص طاشیر و
 مقام نیز نافعست **قرص** که قطع خون حیض و بواسیر نماید پوست
 بلبله و آسک و هلیله سیاه و حبث الحدید و غصص و کرمانج آهی در
 صندل کند دم الاخوين صمغ عربی لک مغسول سند و روغن
 ارسی شای آهی یک درم زیره سبیل سعد نقل مصطکی آهی نیم درم
 بونج سه درم افیون یک درم و ربع علی الرسم قرص کرده شربت و
 یک درم و نیم بطبع کشین خشک و سماق یک و قیر باد و قیر **صفت**

دوان که نافع است بواسیر را که خون از آن جاری باشد پوست بایله
 آنکه هیلله سیاه آهی پنج درم تخم کند ناسه درم سبده که با صدف
 سوخته آهی دودرم و نیم مقل از رقیق ده درم مجموع را سوای مقل کوفته
 و پنجه مقل را با آب کند تا آب بزرگ شود و حل کرده و اجزا را با آن شسته
 جب کنند سر بقی نه درم با آب آهن قاق **تفت شازوم** در سنگنا
 اوجام عموما و خصوصا از فوق تا قدم **ساعتی** بداند که چون سبب
 وجع در هر عضوی که بوده باشد با یکی از اقسام سوا المزاج ساق
 یا مادیت یا تفرق اتصال و علاج هر یک بود اسباب مضاد
 آنست ولیکن واجبست که در تحقیق سبب وجع بکوشند زیرا که
 بسا باشد که اسباب خارجی مثل حرارت یا برودة هوا یا رداست
 وضع بالین و خوابیدن یا سقوط و ضرب و سبب وجع گردد و آنرا
 غافل گردند و از اسباب بدنی بفرغ نمایند و علاج خطا افتد
حکایت با سبب مزاجست با محلل ماده و مرطبات نیز
 از این قسمت است یا محدود حصص و است **و در شرح کتاب قانون**
 مسکنات اوجام را بدو نوع مختصرا خنثی روحانی و غیر روحانی

ببرود
یا برود

اول مثل تخمین بنفاس طبعه ملذذ و مثل تشاغل بحکایات مطهره و مضحکه
و ثانی بخورد و نوع است حرک و غیر حرک **حرکت** مانند ریاضات معتدله
 رقیقه و غیر حرک نیز در نوع است **دوم** مثل تبریح بروغنها و سخیفه
 که از خای عضو و تحلیل ماده مایه غل و غفن یا یونر و شبت یا آنکه
 قوه قابضه نیز در آن بوده باشد که مع الصباب ماده هم میکند مثل
 روغن کل مرخ و **و غیر** نیز در نوع است سیال و غیر سیال **ثالث**
 مانند تطیل و یکد آب کم **و ثانی** مثل نکید با وزن یا غل المرم
 کرده و از جمله مسکنات عامه مستقی که در تسکین اکثر اوجام و نظیر
سویلیت و آن محصله اکبر است که نافعست حخته صداع کهنه و شقیفه
 و در دندان و بجهت درد چشم چون معوط کند بدان یا بچشم
 کشند و بجهت درد سینه و شش و درد پهلو و شرا سبب و حکم و علاج
 چون با سبب العلل بنوشند و بجهت درد معده و روده چون با طبع **زبان**
 بنوشند و در دهای معاصر و فلفل و قشع و نعوم مشروب و سبب
 مفید است و در زائده صرع و در روعه و قبال و سوان و کوفتی
 اول و در باج معده و خشا و پقان و قروح شانه و او را م طحال و جرب

و چون با آب لسان الحل یا عصاره الراعی بنوشند قشالدم نایل کند
و چون بر ملاک کلا کند بغایت تقویت می نماید و چون در **اصط**
امعاء و اجاع آن داخل حننه کنند که جز اعظم آن حلیمه باشد
مندی بود و دیگر آنکه اگر در فضل کرده و مثانه میخاید و رنگ روی
صافی میکند و سرهای کهنه را دفع میکند و منع نزلات می نماید و تنها
نابیره و روده را زایل میکند **صفت آن** سلجیه از خرما و می پخته و به آب
و نیم چندیل ستر فطره سالون آبی بازده مثقال تخم کرفس و واوید **سبب آن**
یک مثقال قطعه نع دارچینی اقراص آرد و همو سبعة سابلد سارون
آبی شش مثقال انیسون ده مثقال قلیل سفید و ازده مثقال و اقل قلیل
چهار مثقال منیل هندی هفت مثقال حسانه نمزان آبی چهار مثقال **ان**
ده مثقال عمل صغی مقوم سه روز آن دو بر علی الریم همچون نموده بعد
شما **استعمال کند** **صفت قوی آن** مستعمل در مخلصه حسانه دار
ششمان قطه قصبه الذریر و قلیل سفید و قلیل ناخواه آبی سه مثقال
دارچینی صطکی نمزان موازیریک شش مثقال قوه یک مثقال منیل
هندی آبی هفت مثقال کوفته و پخته با شراب یا مشک با جهوری خمیره

قصرها سازند و در سایه خشک کرده استعمال کنند **الناحره و قشالدم**
تأثیر آن در حدوث آن خطرناک است اما آن شدید است سدا و میگرد
ادویه صمدی حاد اگر سبب ماده خون باشد فصد قفقال کند
از آب لیمو و کلاب و نبات و بریز قطونا شرابی ترخیب داده و بنوشند
یا شربت عذاب یا شربت اجاص یا عرف پید مشک و بریز قطونا یا آبنا
و اگر صفرا باشد سهل صفر بنوشند و شربت اجاص یا شربت نارنج اگر
سرفه باشد شربت بنفشه و بنفشه یا عرق کاسنی رفیق نموده بنوشند
صندک سفید یا شیاف یا میثاق یا بوش و پندی آب کشیده تان یا کلا
سایند بماند یا روض کل برنج و کلاب و سرکه مخمور نموده بماند یا برنج
بر که مخلوط ساخته بماند و اگر ماده با آن نباشد به المیدن اشیاء است
فقط متفع میکردند و شبها **الطیبه الکافی** خوردن بجهت رفع صداع
و مشع صمود انجیر و بدماغ و تقویت مغده بغایت نافع است **صفت آن**
هلیلک کابی و هلیلک زرد و لیلک و آمله و هلیلک بیه آبی ده دم کل سرخ
دم کشیده خشک است دم کوفته و پخته با روض با دام ده مثقال جرب
کرده باد و وزنی شیره کشمش بقوام آمده همچون کرده شربق و قشالدم

دو مثقال بلع کند و بعضی کثیر را مساوی مجموع ادویه و روغن بادا
 را و روغن کاه و شیر کفش با عسل با هم می کنند **ادویه صدام دارد**
 بعد از تنقیه از بلغم یا سودا اگر مادی باشد مداومت نوش دارو
 و جوارش افضل و تر باق فاروق و فلفل در کباب جوشیده و با نبات
 شیرین کرده و را زبانه در آب جوشیده و با عسل شیرین کرده و در نخل
 پرورده و آبله و کلنگه افتابی و غرق دارچینی هر کدام که حاضر
 باشد بجايت نافست و سالیان چند بدستور با فلفل با فلفل
 یا زنجبیل یا زردچوبه یا کلاب سائیده معین است و از روغن های
 قسط و روغن فرفون و روغن یا سمین نافه است **ادویه در کوی حار**
 بعد از تنقیه از ماده غالب و تجا و از زنیان تراید لعاب بهمانه
 چکانیدن یا سفید تخم مرغ یا شیر دختران یا شیاف ابض یا سفید
 تخم مرغ سائیده یا شیاف ابض یا شیر دختران سائیده یا چشم مقشر
 یا رب آن بر قطونا زرد و ساختن یا بنفشه و خطمی و یا بونه آهی که
 مغز یا دام مقشر و میره کوکبا در ربع جز از کوفته در کلاب بخند
 بر پشت چشم ضام کردن یا سیب شیرین در حبه آرد جو پخته و نیمه

در نیم کوفته

وزن کوفته بر پشت چشم ضام نمودن مجموع در در ساکن کند و نافه با
 و اکثر آنچه در صدام جاری شد طاه نمودن نافه است **ادویه در**
بارد بعد از تنقیه از خلط غالب اگر ادویه صدام دارد موافق
 و بجز اگر کلاب سائیده بر خارج طلاء و در داخل نقطه نمودن بوی
 و همچنین تضمید با بوی واکلیل الملك و قلی از دارچینی و زعفران
 که کوفته و در کلاب و عرف را زبانه بخند نافه باشد و همچنین طلاء
 نمودن با میران آب سائیده معین باشد و چشم مقشر یا رب آن نبات
 در بر کردن سودمند بود و زیره و مغز جوز مساوی نیم کوفته آب
 دهن سرشته بر روی پنبه کشیده بر پشت چشم بجايت نافه با
 خصوصاً در اطفال و مرطوبان **ادویه در کوی حار** بعد از خارج
 غالب قطرات رسد حار نیم گرم چکانیدن و روغن کل یا چارجر کل
 در ربع سر که بجز بجايت نافه و روغن بماند نیم گرم بجايت نافه و همچنین
 روغن مغز تخم کدو و همچنین آب کدو یا روغن کل چکانیدن سکون
 در بود **ادویه در کوی حار** اکثر آنچه در صدام و رمد بارد مذکور
 شد نافه باشد و روغن بادام تلخ یا بجز آب ترب تازه یا طبع تخم

آن دو جز بپوشاند تا روغن بمالد و بچکاند نافع باشد و همچنین چکاند
 با ماء الصل ساینده چکانند یا چند پند ستر آب ساینده یاد در
 با بونیا روغن زیتون حل کرده چکانند نهایت مفید است **صفت**
روغنی که جمیع انواع دردهای گوش را خواه و حار بار و آنچه از آن
 چکانند در آب آید یا آنکه ریاید و یا آنکه با آن حکم و خارش باشد
 یا نباشد که نافع و مسکن و گران گوش را مفید بود **صفت آن**
 بکبرند شکر را شدیده الحمره و از اصول پان کرده لب از اجدا کرده در روغن
 کل سرخ خالص بپوشاند تا روغن سرخ شود صاف نموده با قلی از سرخ
 مصفی بپوشاند تا مثل مرهم شود و بنده آن آلوده کرده در گوش نهند
 و با این هم این ضا دینز استعمال کنند **صفت آن** خنک باشد سفید
 کوفته شده متقال آرد جوسه متقال در شراب بپزند و نیم گرم ضا د
 کنند **ادویه در دندان ها** در دهن گرفتن و مضمضه نمودن بمجموع
 ادویه و عصاره بارده بالقوه و بالفعل و بکاه داشتن بخ و بر ف در دهن
 مسکن و همچنین سرکه و کلاب سرد کرده و سماق در کلاب خیسای آن
 نافع است **ادویه در دندان ها** بکاه بپزند مذکور شد عمل باید نمود و

در دهن دندان و همچنین سبب و فواید بی نافع است و در دهن گرفتن
 اکثر ادویه و فواید حاره مثل فلفل و فلفل و زنجبیل و جوز و دارچینی
 و هیل و وچ مسکن و این فقیر از خاییدن شونیز و خاییدن فلفل
 قحط و مضمضه بطبع آن و بر کرم و نمک کرم کرده لبی شقیع کردید ام
 و خاییدن طرخون از همه نافع تر است **ادویه با جمیع حلق** مثل سر
 و سقوط لها و حنای آنچه با آن حرارت باشد البته اخراج خون باید کرد
 اما این دفعه آنچه واجبست دفع نکند خصوصاً که قوه ضعیف باشد
 بتفاریق اخراج خون کند بقصد قفاله یا قفاله این ورن زیر زبان و
 حجامت بر ساقهای پا و کاه باشد که روی زبان را بپاچند و دیگر
 طبعیت بچند سله و بستن و مالیدن و در آب کرم شستن اطراف
 سنک با بر کفهای یا مالیدن و در ابتدا بقا مضان بارده غرغره کرد
 شل آب جو و سرکه و سرکه با کلاب یا آب حمزوح نموده بهترین غرغره
 و همچنین غرغره عصا حصرم و سماق یا کلاب و کچین یا آب
 سودمند است و در سایر اوقات جایز است و خوردن ترشها خصوصاً
 که تر یا قتی در آن باشد لبی نافع است و اگر چه واریضانی بر کلاب

سایده بآن غرضه کند و بر خارج خلق طلا کند بغایت نافع است **اگر**
در خلق از موده باشد اسهال بچینه حاره کردن و غرضه نمودن ^{بطبع}
 خردل و سنجبین علی آب کامه و عمل با شیره زنجبیل مروده باین
 کهنه جو شیده یا سنجبین و طبع عاقر قرحا و آب ترب غرضه کردن ^{تا}
و یکم از درد خلق بیاشد که بسیار مزمن می گردد و معالجات
 شهوره نفع نمیکند بلکه اکثر ضرر میکند و هفت صابان ^{چون}
 ابتلاع درد و از ارا احساس میکند و این در اغلب اوقات ^{ید}
 می آید که اثری از مرض افشک در ایشان موجود باشد و این غرضه
 مرایشان را بی نافع و مجرب است **صفت آن** قرطاس محرق و عصفور حق
 و قلی اجزا سوا با سر که و کلاب و آب کشیده تازه مزوج نموده نیم گرم غرضه
 کند **در مین و پهلوی** در ابتدای حدوث درد اول باید که مثانه
 کو سفند را بر آب گرم کرده بر محل درد بگذرانند و اگر مسر شود از رفتن
 بخاله گرم کرده بر محل درد بگذرانند پس اگر درد باینها ساکن گردد بداند
 که از تخمیت که در عضلات و زیر اعضاء حادث گردیده و موکد
 آنست عدم حمی پس تکرار نکند و شرب محلات و متراقی از بعد آب

کم تسکین دهند و اگر تسکین نیابد بلکه اشتداد یزد و علامات ^{ای}
 حجب ظاهر گردد و بعد از مراعات امور موجب براسفراع فصد کامل کند
 اگر کهنه حفظ قوه بیک دفعه دفع نکند بقاریق اخراج خون نماید اما
 در ابتدا از جانب مخالف و عمل آن از صاف محاذی در طول باید ^{ان}
 از اسلیق محاذی در عرض بعد از چند روز از جانب موافق در عرض
 شرب ساا الشیر و لعاب بردانه یا شربت نیلوفر بنفشه و در ابتدا ^{تضید}
 بغیر و طی مهور از روض بنفشه با دام و سوم سفید و قلی از کثیر ^{سفید}
 و بعد از ابتدا تضید بجماد منجیح شل خلی و تخم کتان و سوم سرخ یا تضید
 باین صناد بنفشه خلی ^{یکم} اصل السوس و دوجز آرد با قلی آرد جوا ^ب
 یکم و نیم با بونر کثیر از هر کدام یکم و سه کو فتر و آب پنجه روض بنفشه ^{باید}
 دوجز داخل کرده استعمال نموده و تلین طبعه بچینه یا مطبوخ که
 از بنفشه و نیلوفر و سپستان و نیلوس خیار شیره و زنجبین و شیر خشک
 روض با دام ترتیب نموده باشند نافع است و بعضی خوب و بعضی ^ج
 که در متعلقات احوال صدر می گذارد خواهد کردید موافق وقت و احتیاج
 بعمل آورند **در مین** اگر از اطراف تناول اطعمه باردا کینه آن ^{بعد}

از تناول ساکول قبل از آنکه از معده گذشته باشد عارض کرد البته
 فی باید کرد و اگر از سوء المزاجی بوده باشد در تبدیل آن سعی کند و اگر
 از انقباض باطنی بوده باشد تنقیه آن نماید و اگر از کثرت ریاح بود
 باشد در تحلیل و تقطیع آن بکوشد و اگر از ضعف معده بوده باشد
 تقویت نماید و این جمله را از منافع سابقه استنباط میتوان نمود و
 مقویات معده مذکور خواهد کرد باینکه **تغذیه** **اسامی و فواید**
 که مملکت ترین در دهانت اگر بقب تناول طعامی عارض کرد در همان
 ساعت فی کند و بعد از تنقیه معده و بقای درد تلین طبعیت کند
 بشیافها و حقنها مناسب و در مابین هر حقنه تا حقنه دیگر مصلحتی باید داد
 و بعد از افتتاح اسماعی مصلحت حقنه مجونات و جوارشان و جویب سهل
 استعمال کند و اکثر از شدت وجع حرق و ششی و سقوط قوت اضطراب
 باستعمال محذرات مثل فلزیناجرات توان نمود و بعد از تسکین درد
 بمداوای ولجی عمل باید کرد **سنت چنان** که فواید بکشد بپوره ازین
 کوفته و پنجه باشد که یاد و شاب بقوام آورده شیاف سازند یا آنکه مقدما
 بلوطی از نمک سنگ شیاف سازند یا آنکه حر و الفار با غسل شیاف

سازند یا آنکه تخم حنظل با غسل شیاف کنند یا آنکه تخم حنظل و اندک رو
 با فایند شیاف سازند و می باید که طول شیاف شش انگشت معنومه
 بوده باشد **صفت حقنه** که نافع است فواید غیر شدیدا را تجیر میزدند
 عدد عذاب پست عدد پستان حی عدد موی خراسان منقح یا زده در
 خلک یا بوز اکلیل الماک ثبت کریم آهی نج او قبه بنفشه خطی بخارند
 لته بسته از هر کدام سه درم مجموع را در سه رطل آب بپوشانند تا بیک رطل
 آید صاف نموده نصف آنرا جدا کنند و بیه ربط گذاشته و آب کام آهی دوازده
 شکر سرخ درم بود و یک درم داخل کرده نیم گرم حقنه کند **صفت**
حقنه دیگر که انواع فواید را نافع بود سنا، مکی نج شغال ایسول یا
 تخم کرفس ثبت حله آهی سه شغال بنفشه خطی آهی دو شغال مغز کاه
 نیم کوفته ده شغال آب چند در نیم پالده هر را در یک کاسه آب بپوشانند
 تا نصف آید صاف نموده شکر سرخ فلزین چار شنبه آهی ده شغال بپوشانند
 یا نمک هفت درم در آب آن حل کرده و صاف نموده روغن بادام شیرین
 اضاف نموده نیم گرم حقنه کنند **صفت حقنه** که در فواید ریجی و تقطیع
 ریاح غلیظه فواید نافع است بکیرند عصا کرات و عصا سه سلق و عصا

بودن و عصا سداب آهیست درم روغن حروع باروغن قط باروغن
 نادر بن باروغن خصل هر کدام که حاضر باشد یا نژده درم غسل ده
 چند پدستر شحم حقل آهی یک دانگ و نیم و نیم کوفته داخل نموده نیم
 گرم خفته کند **در قویج** رخی خفته تخیف نباید بجاست آهی بر مراقبم
 بر محل درد بگذارد که بغایت در تحلیل ریاخ نافعست **و اما قویج که از**
انصباب خلط لذاعه یا معا حادث گردد **از اوویه** حاره احتراز
 کرد و حقنمای این مزلقه مرطبه با قوس خیار شنبه وادهان مرطبه است
 باید کرد و همچنین العبه مرطبه مزلقه باروغن بادام و خیار شنبه نشین
 نافعست **صفت سهیل** که قویج بلغمی یا نافع باشد و در امزج حورین
 موافق است قوس خیار شنبه پست درم بکفند یا نژده درم هر دو لاد
 طبع را زاینه مالند تا حل شود و قفل آنرا بادست بیرون آورده بنفشند
 و بر بالای جی که از زرد سفید تراشید یک شقال ابارج بفرایند
 ساخته باشند گرم بنوشند و همچون خیار شنبه نیز بغایت نافع است
 و قرص بنفشه نیز قویج بکشد **صفت آن** بنفشه کیودده شقال
 السون مقشر ترید سفید بخوف محکون پنج شقال کوفته و چخته کند شری

چهار درم

چهار درم با آب گرم **صفت جوارش کولی** افیمون نیمه شکر معد
 و اروغ ترش نافع است و تلخیص طبعیت و نفیثش ریاخ و نفیثه سد
 و استیصال قویج مرص سیناید زبره کرمانی صد درم زنجبیل پست درم
 پوره سرخ پست درم افیمون افرویطی سی درم بمسل و همچون کتدر
 بقدر احتیاج **صفت ماء السهل** که استعمال آن معتادین قویج را نافعست
 بکرطل غسل را در شش رطل آب بپوشاند و کف بکشد تا بقوام آید
 و در او اخر طبع کبیر از قفل در آن انداخته بعد از پنج شش جوش و بکشد
خفته کتقیبی ریاخ کند سداب را در زیت بپوشاند و صاف کرده پست
 درم جدا کند و چند پیسز جاوشیر بکنج آهی از نیم درم تا یک درم داخل
 کرده عمل کند و اگر در دغایت شدید باشد یک خود افیمون نیز داخل
 کند **و قویج که بر شکم بالند** تقیثش علاج کند و روغن سداب ده درم
 حل کنند و آن چند بیدستر و درم فروین یک درم و بمالند **محبوبی**
که در قویج عجیب الفل است اسم الفطیم پنجاه درم سکنج ده درم با نند
 همچون کرده شریق درم **صفت فلونی** بنخه اصل تالیف فلین
 طر سوسی سکنج اوجاع است خاصه و جمع قویج و بخته عسر الولد

کرده و مشانه و ملت طحال و نفس انتصاب و سل و تنگی و درد پهلو
 بخوف و نفش الدم و فی الدم و جمع اوجاع احشا و معال و فوفان
 و خناق و نواز و خدره از سر نافع است **صفت** فلفل سفید بزرگ
 آهی پست مثقال ایون ده مثقال زعفران پنج مثقال قزقون سیل
 هندی عاقر قرحا آهی یک مثقال عسل بقدر کفایت شرب می نماید و جمعی
 بآب فانی **صفت** نافع است که نافع است نفخ شکم را و قولنج بکشد و ناخو
 اویه فلفل نافع آهی نصف اویه کوفته و بخت مقدار یک سلعه یا
 فانی بنوشند **حب بورق** که اسهال را صلح کند و قولنج بکشد بورق
 احمر خلط سخت نموده با عسل بمقدار باقی حب نموده سرعده بلع
صا حلیف نافع است قولنج و نفخ شکم و درد معده و مشانه را که کند
 خلط و با هم سبب لغشته صنادک کند یا آنکه قلیلی از چند پخته
 نیز آن بیفزایند و همچنین نافست در قولنج و ریاح و نفخ بطن و معده
 و معص خالیدن زیره و ابتلاع لیوان و همچنین است شرب طبع کر
 و حلز مدقوقین و همچنین است اگر حب لغا رختل مقشر را کوفته
 بآب گرم بنوشند و همچنین شرب طبع اینسون قبل از طعام و اگر

کوفته را نرم کوفته در سرکه جو شایده قلیلی از آن سرکه بنوشند و نقل
 صنادک کند نفخ بطن را تحلیل برد **صفت** که در ازال و ج طحال
 مجرب است بکشد پنج سوسن آسمان کوفته چهار درم فلفل سفید سیل
 هندی شق از هر کدام دو درم اشق را در سرکه حل کرده و باقی ادویه
 کوفته و بخت آن سرشته و صر کنند شرب می نماید با سنجبین بنوشند
اسهال و اوجاع مفاصل بعد از تشنه از خلط غالب تبدیل
 با بخر در صدام و دیگر مواضع مذکور شده باید نمود و تاثیر منفعتی
 در اوجاع اسافل بسیار است خصوصاً جمعی را که معتاد قهقهه بودند
 و ازاد و **اصل القطر** هرگاه باد و دیه موافقه مخلوط ساخته و مفاصل
 و جم صنادک کند حبه حار و باروان با الخاصیه نافست خصوصاً در
 و تسکین ضرایب آن خاصه بار و غیره **اسطوخودوس** طبع آن گرم
 صنادک کردن درد ماکن کند **اشق** اگر با عسل خلط کرده لعوق کند
 مفاصل و عرق النساء نافع بود **اصل القصد** اگر سحق کرده با سرکه سرشته
 بر مفاصل و عرق النساء صنادک کند نافع باشد **کلل الملک** ملین است
 صلب در مفاصل بود **زهر جرب البتانه** حبه در در ساقین نافع

بود شریقی یک دم باشد آن قند **نقطه** با سر که ضا کردن در
 نفس را ساکن کند **و اللطاب** بان فطولی کردن باد آن نشستن
 در مفاصل و اعصاب را نافع بود **حب الزباد** چون بگویند و بر روی
 ضا کنند عرق النساء را نافع بود **حرمل** بآب آن فطولی کردن عرق
 النساء و جمع و رت و مفاصل را نافع بود و کهنه اندا کرد و از ده
 پیای هر شب یک مثقال بنیم تا کوفته در دست سفوف سازند
 النساء و نفس را نافع بود **حار** طلا کردن بخ آن نفس و مفاصل را
 نافع بود **حب حشیش** آن چون بخورند در پشت را نافع بود **حصن**
 انواع آن اوجاع را سودمند بود **حنا** در مفاصل را نافع باشد
لخا البقر با زیت و خاکستر بر نفس ضا کنند نافع باشد **عزوع**
 اعصاب را نافع بود و چون ضا کنند تلین صلابات کند
خرف تور بر نفس ضا کردن نافع بود **خطی** با بیره مرغ آویخته
 کند در مفاصل را نافع بود و اعصاب صلب را نرم گرداند **طاش**
 چون در روض کجای بچوشانند آن روض عرق النساء را نافع بود
جاش طلا کردن بر نفس و مفاصل نافع بود **راوند** عرق النساء

نافع بود
 عرق النساء

و نفس و در دو رگین و حقن که از رطوبت بود چون با صلیب
 نافع بود **تخیل** عرق النساء و نفس را نافع بود **سوربخان** نافع
 و نفس و عرق النساء بود خوردن و طلا کردن **شبت** طبع وی سرد
 نافع بود **شونین** ضا کردن در مفاصل را نافع بود **صابون** با حنا
 ضا کردن درد زانو را نافع بود **ظلف الغر** اگر خاکستری باشد
 طلا کنند در مفاصل و نفس را نافع بود **حدین** با سوبق ضا کردن
 نفس را نافع بود **فهر** ضا کردن اوجاع مفاصل و انواع در اعصاب
 و چند و صفت دست و پا و جمیع ضعف جمیع اعضا را نافع بود **فلل**
اسود جمیع مفاصل اعصاب را نافع بود **نقطه** درد و رگین و مفاصل را
 نافع بود **و قی اللاب** و رمای گرم که در زانو بود ضا کردن نافع بود
انامرکیات ناضفه در انواع اوجاع مفاصل **ریاق** نافع
 ابرام فیقر سفوف سوربخان سوربخان **صفت** سفوف سوربخان
 که نفس و مفاصل و عرق النساء و الجمله درد اعضا را نافع باشد سنا
 سکنه صفت در سوربخان سفید و قند سفید آه ده درم زعفران دا
 شرق از دو درم تا سه درم بآب سرد بنوشند **ایضا** سفوف سوربخان

که برودین را مناسب است سوره بخان هفت درم نیره کرمانی بوی دانه
 فوریخ نهری آهی دو درم قلقل یک درم قد سفید بوزن مجموع آن
 شریخی از دو درم تا سه درم بآب نیم گرم **صف زردی** یکا که در
 از آله اوجاع مفاصل لا خصوصاً آنچه سیب آن باد آتش بوده باشد
 و مرمن گردیده لا عدیل است بکیرند صابون رقی هست مثقال
 و پنجه در ظرف چینی کرده آب گرم بر آن که داخل کرده با انگشت
 تا بیکو حل و لزوج گردد بعد از آن یک مثقال سلیمانی سحوق در ظرف
 محلول چینی بآب دهن بمالند تا عید نماید کرد داخل صابون محلول
 نموده بسیار بر هم زنند و ملا کنند و نشاید که این قیر و طی که شود
 بلکه در محل احتیاج تازه باید ساخت **منفعت هفت درم** در آذوقه
 قلبه و صاغیه مغز و مرکبه **بدلکه** اکثر ادویه قلبیه تقویت دماغ
 نیز میباشد و از جمله آنچه موافق خوردن است **انجبت** که مقوی قلب
 و حلقان حار را نافع است **اجاص** آب طبع آن با ترنجبین حرارت
 دل را زایل کند **آبله** مقوی قلب و سایر اعضا بود اینها را برین مقوی
 قلب بود **اهلیج** زرد و کالی حلقان را نافع بود **تفاح** مقوی مخ

بود **نمره** حلقان و غشی را نافع باشد **سایین** حلقان را نافع
 بود **صندل سفید** مغز و مقوی قلب بود و حلقان صفرا
 و آنچه در حیات حار و عارض گردد نافع باشد **طباشیر** مقوی قلب
 و مغز و دافع حلقان و توحش و غم بود **وفل** مقوی قلب
کریم مقوی و مغز و دافع حلقان بود **کثری** مقوی بود
ماء الورد مقوی و دافع حلقان و غشی بود **هند** با مقوی قلب
 و در حلقان نافع باشد **ورق التفاح** و **الکثری** مقوی قلب باشد
لیمو مقوی قلب بود **خلاف** عرف کل آن مقوی و منشط باشد
خیار استقام را بجه آن مقوی قلب و مطبیت نفس و مزاج ضعیف
 و غشی باشد **مفرجل** البخر آن اعاده قوه و انفاش روح نماید و **حسین**
 نفس باشد **عقیق** مقوی قلب و نافع حلقان باشد **فضه**
 مقوی مغز و دافع حلقان باشد **ماقوت** در افعال مذکوره اوقی
 از قضا بود و تعلیق آن نیز مقوی قلب بود **رب التفاح** و **الزمان**
 مغز و مقوی قلب باشند **حاصل** تخم آن دافع حلقان و هم بود
کرم قضا تازه آن که اول مرتبه طلوع کرده باشد مطبیت نفس

و مزاج خفیان بود **کل یلوفر** سوا المزاج حار قلب و نافع بود
ب ریاس خفیان حار و نافع بود **کافور** خفیان و ضعف قلب
 حار و نافع باشد و از اخلاصبتی است در ملامت جوهر روح و
 گفته اند رایج آن در بدن مثل رایج شماست در عالم **اسامریکا**
 بارده **صف منج** بارده که نافع است در ضعف قلب و دماغ و
 خفیان و دوسواس و توخ و حزن و فکهای فاسد و منع غم
 و تقویت معد طباشر سفید کل سرخ آمله مقشر کشیز خشل تخم
 صندل سفید زرشک منقأ آهی سه مثقال ابریشم مقروض و ارید
 که آهی در مثقال و ورق نقره مشک خالص آهی یک مثقال آب سب
 عرف پد مشک کل آب آهی پنجاه مثقال با شیر قند سفید بقدر حاجت
 همچون سازند **ایضا سفی** که خفیان با حمی و نافع بود **صفیات**
 کشیز خشل سه درم کل سرخ یک درم و نیم طباشر سفید یک درم
 شراب سبب همچون کرده شربتی یک مثقال باشد **ایضا صف** **ما که** مقو
 قلب و معد حار و مانع صعود انجوه و نافع خفیان باشد
صفیات کشیز خشل دو درم کل سرخ طباشر سفید آهی

یک درم

بلند درم کافور قصوری و قیراط با شربت سبب یا شربت حاصی چون
 کند شربتی و مثقال **دوا المشک باره** که مجرب است و ضد بد الطیفه
 تخم کاه و تخم کانی طباشر کل سرخ صندل سفید تخم خرفه کاه و زبان
 کشیز خشل یک درم و ارید که با اجزا ساوی با شربت سبب همچون کرده
 شربتی دو درم باشد **و انجوه مناسب** **ابریشم** مقوی قلب بود و
 سود دارد و حزن زایل کند شربتی یک درم است **پوست پیرولن** **نیج**
 ازاد و بیاض قلیه است و در آن تر باقی **مشک** خفیان و نافع بود دل را
 دهد **بارد نجویر** در تقویت و نفیخ نظیر ندارد و خفیان را زایل کند
بهم مقوی دل و نافع خفیان بود **جدوار** در تقویت دل
 و جمیع اعضا و احداث و دفع سموم فرج و مضرت **مالا عدیل** **لریا**
 شربتی هر روز نیم درم بافتد و کلاب **محالیمس** مقوی قلب و بدن
 بود شربتی و انکی **مدید** با خود داشتن مقوی قلب و دافع خوف
 و افکار رعبه باشد **دار چینی** منج بود و در آن تر باقی هست
قلندر در فضل نزدیک بدار چینی باشد **ذهب** حمت دفع درد دل
 خفیان و دل و حزن و غم بغایت نافع بود و در تقویت دل و اعضا

اصلی هم چیز بآن منبرد حتی آنکه با خود داشتن و دیدن آن بالخاصه
غم پیرد و روح و شاط آورد **درباره** معزج و مقوی قلب بوده
بالخاصه و از اعظم ادویه ترایه است و خفقا و فساد نکورم و
از ابل کند و اگر امراض سوداویه را نافع بود **دفعه** مقوی قلب
بنام معزج بود **سندو سنبل الطیب لیمه و ساج** هر مقوی قلب
باشد **عبر** مقوی قلب و دماغ و هر حواس بود و مقوی جوهر جمیع اعضاء
بود شریقی دانگی باشد **عود** مقوی قلب و حواس و معزج بود و در فصل
نزدیک بعنبر است **غار یقون** مقوی قلب و معزج و دافع خفقا بود
فرقتل مقوی و معزج بود **کرویا** و لسان العصاره و نافع خفقا
باشد **کند** خفقا را سود دارد و منقح روح بود **لنا التور** مقوی
و معزج بود و خفقا را سود دارد شریقی و در دم **ماء اللحم** سودمند
ترین چیزها بود حجه ضعف دل **شک** مقوی دل و دافع خفقا
بود و احداث شجاعت کند **سینا** مقوی روح بود بالخاصه و در
ازوی باب کون خفقا را نافع بود **باقوت** در تقویت قلب و تفریح آن
نظیر بدار حقی با خود داشتن و در دهن نگاه داشتن آن فصل کند

اسطر جدوس معزج و مقوی قلب بود و تصفیه جوهر رنگ
کرد قلب و دماغت میکند **باد روج** معزج بود **بعض** در
بعض نیم برشت از مرغ خاکی و تند و دراج و بکک بیخ الریس در ادق
فلیه و میفرماید که بخاطر خویش که غذای دل میشود و از ابله ضعیفی که
بعد از امراض محال حادث گردد بد باشد میخاید و تقویت میکند
دروغ خاصه آن در تقویت قلب و تفریح آن بسیار است و در آن
ترایه است **تغص** تفریح میکند **سوس** از ادم مقوی قلب و در
معزج بود **فتق** مقوی و معزج است و در آن ترایه است **امتا**
مرکبات نافع از آن جمله معزج خاواست که مقوی قلب و معزج بود و اکثر
امراض قلبی را نافع بود **صفت آن** بهمن سرخ و سفید از زباد آهسته است
در دم در و بجز عرق با کینجی و عود قاری بسد آهسته در دم فرقتل سنبل افرا
آهسته در دم سکنه بمشال کوفته و بخته بد و چندان شربت سبب
که نیم مشال و ورق طلا در آن حل کرده باشند سرشته شوی هر روز
بلع کند **ایضا معزج** که خفقا و ضعف قلب را نافع بود کاور بآن
دروغ هر یک شش درم زباد سه درم کوفته و بخته بشربت سبب

سجود کرده شریفی بکمال **صفت دوازدهم** بدانکه فح دوازدهم
 بسیار است و بهترین جمیع فح این است که در جمیع امراض قلب و ریه
 و اعلا ل معده و باطل جمیع اعلا ل بارده شدیده المنفعت **صفت**
 در شاد و روغ لولوه که باید آهی ده درم بر نیم خام بهمن سنبل
 ساج قافله قرضل آهی ده درم آشنه دار فلفل نخل کل سرخ آهی چهارده
 شلک دو درم با قوت ثلثان درم و در طلاء ثلث درم با اصل خام
 کند شریفی بکمال **بر شفا** که جمیع امراض قلب را نافع است و
 قلب و حرارت غریزیت و انغاش آن و انمای روح حیوانی نماید
 افعال مذکوره در جمیع امراضه نایبه ناضت و اوجاع معده که علت
 هر یک از اخلاط و ریاح بوده باشد سودمند است و همچنین اوجاع
 مراقبه و معاینه و بکدیر لاکه فاعل آن یکی از مواد مذکوره یا ورم بود
 باشد و ریاح و او را مالحال و امراض صدری شعله ناخته و او را م
 اعضای صدری میندست و نفق آن در ابتدای او را م اعضای مذکور
 بروغ و منع است و بعد از او درم نخل و منع جمیع ساده است و بعد از جمیع
 تجویر است و بعد از انفجار الحاح است و همچنین میندست صداع

و شفتین و درم دوازدهم و اذن و اسنان و مفاصل و نفوس و اماونتها
 و ناضت و سواس و هذیان و الجولیا و قطرب و سر و صرع و قلع و ^{سنتقا}
 و سرعت انزال و بعضی را از مذکور است بخند بر و شکین و بعضی را ^{نخل}
 و بعضی را توسط نقویب قلب و روح منفعت مینماید و ثا رب الخ
 از اضرا و عقار و خارا آن محفوظ میدارد و دیگر منافع نیز دارد و ^{بهمن}
 قد اقتصار افتاد **صفتان** بکیرند خطباتای روی سلخه دار فلفل
 دایمینی چند پندش آهی چهار درم سنبل هندی فحاح اخضر را و ^{نخل}
 آهی ده درم زعفران نیم درم ایونیلن و قیه و نیم اینسون تخم کرفس نیم
 آهی ده و او قیه فلفل سیاه ربع رطل قطوفه اسار ل آهی ده درم نخل
 هفت درم و درم نخل هفت درم روغن بلسان یا روغن کل سرخ
 یا زقوم کدام حاضر بود میباشد درم غسل بقدر کفایت علی الرستم ^{کب}
 نموده شریفی بعد از شش ماه دودانک باشد **منفع هلیک** که تقویت قلب
 و دماغ و معده و منع تضاعد الجوره و ریاح سوداویه نماید و در زائله
 سالجولیا خصوصاً ما فی و رفع حزن و خوف و خوش و اکثر امراض ^و
 بی نظیر است **صفتان** بادرنجیو بر پوست بیرون زنج قرضل مصلو

و با نخل

قوه جود و افاضه نار و مشک بهمنین در بناد در و نج زعفران تخم بالنگو
 تخم و نمک اهی دو درم و نیم مثل خلص ربع درم کوته و پنجه نکا
 دارند بعد از آن پوست هیلکه کالیچاه درم آسله بقره هفتاد و پنج
 درده من آب بخوشانند تا نصف آید بر بادست مالیده و صاف کرده
 باین غل غل قوام آورده اجزای مدقوقه را با آب سرشته بسیار برهم
 شست و دو درم و نیم تناول نمایند **منقح** در داد و بیر کیدیز از
 انجلا پنجه موافق و درین است **انیر بارین** تشنگی نباشد و مقوی
 گرم بود **نخ حروفه** در درج که از حرارت بود پنج درم از آن شیر بکشند
 بخورند نافع باشد **هند با** بهترین و نافه ترین ادویه است مرچ را حوا
 بجهت اعلال حاره آن **و در تریج الاوراج** که آب کاسنی نافست
 در جمع امراض جگر از حاره و بارده و مغزده و مرکبه و در جمع امراض
 و از پنجه بزرگ را نقل کرده که هرگاه امراض جگر مشبه از آب کاسنی نباشد
 گذشت که در هر احوال نافست **نخ خیاری** و **نخ حروفه** و درم گرم
 جگر و تفتیح سد آن نافع باشد **نباتان** **نخ و زنج** آن با سنجین حرارت
 جگر را کند **بلج** **نقی** حرارت جگر و تشنگی نباشد **بنقله** **لوقا**

جگر گرم را خور و در و صناد کردن نافع بود **بنفشه** بروم گرم جگر خفا
 کردن نافع بود **نخجین** تشنگی نباشد و همچنین تقاح و برهنه تشنگی
 از صفرا بود بنشانند **حصیر** حرارت نباشد و جگر را نافع بود **خدا**
 آب وی سد جگر را نافع بود و بر قانز اسود دارد **خل** تشنگی نباشد
 و بخار آن استقرا را تحلیل کند **خبر** چون معتدل بود در آب خیسایند
 و بعد از ده ساعت صاف کرده دانکی طباشیر و طسوجی زعفران و دانکی
 قند در مقدار سی درم از آن آب حل کرده بیاشاند تشنگی نباشد و سرد
 احشا بود و موافق جگر گرم باشد **خیار شبر** در درج که از نافع بود و
 جگر کند و چون با آب کاسنی و با آب حبث الثعلب بنوشند بر قان و
 جگر گرم را نافع باشد **زبان** **خاخن** جگر گرم را نافع بود و سوبق آن قوه
 جگر گرم بدهد و رب وی تشنگی نباشد **ریاس** حرارت جگر نباشد
 خیار را نافع بود **زهرور** قوه جگر گرم بدهد و مسکر صفرا بود **مند**
 مفید جگر گرم ضعیف را بغایت نافع بود **طیاسیر** حرارت جگر نباشد
عصاره انیر بارین حرارت و وزم و ضعف جگر را سودمند بود **قو**
 جگر گرم را نافع بود و سد آن که از حرارت باشد بکشد **امامریکا**

و جگر را نافع بود

نافه **مجموعه** **لك** بار حرارت جگر و تشنگی باشد و قنق سده که
 در عروق جگر بوده باشد بناید و در مای استساق را نافه **جگر**
 و التهاب جگر و سینه را بقی را که در روز و بار آید و تنهای سوداوی
 سفید است **صفه** **لك** مغز لطیفه سفید مصلک آهی جگر بکند
 سفید مغز تخم خیار تخم خرفه آهی و جگر سبیل الطیب مصافی بپزند
 آهی بکند و نیم رب السورج را گرفته و بخته با سه وزن عمل مقوم **مجموعه**
 شربت آبی را شش درم متوکلین را چهار درم وضعفا و اطفال دانه
 مناسب است **شراب صندل** که حرارت جگر و دل و معده و تشنگی و
 حیات را بنشاند و تقویت اعضای مذکوره نماید و سدها بکشد
صفه **ان** انار دانه پنجاه درم ترهندی سی درم اجاص خشک پست
 عدد براده صندل مقاصری ده درم ربونند چینی یک درم تخم کاسنی
 سه درم تخم لاریان یک درم انجم نیم کوتهی باشد نیم کوب کنند
 مجموع را در سه من طبعی آب یک شب و یکروز بخیسانند بعد از آن بخور
 تا بنصف آید صاف نموده آب غوره پنجاه درم آب سیب سی درم آب
 لیمو هفت درم قند سفید دو من طبعی اصافه نموده بقوام آورند و شربت

بقدر احتیاج **فرجه** که حرارت جگر و دم گرم و طبع آنرا استسقا و
 القینه که با غلبه حرارت باشد و قنق را نافع است **صفه** **ان** عصاره زرشک
 خشک کرده و اگر یافت نشود زرشک معنی ده درم کل سرخ طباشر سفید
 هر یک پنج درم تخم کاسنی تخم خیار و تخم کدو و تخم خرفه هر یک
 درم لاریان یک درم علی الرسم قنق کنند شربتی و مشقال با سبکین
 ساده و گاه با آب کاسنی یا آب حبث الثعلب بخورند **مجموعه** **فرجه**
 با ارد که از جهت استسقا که با آن سرفه و لیت شکم بوده باشد بناید
 نافع است **صفه** **ان** تخم کاسنی مغز تخم خرفه و رب السورج آهی پنج درم
 تخم خرفه مغز تخم خیار و بادرنک آهی چهار درم مصلک یک درم مغز
 یک مغز بادام تلخ یک درم سبیل هندی نیم درم ففاح از خرد غفران
 آهی یک درم با صلی و سوزن و قند **مجموعه** کرده شربتی سه درم با طبعی زوفا و تخم
 مناسب هر دو دین است از خرد جگر و ورم آنرا نافه و استسقا ویر قنقا
 نافع بود **لحم البزج** چون خشک کرده و صلا به نموده با مایعی مناسب بنشیند
 و بعضی گفته اند که سوخته آنرا استعمال کنند استسقا را نافع باشد و همچنین
 ضا در کردن بدان سفید بود **صل السورج** در و جگر را نافع بود **اکلیل**

اسقلم

الملك یا افشیدن ضما کردن ورم جگر را نافع بود **ایسوی** حبه سبز
 واستقامت میدهد **باد ریخو** جگر را سود دارد **بزرگوار** استقامت
 استقامت را نافع باشد **بزرگوار** نیم مثقال از آن با عسل و آب گرم استقامت
 نافع باشد **بزرگوار** و اقصاب بر ستفی نافع بود **بزرگوار** ورم جگر
 واستقامت را نافع بود **بزرگوار** حبه استقامت نافع بود **بزرگوار**
 استقامت را نافع بود **بزرگوار** قوه جگر دهد واستقامت را میدهد
 ششها را یکدم نادر ورم **حب الحنظل** در ورم جگر که از سردی بود با
 باشد **حب** در ورم جگر را نافع باشد **حب** با انجیر خشک بر قان را
 باشد **حب** جگر سرد را نافع بود **حب** استقامت ورم قان را نافع بود
دم قوه جگر دهد **حب** خاصیت آن در اوجاع مزه جگر
 ورم صلابت آن وضعف جگر واستقامت عظیم و بغایت نافع باشد
حب محبوب جگر بود **حب** چون با سرکه بر ستفی طلا کنند
 مند بود **حب** مقوی روحی بود که در جگر باشد **حب** با ورم
 مخلوط نموده اوجاع حوالی جگر را نافع بود **حب** در ورم پهلوی
 است را نافع بود و چون با شراب نوشند استقامت را میدهد باشد **حب**

ضما کردن مفید بود
بورق با انجیر ستفی ضما
 کردن

هندی درد وضعف جگر را نافع بود **سلاب** با انجیر بر ستفی
 ضما کردن نافع باشد **حب** مسخ جگر بود **حب** استقامت
 ویرقان وضعف جگر و سردی از آن نافع باشد و لون را نیکو کرداند **حب**
 سردی جگر را نافع بود **حب** با شراب سفید و اینسون **حب**
 که از مدت جگر بود نافع باشد **حب** مقوی جگر بود **حب** جگر را
 نایل کند **حب** بر قان را نافع بود **حب** در ورم جگر را نافع بود **حب**
 آب وی را استقامت را نافع باشد و آب و ورق آن بر قان را نایل کند **حب**
حب ورم وضعف و سردی جگر را نافع است **حب** استقامت
 نافع بود **حب** جگر را نافع کند و آن بکشد **حب** در ورم جگر را سود
حب در ورم پهلوی است را نافع بود **حب** جگر و مجمع اعضای
 مقوی مسخ بود واستقامت را نافع باشد **حب** کفر
 ورم جگر را نایل کند **حب** ملین صلابت جگر و مقوی آن باشد
حب اورام جگر را نافع باشد و خولید آن مقوی مسخ جگر بود
 و ورم از آن خلیل دهد **حب** نیم دانگ در آب طبع اینسون حل کرده
 بر شکم ستفی طلا کردن نافع بود **حب** مسخ جگر بود **حب**

در ورم جگر

جگر سرد عظیم را نافع باشد و ملطف اخلاط غلیظه و محلل آن بود **د**
 مقوی جگر بود و در دوزاخ کین دهد **امام کیان** نافع از انجمله
دوا لکات که نافع از برای ضعف جگر و ابتدای استفراغ و
 معده و قیح سده و ادرار بول و نفیت حصات میباشد و بهترین ^{ادویه}
 کبدیه است **صفطان** راوند چینی یک اوقیه و نیم لک منقح قسط
 تخ فلاح از خربالو غار ترس حبه فلفل سیاه آهوی یک مثقال اوقیه
 و بغایت نرم بخند علی الرسم با عسل میخورد شربت میگذرد با آب طبع
دوا الکروه نافع است بجهت درد جگر و طحال و ضعف معده و بجهت
 امراض بطیله الزوال و استفراغ روی و این که گرداند **صفطان**
 سنبل زعفران سلیمه از هر کدام دو درم مرصافی دارچینی قسط تخ
 از خراهی یک درم علی الرسم میخورد شربت میگذرد بماء العسل **معجون**
قوی حار نافع است در دهای جگر و طحال و ریه و سینه و آلات تنفس
 و سرفه و شوصه را و او از صافی کند و ادرار بول نماید و معده مستعد
صفطان مویز طبع دانه برون کرده یا کشمش پست و پنج درم زعفران
 سنبل هندی سلیمه دارچینی دار شبنم آهوی یک درم قصبه لک برون

فلاح از خراعی لک البطم منقل از رقی آهوی دو درم و نیم مرصافی چهار درم
 صمغ کوفته در شراب یا مایه کدوایم مقام آن باشد بخساست تا حل شود
 و بقیه ادویه را کوفته و بخیخ مجوع را با عسل مقوم پست درم اغشته همچون
 سازند و بعد از دو ماه استعمال نمایند شربت میگذرد با آب گرم در دهان
 جگر و معده و بجهت امراض سینه و تنگی نفس بماء الزوال مناسب **الرش**
دار و صفطان از برای جگر عظیم است و مقوی قلب و برون و معده و هضم
 و مخرج و تحسین لون باشد و بوی دهن و عرق خشک کند و در آن مضوق
 ظاهریت و قبل از طعام و بعد از طعام میتوان خورد و نفع آن با خوراک
 نصراست متاخرین بسیار است و از آن جمله این نسخه بهترین آن نسخ است
 و فوائد بسیار از آن مشاهده شد **صفطان** کل سرخ شش درم سده
 پنج درم زعفران صمغ سنبل هندی اسارون سادج هندی آهوی سه درم
 بسا سه زعفران آهوی پنج مثقال مثقال خالص نیم مثقال جوز هفت
 مدد قله صغار و قافله کبار و قرفه زرب دار فلفل دارچینی آهوی دو
 و نیم آمله منقح صد مثقال مجوع را بقیه بقیه از آمله کوفته و بخیخ آمله را
 یکیش و شیر خیساید و خشک کرده در نمده مثقال آب میخورد

منفعت

نابسی صد شقال اید صاف نموده باد و وزین اجزا قند سفید و لیمو و زین
 بقوام آورده همچون کرده شربت از لیمو شقال تا دو مثقال بلغ کنند
صفت نوزدهم درادویه معده اما بارده مثل **آبلیمو** که معوی
 و مشی بود **اسمالین** معوی معده و ماضی و مسکن تشنگی بود **اهلیج**
 معوی و دافع معده باشند و استرخای معده را زایل کنند **اهلیج کاک**
مری معوی معده و هاضم طعام و مفتح سده بلغمی باشد و خل معده را
 محکم دارد **برزق طوطا** دافع معده را نافع بود **برزق الفریج** جهت
 فم معده را قفب بود **دعان افروز** منق معده و مسکن حرارت آن باشد
 چون طبع آن با سکنجین بنوشند شربت دودرم باشد **بقلة الحنظل**
 خوردن و ضاد کردن معده کرم را نافع بود **بنفشه** بروم کرم معده
 ضاد کردن نافع بود **تفاح** معوی معده بود و اگر در میان خیره بزنند
 اشتهای طعام باز دید کند و دوسنظر یا نافع بود و سوبی آن معوی
 معده و قاطع وی باشد **نمر هندی** جهت قی و کرب معده نافع بود
حب الاس معوی معده و احشا بود **حب الزبادی** باز دارد و غشیان
 گرداند و فم معده را قوت دهد **حص** معوی معده و دافع صفرا بود

حاض ورق وی تشنگی و غشیان صفراوی و خوار ساکن گرداند
 و از زوی کل خوردن ببرد **خفشاش** معیند رطوبت معده و مواد
 دفع کند **خل** دافع معده و هاضم و مشی طعام و مسکن تشنگی باشد
خوخ طبع آن قطع سیدین فصول از معده و شکم بکند و آنچه ز بود
 اشتهای طعام آورد **خیار** معده کرم را بکشد بود **دان** حل معده را
 دهد **دیان حاض** التهاب معده را نافع بود و قوت آن بدهد و شراب
 آن تشنگی و غشیان باز دارد **زهرور** جلی معوی معده و دفع
 قی و خوار بود و آب آن از جرم آن فاضل تر بود و قطع غشیان و تهیج
 نماید **محل** معوی و مشی و دافع و مسکن قی و غشیان و تشنگی باشد
 و ضاد کردن قاض شکم بود **سویق شعیر** معده یا با آب انارین رطوبت
 خشک گرداند و غشیان قی باز دارد و قوه معده بدهد **سویق البق**
والوان معوی و مشی باشد **صدل** معیند معوی معده بود **طائیر**
 معوی معده و ماضی و مسکن التهاب و تشنگی باشد و رطوبت معده
 بزداید **عنب الثعلب** خوردن و ضاد کردن و رم معده را نافع بود و
 بشاند **ضمیرا** دافع معده و مسکن قی باشد **کبر** معده را نافع قی

معده و دافع قی و خوار بود و آب آن از جرم آن فاضل تر بود و قطع غشیان و تهیج نماید

کشی مقوی و دایم معده و مسکن صفرا و تشنگی بود **ماء الشیر**
 تشنگی بنشاند و زود از معده بگذرد و دفع و اخلاط محرقه صفرا
 با آن مستغرق کرد خصوصاً در حیات **ماء الورد** مقوی معده باشد
 خوردن و طلا کردن و بوییدن **مخض** معده گرم را نافع بود **شش**
 مسکن حرارت معده باشد **نارنج** التهاب معده بنشاند **هندیا**
 مقوی معده و مسکن غشیان و حرارت بود **اسامریات** لطیف و صغیر که
 همان لطیف و کشیزیت بی کشیز و کل سرخ و **دیگر** جوارش سماق و نخل
 هر دو مدکور شده و همچنین از مغزجات باره انچه مدکور کردید **مقوی**
 معده است **سفوف** که مقوی معده و هاضمه است **صفیات** کل آن
 از شل کشیز خشن آهی بخورم گرم و یا زیره گرمانی هر دو مدکور
 سه گرم تخم حرقه مغز تخم خار و بادرنک آهی چهار گرم طباشیر
 اسلمه مقشر عود خام آهی دو گرم کوفته و بخته هر صبح دو گرم با دروغ کاه
 و هر عصر دو گرم شربت سیب بنوشند **شربت مقوی** که تقویت
 معده و هاضمه کند و دل و جگر را نیز تقویت دهد **صف ان آب**
 بخورش و آب نار و آب به آهی بخورم رطل کلاب سه رطل در دین سنگ

با کوزه کرده و این دستة نفع تازه داخل کنند و عود خام و صندل
 سفید و اسلمه مقشر آهی پنج گرم و نیم کوفته در کبسه گشان مخلط کرده
 و سر آنرا بشیر در آن میان انداخته با شش بخوشانند تا نصف آید قند
 سفید چهار رطل داخل کرده بخوشانند و کف آنرا بگیرند تا بقوام آید
 و بقدر حاجت بنوشند **جوارش قنار** مغز جلی که جهت ضعف معده
 و هاضمه که از حرارت باشد نافع است **صفت ان** سیب شیرین
 و بر شیرین از پوست و تخم جدا کرده آهی سه رطل در سرکه راست
 تند بخوشانند تا مهر اشود بعد از آن در هاون سنگ یا چوب نرم
 و با شش رطل قند سفید بخوشانند تا منعقد شود پس اسلمه مقشر رطل
 مقشر عود قاری صندل سفید طباشیر سفید آهی پنج گرم کافور
 دو مثقال کوفته و بخته داخل نموده بر هم زنند و در ظرفی کرده
 شربتی سه گرم نافع باشد **جوارش صم** که در زالله ضعف معده
 و دباغت و تقویت آن عدیل و نظیر ندارد **صفت ان** عذرة خشنل
 هلیله سیاه اسلمه مقشر حب الاس آهی ملینا و قیه زیره گرمانی سه
 ناخواه نفع آهی دو گرم مصطکی عود قاری آهی یک گرم کوفته

پخته با سنجبین سفرجل بقوام آورد همچون کندن شترتی و مشق
سنجبین که حفظ صحت و تقویت معده کند **صفحات آب** به
 دو رطل سرکه تن یک رطل غسل با قند انقدر که میخوش شود بخورد
 تا بقوام آید اما در بیمه معده **هاره ارج** ورق آن مقوی و سخن
 معده و هاضم طعام و محل نفخ باشد **دختر** در معده و ورم آنرا
 نافع بود **اشتر غار** ترشی آن مقوی و سخن و هاضم طعام و
افشون مقوی معده بود و **فنجان** مقوی و هاضم بود **اکلیل**
الملک چون با شراب جو شایند یا شامند در معده ساکن کند
ایسود نفخ معده و قراقراسود دارد **انجدر** برودت و رطوبت
 معده را نافع بود و با سرکه ملطف غذا باشد و زود هضم کند
بادرنجبویه مقوی معده بود **لباسه** مقوی معده بود **بول البقر**
 چون در آن نشیند در معده خصوصاً که از اثر بواسیر بوده باشد
 ساکن گرداند **جدوار** صلاحیه کرده بجلاب کرم خوردن درد معده
 بقیه ساکن کند **جوز** مقوی معده بود که در وی لزجت و نفخ
 غلیظ باشد و هضم طعام کند **جودبی** قوه معده بدهد و

ضمیمه و منع فی یکند **اب الهم** **تاب** مقوی و سخن و هاضم و نفخ
 محل نفخ بود **طیت** چون با سنجبین یا شامند شکر که در آنند
 بسته بود بگذارد **خل الفضل** در معده را نیکو بود و خاصه کوی
 که طعام در معده او هضم نشود **خولجان** رطوبت معده را نشف کند
 و طعام هضم کند و معده سرد را بغایت نافع بود **خیر بر** معده
 نافع تر از فلفل کبار بود و مقوی و هاضم و مانع فی و ششی و سخن
 در معده باشد **دار فلفل** مقوی معده و منقر آن بود از رطوبات
 واحد از طعام سهولت کند **دایچی** مقوی و هاضم و محل نفخ و
 مسکن در دود و چون با مصطکی بخوشا و آب آن یا شامند فوا
 زایل کند **لاوند** در ورم معده را نافع بود **رازیانه** دایم معده بود
زرباد در معده را نافع بود **زخار** دایم و مقوی معده باشد
زنجبیل محل علاج معده و ناشف رطوبات آن باشد **سذاب** آب طبع
 آن با غسل فوا زایل کند **سعد** سخن معده و قاطع فی باشد و در
 معده را نافع باشد خوردن و خنادر کردن **سکن** مقوی معده بود
 و بلغمی که در معده بود بزداید **سمسم** مسکن حرقت و لدغ معده بود که

تناول دو چیز حاره حادث شده باشد **سبب الطیب** معوی قم
 و سخی معده بود و چون از بیرون ضا د کنند فی بلغم باز دارد و محل
 ریاخ معده بود و قوت ماسکه آن قوی گرداند و سه معده بکشد
 و چون آب سرد بنوشند غشیان ساکن گرداند **شاهج** معوی
 دایغ و مانع فی و غشیان باشد و معده را از فضول پاک گرداند **ت**
 منفع اخلاط و سکن اوجاع بارده و کاسر ریاخ و نافع مغص و دافع
 فواق است لای بود که از غوطه عام حادث شده باشد **شلم** چون
 بیکر پرورده و محزول باشد بخورند معوی معده و ششی بود
صبر سه مثقال بحق نموده با شراب عسل یا خمر یا آب بنوشند در
 معده ساکن داند و بحرست **صفت** ماطفا اذیر بود و بجهت معده
 بغایت نافع بود **طرح** معوی معده بود **صبر** در معده ساکن
 کند و بادهای غلیظ بکشد **عود** در تقویت معده نظیر ندارد و
 از معده زایل کند ششی انیم درم تا بلند درم باشد **فتق** منع غشیان
 کند و قوه معده و دم آن بدهد و نفیس پوست بیرون آن سکن
 لشکی و فی باشد **نفل** در هضم طعام مدیل ندارد **قافله** مانع

فی و غشیان بود و با آب نارین معین هاضم و منفی معده و ناشف
 آن بود **قرنفل** مانع غشیان و معین هضم و کاسر ریاخ بود که از
 اذیر ستودشده باشد **قرنه** معوی معده بود **قرب** معوی
 و ناشف رطوبات آن بود **کبر** بلغم از معده پاک کند **کبابه**
 معوی معده و اعضای باطنی بود **کرفس** محرک فی و محلل ریاخ معده
 باشد **کروان** دفع درد معده زایل کند و بلغم معده را بکشد
 شربی و درم **کون** مجفف رطوبات معده بود و اگر در سرکه
 حبس کنند و خشک کرده سفوف سازند قطع شهوت طین کنند
 اگر اندک بریان نموده با مساوی آن تخم کرفس سفوف ساخته
 بنوشند در معده ساکن گرداند و حرست و چون با نمک خا
 و زبرند قطع سیدون لعاب کند و چون با سرکه بیاوند فواق ساکن
 کند **کنکد** معوی و سخی و هاضم و کاسر ریاخ و مانع فی بود **لاد**
 معوی معده و ششی بود **صلک** معوی معده و ششی و سخی و محلل
 رطوبات معده بود و او را معده را نافع باشد **سلج** دافع بلغم
 لزج و هاضم طعام و سکن درد معده بود **سویانی** سکن درد و

و سخی و سلبین صلبه معده بود و ششی تا نیم مثقال باشد **مال العسل** معوی

مقوی هضم بود شربتی دو حبه یا شراب صافی بنوشند **خواه** مقوی
 و سخن معده و محلل ریاخ و هاضم طعام و مانع فتیان بود و کسی را
 که هر چه خورد در دهان او میز نماید و طعام دهان نداند نافع
 باشد **تغنی** معده را بغایت نافع بود خوردن و مضام کردن و در
 معده را بیل کند و قوه معده بدهد و اشتها برانگیزاند و سخن معده
 و قاطع فی باشد و چون با عود و مصطکی بخانند فواقی نایل کند
 ساکن کند **المرکیات** نافع اکثری از معاجین مذکوره مثل فلا
 و نوش دار و جوارش حالینوسی و جوارش افضل و دوا المشل
 و ایاریج فیه فوازی از بعد و کونی افیه و فی لطر فیل کبره ریانند
 بحسب اقتضای حال و حاجت نافع باشد و این **جوارش کبری** نیز
 تقویت معده بحسب **صفایه** زیره کرمانی مدبر صد شقال
 پست شقال فلفل ده شقال ناخواه برك سداب اهی یا نژده
 باد و وزن غسل بخون کند **جوارش ناخواه** بجمعه ضعف معده
 و در دآن نافع است **صفت آن** ناخواه کند و سعد سنبلی
 اجزا مساوا با اصل بخون کرده شربتی نیم شقال نایل شقال قبل از

طعام در هفته سه مرتبه بخورند و شکین و جیم سیماید **جوارش**
 کیفیت مقوی معده و هاضمه باشد و دل و دماغ را بنیز تقویت
 کند **صفت آن** سنبلی الطیب مصطکی و قنقل جوز بوا بسا سه
 اهی و درم انیسون غم کفش اهی یک درم و نیم عود هندی چهار درم
 کوفته و پخته با شیر هلیل برورده بخون کند **تغنی** معده بحسب
صفت آن کلایا علا و درطل باج درم عود هندی نیم کوفته
 در دبل سنگ کند و سنبلی هندی و قنقل و مصطکی و جوز بوا
 اهی و درم نیم کوفته در کبسه کشا متخلی کرده بخوشا شد تا نالک
 تجلیل برود پس کبسه او برادران میان بسیار بمالند و بیشترند
 و پروین آورند و باد و درطل قد سفید بخوشا شد و کف بردارند
 تا بقوام آید بعد از آن بک دالک مثل خالص داخل کرده
 کند **جوارش کویا** که تقویت معده نماید و هضم طعام کند و با
 ققاج اذخر کل سبع فلفل سفید زیره کرمانی کوفته و پخته با عسل
 بخون کند **جوارش فلاف** که مقوی و سخن معده و کبد و هاضمه
 و کاسر ریاخ و مدلول و در حمی بیع و بلغم نافع باشد **صفت آن**

اسرار

فلل سفید و سیاه و دار فلفل آهی دوا و قیقه عود و لبان بلبان و قیقه
 حماما آهی چهار دم زنجبیل تخم کرفس سیاه ایوس سلیمه ابارون را
 آهی بلبان درم کوفته و بخت با عسل همچون کرده شربتی و درم باب
 فانی را شناخته **طی** که مقوی و معین هاضمه باشد و قیقه شد
 و کسر ریاح و تلطف متاولات غلیظه نماید غل غل اندرون و دو
 و نیم فلفل دوا و قیقه و نیم انجدان نصفه و قیقه ناخواه **زنجبیل آهی**
 بلبان و قیقه تخم کرفس بوستانی تخم کرفس جلی کشیده خشک حاشا
 نیم و قیقه سنبل الطیب چهار و قیقه مجموعا کوفته و بخت استمال
 کنند و اگر خواهند بد تخم کرفس ایون سیوان کرد **منفع**
باستمر دراد و بیصد و لکت نفس از انجمله انچه موافق محمود است
آس تخم وی سرفرا نافع باشد **اسفاج** سرفرا نافع باشد و
 نرم دارد **انجبار** طبع آن با قند نفث الدم بلکه از قیسه شش و حجاب
 بود بر بند و ورش شش را پاک کند **باقل** سینه و سرفرا نافع بود
 و از فضول غلیظه پاک کند و صوفی که از آرد آن و دروغ بادا
 و قیقه بر بند و نفث الدم با نافع باشد **بر قیطان** لعاب آن

و حرارت سینه را نافع بود **بر الخطی** سرفرا نافع بود و در ضما دات
 حخته دات الحجب میند بود **بر الفریخ** با جلاب سرفرا نافع
 مند باشد **بر البلیخ** شیر آن حخته سرفرا کم و در سینه
 از ورم کم بود نافع باشد و سده ریه بکشد **طی** ذات
 الحجب را میند بود **بفسج** سرفرا نافع بود و سینه را نرم کند
قرنجبین نیز همین باشد **حب الزرطل** دودرم از مغز وی
 کوفته با نباتات حب کرده در دهن گرفتن با لعاب آن با نباتات
 و دروغن با دام اشامیدن سرفرا نافع باشد **حب الفع** سرفرا
 نافع بود و تشنگی نشانند **جازی** سرفرا یاس و خشونه سینه را
 نافع بود و شکم را نرم کرداند **خشخاش** سفید سرفرا و زلات میخند
 و نفث الدم را نافع بود **خطی** لعاب آن با قند سرفرا سود دارد
 و برق آن در ضما دات ذات الحجب و ذات الریه میند بود **خطی**
 حخته سرفه صفراوی با نباتات سفوف ساختن با جلاب کرم خوردن
 بغایت نافع بود **خیار شبر** سینه و سرفرا نافع بود **رمان** حن
 اگر در خمیر کوفته در زبانش بپزند و آب آنرا بمکند سرفرا صفرا و

نافع باشد و این فقیه از خام آن نیز همین مشاهده نموده و دانسته اند که
 باران جوشانیده منع نفث الدم میکند **سپستان** سرفه و سینه و حلق
 نافع و ملین باشد **سپستان** با ما الشبیر بخت با نیم سوختن آن سفوف
 ساخته با شیر جز خوردن مسلول با عظیم نافع باشد **سرفه** عصاره
 آن بخت انتصاب نفس و ربو و نفث الدم نافع بود **صمغ عربی** سرفه
 و گرفتگی او از و خشونت سینه و حلق را نافع باشد **عقاب** سرفه و ربو
 و درد سینه را نافع بود **غبیر** سرفه را مفید بود **قرع** خشونت و
 حرارت سینه و سرفه و تشنگی را ساکن گرداند و سبوق آن سرفه و
 سینه را نافع بود **کیرا** سرفه و خشونت و ریش سینه را نافع بود **لبن**
البقر ربو و سل را نافع بود **لبن الغر** سرفه و سل و نفث الدم را
 نافع باشد **لبن الاغ** در سل و نفث نافع بود **لوح** سبوق و سرفه
 خشک و نفث الدم را نافع بود و سینه را پاک کند و شش نافع بود
امارکیات نافع لهوق خیارشور و سینه و ذات الحنبه و
 حاره را نافع بود و طبیعت سرد کند **صفان** فلوس خیارشور
 مثقال در آب گرم حل نموده صاف کند و با پست و نیم مثقال قند

للقاح قرع شش و نفث
 زهر را نافع بود **لبن الاتی**
 و سبوق و نفث الدم را
 نافع بود و صم

سفید و نیم مثقال روغن بادام باقی ملیم بقوام آورند شربتی از ده
 تا پانزده درم **ایضا لهوق خیارشور** که سبیل صفا و بلغم باشد **حصا**
 از حلق و سینه و ریه **صفان** فلوس خیارشور پانزده درم
 کافور افتابی پانزده درم بنفشه مربی ده درم شیر خشک ده مثقال
 ربو و نیم مثقال روغن بادام شیرین یک درم و گاه با بجز
 و تربد و غایقون بحسب اقتضای حال تقویت می نمایند **لهوق خیارشور**
 که نافع است از برای قذف الدم و حیات حاره و سرفه و درد سینه
 و نزله و ذات الحنبه **صفان** کل سرخ صمغ عربی اهی چهار درم
 خنکاش سفید پنج درم شاسته کثیرا رب السوس اهی دو درم طبای
 زعفران اهی یک درم با مثلث لهوق ساخته با آب ترنجبین می شوند
سفوف که نافع است سرفه را که محتاج با خراج اخلاط غلیظه با جرن
 و ریم بوده باشد و با آن حره سینه و حرارت قالب و لیس بطن
 بوده باشد **صفان** بر سیاوشان ده درم مغز تخم خرفه و مغز
 تخم خیار اهی پنج درم شربتی ده درم باشد با لعاب بیدانه **لهوق**
بارد که از برای سرفه و خشک و حرارت و نزله حاره نافع بود

صفتان مغز بادام شیرین ده درم مغز تخم حیار و لوزنک و تخم کدو
و تخم حنظل و کاهو آبی پنج درم صمغ کثیر اشسته آبی چهار درم تخم
خشتاش سه درم کوفته بر پنجاه درم ترنجبین محلول در آب هندی و آنرا
کرده بقوام آورده و ده درم روغن بادام بریشند و **همچنین** شربت بنفشه
و شربت نیلوفر و شربت سبستان و شربت عناب که آن طبع مفرد هر
که خواهند یافت بقوام آورده بنوشند سرفه و حرارت سینه و امراض
انرا نافع بود **حب سرفه** که سرفه و نزلات حاره را نافع باشد **صفت**
ان صمغ عربی کثیر اشسته آبی سه درم مغز بادام و مغز تخم حیار و
تخم کدو آبی دو درم مغز بادام مقشر و خشتاش سفید آبی چهار درم
بنات سفید بلبا و فیه کوفته و پنجاه بالهاب بر رطوبت ناخیز کرده بطبق
ترس جهانی بزرگ چنانند و در بزرگان بکیرد **حب مانع العال**
که سرفه های شدید که شما موجب قاق و اضطراب و مانع خواب میگردد
نافع بود و نسکین در در سینه و نزله سینا بد **صفتان** افیون مر
کثیرا ضمغ عربی قند سفید بنات رسا السون علی السویه بالعال و بیدانه
حب کند مثل غر و وقت از سه عدد تا پنج عدد بلع کند **و اما پنجه**

خط
از طبخ

مناسب برود نیست **اصل** ده درم کوفته و پنجه انرا با پنج درم روغن
کاو و پنج درم عسل سرشته هر روز پنج درم لعق کند روزا نافع بود **در**
ورم ریه را نافع بود **ابریشم** در تقویت آلات صدر و عظیمه المنقشت
احسان البوخی بر آن در امراض صدر مثل سل و ماستان نافع است **اشق**
اگر باماء الشعیر خلط کرده بیاشامند ریه و عسل القس را معیند بود **اصل**
السوی طبع آن ورم ریه را نافع سرفه و خشونت سینه را و قضا
نافع بود و نسکین بنشاند **طریقه** با قند و روغن بادام بخورند
و ریه شود مسدود و اگر با قند الحما بالسان الحلل بخورند نفث الدم
نافع بود **پریاوشان** شش و سینه را نافع بود و از فضول غلیظ را آن
کرداند و ریه را نافع بود شربتی سه درم **بزرگ الکرفس** البستان
پهلوان نافع بود شربتی دو درم **بزرگ الکثان** ریش شش و در
سینه را نافع بود و چون با عسل لعق کند اخراج فضول سینه با نفث
بنماید و سعال البقی را معیند بود **بزرگ الانجوره** با عسل لعق کند
را سود دارد **بزرگ الصکرا** با تخم مورد مساوی نفث الدم را که
از سینه بود نافع بود **ببانه** معوی سینه و شش بود **بند**

لعوق کردن سرفهای کهنه را نافع باشد **پض** سرفه خشونت سینه
 و نفث الدم و نزله را نافع بود خصوصا زهره نیم برشتان **تریل** سرفه
 که از رطوبت فم معده بود سودا دارد و علامت آن سرفه است که
 شده سرفه افتد و اخلاط ازجه بیرون آید بعد از آن ساکن شود
تین سرفه زرد و سینه را معیند بود **توم** بختد بران کرده آن یا خام
 سرفه کهنه دارد را معیند بود **جاوشیر** بر ذات الحنجبه نما در کردن نافع
 بود و سرفه کهنه بلغمی را معیند بود **جند بله** شديده القمع
 سکه زهر را و معین بر نفث باشد **حب الخضرا** صحن سینه بود و
 بلغمی را معیند بود و بر ذات الحنجبه نما در کردن نافع باشد **حرل** سینه
 شش را از بلغم پاک کند **حرف** حخته ریه نافع بود و چون با عسل لعوق
 سازند سرفه که از خلط غلیظ بود سود دهد و در دپهلوی بلغمی را نافع
خطه اش که از مقشران بر بزند قروح ریه را نافع بود **خل الغنصل**
 تنگی نفس و ریه را نافع بود **دایجینی** سینه را پاک کند و سرفه کهنه
 نافع بود **الذیانه** در سینه و پهلو که از سده یا ریاح غلیظه متولد شد
 باشد نافع بود **ریمه الخلب** منک سود کرده و خشک نموده صلیقه کند

دیک مرقه زرد و سیرینج
 نافع بوده

با سرکه غنصل یا مایعی مناسب بنوشند در ریه و ضیق النفس عجیب القمع است
دبله چون با عسل لعوق کند سرفه خشک را نافع بود و باشکر و معتر
 انفع باشد **درباد** ریه را نافع باشد **دعقلان** مقوی الاکت نفس بود
دنجیل سرفه رطوبت و برونه سینه دفع کند **دلا** رطوبت از قوا
 و خلق و سینه ببرد و مجموع دردهای دارد را چون با عسل لعوق کند
 دارد و اگر هر روز یک قاشق صلیقه کرده با آب گرم مزوج نموده بنوشند
 اکثر سرفه ها را نافع باشد **سلاب** تنها یا با انجیر خشک و معتر
 در دپهلوی و سینه و عسل النفس و سرفه و اورام شش را نافع **سکر**
 و قد و نبات با آب گرم آشامیدن سرفه و گرفتگی آواز و تله سینه
 و شش و خشونت از آن نافع باشد **مسم** حسو و لعوق وی و صحنای
 و شش را نافع بود **سمن** سینه را نرم گرداند و منفع فضول سینه
 بود خاصه باشکر و بادام نهاشنا لعوق کردن سرفه خشک را نیز نافع
شمع طلا کردن یا با روغن بنفشه لعوق کردن خشونت سینه را نافع
عسل چون گرم کرده با روغن کل یا شامند سرفه را نافع بود و با آ
 بنوشند سینه را از فضول پاک کند **عصاره سون** خشونت ریه

رطل آب بچوشانند تلخ و ماحوب بخند شود و منحل صاف نموده از ریح
 نانیم رطل بنوشند و از جلد آنچه رنج ناله میدهد و معیت بر سر
 قوای جمع آب گرم و غرغره بدان کردن است و حرب کردن سینه
 بوم روغنهای گرم با فعل **نفع** **پست و یکم** در مقویات و **منقضا**
 باه از انجیل آنچه تقویت محروران نماید **شیر برنج** با قند سفید می
 زیاده کد و همچنین است شیر گرم و قند با نان سفید بید **بزرگ الطبخ**
 قوت جماعت بدهد و معنی بفراید **خشخاش** سفید با قند می
 زیاده کد **خوخ** باه بر آنکزد **نار شیرین** مقوی باه باشد **قاصیا**
 نعوظ آورد **لبن طیب** و لبن حامض مبع باه و نعوظ بود **لوز طبر**
 معنی بفراید **اسامکیات** نافه **دواء التبخیر** افاد شد بد آورد شیر تازه
 دو رطل زنجبین سفید حب بخار و خاشاک دو اوقیه با آتش مله
 بچوشانند تا غلیظ شود هر روز بناشنا پست مثقال بلیسد و بکند
 آن بماهی تازه کباب کرده کم با پیا زانند تا نمایند و مری زردن
 در شکم و مری شقاق و مغز جلوده قندی و مغز حبث الحضرای
 قندی و مغز حب از قندی مجموع تحریر باه محروران نماید **و پنجه**

ن منکر
 در برودن

در برودن مقوی باشد **باغی** با غسل سرشته شقاق با غسل
 اینسون بزرگ الوطیه بزرگ الخور بزرگ الخرجیر بزرگ الکواث البصل بزرگ الخجم
 سیر یا زرد تخم مرغ نیم برشت فندق بوز بدان همچنین انجیر
 جوز نار جیل جلفون حر شفت خنک حبه خام دار فلفل دایچی
 زنجبیل مسم غل فستق کف کرات فسل شکو مع هر یک از مذکورات
 مقوی باه و محرر جماعت و معنی باشند و دیگر **انجیر لعل** اگر یک خود با
 قاز بیش از جماعت بنوشند و نهایت تقویت نماید **قصه یکا و کوه**
 و شهری زمر سوده با زرد تخم مرغ نیم برشت در غایت تقویت بود
تخم کرفس بستانی اگر سه درم با سه درم قند کوفته با روغن کاه
 چرب کرده سه روز بخورند در نهایت تقویت باشد **خرما**
 در شیر کاه پخته با دایچی و زنجبیل سوده خوردن در کمال تقویت
 بود **طیبت** اگر نیم مثقال با غسل قبل از جماعت بدوازده ساعت بخورد
 نعوظ تمام آورد **غود را** بهر نوع پنجه و خام و حبسید خوردن
 در کمال تقویت باشد **حبیبه القلب** از یک مثقال تا دو مثقال هر روز
 با شرب با غسل قافیه مقام سقنقود **قرنفل** اگر نیم درم با شیر تازه و غسل

بخورند بغایت مقوی باشد **اما مکیان** باهیه فلافه جوارش
قره **این میخون** بسیار باه نماید و منی زیاده کند و لغو طام آورد
و بغایت نافعت **صفان** خصیه الغلبه مثقال بخود خام
مثقال شغال خولجان زنجبیل داریجی تخم جرد تخم تلجم تخم جرد
تخم کرفس سارون آه سه مثقال کوفته و پخته با آن قدر زرد تخم مرغ
نیم پخته که مجموع خنبر شود برینند و بسیار که سال کند پس با سر
عسل مقوم میخون کرده شربتی هر صبح و هر شام سه مثقال با سابی مناسب
مقوی تناول نمایند **ایضا** میخونی دیگر که اقوی از میخون اول بود
و در تقویت باه فایده ندارد و اگر از استعمال آن میل بحاجت با فراط
انجامد سه درم کل بلوف و بلین بخود کافور نرم کوفته با آب کاهو میل
نمایند تا ساکن گردد **د صفان** عافوقه فلفل زنجبیل اهریل اوقیه
کوفته و پخته با پست عدد زرد تخم مرغ پخته مخلوط ساخته با صد
درم عسل مقوم میخون کرده شربتی سه مثقال قبل از طعام و بعد از طعام
میخون دیگر که منی زیاده کند و شهوة قوی گرداند و ذکر صلب کند
سه هفته هر روز دو مثقال با آب پیاز زرد پخته نیم برشت

بخورد انتشار و قوه عظیم بیابد و چون خواهد که منعوظ و شد میل
و فواید کلاب و کافور روی باشند و جرعه نوشند تا فاسکین
بابا لینه حد رکند که مباد از آن این میخون بخورند که هر ده قسمت
درید سر بفضیحت کنند **د صفان** عافوقه مثقال مغز
الحذر اجل مثقال شونیزه مثقال خردل مثقال تخم کدو ناده
مغز نارگیل شش مثقال زرد کوفته و پخته با عسل سرشته بسیار درم
زنده **د صفان** میخون سبی میخون جلیل النفع کثیر الفایده که تقویت با
میکنند تقویت عظمی و اکثرا منی و ایرات انتشار و منعوظ قوی می نماید
و قضیب را صلب و قوی میگرداند و پخته که میبتلا به برکت ازال
بوده باشد بغایت سودمند است و چون بعد از تناول غلبه مقویه
مثل لحم خفیفه که با حمض و جرد و پیاز و خولجان پخته باشند با هر صبح
یا کباب و مانند آن بعد از تکلیف آنها با قدری از آب که بدرق کرده
منافع مذکوره از آن صدوری یابد و احداث لذت عظیمی می نماید
و اشتهای طعام بری انگیزاند و تقویت معده و هاضمه و نفخین کرده و شک
و از آله غم و سهو و نسیان و جمیع امراض بلغمیه و طویله و تقطیع بلاغم

غلیظه و قوی و تنبیط عظیم و تقویت قلب و قوی بدن و تحسین
و حفظ و تقویت خواص عشره می نماید **صفتان** بگرد خولجان
و نقل همین که این چینی بود بدان سوزنجان و فردا چینی دار نقل
و خچیل مافز و خا سدر سبل جوز و ابیاسه خزینه الثعلب قافله
لسان العصاره زرباد درونج اشه حلبیث نووری سفید و رخ
نخم پاز نخم کدنا نخم جرجیر نخم کرفس نخم انجوه نخم شلم نخم
نخم بیت نخم هلیون مغز حب الزلم مغز حب المنز مغز حب الفلفل
مغز نارچیل مغز فندق مغز شق مغز حب البطم مغز جوز مغز لوز
مغز حب الصنوبر الکبار آهی پنج درم کچند مقشر خنکاش سفید آهی
درم عود قانی مصطکی آهی شش درم زعفران سه مثقال عنبر ^{نقش}
مروارید ناسته چهار درم مثل کبکفال الفحی الفضل ده درم و ق
الفتی الهندی سی مثقال و الاغبر البیج سی درم افیون ده درم و
صل علی الریم ترکیب نموده بحسب اقتضای امر حجه تناول نمایند
اما انچه نقل می و کمر شهوه باه می نماید **نخم کاهو** کامل افعال ^{نقش}
بود شرفی از یک درم تا دو درم باشد **فصله الحنقا** و بر آن و بلوط

و حجتان و زرد المرو کوفه و کل نیلوفر دریایی و حب کاکج و ادمان
و حصر و سداب و فلفل سفید و نخم و فنجش و نخم فنجش و فنج
نری و کافور و کربره و کروی و کلاب و سلس و هندیاتا و لهریان
مجموع مغز یا مرکب بعضی با بعضی می کرکد و منع اخلاص و سیلان
می نماید و کل سرخ تان در میان رخت خواب ریختن و بدان خفتن
نیز همان افعال از آن صادر گردد **و صفت بیت و بیت** از انچه
بعلجات حیات است **بدانکه** بر طیب واجب که در تفرقه
انواع حیات عالمه آن اهتمام تمام نموده بهیچ وجه تقصیر و تهاون
نمزد و اول باید که نیز حیات یومیه از حیات خالصه بنماید
بباید دانست که خواص حیات یومیه آنست که اکثر حدوثان از
اسباب مستقاده می باشد و غالب بی ارزش و قشعره ابتدا می کند
آنکه در بعضی احوال حالتی شبهه بر برد و قشعره ظاهر گردد و بیشتر
کردن بعضی صغر و اختلاف و در نفس عظم و قوت و در قاره و در تغییر
و قوام و در بدن و در کتب ضعف و کل و عرف بسیار و سایل می باشد
و که واقع میشود که از سه روز یا چهار روز یا پنج روز بماند بلکه در قافله

امر زیاده بر یکروز نباشد و تحقیق انواع آن بر تقدم اسباب است
 مثل تقدم غضب یا نخه یا خواب و مانند آن **و علاج** هر نوعی بمقتضای
 سبب آن باید نمود همچو تفریح و تلی در غضبه و غیبه و استیلا
 امری مزاج در رنجیه و خواب در سیه و راحت و آسایش در رنجیه
 تسکین و مشغول گرداندن با امور رنجیه معجزه در وجیه و ابطان
 بتدریج و سیوهای سرد خصوصاً انار در عطشیه و تقذی باغذیه
 جده سریعه الحضم در جموعه و تجویع و استفراغ در رنجیه و استلابیه
 تقویت و حبس در اسهالیه و ادراسهال در سیه و دات کبد در غلظت
 و دوایه حاره و سکون در موضع بارده در شمیه و تقویت و اطفا
 در غشیه و تفتیح و دلت لطیف در اسهالیه و سیه و سکجین
 درین دو نوع بالغ النفع است و کامیجه لطفاً حرارت احتیاج
 با متزاج شیر تخم حنظل و خیاری میشود و بالجلد در علاج اکثری از
 تخمیا یومیسه تیرید و حطیب بدون علف با عذیر و اشیر و شوم
 و مسکن یار در بعد از آن حمام مرطب معتدل نافع می باشد **اما**
حیات عقیقه که از عفونت یکی از خلط خواه در خارج عروق

و خواه در داخل حادث میگرد و حدوث عفونت اکثر بسبب تاول
 اغذیه در سیه یا سریعه الفساد یا کثیر الماشیه یا بارد الخلط مثل لبنیا
 و فواکه رطبه خصوصاً مثل جبار و امرود و مانند آن عارض میشود
 و علامات آن ضد علامات یومیسه می باشد و اکثر اوقات قبل
 از حدوث حیات عقیقه سیه ظاهر میگردد و آن عبارتست از
 حالتی مخلوط بحران که رسیدن محمی و با آن کسل و اعیاء و کدورت
 حواس و خیاره و تنگی نفس و صداع و قیسه یخ و قاروره میباشد
و علاج حیات عقیقه میباید که کاه در تیرید و حطیب و اطفا
 محمی کشید و خصوصاً در ابتدای حیات حاره و کاه متوجه ماده
 محمی میباید کرد بدین مثل انصاج و استفراغ هر یک در محلش و در حیات
 حاره دایمه قبل از چهارده روز از ترشها احتراز نمودن اکثر
 اوقات از ولجیات است زیرا که بسیار باشد تغلیظ ماده نموده مانع
 بروز بظا هر جلد گردیده در باطن حبس نماید و نکایتان با عطا
 رتبه سلیت کند و بهلاکت انجامد و ناممکن باشد از میوههای
 مرطب مثل هندوانه و خیار و تاهفتم اجتناب نمایند و بمیان

اختصاص دهند و دیگر نشاید که قبل از تنج و استفرغ بمبردات
 قابضه مثل اقراص برده متبرید نمودن **و بالجملة** هرگاه حیات حار
 تار و رسیوم در تریاید و اعراض در اشتداد بوده باشد و قوه قوی
 و مانعی مثل وجود تخمر یا نقص اخلاط غیر خون در حرا^ج خرج^ی
 نبوده باشد خصوصاً هرگاه بول سرخ و غلیظ باشد زرد نار
 صافی خواه غالب خون خالص بوده باشد و خواه با خلط غالی
 خون نیز بوده باشد که البته فصد باید کرد و بعد از فصد اسهالی
 لطیف بمثل ماء الشعیر و اندکی شیخشت با شربت بنفشه یا بنفشه
 باید نمود خصوصاً که بخی در طبیعت بوده باشد و می باید که
 مطلب تلین باشد نه اسهالی قوی و اگر حفته لینه موافق کند
 اولیست **و بعد از این** مقدمات در تنقیح مسام و ادرا^قد^ی
 باید کوشید و لایزال از حال دماغ و تقویت آن و منع صعود^ی
 بآن و جذب از آن با سافل یا استشام لحاح و یا شویعاعا غافل نباید
 کردید و اکثر اوقات از انصاف و اجتماع اخلاط مراری بعد^ی
 قلیق واضطراب و ضعف بدیدی آید و بدفع آن اخلاط بطریق

فی ساکن سیکرد پس از این معنی با خبر باید بود و در قی کردن
 کاهلی نباید کرد خصوصاً که غشیانی نیز بوده باشد اما در امر
تغذیه باید داشت که در امراض و حیات حاره که منتهای آن
 نزدیک خصوصاً که علل موجب و قوی باشد خصوصاً که طبیعت
 او مختص شده باشد تا اخراج ثقل نکند بقدر امکان غذا نباید
 داد و اما ماء الشعیر رقیق یا غلیظ یا مروره از ماش بقتل و برنج و اسفناج
 و کدو بقدر حفظ قوه و از آنکه ضعف غالب جایز است دادند و
 پوست طبع تا تلین بخفته نکند ماء الشعیر نباید داد و همچنین کمی
 که محتاج فصد باشد قبل از فصد ماء الشعیر جایز باشد و کمی یا
 که ماء الشعیر در معده ترش شود برقیق تر از آن اختصار باید کرد و اگر
 باز ترش شود اندکی از پنچ کرفس در آن بجوشانند یا چند دانه فلفل
 بشرط که ماده بسیار حار نباشد و نشاید که ماء الشعیر و کچین^ی
 با هم جمع کردن بلکه واجبست که میان شرب کچین اقلاد و عشا
 فاصل بوده باشد و کمی که سعالی یا دغدغه سحجی در روده^ی
 باشد از کچین احتراز نمودن واجبست اینست مختصری^ی ال

کلیه که معرفت آن بر مصالح حمیات را از واجبات و در کتاب مفید
 مشروع و متوسط بیان نموده ایم **وانما ادویه** که در حمیات حا
 نافع است اینهاست **اصل الحمد** با تمامی صفزای را نافع است
برنا خاص تب غب و مطبقة را نافع بود **برنا بطبخ** تهای
 حاره و فنی که از صفزای سوخته حارث گردیده باشد **بطبخ زرق**
 در محرقه و مطبقة و حصه و اطفای حرارت و تشکین تشکی
 و درادار بقلیت نافع بود **بقلة الحنقا** تهای حاره را نافع است
تجبین و تروهنندی و خیار و درمان حاض و طبایر و شکند
 الشعیر و اسفناج کین تازه همه تهای حاره و صفزای را مفید باشد
حبالقح تهای صفزای را نافع باشد شریقه درم **راوند**
 تب غب خصوصاً غیر خالص را مفید بود **سپنان** تهای صفزای
 و درموی و آنچه از بلغم شود نافع باشد **سنت** ماهی تازه باشد
 تهای صفزای را نافع باشد **شاه لعل** طبع خشک آن با قند تهای
 نافع باشد **طین ارمی** حمزه تب و بای عظیم نافع باشد **دفع**
 تهای حاره را نافع بود چون با ماء الشعیر و ماش مقشر و روغن بلحا

پزند و چون در خمیر گیرند و در میان آتش بخند آب آنرا گرفته با
 بنوشند تهای سوزان را ساکن کند و تبیین طبعه نماید **شاه**
 در تهای حاره با قلة الحنقا و کاهو و اسفناج نافع بود **الشعیر**
 در حمیات حاره بهترین اخذیر بود **شمش** نفع آن تهای حاره را
 سود دارد **احاص** نفع آن با قند تهای حاره و تشکی و طیب
 سودمند بود **برز قطن** لعاب آن در تهای کرم و تند و تشکین
 تشکی و طیب مفید بود **رب غوره** لطیف حمیات ساکن کند
خوخ آب آن در حمیات غب و محروقه نافع باشد **حبان شنبی**
 حمیات حاره را نافع بود **سرطان** اگر چشمهای آنرا بر صاحب غب
 بیاویزند زایل گرداند و همچنین است تعلیق دندان مار **شیر**
خشت هرگاه ماء الشعیر را بدندان شیرین گردانند و بخورند بهتر
 اخذیر و ادویه اصحاب حمیات حاره باشد **صندل** مفید چون
 قدری در شرابیات کنند در حمیات حاره و از آن ضعف دل بپاش
 مفید بود و اگر با کلاب ساینده بر جبهه و جگر و معده و دل طلا
 کنند تشکین حرارت حمی نماید **قصب** بر آنرا آب پاشید و در

فرازش صاحب بزرزند نشکین کوب و طیب نماید و همچنین
 برک پیدا **بیلیمو** نافعست در حیات مطبوعه که از عتوت و عفت
 خون متولد شده باشد **اسب سرخ** در حیات محرقه مفید است
ماء الری یافتند در حی و عطش و التهاب نافع است **یلوفر** طبع آن
 در حیات حاره نافع است **خیار** اگر در مده طفل محرم نهند بخد
 حیای او بکند **اسامه کرات** نافع اکثر مرکبات بارده که در منافع ساقیه
 مذکور گردید در حیات حاره نیز نافع است و از انجمله **قرص هذیان**
 که نشکین نشکمی میدهد و خواب کران می آورد و هذیان را
 میگرداند و تهای کرم و سرسام و صداع و سرفه را نافع است **صفت**
آن مغز تخم خیار و تخم کدو و تخم کاهو تخم خرفه خشک اثر
 سفیداهی ده درم رب السوس شاسته کثیرا افیون آهی سه درم
 بالغاب برنق طونا خیر کرده مجموعا پست قرص کند شریقی باشد
 یا آب خیار یا کدو و مانند آن و اگر اعراض مذکوره در غایت اشتداد
 باشد یا آب کاهو یا آب کشنیزه تا ده بدهند **قرص کافور** که نافع
 در حیات غب و محرقه و تیرید جگر و دل میکند **صفت آن** کل سرخ

ده درم طباشیر مغز تخم خیار آهی بخشقال تخم کاهو هفت درم تخم
 خرفه شش درم تخم کاسنی دو درم مغز تخم کدو چهار درم رب
 السوس سه درم ترنجبین ده درم کافور نیم درم بالغاب برنق
 قرص کند شریقی دو درم **نقوع غب** که اسهال صفرا و از آله
 غب می نماید **صفت آن** پوست هلیله زرد پست درم در
 پیاله آب جوشان یک شب و یک روز بخیا شد بعد از آن بد
 بمالند و صاف نموده پست درم ترنجبین در آن حل کرده در روز
 راحت وقت بخوروشند **مطبخ غب** که وقتی استعمال کند
 که زمان صیف و قوه ضعیف باشد و احتمال ادویه قوه مثل
 و هلیله نداشته باشد و محتاج بنیلین طبعیت بوده باشند **صفت**
آن ترهندی ده درم اجاص خشک پست عدد در دو درم
 آب بخوشانند تا مهر شود دست مالیده و صاف نموده ده درم
 قد سفید اضا فر کرده محل خواب بنوشند و بخوابند **قرص طاب**
 ملین که تهای صفرا و برانفع دهد و نشکمی دفع کند و سرفه و خشو
 سینه را سود دهد **صفت آن** طباشیر چهار درم ترنجبین سفید

پنج درم مغز تخم خیار مغز تخم کدو مغز تخم باد زینک شامه
 الهی سه درم کثیر اخلاص سفیداهی دو درم بالمعاب بر قطونا
 و حرکت شریقی از یکدم شریقی از یکدم تاد و درم باشد
اماد در حیات غلیظه الماده مثل غلبه خالصه و مطبوعه
 و ریم و شطرنج و مانند آن بیاید دانست که رعایت قوه ضرورت
 تا آنکه بعدت مستطاوله و فائوده ضعیف نکرد پس احتیاج به جمیع
 و ملطف نباشد و هر چند که حرارت قوی باشد تیرید شد بد
 نباید کرد و همیشه از مراعات معده و جگر غافل نباید کرد و از
 حدوث سده احتراز باید نمود و در محل وقوع نوبه خلای معده
 لازم باید دانست و تیرشها جرأت بسیار نباید کرد و فی کردن
 خصوصاً در محل نوبه علاجی عظیم النفع باید دانست پس اگر فی کردن
 و غلیل شاق باشد قبل از فی اعذبه که اعانت بر سهولت فی کند تا
 باید نمود و بعد از شرب دواء القی مناسب فی باید کرد **اگر حاجت**
 صفا غالب باشد از اعذبه مقبیه صفا مثل ماء الشعیر و خیار و
 رسید مع پیه آن که حاوی تخم نموده و شور باهای چرب و تر باشد

ثم چون سروق و اسفناج و ملوخیه و برک چندد و شور باهای چرب
 از جوجه و پاچه بره و ماهی تازه و روغن کچند و ترنجبین هر چه
 مجموع حاضر باشد میل باید نمود و بعد از سه چهار ساعت از تناول
 اعذبه مذکوره دوائی مقوی صفا مثل طبع شعیر مقشر و لوبیای سرخ و
 و پنج حزنه که با سکنجین شکری مزوج نموده باشند بنوشند و چشم
 و میان لاله حکم کشته با پرمزغ بلندی که بروغن کچند چرب کرده باشند
 فی کنند و اگر بلغم غالب باشد اول با اعذبه مقبیه بلغم اغذانه
 مثل اشهای کدیم که شبت و تلجم و جزر داخل کرده باشد و از آن
 اکلاش تریب نیز بخورند یا آنکه مطبوخی از ماهی شود و حلبه و مغز کاه
 و مغز بادام و جزر دل و آب کاسه و آب لیمو و نارदान و روغن زیتون
 و عسل از مجموع یا از هجری تریب داده میل نمایند و از ادویه مقبیه مثل
 طبع تریب و تخم آن و شبت و اصل السوس و مغز کاجیره و جزر دل با سکنجین
 صلی اعصلی و یوسه و نلک هندی بنوشند و بطریق مذکوره فی کنند
و اگر سودا غالب باشد از اعذبه مثل شور باهای چرب و تر باشد
 که مقطع و ملطف باشد و از ادویه مثل سکنجین صلی و ماء العسل

و شوی کبر و قلیل از ککر در دوندن قطعی و نیز در سرد و یوره بقاعدا
 ترتیب داده بنوشند و فی کند و بعد از نزاع از فی دهن و روای
 سردی که کلاب و اندک سر که آن مزوج نموده باشند بشویند
 و بعد از دو ساعت تا یک ساعت تخمنا شربت سبب با شربت فوکه
 یا مویکه مصطکی و کلاب بنوشند و روغن مصطکی یا روغن کل بعد
 و سلهوها بنالند و تا مدتی نکند در مثل شش ساعت و شش ساعت
 بدید نباید غذا تناول نکند و از آب سرد نیز اجتناب نمایند بعد
 آن مناسب لطیف مگوی بکتر از آنچه اشتها طلب کند غذا نماید
 و اگر کسی لاوری در حلق با علوی در سینه مثل نفث الدم و مانند آن
 بوده باشد از فی کردن اجتناب نمایند **و اما ادویه** که در تها
 مزمنه نافع است **از غیر** با سنجین در اواخر تهای مزمنه بلفی
اشترقان تهای ربع را که از بلغم سوخته بود نافع باشد **افستین**
 تهای کهنه را معیند بود **ایسور** حیات مزمنه را نافع بود **با فو**
 شیر و طبع آن بانیات تهای بلفی و سودا و پرانافع بود **کوش**
 آبان و تخم آن حیات عفنه را نافع بود **اهلیج** کالی حیات

مزمنه را معیند بود **بول البقر** هرگاه بیول انسان مزوج نموده
 و پارادان میان بنهند حتی ربع را زایل کند **بورق** هرگاه قبل از
 بدو ساعت بریدن مالند حیات دایره را معیند بود **جد وار**
 حیات ربع بعد از تنقیه هفت روز هر روز و دانک با جلا
 گرم بخورند زایل کند **حلیث** آزاد را از الهی ربع بد طولی و قوی
 قوی و قوی ظاهر است **خردل** تهای کهنه را نافع بود شربتی و شفا
داجینی تهای مزمنه را نافع باشد شربتی یکدم **راوی** غصه
 خالصه و ربع و اکثر تهای دایره را معیند بود **لا زایانه** حیات مز
 را نافع بود با آب سرد تسکین غشیان و التهاب معده کرد حیات
 عارض شود میدهد **زبل الفیل** تخم آن اکثر حیات عنفره را نافع
 باشد **شاهتر** تهای کهنه را نافع بود **شوبیز** با سنجین بسیار
 و با عسل بسیار بلفی را نافع بود **عصاره غاف** با آب شاهتر و سنجین
 تهای کهنه را معیند باشد **عصاره** افستین تهای مزمنه را نافع
فوتج نری طبعی و نافع را نافع بود و همچنین است ترنج بروغن آن
قند گوشت تهای مزمنه را نافع بود **کرفس** آب و رقیان

مفرط با آب و ورق را زیاده مزاج کرده تنهای بلغمی را معیند بود **کند**
 رفاق آن تب بلغمی را نافع است **لحم الخبز** و در او اخر مرغ نافع است
 و مکرر بخور شده که زایل گردانند ولیکن مراد از خبز و درین مقام
 ماده است نه **مویسیانی** هر روز نیم دانگ باطبخ ^{باده} با او در درجی
 نافع است **نانخواه** طبع آن اکثر تنهای کهنه را عاجل النفع است و با غسل
 مجون کرده بهترین معالجات حیات بلغمیه محترقات و حیات
 سوداویه مزمنه **نرم** بناشنا خوردن نافع و حیات عقیقه را
 نافع است **زبل الانسان** با شراب که در حقیقت بخاشند یا با غسل
 جمیع ادوار حیات را نافع است **بقلة الحمق** حیات مستحکم را نیز
 نافع است **مرقه دیوک** الهرم که با فطیم و بفتیم بخورند حیات
 مزمنه و نافع را نافع است **کرب** حیات مزمنه و حیات بلغمی خالص
 که صغرا با او مخالط نباشد نافع است **کله الثیبر** که قلبی از قفل
 باز و قایصقر یا سنبل الطیب با پنج کرفس داخل نموده باشند شطر
 الفب و غب غیر خالصه و اکثر حیات عقیقه را نافع باشد **واما**
سلیله که تعریف آن مذکور شد و گاه قبل از حدوث حیات عقیقه

و گاه بعد از آن حادث میگردد **علاج** آن بکلیچین باید کرد
وورد نیز مفرد نافع است **هلیله یا** سلیله را نافع است
کشیخ خشک با قند سفید سفوف کرده هر روز خوردن سلیله
 مفید بود **کشوت** با کلیچین سلیله و حیات حبیب را معیند بود
تلخه سلیله را زایل کند **اما مرکبات نافع** اکثر آنچه قبل از آن
 مذکور گردیده موافقت از سهولات مقل ایارج فیه و سفوفات
 نزدیک و دوا، التریب را درازا از حیات بلغمیه بد طولی هست و بعضی
 سهولات سوداویه الهلیچین در حیات سوداویه و نفوق هلیله
 که تالیف این کینه است و حب چپال و اطریفیل که و همچون خیار شیر
 و همچون لوزی و قرص بنفشه در حیات مرکبه نافع و مجرب است و **الچین**
 نیز در بعضی حیات مزمنه مناسب است و دیگر شربت دینار و شربت
 ماء الاصول و همچون کوفی و مزج حار و دوا، المشل و جوارش **نانخوا**
 و جوارش عود و فلاخلی و را فاخر حیات مزمنه که آثار ضعیف جگر
 رسد و ضعف قلب و معده بدید آمده باشد سودمند است **و**
ورد مقوی که نافع است در حیات بلغمیه که با آن ضعف قلب نیز

بوده باشد و تقیه سه میکند **صفته** آن کل سرخ کاوربان تخم
 کاسنی الهی سه مثقال غایت بکفالت با دریا السوس و صمغ نموده
 بکفالت باشد **ایضا** و صمغ ویرد که نافع است در غلبه طحال که
 صفرا و بطونه غالب بود **صفته** آن کل سرخ ده درم سنبل هندی سه
 درم اصل السوس و قشقرچ درم تخم کاسنی چهار درم مغز تخم حیا
 درم علی الریم و صمغ کند **ایضا** و صمغ ویرد که مفید است در غیر
 خالصه که صفرا و بلغم مساوی باشد **صفته** آن کل سرخ ده درم
 تخم کاسنی پنج درم سنبل دو درم مصطکی یک درم علی الریم و صمغ
 شربی بکفالت باشد **و صفت** آن که سردی معده و جگر و تبها
 بلغمی و عسر البول را معیند بود و سه یکد و طحال بکاید و طریح
 اشتهانما بدافستین تخم کرفس انیسون با دام تلخ اسارون اجزا
 مساوی علی الریم و صمغ نموده شربی بکفالت باشد **منفعت**
و سیم در ذکر اعراض که عرض آنها در حیات خصوصاً در
 حاره صعبی باشد و ندارند آنها و آن است و سه غرض است
 نافع و قشقرچ چون بر افراط انجمد سزاوار است که آب گرم شده

صفته آن

للحرارة جرعه جرعه تجرع نمایند و پنهانی ران و ساقهای پا را
 برینند و کفهای پا و دست را مالند که کنند و در آب گرم بگذارند
 و نیکو پوشانند و اگر تشنگین نیابد روض با بونیز یا روض شنبه
 یا روض قسط یا روض سداب هر کدام میر باشد تنها یا لذت فلفل
 و جندید ستر و عاقوق و خا و فودج و بونیز و مغز او و مرکب کافور کفهای پا و
 بمالند و از مشروبات فودج شرب بکفالت با ما العسل در نافع
 بلغمی سک و معرفت و همچنین بکفالت قسط با آب گرم تشنگین نافع
 حمیات سوداویه میدهد و همچنین غار یقون بکفالت با آب گرم
 و از مرکبات زریاق اربعه و کون و فله علی سک و معرفت **و سیم**
 صداع است و مداوای آن جذب ماده است با ساقی پستین و ساق
 دست و پا و با شوی و استعمال انجمد در باب صداع مذکور کردید نافع
 و اگر صفراوی در معده بوده باشد با آب گرم و سکینین می کند **و سیم**
 عرق است و انجمد بر آن باشد تا ممکن بود حین نباید کرد و چون از
 تجاوز نموده با فراط انجمد و خوف سقوط قوه باشد تیرید سکینین
 کرد و روض حور و آب حلیم آن تنها با فوطه سوده بریدن بمالند

یا آنکه روغن از طبع سبب و به و ما ذو کلنار و کل سرخ و روغن کل یا
 بمالد و کلاه جالاس و کلنار و کلاه یا سائید مثل عصاره بر بدن یا
 و ساکن سیکرد و اگر باینها ساکن نکرد باها و دستها در میان
 و بچ بگذارند و دیگر آنچه در مطلب دوم از مطالب خاتمه مذکور شد
 نافع باشد **چهارم** رعاقت و انحراف بود تا ممکن باشد و قریب
 نکرد و حبس کند و چون حبس واجب کرد از جانب شجر عرق
 بچ باز و زان محکم بپندند بر زیر قبر و هستان حجامت باد
 کند و اگر مانعی نباشد آب هفت و پنج بر سر بزنند و آب سرد بر سر
 استنشاق نمایند و اگر نسکین نیابد صبر بکنند کند و در صلابه
 کرده فیل کتانی که تیرک و کلاه تیر کرده باشند با آن آلوده در بنی
 با فیل کتانی بر یک فرموده و زاج سوخته بر آن باشد در بنی
 و عصاف سر کین حار تازان کند بچکاستد یا آنکه رفاق کنند و خون
 سیاه و تان و اندروت و صبر و مصافی مساوی صلابه کرده مثل عصاره
 و فیل کتانی که تیر کرده با آن غلطایند در بنی کنند یا آنکه کاغذ سوخته
 پوست تخم مرغ سوخته اقا قیاس پوست ناز ترش صلابه نموده با فیل کتانی

بکند
 کلنار

بگذارند یا آنکه حضض با نقره کتان پیچید و سوزانند خاکستر از آن
 سازند و این ضاد بر جبهه نمند و از وی سوز پست آنرا و کل سرخ خند
 اهی بچیز و عدس مقشر و و جز حضض مثل جیم ادویه کوفته را سب
 و کلاب خنجر کرده بر جبهه بر بندند یا بلوبای مطبوخ در سر که ضا
 کند و اگر قوه قوی باشد رنگ قفالی را فصدی در غایت تنگی
 کند که سرخ الاثر است و اگر اصحاب ریح را رعان عارض کرد دعا
 نمایند قطبل جیمه و استنشاق باب کرم و نظیر چیزهای مرغ
 که رعان در ریح بفایده مفید و شافیت باذن الله تعالی **پنجم** افرا
 فی لیت نیز اگر مجربین باشد تا فواید منع نکنند مگر آنکه بسیار ضرر
 و اکثر اوقات فی باعلت فی و تقیه معده بقیات خفیفه مناسبه قطع
 و بعد از تقیه بر شربت رمان منع و شربت به و سب و ریاس منع
 کنند و اکثر مقویات عطره عطره و اطله علی المعده مسکن فی است
ششم اسهالت و از این نیز همان قیاس چون واجب کرد و آب جوی
 الشعیر که چند قطعه بر و ندی صابون نیم کوفته در آن بجوشید یا
 باضمع عرب بخورند و شربت بر و ریاس و بر فوط نافع تخم ریحان

و دیگر قرص طبعی را با آب و خاب است و از اندیزه باقیه و در
و غوره یا کهن با آب سب و به مناسبت و اگر با مال خون
بوده باشد مغوف الطین و مغوف که با آب سماق یا آب بقله
الحما یوشند و بسیار و دیگر مناسبت که در جواب اسهال مذکور کرد
حبس کند **مفتم** تشنگی مفطمد او ای آن به ایدن و وضعی دارد
میراست بر سر و اگر مانی نباشد آبهای دارد بالقوة و بالفعل بر سر
و بعد از بروغن کل سرخ چرب کرده در دهن نگاه دارند یا آوی
خیسانند یا میان خیار دهند و آنه و کدو در دهن نگاه دارند
منجمی که چون در دهن نگاه دارند فکین تشنگی و اطفا
حرارت و التهاب نماید کتیرای سفید چهار اوقیه نرم کوفته دریا
التمیر حل نموده مغز تخم خیار هشت اوقیه نرم کوفته داخل کرده سیاه
بر هم زنند و حب ساخته در سایه خشک نموده استعمال کنند و دیگر
با تخم در مطب و غیر از مطالب خاتم مذکور میگرد عمل نمایند **مفتم**
خواب کرات تا نماند بکشد و او را هاسن کند و الا پنجهای ران
محکم و مطمئن بیندند و اگر طبعه معتدل باشد بشافان لطیفه تلین

کند و میان شانها را حجات باد کش کند و اگر مانی نباشد سرکه در مطامع
نهم و خوابی مفطمت اگر از حجه بحران باشد علیل با جمال خود بگذارد
و علاج نکند و الا علاج آن با ستقاق روغن خنثاس یا روغن تخم
کاهو و روغن بنفشه و روغن نیلوفر و روغن مغز تخم کدو باید
و چیزی از مخدرات مشهوره بر شقیقه چسباند و سر بخار طبعی
مربطه مثل بنفشه و کل سرخ و نیلوفر و خطی و با یونرو آرد جو و خنثاس
مع پوست و پوست کدو و برن کاهو و مانند آن باید داشت و غیره
کشان یا آب آن تر کرده بر سر باید نهاد و اگر مانی نباشد شربت
یوشند و کاهو و کشنه تازه تناول نمایند و بنفشه تازه بر سر
کند و چراغ در پیش علیل بگذارند و باواز بلند بخش کنند
شوند و بخ یاها و دستها را محکم ببندند و بعد از بران بکشایند
و علیل چشمها را بپوشد و چون علامت خواب ظاهر شود چراغ را بردارند
و خاموش شوند و چون حقی در مرض بداید آب طبعی خنثاس
سیاه و پیر و مکر روی بنشیند و اگر سبب مرض خلط بودی باشد
بآب طبعی سیمبر و اکلیل الملك و الفوان و خنثاس روی بنشیند

بخار آنها انکباب نمایند **دوم** سعال است علاج آن عذاب
 و سپستان و اصل الوس تراشیده در ماء الشعیر الکبیر یا بجز
 و یا ماء الشعیر ساده را با بنفشه مر یا با شربتیان مخلوط ساخته بخورد
 و بالعاب بدماند و بر زقطون یا باروغن بادام و قد سفید بوشند
 و در محل خواب ازین سفوف بخورند **صفت آن** مغز تخم کدو
 مغز تخم خیار مغز تخم باد زنگ آهی چهار درم طباشیر جمع غری
 شاکبک آهی یک درم و نیم مغز بیدانه دو درم کوفته و زیر بخته نریخته
 دو درم با جلاب و حبس فریزد و دهن نگاه دارد و از جوی
 و آب شدید البرودت اجتناب نمایند **باروم** عطاس
 که افراط آن در حیات مضعف و مخوفت پس باید که منع
 کنند بمالیدن چشم و بینی و چهره و حنک بشده و عفت و تحرین
 نجش و حضرتش و مالیدن دست و پا و سایر بدن خصوصاً کردن
 بر روضه های مرطوب مثل روضن بنفشه و چکانیدن قطره از آن در
 نیم گرم در گوش و تکید فقرات قفا بجز قریب یا چشم گرم کرده سانه عطا
 گردد و از خوردن و دود پرهیز باید نمود و اگر احتیاجا عطاس بخشد

و خواهند بیاید فیلله اگر غذا در بینی فرستند و گردن ببالا کنند
 و بینی بخادی چشمه افتاب دارند یا چیزی از معصات بپوشند
 الحال عطسه آید **دوازدهم** بطلان اشتها طعام است درین
 احوال باید کرد که زن غذا مضعف و سقط فوخت پس از آنست
 که اول استام در پنج غذا بطبیعه الزامه کنند بمنزل جوجهای
 پر کرده از پیاز و زیره و کشنیز خشک و ناروان که در خیر گرفته
 در تنور بریان کرده باشند که در پیش غلیل شکافند و همچنین
 سوبق که با آب سرد یا آب سرکه تر کرده باشند و شمع نان کرم و شمع
 فواکه طبیعه الزامه قابضه مثل سبب و به و میگردان آب آنها و لیدن
 بصندل و سبب و برود و غرق بخلشان حران اشتها باشد و رقیق
 اکثری از سبب و رغبت غلیل بمنزله بید کرد و اگر خلطی در فم معده شود
 باشد بقی دفع باید کرد که همان تحریک معده بجهت دفع تمام
 خصوصاً که چیزی تلخ یا ترش دفع گردد و با بخور در مطلب دوزخ
 از مطالب خاتم مذکور بکورد و عمل نمایند **سیزدهم** شدت قیض
 طبعیت و مداوای آن بپننی باید نمود که از ترهندی و اجاص

و بنفشه و کل سرخ و مویز و ترنجبین و فلووس خیارشبر زنجبیل
 باشند و همچنین لعوق خیارشبر مناسبست با آنکه آب نفیع
 اجاص یا شراب بنفشه بنوشند یا ما الرمانین یا شیرخشت بنوشند
 و اگر طبعه ملیل از تا اول ادویه سفر گردیده باشد و از جنس
 طبعه چهار روز گذشته باشد حفته لینه معموله از آب حنظل
 و شکر سرخ و روغن کنجد و آب کامرا استعمال کنند یا آنکه پست
 جو منقشر نیم کوفته را در سه رطل آب بچوشانند تا بلیک رطل آید
 صاف نموده پست درم فلووس خیارشبر و زان حل نموده مکرر
 صاف کرده روغن بنفشه با دام و آب کامره هر یک ده درم داخل
 کرده حفته کنند یا آنکه شبنم و انخلی و بوره و شکر سرخ ساخته
 استعمال کنند **چهارم** خشونت و لزوجت زیادت علاج
 آن اگر خشونت از پیوست باشد سپستان یا دانه آوای بخاراکه
 گوشت آنرا تراشیده بپزد در روغن استه آن نگذاشته باشند
 در دهن نگاه دارند یا بپزند در دهن بگیرند و اگر خشونت
 از لزوجت باشد خوب پدید بطریق سوال ریشه ریشه کنند

و بر روغن بادام فروزند و بپزند کوفته یا لایند و بر روی زبان بمالند
 و یا قطره در روغن کل سوده زده بمالند **پنجم** سواد زبان
 و واجبت که سیاهی بر روی زبان ملیل نکند از روغن کنجد
 از آن بدماغ صعود نموده موجب سرسام میگرد و علاج آن
 تقیه زبان است بمذکورات **ششم** لکت زبان و آن نیز
 کاهی بعد از سرسام عارض میگردد بجهت اندفاع فضول از دماغ با
 و گاه در حیات حاره بجهت شدت تخفیف و تسخیر زبان عارض میگردد
 و علاج نوع اول بقصد دورگی که در زیر زبانت باید کرد و گاه
 مایلیدن زبان بقدر قوت و غوره و زرده آوای نارس که هنوز
 ترش باشد نافع می باشد **علاج** نوع دوم مضطرب کردن غش
 بنفشه بادام و روغن کدو و روغن پندیم کرم و بچ کردن زان
 جانب پشت بآب نیم کرم و عصارات مرطبه نیم کرم تغذیل کنند
هفتم نقل سراسر در این حال واجبت که از روغنیدن شیر
 بر سر و بچش روغن بر آن و از نظول و سقوط اجتناب نمایند و
 بنجیر نظولات با بون و بنفشه و غاله نمایند و اکلیل الملک **هشتم**

در داند و وقت اگر در اجزای توبه عارض شود اندک از شربت
 سب یا سبجین بنوشند و اگر در معینی بوده باشد بعد از
 در باب در در هر بلین از احشام ذکر کرد بد عمل نمایند **نور**
 سردی دست و پا است علاج آن گذاشتن دست و پا است در آب
 گرم و احتراز نمودن از شرب آب سرد **چشم** غشی است و هرگاه
 غشی با همی جمع شود علاج غشی را مقدم باید داشت و اسباب
 غشی در همی بسیار است پس اگر بجهت ریختن صفرائی باشد نفی
 معده آب سرد بر روی علل باشد و فم معده و شکم را در
 بمالند و پنجه را با نوا و بانوها را سخت و سولم بپندند و مظهر و هن
 و بینی را بکیرند تا حرارت بدخل از کرد و شراب سفید رفیق نای
 سرد مزوج نموده بنوشند و همچنین آب گرم مزوج بسبجین
 نافعست زیرا که ماده را بخند بر با سفلی سیکرداند یا بقی دفع میکند
و اگر غشی بسبب اسهالی که در حیات حادث میشود عارض
 کرد و آنچه مذکور شد بغیر از سبجین و آب گرم نافع است همچنین
 شم کلاب و صندل و کافور و کلاب سرد بر روی پائیدن و باد ز

و خوردن نان با شرب ز کرده و شرب و شربت سب و شربت بر
 معده بمورد و به و شاخهای نازک نال مناسب و مفید است
و اگر غشی سبجین حمی و رذات خلطان عارض گردد مزاج
 آلت کرد و وقت نوبت ساقهار را محکم بپندند و کفهای دست
 و پا را مالند که کند و از غذا منع نمایند و اگر غشی را بیداری
 بسبب پیوست عارض گردد قبل از نوبت غذای بدهند پس اگر
 غشی صعب بوده باشد اعظمی که در غشی اسهالی مذکور شد
 و دست و پا را بپوش و باید نافع باشد و اگر صعب و قوی باشد
 قبل از نوبت سب و امرو و نوار بدهند **و اگر غشی** بعد از عرو
 حمی حادث گردد نان را با شرب گرم تر کرده بخورند و بدانکه فصل اکثر
 اوقات غشی را از یاده میکند و حقه را نیز موافق ثلث و فی اکثر اوقات
 نافع است **بیت و یکم** تنگی نفس است و سبب آن یا تشنج و پیوست
 با ماده خفاقت یا ضعف عصبیت که با عضای نفس و آید علاج
 اول بهرام مطبوع است که بر فقیات کردن و پیشت بمالند و علاج
 ثانی بهوان خفاقت از فراق و جلد ماده بخلاف جهت و علاج ثانی

زیاده در خود بیابند بقویت اعضای رئیس بنسب و نار و بر
 سیب و نار و شربت صندل و شربت فواکه و ماء اللحم و مغز بادام و
 استنهام عطرها مداومت نمایند و نقل هوا بهیوای ضار بجا
 نافع بود و چون خواب کمتر آید ترطیب و سماخ کند بمالیدن
 بنفشه و روغن کدو و رسینه و خسیما و حوژرون مرطبات غیر
 مضعف و بوییدن متومات و حوژرون شربت خضخاش با کمر
 اشتها ناقص باشد بعضی سہلات ملینہ بقدر احتیال قوہ استفرا
 کند و اگر قیاسان تر باشد قی کند و قبل از طعام قلیلی از شربت
 اہنتین با جرعه از سرکہ عنصل تخرج نمایند و کبر ترشی و نعناع
 ترشی با غذا بخورند و هر روز ازین قرص شہی تناول نمایند
صفت آن کل سرخ بچہ درم سماق یکدم فلفل نیم درم قرص
 نموده هر روز یکتال با شربت نار بخورند و بچہ درم طلا
 شہوہ محسوسین مذکور کردید بعل آورند و اگر بقیہ از حرارت
 و سوء المزاج باقی ماند و بالیتی در طبیعت بوده باشد این قرص
 کہ مسی قرص ناہن است استعمال کند **صفت آن** تخم کبک

طبائش عصارہ غافک کل سرخ تخم کاسی تخم حزنہ حب اکثر افر
 بکجو کافور سدس جز بابک کاسی قرص کند شربتی یکتال باشد
ایضا قرص ناہن بچہ بقیہ حرارت **صفت آن** کل سرخ سی درم
 ثابستہ سه درم تخم کاسی مغز تخم کدو طبائش سفید آبی هفت
 درم تخم خرفہ نیم درم بالعب برزقوناقص کند شربتی از یکتال
 نادر درم با جلابہ استعمال کند **اما از انجہ ناہن ناہن** را
 واجب اغذیہ قبلہ است و جمیع حرکات ترجمہ حق اصوات و از
 استفراغات خصوصاً جلع و از اعراض نفسان خصوصاً غضب و غم
 و از خواب روز و از کرسکی و تشنگی مفرط و از تخر و از آب شدید
 کہ ممکن است از سکجین و جمیع ترشیا و از افراط و ابراد اسباب
 مضادہ مرض مثل سعال غہ در سہرات و از سخفات مقویہ مثل قرص
 ورد و حلجین و مانند آن ہر ہیز کند کہ اکثر اوقات موجب نکند
 میگرد **صفت بہت و نیم** در انجہ متعلق بمعالجہ اورام و شہوہ
 و حرارت **افاقہ** برزقوناقص بقولہ الحقا بنفشہ مع آرد جو جلنا
 مع سرکہ خض سماق صندلین طحلیطین اونی مایہ غلبہ الطحلیطین

بوسه

جراده کدو پوست نار کا فور آب کشیز نازه بر خیار هندی باطله
 تضمید بهرین از مذکور است در ابتدای او رام و شیور حاره کرد و غیر
 معاین بدید آید نافع باشد **بذر المسرو** بزرگ کتان نصل الله
 بوره خطه مضوفه تین یا بر جنای خطی خمیر من صابون ملخ
 مع موز و غسل هر یک از مذکور است معزده با بعضی مع بعضی مرکبه
 ذمل و او رام حاره را نفع دهد **دبل الحام** مع بزرگ کتان و غسل بخور
 و همچنین است غسل با رو میله و هر که میان پیاز را از سوزج گرفته
 پر کرده و خمیر گرفته در آتش نهند تا پیاز پزد و خمیر از آن دور کرده
 پیاز را مع موزج نرم بکنند و بر دمل ضا د کنند منجر گرداند و همچنین
 با غسل و دوق مدقوق الغاب و رهشی با غسل و پیاز جرم یا کوسه
 و غسل ضا د کردن فنجیر دمل و او رام نماید **اسالنجرا و او رام** با
 صلیه مثل جنایر و سلعه و مانند آنها تحلیل و تبیین نماید **اشق**
 اصل الکبر کلبل الملك الیه با بونیه بر سیاوشان بعرا الماغز الحار
 حرو حلیه اخشا البقر و رف حزم با سوبق رفت صدا ب سکنج
 در سر که کداخته شبت در دیت بخته طفل مع رفت فنه کبر و رف

و

و بخان کربا سوبق تخم نارنج کوفته و خمیر با آب هر یک از مذکور است
 نافع آید **اسا او ویر** که در جراحات نافع آید **امار** بر فروج ذکر و
 انثین و سایر فروج خسته در و در ساختن نافع بود **ایضاً** فاش
 آن بر زخم کار و در خمیر پاشیدن بغایت نافع بود **اسفنج** خا
 آن حجه انجی از خون از هر موضع قطع نافع بود **آس** بر سوختگی
 در و در سازند معین بود **اشق** با غسل و ججه لاپان کداصل
القص ضا د کردن پیکان بر آورد **بذر الصان** بر سوختگی آتش طلا
 کند نافع بود **رقم** قطع خون از جراحت بکند و گوشت برویاند
بخس تنها یا با سنبه اب سوختگی آتش را نافع بود **بوست** پخته و
 و پوست پیاز سوخته و غزال سوخته بر ریش قضیب در و در کردن
 بغایت معین بود **توتیا** ریشها را حتی سرطانان را نافع بود و در
 جهت ریش قضیب و خضیه نافع باشد **جدوار** بر ریشهای بلند
 و ریش کهنه در و در ساختن گوشت مرده بخورد و جراحت با صلح
 آورد **حلیث** زخم تیر و تیغ زهر دار را نافع بود **حصن** بر ریشها
 بلند و بر فروج سرطانیه و خسته در و در کردن نافع باشد **خرطین**

بر جراحت اعصاب در و ساختن نافع باشد **دلب** چون قی
وی در و سازند ریشمای ترو سوختگی آتش را نافع بود **موم الفی**
چون بر جراحت ریزند خون بر بندد **روغن تخم** ریشمای پان
و بصلح آورد و گوشت زیاده بخورد **دوست الحار** سوختن و آ
آن منع سیلان خون کند **زبد** جراحت اعصاب را سود دهد
و ریشمای پان کرداند و گوشت بخاند **و بل الاطفال** بزرگ تر
زیادگی باشد که پیکان زهر دار بوی زده باشند **زاد** ریشمای
بد را پان کند **سرخ** اگر بازیت پیزند گوشت بگویند و گوشت
مرده ببرد و خون ببلدد و در موم سوختگی و نافع بود **سویخته**
قروح و بخند و رهل را بغایت نافع بود و گوشت برویاند و منع ترش
الدم از قروح بکند **شمع** جذب خارش و سوزن کند و قروح را از جرا
پان کند **کبریت** بایاض بیض سوختگی و سوختگی را نافع بود **کند**
خون ببندد و **قیر بلبل** که در و جمع مفصل مذکور گردید
جراحت آتش را زود بصلح آورد **موم کوری** که انواع جراحت
و قروح را نافع است و در زائک فرمای مرمن و نقش حلود کهای

و با خصوصاً که از اثر باد آتش حادث گردید باشد نظیر است
طقتان قویای قلم سفید لب موم از هر یک بازده مثقال
سنگ هفت مثقال روغن انزوت اهی پنج مثقال قویای هندی
اهی یک مثقال کوزه فلق سه مثقال ذیق صفی دو مثقال روغن
شیرجست هفتاد و پنج مثقال ادویه بابیه را کوته و بخته زبق را باها
بسیار بماند تا نابدید گردد بعد از آن موم و روغن را یکدیگر
که با ختم گرم کرده چنانچه هنوز قریب با بقا داشته باشد ادویه را
داخل کرده افندد که تواند بر هم زنند و استعمال کنند و هر چند که
شود قویتر گردد **دستف** **پت و ششم** در بیان کیفیت و مضرت
و اصلاح بعضی از ادویه و اعذبه کثیره الاستعمال بترتیب حروف
نهی **بلکه** چون ضرورت تناول اعذبه بنا بر وجوب بدل
و تقاضای جوع و التذاد بدان مجذبت که هر چند مشتمل بر مضای
قوی بوده باشد مانع تناول آن نمیکرد و لهذا اکثر امراض از آن
حادث میشود و همچنین هر یک از ادویه ایچنانکه مشتمل بر بعضی منافع
حالی از بعضی مضار نیست و منافع اکثری از ادویه و اعذبه درین
ریاله

منقرضه مذکور که دید و لیکن مضار و اصلاح هر یک از آنها مذکور
 و معرفت آن ضروری بود درین منفعت مذکور میگردد و بالله تعالی
اجامه آئوی سرد است در اول درجه دوم و رطوبت در آخر آن مضرت
 سرد درین ضعیف المده و کشای را و بر نیز مضرتی دارد مصطلح
 شرب ما العسل است بعد از آن و ضعیفی المده را کفند و مشایخ
 مصطلکی یا کند و عذاب دفع مضرت آن از سر میکند **افزون** برین
 آن متفق علیه است و بیشتر حرارت آن رفته اند و جماعتی بر سردی
 آن و این اقرب بحقیقت و صحیح آنست که معتدلاست در حرارت
 و برودت و هیوة آن در غایت قایض است و باصحاب قولیه مضرت
 مصطلح آن شمر است یا روض و گفته اند که فصل **اشکر** **الانطاس** شمر
 قریبست باعتدال سدد است و مضرت باصحاب سنک کرد
 و مثانه مصطلح آن قنذات با عسل **اسطوخودوس** کرم و خشک است
 در اوایل درجه دوم در آخر درجه صفراوی مکوب و معنی و عطش
 و مضرت بر بر مصطلح آن صفراویان را سکنجین است و از برای
 ریه ها **اسارون** کرم و خشک در آخر درجه و مضرت

و مشایخ

بر بر مصطلح آن قلیلی از موچ است **استیاج** سرد و تر است در آخر
 درجه اول در هضم است و میبرد و نیز مضرت مصطلح آن
 کاه و فلفل و دایچی است **الطوب** حرارت آن اندک و رطوبت آن
 بسیار است و بنایت بطی الا هضم است خصوصا الخمر با کثرت
 و ترشیا بخته باشند مصطلح آن فلفل است و روغن بادام و خود
 عسل و بخیل پرورده بعد از آن و میبرد و نیز دایچی با کثرت
 ترشیا بخته باشند مصطلح آن غیر است و فلفل و روغن بادام **افزون**
 کرم است در اوایل و خشک در دویم و محفف دماغ و مصطلح است
 صلح آن بانیسون و شراب و مافت **افشیر** کرم و خشک در سوم
 و در صفراویان مورت کرب و عشی است مضرت بر بر مصطلح آن
 بنفشه و کبر است **افون** سرد است در چهارم و خشک در بیو
 مبطل فم و ذهن است و عاقل طیف و مضار آنرا است لال **افشا**
 معتدین آن باید که مصطلح آن چند پد است و گاه بدار چینی
 و زعفران اصلاح آن می نمایند **افط** کثک سرد و خشک در هفتم
 و قابض و معدله مضرت است مصطلح آن مغز جوز یا آن و بخیلین بعد از

افشیر

آن **اکا** به چرخ و مزلق و بلغم نیک است و بر معده های ضعیف
و بآن تغذیل و بار میشود و بسا باشد که از آن قلیج متولد گردد مصلح
زعفران و سرکه و کرفس است و اگر فضل آن کرد دیوار شات سینه
اخراج نماید **البه** دینه کرم است در اول تر است در دوم مرغی معده
و ضعف اشتها و هاضم است مصلح آن فلفل و زنجبیل و دارچینی
و آب کام است و بعد از آن جوان شات **ایبر** زرشک سرد
خشک در او خرد رجه دو و سه مضرات طبایع قابضه خصوصاً
سروید را مصلح آن جلای و حلوائ شکر است **ایسوس** کرم و خشک
در اول سوم مضرات با معده او گویند بپاشان مصلح آن رازیانه است
و **ایسوس** پنیر مایه کرم و خشک مضرات معده مصلح
صل است **اود** قاز کرم و تر و طلیظ و در هضم و موخم است مصلح
آنست که قبل از ذبح قلیلی از یورق بخلق او بدستند و او را در حیات
باو کرم و خشک در آخر اول مضرات بخلق مصلح آن مصلو
شربت نار است **باقل** تازه آن سرد و تر است در اول مورث فحش و قند
و اخراج است و مولد قصول خاست مصلح آن صغره و کون و دارچینی

و فلفل و قلیج و زنجبیل بر ورده و حواریش مصطکی و عود است و خشک
آن سرد و خشک است در دوم مورث حزن و سحر و سدر و منقح
و قابض و مصلح است اصلاح آن حبه تغذیل فحش است که بعد
چند جوئی آب آن بریزند و آب تازه بر آن ریخته بعد از چند جوئی
دیگر کرا نمایند و هر چند که در تجدید آب مبالغه کنند فحش
مصاران کرم گردد در قلیج حرکت ندهند و جم در میان است و
باقی در معده مضرات **باو** کرم و خشک در دوم بنفشه
بکد و طحالب و ارمان آن محدث شود و فو با و بواسیر و فساد لونت
اصلاح آن چنانست که پوست آنرا بکنند و چهار شق نموده از نمک بپزند
و در آب سرد بگذارند تا آب سیاه شود آن آب را ریخته آب تازه
بر سر آن بریزند بر همین و تیره تا آنکه آب سیاه نشود بعد از آن با
کونست بره یا بر فاله یا مرغ قرمز بپزند یا آنکه در روغن کاه بپزند
و از جمله مصلحات آن بکندن نارنج خوش است بعد از آن **بایسوس**
قریب با عسل است مضرات بطلال مصلح آن مصطکی یا بنفشه
باز سردی آن بد رجه سوم برسد و سایل طوب است

مضرات بعد و موافق حوامل است صلیح آن کثیر است و حوامل با
 سوبق **بسیار** حرارت آن در اول و بیست آن بسیار است
 مضرات بچ که صلیح آن صندل **بسیار** گرم است در دوم خشک
 در اول مضرات بکرده و سینه صلیح آن کرده را هیلله زرد و
 بر سیاوشان **بسیار** بزرگرم است در چهارم خشک در سیم
 و در آن بطوبی فصلی است مولد راح و نفی و عطش و غشای ^{است} و
 واکاران مولد یثرب است و تناول حاتم آن با شور به مضرت
 خصوصاً بصر و چشم صلیح آن چنانست که سفید و بزرگ آن را
 مکرر بشویند و با کثیر بخورند و بعد از آن نان بخورند و بپاشان
 با کواخ و ملوحت در معد جم شاید کرد **بسیار** خوزه شهو
 آفت که سرد است در اول تراست در دوم و آنچه شیرین ^{شد}
 قیاس بجلوت آن سالی بخار است و بهر خلط بدی که در معد
 سخیل آن میشود واکاران مولد اخلاط در است و اگر زود هضم
 شود مولد هیضه مصلک است و بدین وقت تناول آن برناشتا و
 بعد از اذعان قوی است صلیح آن محروم را سکجین فندی

نارنج خوش آب خورده است بعد از آن و بلغم مزاج را سکجین صلی
 بالذات فلفل و یا زنجبیل پرورده و جایز نباشد استعمال بطبخ یا پیرنا
 و همچنین شیر و ماست و نان فطیر و همچنین بر بالای طعام و جمع بی
 غسل و خورزه و شیرین در اکثر اوقات مضرت می نماید **بسیار** ^{وانه} هند
 سرد و تراست در آخر دوم نهایت سرد و مرطوب و بلم انکیز است
 مرطوبین و شایخ را مضرات صلیح آن نبات باصل یا زنجبیل پرورده
 با کفند است **بسیار** اردن حرارت در آخر اول طبع در دوم
 و در آن بطوبی غلیظ فصلی است بطی الحضم و معد لا بدست و مولد
 سریع الهفت است و محروم را کاه آب و آورد و جوهر آن بدن است
 اصل آن چنانست که با دارچینی و حو لجان و کثیر خشک و زرد ^{چند}
 دانه سیر و چند بک کرفس و شبت و فوچ در سکه تند بپزند بعد از آنکه
 در آب جوشانند و آب آنرا بخند باشند و اگر اسهال ^{ند} خواهند پخت
 شود بای آنرا بخند بخند بپزند تا سه مرتبه و در آب نیم بماند و
 دارچینی و کندناب بپزند و اگر میان خواهند شک آنرا از پیاز و چند دانه
 سیر کنند و زیت با شیر بدن سالی و بریان کنند و اصل آن کاه

۱۳۳
 این سیر نشوند و معده متلی و اذخالی کند **بقوله** حرقه سردی آن
 سم و طوبیت آن بدویم ببرد خوردن آن چشم تیره میکند و اشکها
 طعام و نکاح ببرد و با معای نیز مضرات مصلح آن کفر و نفع و
 فایز برای معای مصلحی و صمغ عربی **بلادر** کرم و خشک در چهارم
 شبان و محرومین را احزان از آن ولجیت و آن محرق خونت و شو
 بین دماغ و سپهر بام و عطش شدید است مصلح آن آنست که قبل از
 در روغن کاه بخوشاند و با مغز جوهر که کهنه نباشد و نبات بخورد
 مقشر نیز مصلحی بنکوست **بنفشه** سرد است در اوّل و تر است در
 و از اکثاران ضعف قلب و ثقل نفس و معده و کرب خصوصاً در
 حاره عارض میگردد مصلح آن انیسونف **بعض** تخم مرغ سفیدی
 آن سرد و تر است و زردی آن گرم و تر است و با جلد معده های ضعیف
 بد است و از اکثاران خصوصاً سفیدی آن خصوصاً منعقد کننده
 و ثقل و قوی و کف بدید و آید و بطی الحفص مصلح آن نلک و صغیر
 و قنقل و زیره و دارچینی است تمامی و با بعضی آب کاه نیز اصلاح آن
 مینماید و بعد از آن زنجبیل پرورده بخورند و ممنوع خوردن **بعض**

این سیر نشوند و معده متلی و اذخالی کند
 سم و طوبیت آن بدویم ببرد خوردن آن چشم تیره میکند و اشکها
 طعام و نکاح ببرد و با معای نیز مضرات مصلح آن کفر و نفع و
 فایز برای معای مصلحی و صمغ عربی **بلادر** کرم و خشک در چهارم
 شبان و محرومین را احزان از آن ولجیت و آن محرق خونت و شو
 بین دماغ و سپهر بام و عطش شدید است مصلح آن آنست که قبل از
 در روغن کاه بخوشاند و با مغز جوهر که کهنه نباشد و نبات بخورد
 مقشر نیز مصلحی بنکوست **بنفشه** سرد است در اوّل و تر است در
 و از اکثاران ضعف قلب و ثقل نفس و معده و کرب خصوصاً در
 حاره عارض میگردد مصلح آن انیسونف **بعض** تخم مرغ سفیدی
 آن سرد و تر است و زردی آن گرم و تر است و با جلد معده های ضعیف
 بد است و از اکثاران خصوصاً سفیدی آن خصوصاً منعقد کننده
 و ثقل و قوی و کف بدید و آید و بطی الحفص مصلح آن نلک و صغیر
 و قنقل و زیره و دارچینی است تمامی و با بعضی آب کاه نیز اصلاح آن
 مینماید و بعد از آن زنجبیل پرورده بخورند و ممنوع خوردن **بعض**

باران و اکثری از بقول و همچنین بالبنات **کرم** و خشک است
 در اوّل سیوم احداث پیوسته میکند مضرات با معای مصلح آن **شید**
 پوست آنست و کوفته آنرا با روغن بادام با جو چرب کردن و قلیلی از
 کثیرا با آن ضم باختر **تخمین** معده است مضرات بطحال مصلح آن
 آب تر هندیست **قنار** سبب نارس آن سرد و تر است در اوّل و تر است
 سرد و خشک و همچنین است عفض و قابض آن و شدید الخلدوت
 آن گرم و تر است خصوصاً سرخ و زرد آن و بخوش آن معتدل مایل به سرد
 و با جلد غالب بر جوهر آن رطوبت فضل با زردی و از جمیع آن خلط
 غلیظ بلغمی و نفخ و نسیان و بلادوت و کل بدیدی آید و خصوصاً از
 آن و بغایت مولد قولنجست و از نارس و آنچه در غیر درخش رسیده
 اخلاط بدو حمیات متطاوّل حادث میگردد و درمان آن مورثات
 الریه و اوجاع عضل و تند و اختلاج است خصوصاً ربع و نقه و صدق
 آن آنست که چون از اکل آن ثقلی نیاید آب سرد و ترشها بر بالای آن
 بخورند بلکه دفع ضرر آن بمشک و مطبخانات و اسفند با جات وصل
 کند و محرومانش و بخوش آن نسبت و بر بالای آن سکنجین **بعض**

و شکر نوشند و اصحاب معده های یار و بلغیر اعراض تاثیر بر آن
 و بعد از آن عمل و شکر بنوشند و بجمه دفع ابراث فسیان بدو جوی
 اصلاح کنند و از جلد و صلیات آن جوارش نفع و کفایت است **نیم**
 حرما کرم است در اول دویم و در طوبت و بهیوة آن خلعت غذا
 بد دهد و صمد و سدد و معفن و مسدد و دندان و بهیج رمد
 و قلع و خناق و حک و جرب و دمل است و بکروه و شانہ مضرات
 و هر چند بزرگتر و خجیم تر و کثرت تر باشد در ابراث سدد و احضار
 جگر و بتر است و طحال را بغایت مضرات صلیع آن محروم را اجتناب
 و اگر اتفاق افتد شرب سکجین قندی و نارنج خوش و غرض بر کوفت
 طبعیت بماء الرمانین العصور مع شحمها ندارد آن اضرار آن کنند و
 سیر و دین را مضرت نمیکند و لیکن جوارشان که بعضا سها ل کنند بعد
 ازان بخورند و بجمه شکر و دندان تقیع ساق مضمضه کند و طرخون
 بخایند و بجمه خلق برکه و کلاب غرض کند و بجمه کروه و شانہ برو
 و مغز بادام و خنکاش ندارد آن کنند و شراب بعد از تر موم و معاین
 بر اضرار است **قره هندی** سرد است در سیم خشکت در دو

و مسجع

بهره و سینه مضرات صلیع آن شربت خنکاش و شربت بنفشه **توت**
کرم است در اول تر است در دویم سریع الفساد است در بعد
 و کاه تولید صمد و ویت نیز میکند خصوصاً در معده های ضعیف
 و از امعاء بر پروء میبرد و صلیع آن محروم را سکجین تر است و
 میزود را جوارش کوفت و هر کس را بایست که بعد از خالی از طعام
 تناول کنند **توت شامی** توت سرد و خشک و شیرین و لذیذ
 آن مایل بر طوبیت معده را می آید و ثقیل و غلیظ است و کاه اشیا
 مفص میکند و مضرات بر بر صلیع آن محروم را بجز عدم افراط نیست
 و میزود را جوارش آن را طریقل صغیر صلیع است و بجمه دیر ناز **شیرین**
 و بر بالای توت مطلقاً خصوصاً شامی طعام غلیظ و ترش شاید خور
بن انجیر ناز و در سید و شیرین باشد کرم و تر است در اول **توت**
 بدست تنفخ و سریع الاستعمال است صغیر صلیع آن سکجین قندی
 و شربت ریحان است و خشک آن کرم است در دویم معتدل است
 بطوبه و بهیوة مولود حوی بدست لهذا تولید بیش میکند مضرات
 بجز و میزود و دمان آن بدندان مضرات صلیع آن نوز

الاستعمال

و جواز است با آن و از جمع میان شیر و تین در معده منع نموده اند
 برف بارد است بالطبع با بر است بالعرض ولیکن سوسه آن
 مؤثر نیست بلکه مرطبات مضرات بشایع و مبرودین و بعد
 سرد و جگرهای ضعیف و با عصاب و گاه از همه جمع حرارت احدا
 تشنگی میکند و تحریک مفرق نماید و کمی را که مضرت کرده باشد
 بجم برود و عرق کند و در وضع سوسن و زنجبیل و الوند و پند عتیق
 بوشند **نوم** سیرکرم و خشک است در آخر سیوم و حرارتش افزونست
 و در آن رطوبت فضایی است بخف معده و منی و مرق و معطرش
 محروم است و مضاعف بصر و شغل سراسر است و هیچ امراض در او
 التوایب است و مضرات بواسیر و جبر و خازر و احباب در
 و حبالی و مرصقات لا و ادمان آن مرق طبقات عین است و ظم
 آن مضرات بر بر و محدث صدام و غرور چشم است و مبرودین
 خصوصاً در اوقات بازده احتیاج بمصلحی نیست و چون تنگی
 آن بطبع ذایل گردد نفع محض باقی می ماند و مصلح آن در محروم
 است که در ملک آب پزند و در روض با دام بریان کنند و بعد از

آن نارنجش میکند و از جمله آنچه حرمت و مضرت آن ذکر میکنند
 و در غنما و گوشت و نه است و نشاید که سیر را با حرول با و در نجس
جبن رطوب پیر تازه سرد تر است درد ویر و هر گاه هضم نشود
 سده و اخلاط فاسده است و آن اشتباهی طعام مبرود و در مبرودین
 تولید امراض بارده و فوایح و حصان میکند مصلح آن غسل است
 از مصلحات آن صغره و نفع و حرماست و میباید که غیر شدید ^{الافتقار}
 آن اختیار کنند **جبن مملوح** پیر شور کرم و خشک و هر چند
 کهنه شود حرمت و پیر آن زیاده میشود و متغیر و متغیر آن سراسر
 و مملوح مستعمل آن مولد صفرا و تشنگی و ضعف بصر و سنگ کرده و لا
 بدست و بعد از ابلات و در هضم میشود و قطع اشتها میکند
 کهنه آن محروم و برین را سنجبین و در آب جوشانیدن و فشردن و بریان
 کردن نیز اصلاح آن میکند و مبرود در مصلح آن مغز جوز بازو
 و تدارک ضرر کهنه یا متغیر آن بقی و شیرین با باید کرد و خوردن
 شور بر نشاء ممنوعست **جبن چرب** کهنه کرم است درد و هم و خشک
 در اول صدم و سدد و مظم بصر و شغل سراسر و صاحبان نفع آن

آن احتیاز اولی است مصلح آن سرکه برین کاسنی است با آن و سکنجبین
 بعد از آن و محرو را کاه و خرقه مصلح است **جود** زردک کرم
 در دوم و تر است در اول مضرات خلق و عصب محرو برین را و آن
 تقاح است و در باز معده میگذرد مصلح آن محرو برین را جوشانده است
 و سرکه و آب گامه با آن خوردن و میرو دین را سفید است
 با نوابل جاره **جود** معتدل است مایل برودت و رطوبت مضرات
 بنده و حج مصلح آن شربت تقاح است **جود** ستر است
 بچکان کرم و خشک در آخر سیوم و لخم کند و سیاه است بدو
 مملکت و همچنین است کفار از خوبان نیز حتی آنکه یک شنبلیله
 و نیم آن قاتل است و عارض میشود از آن غم و خشکی دهن و
 زبان و آلم سیننه و تنگی نفس و خناق و اعراض سرسام و کرب و احتیاج
 عقل و مداوای کسی که از بدن خورده باشد یا از بیل آن است کفار
 نموده باشد قی کردنش و فو قح و غسل و بعد از آن حق
 آنچه که یاد زهر آفت بنوشند و همچنین ربوب فواکه ترشی با سرکه
 با شیر نیز نافع است **جود** کر دکان کرم است در دوم مضرات

در اول و در آن رطوبتی مضایعت و هر چند تازه تر است **جود**
 آن کرم و ضعیف تر و رطوبت فضلی در آن بیشتر است و آن زرد
 مسجیل نصف را بشود و خصوصاً کهنه آن و اگر متغیر و متکرم کردیم
 میشود و بجز حال مناسب محرو برین نیست و اگر آن مورث در
 کلو و جوشش دهن و نقل زبان و صداع است مصلح آن خشک
 و مغزی با و ام است با آن و سکنجبین بعد از آن و باید که بعد از خوردن
 دهن بشویند و با ریختن می کند و دفع مضرت متکرم آن بقی و شنبلیله
 مثل آب خوره و ریاس و سبب تر است **جود** با کرم و خشک در
 دوم مضرات بفکر و گویند بچکان نیز مصلح آن غسل است و از برای
 فکر نقشه و از برای ضد **جود** تخم مورد سرد و خشک
 مضرات بشانه مصلح صمغ عربی **جود** تخم بر سر و تر است
 در دوم مستعمل لعاب آن مضرات بعد و گویند بکرده مصلح
 آن را زبانه است و در را شکر در اصلاح کافست **جود**
 دانه مور بر سر است در اول خشک در دوم مضرات برودت
 مصلح آن کثیر است **جود** با کرم و خشک در سیوم مضرات

جود

بسیار صلیح آن کثیرا **بالصنوع** کما و ظاهره کرم است در دوم تر است
در اول بد است حروران را و در آن سه حاره و بطی الهضم و مفتوح
مضرات بر صلیح آن فواکه حامضه فایضه است مثلاً نار و به
جبل کرم است با پیوسته غالی و گویند معتدلات موافق
حروران و یا بی الامریجه نیست و در آن سه حاره و بر شراب
مضرات اصلاح آن است که بعد از یک روز یا دو روز که در کرم
باشند بپزند و خوردن شراب با آن مضرات **خف** کدر کرم
در دوم خشک است در اول غلیظ الجرم و در هضم و منغ و مفتحت
حضورا صلیحی را و گویند که مولد سود است و مضرت بدماغ است
آن بتواند سلفه و بعضی سرکه و بعضی روغنهای سکنه و سکنه
اسهال سودا واجب گردد **حصر** غوره سرد است در اول و خشک
در دوم و عصا آن اقلیت و مولد لاج و مغض و الم سینده
و ارمان مغز آن مضعف معده است صلیح آن غسل یا قند یا **جلین**
یا کلقند یا انجیر یا سوز است **طبع** غلبه کرم است در اول
در وجه دوم خشک است در اول صدم و مفتحت و مولد خلط

بد و حرور را مناسب نیست مصلح کجین و نارنجوش **حمر**
نخود خشک آن کرم و خشک در آخر درجه اول و در آن رطوبتی
فضلی هست و تازه آن کرم و تر است و خالی از پیوستی نیست سیاه
و سرخ آن کرم و تر است و بالجملة غذایست منغ و مضرات **بکر**
و مثانه متفرج و طبع آن مولد فضول و ریاخ بسیار است و شراب **اکبر**
بعد از آن بد است و نفی بد احداث میکند اصلاح آن چنانست
که در بعضی طبع آن از حرکت ندهند و در وسط طعام بخورند و بر
بعد از آن جوارش کوفی و فلاقلی و جلین بخورد و حرور کجین
و خشک **باص** ترشک سرد و خشک در اول دوم بر پیوسته
و عصب و باه مضرات صلیح آن چربها و شیرینها و جلین و **بشر**
عنایت **حام** کبوتر کرم و خشک است خصوصاً باری و در جو جز آن
رطوبتی قوی فضلی و حرارت ظاهری هست خصوصاً اهلی که از طبع
و مضرات بخورین صلیح آن بخت آنست در آب غوره یا سرکه
و به بالای آن کاسنی و مغز جبار یا بد خورد و جمع میان کبوتر و **بنا**
در معده مضرات **حمر خف** شیوران کرم است در اول طین

بود و گویند معتدلات مضرفی از ظاهر نیست و جهة تلبیس بار
خیزان نان کاج سرد و تر است در اول و معدله ابد است مصلح آن
 آب گامه و گویاست **خیزان** نان کیم انچه فطر باشد قاضی
 و مولد قوی و حصات و تمدد و سد مجکرات و ارمان آن بامر
 خطبه مملکه میکشد مصلح آن نانخواه و دان بانه و شو نیز است و
 بعد از آن جوارش کوفی و بعد از آن جوارش سکجین عسل و انچه
 کثیر الخیز است در معدله ترش میشود اصلاح آن مر تا صین را آنست
 که با اغذیه غلیظه خورد مثل هر بیره و گوشت و انچه کثیر الخیز است
 معدله ترش میشود اصلاح آن مر تا صین را آنست که با اغذیه غلیظه
 خورد مثل هر بیره و گوشت بیره و بز فالد و متدعین احتیاج با اصلاح
 نیست **خیز شکا** که سبوس از آن گرفته باشند در تراز ساید اجناس
 خیز است و غذای آن کمزرات و مولد سودا و حکم و جرب و قوا
 و هزال و ضعف بدن است و همچنین است نان خشک و تنگی و
 مصلح آن چربها و شیر بنیها و شیر تازه است **خیز عید** او و
 یعنی بید و انچه از مغز کدم شسته باشد قاضی و مولد سدا

و در مسکدر و اصلاح آن آنست که بمل آن کامل باشد و با
 بخورد و بعد از آن زنجبیل مرورده و اطر بیل و ماء الصل بخور
 و بعد از آن ریاضت حمام و خواب طویل مناسبست **خیز قوی**
 ان طب است و بد هضم میشود و از اضرار آن امن شود مصلح
 آن شیر بنیهاست **خیز طایق** که ناجی باشد پس و قاضی و مولد
 سداست مصلح آن کوشها و شور باهای لطیف و ادویه حاره
خیز کمل که از انقباض طایق بکوبند و آن عبارقت از جرب حار
 که تشف و رطوبت آن نموده خشک ساخته باشند کیم و خشک
 بقوه و مولد تشکی و خارش است مصلح آن روغنها و مرطبات
 تر لقاقت **خیز شیر و روغن** که با آنها خمیر کرده باشند قلیظ و در هضم
 و مفید و سداست مصلح آن زنجبیل و سکجین است **خیز تبید**
 نان جو سرد و خشک است و ببردین و اصحاب مفاصل و قوی و قوا
 مصلح آن عسل اخرا و دونه پخته اسپند با جانیت که با آرد
 حاره پخته باشند **خیز الحار** که از آرد جو پخته باشند با جایت
 هضم و مفید و مولد ردهای صعب اند و نیست و فضل آن

در دفع میشود و تولید قوی قوی و الم کرده و تمدد معده میباشد
 مصلح آن است که غلظت از آب بسیار کنند یا نمک بخورند و یا شور یا
 مرغ فریز بخورند **خبر الان** نان برنج سرد و خشک و بغایت قاصد
 و مورت قوی و بطی الاخذ است و غایب آن کمتر از مصلح و شکر
 شکریت مصلح آن شیرینها و چربها و شور باهای چرب و رطوبت
 تازه برافست و بعد از آن ریاضت و حمام مناسب **خبر الان**
 نقاح و مصلح و مثقل است خصوصاً در سردی مصلح آن
 شور باهای چرب و بعد از آن حواش کوفی و فلاغیت **خبر**
انوار سردی و خشکی آن کمتر از شکر است قاصد و در مضم
 و تولید خوف بدست مصلح آن شیرینها و رطوبت یا مغز بادام است
خبر بخی گرم و خشک در اول چهارم معطش و معفی و تولید
 غم و طبیعت و بدماغ و غرورین مضرات مصلح آن مغز بادام
 و سرکه یا کاسنی یا اغذیه غلیظه است **خبر** سردی و تر است در
 دویم مفسد معده است و آدمیان آن مظالم و مضعف چشم است
 و اگر آن مضعف بدن و باهست و مفسول آن مورت قوی و قوی است

و اصحاب ربو و مده صدر باغایت مضرات و مصلح آن **خبر**
 مصلح آن وجه بدست و چشم و باه لغت و کفر و نطفه آب ملاک
 در چشم و بجهت قراقر کونیت و اگر اصحاب ربو اتفاق افتد یا
 المصلح آن کت و شربت زوفا بنوشند **خبر** سردی و تر است
 در اول سیوم مضرات بر سردی طحال و ببردین و قوه باه مصلح
 آن قند و غسل و مصلح آن است و بجهت طحال را زبانه **خبر**
القلب گرم و تر است نزدیک بدویم مضم معده بدست مصلح آن
 و بازنگ و مصلح آن است **خبر** مرکب القواست و در و حرارت
 منجمه و محله و برودتی مانعه و ادعاه و رطوبتی مرجمه
 مضرات بریه و گویند بعد و احشای مضرات مصلح آن
 غسل است و بعد و احشای انحصار و شکر و طحال را سد و
 ی نباید **خبر** که عبارت از پدید شدن است در جمیع کیفیات
 معتدلات مایل برودت و گویند مضرات بر اسف و مصلح آن
 کلاب و قند است **خبر** مرکب از دو وجه مختلف ناری و
 وارضی دارد و برودت در آن ظاهر است و پوست آن قویست و بزرگ

سیم برسد خصوصا که بغایت تند باشد و بالجلد اطلاق پروت
 برو میکند و آن قابضست و آن صفرا را مستحیل باقیم میسازد
 مضرات باصحاب سودا و شلج میبرود وین و لاغر آن وجهی که
 خون در بدن ایشان کم باشد و باصحاب ضعف قلب و معال
 یا کس و خشونت سینه و اضراوان بزنان پیشتر است خصوصا با
 ایشان و از خواص آنست اضرار بعصب و سایر اعضای عصبیه
 و آدمیان آن تنگ و دوزخ میکند و باصره را ضعیف و بدن
 لاغر و مری را کم و رغبت مسا شربت را ناقص میگرداند و باستفا
 خصوصا جمعی را که ریه و احشای ایشان ضعیف باشد و حاجت
 که از آن اجتناب کنند گروهی که در رشت و مفاصل ایشان بادها
 غلیظ بوده باشد مصلح آن حبه باد و لون و خنجر شیرینها و اسفند
 جرب و شراب ریجانیست و باصحاب سعال را نادر آن بشیرینی
 روغن بادام باید کرد و باصحاب ضعف عصب را باعسل یا با
 یا بادویه حاره و بالجلد محروم را تنها استعمال باید کرد یا مزج
 آب یا مخلوط کنند و سرود را باعسل یا قند باید نوشید **خود**

ظ
 میکند

شراب جمیع اصناف آن گرم و خشک و چون منافع و مضار از آن بگوید
 بخند منافع آن در جنب مضار آن مطلق نمی نماید زیرا که اگر کثرت
 در آن بوده باشد در قلیل آن خواهد بود و در آن خاصیتی هست
 که شارب آن بقلیل اکتفا نمیتواند بود و با اختیار از اراط میباید و اگر
 آن که بجد سکر رسد خصوصا که متواتر گردد موجب حدود و ضرایب
 رویه مملکه که اکثر آن علاج پذیر نیست میگردد و مثل حمایت
 قالج و امهال کبدی و ورهها سپرز و جگر و بطلان قوه باطنها
 و هاضمه و سکندر و صرع و موت و مفاجات و انواع اسهال که قالد
 علاج نباشد و او را باطنی و جمیع و فتوق و سرعت شیب و طرا
 سوداویه و فساد لون و خلق و بالجلد یا چنانکه ام الحجاب است
 ام الامراض نیز هست و لهذا الله تعالی شفقتی که باین بندگان
 در نهی آن مبالغه نموده و همچنین چون در هر یک از امانات
 و منیات شریعه با مقتضای تامل کند مشتمل بر جمیع منافع و مضار
 خواهند یافت مثلا **در ریه و احشای ایشان** حکایت که
 جامع بسبب حرکات متعبه و لذت موجب تحریک مواد بخارج

و ثواب آنجوه حار و مستقیم بناچار سطح جلد میکرد و فوقه دافعه
 بنا بر ضعفی که بر او بر سایر قوای نظاری گردید و غلظت مواد دفع
 این نمیتواند نمود پس در تحت مسامات میباشد و متعفن گردید
 تولید اراض جلد مانند چرب میباشد و استخام و اغسال
 تفتیح مسام و تحلیل آن مواد متعفن و آنجوه مصلحه نماید و همچنین
 حکمت **در بیان این است** که چون اکثر افراد انسان بنا بر شریعت
 که چون بر ماکل و شارب دارند از انواع مختلفه آنها افراط و اوجاف
 نمایند و موجب تولد اجتماع مواد در دینه موصیه میگردد
 پس حکیم علی الاطلاق بنا بر کمال رحمت و عنایت در سالی یکماه
 روزه را واجب گردانید تا مواد روزه بجمعه یازده ماهه
 بجوئی که لطفا فایده مقام استقرار داشته اند تحلیل بر برفتن اراض
 روزه عارض نگردد پس بی باید که هیچ وجه قدم از جاده شریعت
 بیرون ننهد تعجب عبادات را راحت داشته بداند که هر
 آنچنانکه حکمتها و قوای اجلا همست منافع عاجله نیز بسیار
در بیان در رویتی که مدتها با جوکیان و قلندران و اصفیاء

نصف

لغتهم الله بسر پرده بوده و مظنه الحادی بر باطن او میرفت بعد از
 آنکه ضایع و مواعظ و دلایل توحید و نبوة و امامت بر خوانند و ثمر
 و زیاده بر هر یک از عبادات بتوفیق معبود بحق و علی حکی و بر هر کدام
 از منتهیات بر هائی طبیعی نقل کردم و با آنها از نك ضلالت از آینه دل
 او بتوفیق زدوده شد که از جمله عباد و زهاد گفت اللهم اهدنا
 علی صراط المستقیم **اما اصلاح خمر** جمعی را که باعتبار ان مبتلا
 گردید باشند است که بر تشنگی و کرسنگی و بر سبزی مغرور و غضب
 شدید و تعجب نوشند و بحد سکر رساند و از شرابی که کمتر از سه
 ماه بر آن گذشته اجتناب نمایند و در شرب آن از یکی از حدود
 ثلثه قعدی جایز ندارند **اول** آنکه بعد از اخذ از طعام بمقداری که
 تسکین تشنگی نمایند و قیج و تشییط ازان طلب نمایند و این حد
 مناسب بخور و برین است **دوم** آنکه تا بحدی بنوشند که سرور و نشاط
 بحد کمال برساند با آنکه ثقلی در سر و حواس اجلا نماید و این حد
 مناسب معتدلا لامرجه و مبرود نیست **سوم** آنکه تا بحدی بنوشند
 که نشاط با فراط باز دید نموده حواس شروع در ثقل نماید و میل خوار

بدید آید و این حد و مافی غلیظی الابدان و قلیلی الحركه و از حی الاخلاط
و انچه ازین حدود تجاوز نماید حد سكرات و آن مملکت **حج** غفقا
سرد و تر است در اقل و طویلت آن بیشتر است و سریع الفساد است خصوصا
برمالای طعام و طعام را نیز فساد می یابد فاسدی یازد و بر
ثقیل میگردد و مولد بلغم و حیماقت مصلح آن در مزاجهای ضعیف
معدهای بار و عمل است یا از نجیل پرورده یا جلیجین و سزاوار است
که در محل خلط معد از اخلاط فاسد و رطوبات غلیظه تناول نمایند
خیار سرد و تر است در آخر درجه دوم مضرات بعد و خام کند
غذا و مولد بلغم غلیظ خام و هیچ در دردها و مورت تشنگی کاذب
و درد معد است و مبرودین را بغایت بد است و بسیار در هضم
میشود **بدانکه هر چیزی** که در هضم و مبرود معد و مثقل آن باشد
بر چون متعفن شود از آن خلطی می تولد میشود و مخصوص باین
حال خیار و بعد از آن بطبع مصلح آن محروران را مویز است مع قلیلی از
ناخواه و مبرود را جوارش کجی و فلافلی **خامخال** خیار ترشی بسیار
در بدن در بدن میگذرد و در آن خیری نیست و نباید خورد با طعام و نه بر

بالای طعام مصلح آن عمل و فلفل است **خیار شنبه** کونید کرم
در اقل و کونید سبزه است در اقل و کونید معتدل است و این بعید است
و آن مولد معضرات و مصلح آن روغن بادام و کثیر است و مصلح
بفلفل و مصلح آن آب عذابت و معین است و مصلح آن کلاب و نهفت
دارچینی گرم و خشکی آن اول درجه سیوم رسد مضرات بشانه
مصلح آن کبر و اسار و تر است و مضرات بکرده و مصلح آن صد است
داو قفل گرم و خشک است در سیم مضرات ببرد و صد مصلح آن
صمغ عربی **و جام** مرغ خانگی معتدل الطبع است مایل بالذوق بود
اومان اکل آن سورت قوی است و همچنین خوردن آن با شیر است
یا بهر یک از ترشها مثل غوره و نار قوی می آورد مد است اکل آن شفا
نقرس و نیز سیما بلخصوصا که شراب بآن ضم شود و انچه انچه منوع است
جمع آن در معدا با شیر و سبزه و ترشها همچنین با پیر و کشک و تر
جمع نمیتوان کرد و انچه در کجاست و نه کند از جهت کج حرکت آن
مذموم و مضر معدا و اشتهاست و اصل جمع آن در مزاجهای بارد
ضعیف الحضم چیزهای هاضم مثل فلفل و مصطکیست و بطبعی با

حاره کردن و بریان نمودن نیز مصلح است و از جمله آنچه دفع ضرر آن
 نمایند پیچ است **مض** اوزن سرد است در اول خشک است
 دویه و خشکی آن کمتر از جاور است دیر از معد میگذرد و ^{بعض}
 و مولد سده و حصات است مصلح آن سرودین راصل و ^{قدما} **مض**
 و آنچه ضرر آنرا که میکند استعمال آنست با شیر تازه یا جگر بهیا **دماغ**
 مغز سرد و تر است نسبت ببدن حیوان غلیظ غذاست و مولد
 بلغم و از معد و امعاء بر میکند مخصوصا بر مانکرده و از خوا
 مغز است اضرا از بعد و پیچ فی و غشای مصلح آن فودنج است و ^{بعض}
 بنماد و دویه حاره اصلاح آن بنماید و از مصلحات آنست **نشا**
 و فلفل و خردل و صغیر و آب گامه و سرکه و دارچینی **بازیان** کرم آن
 در سیوم و خشک در اول دیر هضم است و بعد از اولت و ^{مض}
 صداع می آورد و گویند ضرر است بکرده مصلح آن محروم از صندل
 و کافور است و کرده را زعفران **رطب** دوشاب کرم است در دویه
 خشک در اول در مزاجهای محرومین مستحیل بصرفای غلیظ میشود
 و خوراسیون اند و معیت مصلح آن میوه های قابض تر است و

مصلحات آن خیار و گاهوت **رشاد** سندان و حبان فست
 کرم است در سیوم و خشکی آن کثرت محرومین را از آن اجتناب
 اولیت و در سرودین بزرگه بعد و مشامه ضرر است ^{بعض}
 آن سرکه و کاسیت **رطب** کرم است در دویه تر است در اول
 تقاخ است مثل سایر فوا که و از خاصیه حلاوت تخلیه است ^{افعال}
 لثه و دندان خصوصا آنچه شیرین تر و محتاج بمضع بیشتر باشد
 و مولد میشود از آن خون غلیظ که در مستحیل بصرفا بعد از ^{ان}
 لبوای مویخته میشود و ضرر است بمزاجهای حار و مستعد
 صداع و رمد و خنق و قلاع و سده جگر و سپر زرا مصلح آن محروم ^{ان}
 که خورده است و بعد از خوردن او بر که آب مضغه و غرضه کردن
 و سکنجبین ترش نوشیدن و بادویه ترش و اکثر ترشها با خیار
 که هو خورده مصلحت و نشاید که آنرا برناشتا و عقب طعام
 پیش از آنکه بیکوس رسیده باشد تناول نمودن و اگر
 عارض شود از آن آن خصوصا سرودین را نافع و قراقر و بعضی طبیعت
 پس شربت در دمهسل یا کفشدن مع ترید یا خسته تلین و اگر دانه آنرا

پروان آورده در عوض آن مغز بادام کند و خنکاش بر آن افشاند
 و بکافتر کرده بخورد ضرر آن کم میکند **میان طوطا** نارنج سرد
 و تر است در جمع اجزای آن قبضه هست که مفارقت میکند
 و سردی آن بد رجه دوم میرسد و رطوبت آن از رجه اول
 نمیکرد و مولد نفخ و مناسب محمودین نیست از جهت نفخ و تکلیف
 مسام و کاه تشنگی می آورد و اگر آن معدله را بپزد و غذا را قاف
 بسیار در مصلح آن بعضی گویند که از جهت نفخ و رطوبت و فواید
 کرده اند و گفته اند مصلح آن نادر تر است و بعضی بگویند ساده
 نیز اصلاح مینمایند **ریان حاصل** نادر تر سردی آن بیشتر است
 و ظالی از پوستی نیست در میگذرد و میرود و رطوبت مضر است
 حتی آنکه اگر آن جاذبه را باطل میبازد و بدان سبب بارها
 و نفخ و اسهال و قطع با حاصل میشود و بعضی اوقات از خوردن
 آن بناشناجی معابد بدی آید و مضرت است بسینه و سردی و نفخ
 خشونت خلق است مصلح آن زنجبیل پرورده و آشنای برادر است
 که میریزد آن بوده باشد و از مصلحات آن حلواهای شکری و صلیت

راس کرم و حیوانی نسبت میدن آن را طبست و آن غذای
 مخفی غلیظ تغلیظ و در از معدله میکند و نفقلس می آورد و بد
 اجزای آن غضار نیست و پوستهای آن قوی می آورد و تا مکرر باشد
 از اکل آن اجتناب باید نمود خصوصاً صاحبان معدله ضعیف و اگر
 مضطر شوند از آن سیر نماید شد و مصلحات با آن استعمال باید
 و مصلح صغیر و نمل و سرکه و آشنای است و اصلاح پوست و غضار
 آن بخرد و در اجزای مصلحی باید کرد و اگر از آن تغلیظ بدی آید باید
 با جوارش آن سببه اخراج باید نمود و شاید که از آن بپزد و با خنکی
 و در کرم سبکی غرض صافی و در اوقات حاره و بطبه تناول کنند و از
 خوردن آن کرم بعد از که منع نموده اند **رهشی** ارده کرم و تر است
 غلیظ و مولد نفخ و سبطل اشتها و بطی الحز و جفت مصلح آن غسل است
 و سرکه **ریاس** سرد و خشک در دویم مضرت است میرود و بد
 و قوی و اعصاب و باه مصلح آن برای ازج و شربت عود و انیسون است
ریاسیه در کیفیت و مضرت شبیه بر ریاس است مصلح آن مرغ و تر
ریه شش گویند کرم و تر است و گویند سرد و تر و گفته شد که خشک مصلح

با حجاب ریاضت و در هضم و بعد از آن بول مضرات ^{صلح}
 آن چنانست که در سرکه و گویا گذاشته بریان کند و غیرش برده و
 بزغال خورده را شاید **ایب** سوزنم آن کرم و تر است در اول
 ولیکن حرارت آن اقل است و تخم آن سرخ و خشک در دوم و ^{شاید}
 که از خوردن آن مفصل پیدا آید و آن مضرت نمیرساند مگر
 بخوردن و گاه در سیر و دین احداث نفی سریع الخروج می نماید و گو
 مضرات بکرده و گویند بممانه و صلح آن مخورین را کجین است
 مایوهای ترش از جهت نفی از یانه و کرده و مثانه را عذاب **ناید**
 مسکه کرم و تر است در اول و رطوبت آن پشتر است و آن بر معد
 ثقیل و طانی میباشد و است میکند و اشتهای ساقط میسازد و گاه
 احداث مفصل و غشیان نیز میسازد و بضعف معده و زلق ^{معده}
 مضرات صلح آن ملک و غسل و فسادات و بجهت معده و
 به بود **نقل آن** کرم و خشک در آخر دوم و در آن رطوبتی
 فضلی است که از نخچیل گفته اند که آن مضرات ثقیل گویند
 بکرده نیز صلح آن فو قیج و بنفشه است و بجهت کرده صندل **نقل آن**

کرم تر در صبح حشرات در اول بدست بمعد و قاطع اشتهای
 و مغنی و مصدع و منفعل است و آدمیان آن دماغ و عصب را
 متلی میسازد و ضرر میکند صلح آن اینست و جوارش ^{نخل}
 نیز صلح است **نخل** کرم است در سیوم و خشک در اول
 و در آن رطوبتی فضلی بسیار است مضرات بخلق صلح آن ^{صلح}
نقل آن خشک کرم و خشک در سیوم مضرات بکر صلح آن
 صمغ عربی و آب نار شیرین است **نقل آن** در رسیدن حرارت
 با اعتدال با قبضه است و سیاه و ملوح آن کرم تر و خشک تر است
 و آنچه نارس و سبز باشد سرد و خشک و از اکل زیتون بخوابی و
 صدمع و خلط سودای و ولد میگرد و غیر ملوح آن مضرات
 بریر و سیاه آن بد و سریع الاستحاله و خوشی معده است و بعد از آن
 سخیل میشود و بعد از آن سودا و مضرات بچشم و بفتیت
 اصلاح آن چنانست که در ملک آب بخیا تند و مکرر بخمید کند
 تا نفی آن زایل شود بعد از آن شرف رطوبت آن نموده بر و غشیا و
 مغزها خوش سازند و بابر که تناول نمایند تا زود هضم گردید ^{فاطمه}

آن دفع کرد و وی باید که با طعام بخورد نه بعد از آن زعفران
و غسل دفع ضرر آن از دیه میکند **سپید** معتدل است در
حرارت و برودت و سرد است در اول مولد و طوایف بلغمیه
و مضغ معدوم و بی پرو دین بد است و گویند مضرات بجز
مصلح آن مبرودین را کُل سرخ و غیر ایشان را آب قلع عنایت
سپید کرم و خشک در سیوم و ادمان و اکثرا آن مضرات
بچشم و سر و معد و دماغ و جگر و معده و بفايت بد است
آن با خاصیت اینست و دماغ و جگر را خفه خرچک
و تراست نزدیک باخر دوم بطی الهضم است و گویند مضرات
بشانه مصلح آن احجارا آفت که با شاش برزند و بجهت شانه طبع
فهرست **سپید** تلاق کرم و خشک نزدیک بیوم تکرار
و اکثرا استعمال آن محرق خون و جلق و او از مضرات و مولد
سرفه و جذ است و گویند مضرات بریه مصلح آن چنانست
که در سرکه و سکر سه روز بخیناسند و بکار برند و بجهت **سپید**
سپید برانچه شیرین و آب دار آفت سرد و تراست در آخر اول

سپید نوری

و ترش آن سرد است نزدیک باول دوم و خشک نزدیک باول
سیوم و اکثرا کُل سرخ مولد در غضب و قوی و معصت و
زهری که بر روی آن می باشد بد است و مضرات بجلق و مفید
او آراست و بجل معدی چسبد **سپید** سرد و تراست در دود
و گویند لعاب آن مضرات بعد مصلح آن آفت که در سرکه
یا غسل بریزند و کاه با فاهیر مطیب می سازند و از مصلح آن
جلجبین یا طب یا سوز و مصلح لعاب حبان را زبانه و محرو را
قد کاف است **سپید** نایل بروده و بیوسه مضرات
بهاه و مولد حج و سرفه و خضونه سینه و ریه است و بدیده اعصاب
و در حین لیفت طبعه مضرات مصلح آن جلجبین یا جلجبین
سپید معتدل است در حرارت و بروده و مورث سرفه
مصلح آن جلجبین **سپید** سگری قریب باعتدالت مضرات
بینه و اعصاب مصلح آن شربت خنک است **سپید** آتش سرکه
معتدل است در حرارت و رطوبت مولد حج و لاغزی بد است مصلح
آن غسل است **سپید** کرم است در اول دوم و تراست در اول و فند

نبات نزدیک تر است با اعتدال و از کیفیات مخوفه بعد است
 خصوصا که سفید و شفاف باشد و سکر هر چند که میشود
 آن زیاده میکرد و سکر مضرات با مزج صفرا و به و شنگی
 می آورد و اگر آن خون را میوزاند و در حین لیس طبع و حجما
 احتراز اولیت و مصلول را مضرات مصلح آن چیزهاست که
 مانع باشد از سرعت استحالتهای آن بصفتی مثل نارنجوش و مانند آن
سنگ چند مرکب القواست از حرارت و برقیه محله و ارضی
 قابض و مرطوب مانده میرود و منقبضه و حرارت آن اظهار است و هیچ
 آن معده را بدو منقبض و مطلق آن محرق خون و مضری با صاحب
 سودا و مولد قلع و مفصل است و خلطی بدانان مولد میکرد و کما
 احداث قلع در بعضی مزاجها میکند و در بعضی دیگر تحلیل می نماید
 خصوصا که باادویه حاره و آب که بخورند صاحب قلع را **نافع**
 مصلح آن سکر و خرد است و سودا و بنین را در وقتها **ساق** سرد
 و خشک در دویم و چلی آن خشک تر است مضرات بعد از
 سرد مصلح آن مصلطی و نسیون و چون باد چنان را با ساق پزند

حذیر

دفع مضرت آن از معده بکند **سکر** کجدم و تر است
 در اخراول و در آن رطوبتی آنچه زیاده بر حرارت آن است
 و آن مغنی و در هضم و مزج معده و اعضات و موثر
 بخبر است و شنگی می آورد و روغن آن نیز گرم و تر است
 و بعدهای ضعیف مضرات و مصلح آن است که بریان
 با عسل بخورند و بر بالای آن آب کام بنوشند و اصلاح
 روغن آن نیز چنین است **سنگ** از انواع ماهی آنچه فلو
 دارد از اسهال میکند و مطلق از حرارت و برقیه بر
 غالب بر آن برودت و رطوبت در اول درجه دویز
 و بحسب قدرت بعضی از آن گرم و خشک می باشد مثل
 ماهی سرخ که در بعضی از بلاد از دیاجان بسیار می باشد
 و تجربه حرارت قوی از آن مشاهده افتاده و تفاوت در
 انواع ماهی بسیار است و ماهی دریا گرم تر از ماهی
 نه است و بدترین ماهی آنست که در چاهها و آبهای
 ایستاده و کاه ریزها و در آبهای لای کل الوده بوده باشد

وماهی مضطرب و مزاجهای سرد و معدههای بلغمی و تولید
 خلطهای خام در دماغ و اعصاب می نماید و موجب
 امراض صعبه میگردد خصوصاً که آب بسیار بر بالای
 آن بنوشند و گفته اند که بر بالای ماهی تازه آب بنوشند
 خود را هلاک و ماهی را زنده میگردانند و انواع آن تشنگی
 می آورد و بجهت اراده فی نیکوت و گفته اند که خوردن
 آب جایز نیست مگر که بعد از آن فی کنند خصوصاً که آب
 بسیار بعد از آن نوشیده باشند که در آن وقت فی فلا
 میگردد و اگر از فی مانعی باشد در آنها لطیف است تا خیر
 نباید کرد و الاموریت قولنجی صعب میگردد و ماهی شور
 کسب حرارت و بوسی از غفلت کرده و مولد بلغم زجاجی
 و ملح و جرب و حکه و جفایست و ماهی که در روغن بریان
 کرده باشند و خصوصاً که بآرد آلوده نموده باشند بسیار
 بدست و ماهی هر چند بزرگ تراست بدتر و در هضم ترا
 و ماهی شور و ماهی قاق خشک نموده میگردند و تولید قاق

واستقفا زنی و ماهی در سر که بچند بعرق النساء و
 مفصل بدست و بصر را ضعیف میکند و شاید که ما
 بچخته را بکنار نندازد شود خصوصاً در مواضع تنگ
 که سم میگردد و از جمع میانه ماهی و تخم مرغ یا شیر یا گوشت
 منع نموده اند **اصلاح** آن نباید داشت که بهتر است
 است که مایل بصفر بوده از بوی سهوکت خالی باشد و
 آن سفید منقط بنقطهای سیاه و بر پشت آن سیاهی
 و قلوب بود و مخاران بسیار و گوشت آن سفید باشد و
 ماوای آن در آبهای روان کشاده بوده باشد و نشا
 ذبح کرد و مانع اضطراب آن نباید شد تا آنکه افتد
 که ببرد و مزاجها بارد بلغمی را باید که در روغن بادام
 یا جوثر یا شیر بخت بریان نموده با سرکه و آب کام و سیر قبا
 از ادویه جاره مثل صغره یا حردل یا مصطکی بخورند و بر
 بالای آن قنفل و زنجبیل برورده بخورند و با جله عمل
 و جوارشات اصلاح فساد آن می نماید و هیچ کس را نشا

که در خوردن جلبین سگری یا عسل بر بالای آن یا
از یک روز زیاد و روزها مال نمایند و محرور بر بالای
ماهی سنجبین ترش یا سرکه باید نوشید و آنچه در روی
اقتس بریان کرده باشند بر معده سبکتر و احیا را مناسبت
تراز است که در روغن بریان کرده باشند و اصلاح ما
شور و قاق و سبکاج آن بقالوده سگری باید نمود و اگر
از خوردن ماهی غشیاں بدیداید برب سفجل نوشند
بنوشند و گفته اند که شراب بر بالای ماهی اهلان ماه
اهلان ماهی و احیای اکل می نماید **من** روغن کره و
تراست در اول و در کهنه آن حرارت پشتر است و آن
مولد صفت در محرورین و مزجی معده بلغمی ضعیف
و مضرات با امراض رطبه مصلح آن محرورین را از تشنه ها
و در غیر ایشان زیره و راز نام و جوارش عود **سمن**
شرحه آن نیز مایل بحرارت و رطوبتست غذای آن بدو
بلغیت و زود مستحیل بصفا میشود چیزهای شور

و زنجبیل و راسن در سرکه پرورده است **کرم** است
در دویم و خشک در اول معطر و مکرر مصلح آن
بنفشه و آب فواکه است و شراب طبع آن بهتر از جرم
وی است **سبل** حرارت آن نزدیک بدویم و بیوست آن
آخر درجه دوم است و مضرات مصلح آن کبر است و گو
طبا شیر **سمن** کرم و تراست مضرات بعد و تشنگی
ی آورد مصلح آن شربت لیمو و سرکه است **سمن** کرم
در اول سیوم خشک در دویم معده را بدو بیاید
مضرات و اشتها را ساخط می سازد و سیاه و سرخ آن
حبس ادویه مهله در معده میکند و افات عظیمه و
و در آنها سمیت هست شاید که استعمال کند مصلح
آن سوزنجان و کثیرا و سکر و زعفرانست و در وجه مفصل
با فلفل و زیره استعمال باید کرد **سمن** کرم
و خشک است در اول دیر میکند و در نقاحت مصلح آن
است که باب کرم بشویند و با فلفل بخورند **سمن**

پست جو سرد و خشک و قاض و منقح مصلح آن نیز
 قنات بداند که برودین و مرطوبین و صاحبان نفخ
 شکم و درد پست و قی گاه و بیرون را از هر دو نوع نفخ
 احتراز اولست و اگر محتاج گردند بفایند با عسل آب
 بپزند یا بشویند و بروغن حبث الحضر یا زیت کهنه
 باروغن جو زهر بپزیند و قلیلی از را زیاده بزد
 اصافه کرده تناول نمایند **سپید و زرد** برنگ شل و شکر
 سرد و خشک در آخر دویم مضرات بر مصلح آن
 زعفران بود **شاهتر** مرکب القواست از حرارت و برود
 ظاهری و خشک در دویم مضرات بطحال مصلح
 آن هلیل زرد است **شاه بلوط** آنچه شیرین باشد مال
 بخارنی لطیف و خشک در اول و با صاحب استقنا
 بغایت مضرات و معده و روده را میرنجاند و ادمان
 بدات و مضرات بخار و سینه و مصلح آن قنات
شبت کرم است در آخر دویم خشک در آخر اول محروک

در موافق نیست و ادمان آن موثرش ضعف بصرات
 و قطع منی میکند و بدماغ مضرات مصلح آن کجیر
 ساده و لیمو و غوره است **شحم** قوت هر پهی سخن و مرطوب
 و منجی مغنیت اصلاح آن با لوبیای شور کرده و زنجبیل
 و ترشی باسن است **شحیر** جو سرد و خشک در آخر اول
 و خالی از اندک حرارتی است و آن مولد مغصه مضرات
 بشانه مصلح آن حبه مغصه بریان گردنست و حبه مثانه انیسون
 و نفخ بطبع زایل میشود بخلاف با قلا **شحم** کرم است در دویم
 تراست در اول و قفاخ است مصلح آن جوارشات باد شکست
 مثل کونی **شویز** سیاه دانه کرم و خشک در اول سیم
 مضرات بکرده مصلح آن آنست که در سر که بخیا کنند و حبه
 کرده کثیر است **شمالیج** شاهدانه کرم و خشک در اول
 سیم در هضم و بدخاطر و صدع و مقطع منی و مظم بصرات
 و معده را مضرات مصلح آن آنست که اندک بریان نموده
 با مغز بادام و خنکاش و قند بخورند و بر بالای آن کجیر

مضرات اویشم گرم و خشک در آخر دویم و حرارت آن آفت
 مضرات بحر و زمین و گویند بیک گرم مصلح آن سرکه **سرخ**
عرب معتدلات مایل بحرارت خشک در دویم و لهذا
 مضرات شبنم و گویند بعد مصلح آن کثیر است و بعد
 را منجر **مصلح** هر دو سردند را و ایل سیم خشکند
 در او واسطه دویم و در جایی که مطلب نبرید باشد استعما
 سفید بهتر و مناسب تر است و در جایی که مراد تخفیف **شد**
 شرف است و هر دو مضرات و او از و باه را قطع **میکند**
 مصلح آنها جهت او از بنا است و جهت یا مخفیة الثعلب
طبیای سرد است در دویم و خشک در سوم مضرات
 بر مصلح آن کلاب است یا رب السور **طال** سپر سودا و
 الطبیعت و ردی الکیمیت و الغذاء و مولد سودا و امر **ض**
 است مصلح آن مداومت ترشی کباب است و اگر اکثرا **با** اذ **ن**
 نموده باشند تغیه بدن از سودا لازم آید و اگر پایه و **د**
 کوفته و در جرب روده آکنده بریزند رذات که غذای آن

نیک

نیک میشود و شراب رقیق صافی نیز اصلاح آن نیز **میتواند**
طریقه گرم و خشک در سیم **طالع** و در هر هضم است و اگر
 آن هر کس را بدست و آن خورامیوزاند و قطع باه **میکند**
 ولون را فاسد بسیار و در تشنگی او رود و گاه احداث در
 حلقه نیزی نماید و شاید که استعمال کنند مگر آنکه تازه
 و آب دار و نورسته باشد و با کرفس باید خورد تا دفع ضرر آن
 بکند و کاسی و کاهوشنگی که آنرا **میکند** **طبیعی** معتدلات
 در حرارت مایل پیوسته است کل آن شاید مکرر **افزاید**
 و جایز نباشد تا فغان امراض حاره را مصلح آن اقویا را **افست**
 که در هر یک کنند **طبیعی** کل ارشی سرد است در **اول** **خشک**
 در دویم مضرات بطحال مصلح آن کلاب **طالع** معتدلات
 در فاعلین خشک در دویم و فاخت و ادمان **کل**
 آن تار یک چشمی **اورد** و بر و اعصاب و بر **مضرات**
 را غلیظ و بول را که میکند و اکثرا آن مولد امراض سوداویه
 صعبه است مثل جزام و سرطان و اکثر اگر با شیرین مخلوط **نخورد**

یا شیرینی بعد از آن بخورند سد قوی می آورد و اگر با نمک سو
 بپزند در غایت فساد و زرات میشود مصلح آن است که
 با سرکه بنکو بپزند و بعد از آن را زیاده بخورند که نفخ از آن
 میکند و کسی که مضطرب و امان آن باشد هر چند وقت
 تنقیه بدن از سودا واجب کرد و بهترین اصلاح آن است
 که مفسر نموده با برک چغندر و گوشت فربه چرب بپزند
 و سردی آن را بناید پوشید چون بپزد با سرکه بخورند و غرض
 شیع باد زهر است **سل** کرم و خشک در دویم و حال
 آن اقومست و رو دستخیزل بصرا میشود و جوانان و محرومان
 را بدست خصوصاً در اوقات حاره و اگر از آن میجوشد
 و غیر مطبوخ آن محدث نفخ و محرک حال و ملین شکمست
 بمنزله که کف از آن گرفته بخورند مصلح آن ترشهاست مثل
 و نارترش یا بنج سرد کرده **مصفور** کجشک کرم و خشک در
 مضرات مجرورین و بسا باشد که تولید خضاق کند و اگر
 اصلیه مضرت دارد و اخلاط صفرا و بیزان بدنید می آید

ان در

ان در میکند و دوا از اسخوان آن گرفته و نا گرفته اجتناب
 واجبست و باشد که در رمی و امعا مورث حج کرد و مصلح
 آن محرومان نارترش و غوره است و در روعن با دانه ملجن
 نمودن و با آب کام خوردن اصلاح آن می نماید و کجیر
 نیز مصلح آن است **صبر** کرم است درد و بی خشکست در
 شم آن و اکل آن محرومان مورث ماشر او حمزه و قلیان
 حوشت و اگر از آن مضرات با معا و کونید الخاصیه
 مضغه جگر است اصلاح بوی آن بیویدن کافور و حیا
 و شرب کجیرین و میکیدن بر ترشت و از حخته امعا صمغ
 عربی **عفت** انکور کرم و تراست در اخرد رجه اولی و نوعی
 از آن که سمات شهبانی و در قزوین نیکومی باشد کرم بن
 اقسام انکور است و آنقدر که می رود و نافع محرومان مضرات
 و جمیع انواع انکور بمعد های ضعیف کثیر المنفع و الرطوب
 و معتادین قولنج مضرات مکر شهبانی که از شدت حراره
 تحلیل نفخ آن می نماید و اکثر انواع انکور مرخی معدت

مکران نوعی که در قزوین مشهور است بر بزرگانی که از ^{صفه}
خالی نیست و دیده ایم که بعضی معده های ضعیف را ^{آب}
نموده نفیست نیز کرده است و شاید که آنکور را باد اندوختن
خورند زیرا که تخم آن بطی التزولست و بوستان معده
و امعاء را بدست و مولد نفخ و ریاح است و مکی بود و طحال
از تناول آنکور حذر باید کرد و بمشانه نیز مضرات و تشنگی
می آورد و شراب آن سرد بر بالای آنکور مفسد و مغیر طبع
است و موجب بطو نزول آن میگردد و مصلح عنب را نیز
و زیره است از هر دو یکتال و یکد و طحال را سنگین
و میکند نارنج خوش بعد از آن و اصلاح شهبانی نیز با آنها
باید که **مناب** اظهار است که در حر و بر د معتدلات
و تر است در اول دیر هضمست و مضرات بمعد های
ضعیف بلغمی و اکثرا از نفخ و مرغیست مصلح موز و طایفه
یا که شرباقند است **مرد** کرم و خشک در دویه و گویند
مضرات بفل و بخوران امراض حار و دماغی بالبد است

آن کلاب بست و در بخور کافور **نار** حبان کرم و خشک
در سیوم مضرات بسینه و مصلح آن کثیر **اقیل** سرد است
در اول و خشک است در دوم مضرات بقوه هاضمه و گویند
بعد مصلح آن قند است **نار** اهو گوشت آن کرم و
بریان آن بد است و در بر میکند و مرکب نفس است و
بدن نیز چیزهاست اصحاب قوی را و استعمال آن با سرکه
بدست مصلح آن است که در آب پیزند و در روغن
بادام یا کنجد یا تخم سازند و اصحاب ریاح و مبر و درین
در روغن جو زیارت است و مصلح مشوی آن **سنگین**
است و میکند بیوه های ترش قابض **نار** ترب کرم آن
در سیوم خشک در دوم و مولد ریاح است و اگر
قبل از طعام تناول کنند مانع انحدار و استقرار غذا میگردد
و بفوق مایل میگردد و استکثار از آن مغنی و مضرات
و چشم و سر و دندان و جنک و مغنی می آورد و در **امراض**
زنان و مولد پیش است و خلطی بد و سریع التفت **نار**

در معده از آن حاصل میشود و منجر است مصلح آن بجهة منع
احداث عثیان نمک است و زیره در سرکه مصلح اکثر
مفاسد است و سرکه نیز دفع اکثر مضرت های آن میکند
ولهذا گفته اند بخلا در او الاذاه فيه **فراغ الحام** که برنج
که هنوز خوب پخته و از درینا مده باشد گرم و تر است
مولد خوبی غلیظ منتن و مبعوث خواب است و بسیار که اکل
آن احداث بی خوابی مفرط کند و از خاصیت آنست اخرا
بدماغ و چشم خصوصا بریان آن و مداومت بریان آن
خصوصا باد و بی حاره و سیر مؤدا بجزام میگردد و در
در اطفال و مزاج های تند و در امراض ایشانی که در
خمر نماید مصلح آن است که در ترشها مثل سرکه بریزند
یا باب غوره و کشنی خشک و مغز خیار بخورند و برالای
آن شربت بر و نارنج خوش بخورند **فراغ** جوهای و مراد
جوجه مایکان و خز و است و طبع آن سرد و خشک است
باغندال ضعیف با نخا صیلا صلاح آن است که در آب

بریزند و باد و بی حاره و منجنج نماید حخته می رود و اما
بواسطه محرو و کشنی خشک اکتفا نمایند **فراغ** اسب گرم
توزین حیوانات اهلیه ماکول از اللحم اکل گوشت آن اگر چه
احداث شجاعت میکند ولیکن مستلزم قساوه قلب
نیز هست و این هر دو معنی از مدینه آن مشاهده می
و دیگر آنکه اکل آن بحر و ریه را مضرات خصوص است
و خصوصا آنکه برالای آن شراب بنوشند که بغایت
میتواند اصلاح آن چنانست که در آب همراه بریزند و با
خشک بخورند و چیزهای که از آن زد و میکند برالای
آن بخورند و خوردن شیر و دوغ برالای آن جایز است
و محرو و نارنج خوش باید میکند **فتق** فتنان گرم است
در دویم معتدل است در دویم معتدل است در رطوبت و
در آن تنفی سبب حرارت هست و هرگاه تنهایی پوت
پهرونی بخورند مضرات بعد و مفسد طعام است و
مضرت روغن آن بعد پیشتر است با خاصیت و خوردن

بسته احوال شراب و صفای می نماید و مضرات ^{بجایگاه}
 کرم مصلح آن جهت معده است که قلیلی از پوست بیرون آن
 با مغز بخایند و از مصلحات آن سرکه و نارنگ و شمشیر
 خشک و مغز جبار است **فصل اول** سماروغ سرپا
 بغایت و تر است و در هضم و غلیظ و مورث ^{عسل} بول
 و هیضه و خرد و ادمان و اکثر آن محدث سکنه است
 بسیار سریع الفساد است و در آن چیزی نیست ^{مصلح}
 آن است که با آن امر و در تر خشک و بود نه بپزند و خوا
 گویند و شراب بر بالای آن بخورند **فصل** کرم و خشک
 در آخر سیوم و فلفل سفید در اول سیوم و آن مضرات
 مجرب و بیکرهای کرم و خشک و بکافی که خون ^{درد}
 ایشان کم باشد و صاحبان فرجه باطنی یا آنکه ورم یا بی
 در مجاری بول باشد و همچنین مجوم را و در اوقات ^{آن}
 مضرات و ادمان آن منی را خشک میکند و بکود
 مضرات و مصلح آن سرکه و ربوب میوه های تر و آب

برفت و کدوی تازه و آب نیز اصلاح میکند و غسل ^ش
 حضرت آن از کرده می نماید **فصل** بود نه کرم و خشک
 در اوایل سیوم و مضرات بروده و قطع باه از جهت ^{اضرا}
 بکرده می نماید مصلح آن کثیرا یا رب السوس است **فصل** کرم
 و خشک در آخر دویم مضرات بلفل مصلح آن کثیرا و
 گویند بر و مصلح آن فند است **فصل** خیار در از سر ^{ترا}
 در آخر دویم واکل ظاهر آن بد و مورث قویج و ریاح وند
 احتشاد در دهنی که است و زبیری که در روی پوست آن
 می باشد بد تر است و از تعفن قنار در عروق اراض صعبه
 قاتلید بدی آید مصلح آن است که بمالند تا زبیر آن ^{نیکی}
 پال شود و محرو را اکثر نکند تا آن حضرت نمی باید و
 نیز که از قلیل آن که گاهی با سحر جلی بعد از آن بخورد مستقیم
 می گردد و در حکم است خیار و کدو و محرو و محتاج ^{باصلاح}
 نیست مگر آنکه شراب یا قلیلی از از آن بخورد و از ^{مصلح}
 آنست عسل که مانع فساد و عفونت آن می گردد و همچنین

موز و انجور و نیز مصلح است **فلفل** قاق و ان نسبت تازه
کرم و خشک و در هضم و محقق بدن و حرارت خشکیها
و جرب و خوارش و بخوابی و قولنجست و مضرات بدین
و اکثر آن خصوصاً بر جوع و بر شراب مدموم است و
پوستی در طبقه جلید و بنماید مصلح آن است که بیشتر
از طبع از لخته مبرود در آب بپوشانند و باز به و قار
و انیسون مطیب سازند و حبه محروم در سر که گشت
بکشند خشک مطیب گردانند و از جلد لخته ضرر آنرا
زایل بنماید طبع آنست با اسفناج یا برک چندند و جربها
و شراره و سکه و روغن یا روغن کجد یا روغن بادام که
از خوردن آن کوب و نشانی بدیداید سکنجین سرد کوفه
بنوشند و اگر خشکی خلق و حنک و نشانی بدیداید کوب
و حرارت جلاب یا شور باهای جرب بنوشند و مغز جبار
نیز اصلاح و از آله فساد آن می نماید **فلفل** سخن کرم و خشک
در سیوم و گویند مضرات و بروده و گویند بکرده مصلح آن

صنع عربی و کرده را فلفل است **فلفل** کدو سرد و تر است در دوز
و در معده هر خالگی که خورد و سخیل یا ن میشود خصوصاً
بلغم و الالبغی قفه غیر فاسد از آن بدیدید و اگر با غده
تناول کنند مایل میگردد با پنج طبیعت آن اغلب از بوائی
و چون از معده میگذرد و در آن فاسد شود سم مهلك
میکرد و موافق مبرود و بلغی و سوداوی نیست و از آن
آنست که اثرات قولنجی دارد مصلح آن مبرود و آنست که باز
مطبخ کرده با فلفل مطیب سازند و شراب صرف بر بالای
آن بنوشند و جوارشات بخورند و خردل و آب کامه
مرا تیار و با بجمه اصلاح بردان باد و بیچاره است و اما
مصلح آن صفراوی مزاجانرا آنست که با آب غوره و یا نا
و یا سرکه و روغن بادام بعل آورند و انجور دفع مضرت آن
از معده و روده بنماید آنست که با شیرین و ادویه
بپزند و خوردن آن با شیر مضرات **فلفل** آلبالو شیرین
آن کرم و تر است در دوزیم و بخور آن قریب با اعتدال است

معد و مزلق غذا و مورث نخم بود مصلح آن به شیر نبات
نکته کلجیوه مغزان کرم است در دویم و خشک در آخر
 اول مضرات بعد و شیر در معد می نهد مصلح آن الیوس
 و شیر نبات **فصل** کرم است با صندال و زان
 مولد نفخ و ریاح است خصوصا اگر بعد از طعام بخورند
 و مریخی معد است و اکثر آن اعضا داشته می کند و مضرا
 به شایع مصلح آن است که پوست آنرا بکنند و با آب کرم کنند
 تا نفخ آن زایل شود و گفته که دلاب یک دو جوشی داده استعمال
 نمایند **کرم** دل کرم تر از سایر اعضا است و خشک و صلب
 و در هضم است و غذای آن بد است و قوه هاضمه در هضم
 آن کمی رنج میبرد و محررا از اکل آن و خصوصا از
 آن اولست و قلوب طپور شدید الحرارة است و همچنین از مرغها
 نیز و انطوری شلیم الیوست است پس اگر مضطربان
 کردند باید که در سرکه مرابجه و با آب کامه و زیت بخورند و
 بعد از آن زیره و صغره و فلفل بخورند **فصل** کرم

کرم و خشک در اول و خشکی آن زیاده است مولد نفخ
 خصوصا مملوح آن مصلح آن است که در روغن بیدیا
 به پزند تا مبراشود و روغن بادام به نرست **فصل** انجم
 شمدانج است و این شجره مرکب القواست از حرارت لطیف
 و سردی کثیف خصوصا بر کرم که آن و پوست آن بقا
 پس چون تناول کنند جزا را آن فعل میکند و بیاض است فی
 و افزو خشکی احداث میکند و چون آن جز لطیف مقدار
 کرد اجزا بارده کثیف ظهور نموده بخند و نکث و تغییر
 و کثیف خون مینماید و با جلد بد و موزی دماغ و قوا
 کسل و جنون و خوف و فرغ و مولد اخلاط بد و صلب و ظلمت
 عین و قبضی طبیعت است و اکثر آن پیوست و ترید قوا
 و ناخن و بریان ناکرده آن ضعیف و مورث نفخ و قوا
 مصلح آن سکنجین و می کردن میوه های ترش و آب سرد است
 و ترشها در زرد شدن و اکاهاییدن آن بغلیت نافست
فصل کرم روی که صلب و مدور است و آن مرکب

القواست از رطوبتی مانی غلیظ و حرارتی مفرغ محلل و ارضیتی
 بارد و غذای آن بد مولد خون غلیظ و تیره سودا و است
 و مورث ظلمت بصرو سد و ضعف دماغ و دیدن خواب
 بد و تخيلات فاسد است و اجتناب آن بهتر است ^{مصلح}
 است که در آب بپزند و از آن آب پیرون آورده با گو
 قره و روغن پنجه با سرکه و ادویه بخورند ^{کافور} اگر
 این تکلیف در مفردات کتاب شامل مخالفت چه مور نموده
 رد دلایل برودت آن کرده و دلایل و براهین بر حرارت
 آن ذکر نموده و در آخر ترکیب قوای آن قایل گردید و لیکن
 اشهر بلکه اصح آنست که سرد و خشک در آخر سیوم ^{ضعف}
 شهوة جماع بلکه قاطع آنست حتی آنکه راجحه آن منقصر است
 و اکثرا هم آن بخوابی آورد و شرب آن خصوصا کاکش
 نمایند قطع اشتها و هاضمه و افساد معدن می نمایند و آن ^{بسی}
 طبیعت و مولد ریا کرده و مثانه است و موی راز و
 سفید میکند نقدیل آن بمشک و عنبر و زعفران باید کرد

و از روغنها روغن خیزی و از مصطلحات است بنفشه ^{نیلوفر}
^{کافور} کولبر کرم و خشک در سیوم در محرو و صداعی ^{سرم}
 الزوال الحداث میکند و گویند مضراست بمثانه ^{مصلح}
 سرکه و شمع کافور نیز از آن می نمایند وجهه مثانه را زیاده
 و گفته اند که تخم خیار است ^{که} شجره آن بهیچ اجزا کرم
 و خشک نزدیک بسیموم و مورث جرب و صداع و خارش
 خصوصاً در محرو و روغن غیر محلل آن معد را بد است ^{لحم}
 نزدیک آب رسته باشد مفرغ و مفسد است و گفته اند
 که کبر مضراست بمثانه و گویند بکرده مصلح آن آنست که
 در نمک بهر و رند تا تلخی آن زایل شود بعد از آن با کشمش
 در سرکه بهر و رند و استعمال کل آن بهتر است و باید که قبل
 از طعام یا در وسط آن بخورند و مبرود را غسل نیز بخورند
 که با شری آن بخورد ولیکن از ادمان و اکثرا محلل آن بهم
 عجب و دماغ نیز مصلح نیست مصلح آن زرده بیهضه
 نیم پنجه است و خرغره نمودن باب کرم و مصلح کبر وجهه مثانه

اسطوخودوس وجهه کرده خولجان و غسل است **کتاب** جگر
 کرم و تزوئیل و دیر هضم و غلیظ غذا و غسل السلوک
 مجاری و اکثاران بدتر است مصلح آن است که باب کامه
 و زیت مطبخ کنند یا قطعهای تنک ساخته نیک بر آن افشانند
 در روی اخگر کباب کنند و با سرکه و داجینی و کشیر خشک
 بخورند و مبرود با فلفل و کره یا بخورد و بعد از آن جوارش
 ها ضم **کرم کتاب** کرم و تراست مضرات بعدهای ضعیف
 زیرا که دیر هضم ترا از مشولیت مصلح آن طریفل صغیر است
تجربا معتدل است در حرارت و برودت و طبیعت در آخر
 گویند مضرات بفسل مصلح آن انیسون است مولد سکه آ
 مصلح آن کرفس است **کرم** بستنی کرم و خشک در اول
 و خشکی آن زیاده است اکثاران مولد خوف غلیظ و سودا و
 امراض سوداویه مثل مالچولیا و بواسیر است و موافق بخورد
 نیست و مضرات بعد و چشم و مجاری است اصلاح آن طریفل
 با گوشت فربه و روغن بادام و مبرود را با سیر و حردل باید

و عرق انار یا لای آن باید نوشید **کرم** کرم و خشک
 در دویم مضرات برید اکثاران مبرود صرعت حتی آنکه
 اگر حیالی اکثاران کنند فرزند کیستولد کرد مصروع
 یا بجنون خواهد بود و لهذا مرضه را نیز از آن پرهیز باید
 کرد و اکثاران کسی را که عقرب زده باشد یا حیوانی دیگر را
 بقلب رسانند موجب هلال میگرد و همچنین نیز
 اگر قبل از آن بخورند و جیلی در این معنی افویست مصلح آن
 از برای بر حجام است و گویند تخم کاسنی و مبرود محتاج
 با صلاح نیست مگر آنکه اکثاران کنند محتاج بجلال نفخی مثل
 زیره و انیسون خواهد بود و محرور باید که در سرکه پرورد
 تناول کند و از مصلحات آن کاهوت **کرم کتاب** کرم اکثاران
 کرم است در سیوم خشک در دویم مورث تار یک چشم
 و ثقل سرات و فاسد دندان و نافع و مجاری و مضرات
 بمثابة متفرص و بکرده و معد و مجرورین و تخم آن مضرات
 بر اصلاح آن چنانست که چند مرتبه در آب جوشانند و

انرا ریخته بخورید یا ب نمایند بعد از آن در آب سرد گذارند
تا طعم آن شیرین و نفخ آن زایل گردد پس با سرکه و آب کامی که
است بخورند و روغن نیز از مصلحات وی است و باید
بعد از اکل آن بسرکه مضغه کند **کرم با کرم** و خشک
در اوایل سیوم گویند که مضرات بر مصلح آن حاصل
یا صغره و مضاعف بدست مصلح آن ماست کاوات
کوش شکبه سرد و خشک و در آن بطوبی از جهت
و ادمان آن مولد بلغم بسیار بود عسر الخروج و هر چند
جرب تر حرارت مایل تر و غذای آن بیشتر و هضم آن
تراست مصلح شکبه چیزیت که ملطف و هاضم آن با
مثل سرکه تند یا کرفس و سداب که با آن پخته باشد و معتاد
آن باید که بعد جوارشات مسهل نماید و اصلاح شکبه
کاوات که با کرفس و سیر و فلفل و خولجان در سرکه قفا
هر آنماید **کرم کلان** کرم و خشک است و پیوسته آن
غالب و محرورین لابانات خصوصاً بریان کرده مصلح

وی است که بعد از ذبح یکشب و یکروز بگذارند بعد از آن
یک شب در نمک آب بپزند بعد از آن در سرکه مرغان
و اگر خواهند که بریان نمایند شکم آنرا از کدنا و نمک
انسون بپزند و بعد از خوردن آن شیرینیا مثل قند یا
بنات میل کنند **کرم کشین** مرکب الفواست از برودت
که در آن قبضی هست و حرارت لطیف مایه و حکم غایب
راست پس سرد و خشک و از جهت اکثارات از جهت
نبرد موجب هلاک میگرد و تازه آن در از معد میگذرد
و قطع باه می نماید و همچنین است اکثر از بابین آن و
بالجمله کشین بدست بصاحبان ربو و توله و علت سینه
و کثرت اکل آن مولد اختلاط ذهن و ظلمت بصر و خشکی
منبت مصلح آن عمل است یا سنجبین سفید و این
و صاحبان علت سینه که محتاج اکل آن کردند باید که
بخورند که ادویه ملطفه مسخنه داشته باشد **کرم** بهترین
اقسام سماروغ است و بزرگ آنرا دبلان گویند و سردی و خشکی

آن کمتر از سایر اقسام گاه است و آن با خشکی جوهر خالی از رطوبتی
غریبه نیست و آن در هضم و غلیظ الغذاست و غذای
آن کم است اصلاح آن بآب گاه و روغن و ادویه حاره
مثل دارچینی و فلفل و صندل و غیره باید کرد **کرم** که در آن
نسبت بسیار کوشتهای بدن حیوان سرد و خشک
و خاکی و غلیظ و سریع الفساد از آن مولد میشود
در هضم است و بر معد شاق است که زایل شدن آن اصلاح
آن چنانست که در ساعتی که در مع حیوان میکند بپزند
یا آنکه زیت یا روغن کچد بر آن مالیده مع بیبی که دارد
بر آن نموده مبرود بآن فلفل و دارچینی بخورد و گوشت
بآن نمک و گریا و صطکی و سرکه بخورد **کرم** امر و سرکه
باعتماد و در آن قبضی هست و نوعی از آن سرد است
اول و خشک در دویم و بعضی از آن طبعست و هر چند
شیرینتر با اعتماد نزدیکتر و بجزایر مایل تر و هر چند قبح
و عفو است در آن کمتر نبوده آن نیز که در آن بر معد ثقیل

و هیچ قوی و نفع است و مضرات بعضی و خصوصاً که مایل
بترشی باشد و با جملیه برود و مشایخ را بد است اصلاح آن
چنانست که مضمّن نموده بخورند و بعد از آن غسل و جوار
کوبی تناول نمایند و بعد از آن که از خوردن آب سرد
و طعام غلیظ اجتناب نمایند و بهترین اوقات کُل آن بعد
کیلو سکن طعام و نزدیک حروج قتل است و محروران
احتیاج بمصلحی چنان ندارد و مبرود و مشایخ و اصحاب نفخ
را زیاد مصلحی نیگوست **کرم** زنده کرم و خشک در اول
سیوم واکثاران زنده روزی میکند مصلح آن سرکه
کرم کرم است در دویم خشک در اول واکثاران بسیار
باشد که مورث جذام یا بقی سیاه گردد و باشد که صدمه
آورده بر ریه نیز مضرات مصلح آن عناب یا سکنجبین
سفر جلیست و از حمة ریه از زفاری **لتن** شیر بد آنکه
انواع شیر باختلاف حیوانات آن در طبع و فعل مختلف است
مثلاً آنکه شیر خروشته را بر کثرت مایه حالی و غسال ملطفت

و شیر کا و از حجه کثرت دهنیت کرم تراست و شیر کو سفند
 بسبب غلبه جنیت سرد تر و غلیظ تر است و در شیر زده^{دهنت}
 نسبت بشیر کا و و جنیت نسبت بشیر کو سفند و ما^{بهر}
 نسبت بشیر جزو شیر کثرت و لهذا از اعدا^{بهر} الما^{بهر}
 و بالجمله چون شیر تازه باشد خالی از حرارتی نیست و چون
 زمانی بدان بگذرد و یا بخمد گردد حرارت آن زایل میشود
 و شیر حیوانی نسبت بگوشت و اکثر اعضای آن سرد
 تر است و شیر حیوانی که مدت حمل آن بیشتر یا کمتر از مدت
 حمل انسان باشد بد است و لهذا شیر کا و بجهت نسو^{نی}
 مدت حمل بهتر است و شیر موافق نیست کروهی را که در سپهر
 یا جگر ایشان غلیظ یا در عصب ضعیفی یا در سردی یا در
 باصری بوده باشد و همچنین جمعی را که در معدن ایشان^{معدن}
 و در مزاج برود و بلغم یا در دل خفقان طب یا در شکم^{معدن}
 و نفخ یا در احشا ضعیف یا در باطن ورم یا در چشم ظلمت
 یا در موضعی سیلان دم یا در بدن مرضی از امراض بلغمی و ریحی

بوده باشد مضرات است و استنکاز شیر مولد تب و مرض
 و شتر است و در اوقات حاره زود مستحیل انفساد میگردد
 و شیر درستان غلیظ است و بزبان انسان مضرات^{بهر}
 شد و سنک کرده و فسادش و درندافت و مضرات بکلیت^{بهر}
 از حجه تولید خصات و مصلح آن غسل است و از حجه
 حفظ دندان منضمه نمودن بشیر با ماء الغسل یا کلاب^{جمله}
 سرکه است و از حجه نفخ جوارشات کاسه و ریاحت و از^{جمله}
 آنچه تعلیل نفخ آن مینماید جو شاییدن است و خوردن
 کمتر بعد از آن و مرطوب میوه های قش منع استحال^{جمله} آن
 بصفا مینماید و بالجمله در سرعت خروج آن از معدنه سعی
 باید نمود و از مداومت آن احتراز باید کرد و اگر بسیار
 محبوب طبیعت باشد از یکروز در میان نباید گذشت
 تا بچهل روز از ولادت حیوان گذرد خوردن شیر آن ممنوع^{عست}
 و از جمع میان شیر تازه و چیزی که اندک حموضی در آن بود
 باشد منع تمام نموده اند **فله** سرد و تر است بغایت غلیظ

و بطی الاخذ است و از معدنه بصغوتی نیکدزد و بهیچ قوی
 و در دفع معده و فواقت و مولد مد و خصاقت
 با حلاوت تخلیه و مصلح آن عمل است **الحمل** حامیها
 سرفات در دویم و تر است مضرات بعد های در لغو
 و در هضم میشود و ماست و دوغ و شیران تمامی با حجاب
 قوی مضرات و بالجمله دوغ از معدنه زود تر مخد میشود
 و بدان سبب فتح آن محسوس نمیشود و مصلح آنها جگر
 و عصب با درختان و دور نیست که بر مصلح نیکو باشد
 از او همچنین نمک و فلفل یا صغره و فلفل **الحمل** گوشت جم
 حیوانات گرم است مکرر اکثری از اصناف ماهی که سرد
 و بری و حیوانی و فحل آن و برنده خشک است از اهل و خصی
 و چرند و بزرگ گوشت های اهل گوشت گوشتند است و بزرگ
 بری اهو و اظبور و بزرگ بری از طبیعت بعد از آن در لای
 بعد از آن تند و بعد از آن یک و بزرگ بری اهل آن مرغ خانگی
 و از سایر بطور هر چند چند بزرگ و کردن آن طولی تر بدتر و

ان عظیم

فیل

ثقیل تر است و مولد حییات ربع است و محرم بر تیره نیز
 تولید ربع می نماید و بالجمله از محرم غذای بسیار و خون
 متین حاصل می گردد و مضرات با حجاب راحت و
 سکون مصلح آن ارتکاب ریاضت قبل از آن و آخر
 آن و محرور باید که با سرکه و نمک و مبرور و با فلفل و نمک
 نماید **الحمل** گوشت بره گرم و تر است در اول مولد بلغم
 و با حجاب غشیان مضرات مصلح آن مثلث یا حلوائی کرا
 و از حنظل غشیان فغنا و هیل است **الحمل** گوشت بز
 در رطوبت و پیوسته معتدل و حرارت آن کمتر و بر
 آن مضرات بقوی مصلح آن حلوائی عمل است **الحمل**
 گوشت کوساله گرم و تر است مضرات با حجاب علت
 و مصلح آن ریاضت و استقام است **الحمل** گوشت
 شتر بسیار گرم و غلیظ غذا و مولد سودا است و مراد
 جزو در کتب طبیه شتر چیده شده است مصلح آن تخمیل
 پرورده **الحمل** زبان عضوی نجسیت و با آنکه سنگ

برمعد زود میکند در سبب عفونت است مصلح آن
 طبع است بزرگ و اکل آن بزرگ و کثیر و خولجان و بحر و ط
 سرکه و کثیر فقط کافیت **لسان الطل** باز تنگ سرد و خشک
 در دویم گویند که عصاره آن مضرات بسیار مصلح آن
 مصطکیست و تخم آن مضرات بریر و مصلح آن
 است **لسان الثور** کا و زبان کرم و زراست در اول و گویند
 مضرات بریر مصلح آن صندلست و گویند در خبی
 و مصلح آن سماق است **لوز حلوا** بادام شیرین کرم و
 در اول در هضم است و طحین و سونق این ثقیل است
 معد و مهب صفا و بطی التروست و ارده زود میکند
 مصلح آن شیر اگر بر معد ثقیل گردد غسل و شکر است و اگر
 از ناز آن آگاه شود باشد جوارش کوفی یا سفر علی سهل
 یا لب کام است و شور کرده آن بر معد سبک است
لوز مایه بادام شور مایه بلبل حار است و پیوسته است
 که از آن تخم حار شود مصلح آن قند یا نبات باشد

ط
 زراست و زود

لویا چکن

لویا چکن مرغ آن کرم است در اول و سفید آن معتدل
 و در آن رطوبتی قوی بخیر است بیشتر از ماش و کنار از باقلا
 و سایر حبوب و اکل آن مضرات باصحاب زکام و در مصلح
 ضعیف و ناز آن مولد نفخ و خلطهای غلیظ بلغمی و خول
 بد مزاج است و باخاصیه مورت غنیان است مصلح آن
 طبع است بگوشت و خوردن آن با خردل و آب کام است
 و بعضی اوقات فلفل و صندل و نمک نیز صالح آن است
 و از پوست پیرون آن احتراز اولیست **ایمو** زرشکی آن
 بی پوست بیشترند سرد و خشک در سبب و هرگاه بپزد
 بیشترند در دویم و مضرت آن با عصاب خصوصاً
 را بغایت است و کنار آن یا اکل آن بر ناستامضعت
 و مورت صحیح است مصلح آن قند و غسل است و حبه
 صحیح لعابهای نبات و روغن بادام **فانی** سرد است
 در اول معتدل است در رطوبت و پیش مایل باشد که
 بطی الانحدار است و باه را کم میکند و مضرات بلند

والت

شیت

والت

و در آن اندک نفی هست و محروم را کل آن محتاج بمصلحت
ولیکن بمبرود و مشایخ و صاحبان نفی را بجاوارش کردن یا
حرول یا مصطکی اصلاح باید نمود و مغز و طعم یا در غن
با دام دفع ضرر آن از باه منماید **ما** مادام که چیزی را
مخلوط نگردد که موجب تغییر کیفیت آن گردد سردتر
در آخر درجه اول و گویند برود و رطوبت آن در قاع
و باطله مضرات بمبرودین و احباب جراحت و قروح
و دمل و خراج و قولنج و استسقا و اکثر آن موجب سستی
بدن و ضعف هضم و فساد لون و بلاد و نبات و کثرت
الماء مخرب البدن اصلاح آن چنانست که در محل شدت تشنگی
بکشند و نصف مقداری که سیراب توان کرد بیدار کف
نموده به نفس نوشتند ولیکن شدت تشنگی در محروم
موجب ضعف قوه و حرارت و خشکی بدن و ظلمت بصر
تدابیر جلیه آب بسیار سرد مضرات بشینه
و بروز کام و توله و سد و هر چند سرد تر باشد از خوار

نوشند

بعد و جگر و قوه باه و احداث قولنج و صلاح و فساد هضم
قویتر و بدتر است مصلح آن شراب و صطکی و عود است
ماء التلیق و التلیق آب برف و یخ مضرات بعد از
وسینه و جگر و مفاصل و دندان و باشد که گرازا آورد و صلح
آن ریاضت و استحمام است **ماء المالح و المالح** آب شور و تلخ
از خاصیت آن احداث ظلمت بصر و گرائی کوش و سردی
بدن و طارش و جربت مصلح و زیاده آن چربیها و شیرینها
و رمای زرش سردی که در آن قبض نباشد و توتیای غوره
بچشم کشیدن و روغن خیزی بکوش چکانیدن منع ضرر
آن میباشد و اگر آب شور و تلخ را تقطیر کنند شیرین و خوش
میشود و گفته اند که اگر طعم از موم بسازند و آب تلخ در
اندازند آب شیرین در میان آن ظرف جمع میشود و اصلاح آن
تلخ را با متراج جالب باید کرد و چیزهای شیرین بعد از آن
تناول باید نمود **ماء الاطی** آب فی استان مضرت آن را
براست که تقریر توان کرد و همچنین استاهای متعفن کنند

و البته

و بوی آن تغییر یافته باشد اولی آنست که تاوانند از آن چنان
 نمایند و اگر بیش از آن مضطر گردند بره های شش مثل نار
 و غوره و ریاس مزج نمایند و مداوت قوی بعد از آن
 بنوشند و پیاز خام را در مقادیر آن و اکثر ایهای بدن
 عظیم است **ماء الکندر** آب تیره که اجزای ارضی بآن مخلوط
 باشد مولد سرد و مرطوب کرده و مثانه و مفصل غذات
 مصلح آن شراب و سبزیهای ملطف و مفتوح و مفتحت مثل
 و پیاز و کدونات و اگر قلیله از شب بمانی یا مغز دانه زرد
 آلبا یا خردل و رخته یا حبصه الثعلب صلاح کرده در آن
 اندازند صاف می نمایند و باید دانست که اصلاح اکثر آبها
 بد که مخلوط با پنجه بدو میکند و کودین باشد مثل کبریتی و
 نبی و مانند آن چنانست که چون بیش از آن مضطر گردند
 باید که در ظرف مدتی بگذارند تا صاف شود بعد از آن
 بر بالای کلخالص صاف نمایند و طافی از آن بنوشند و بوی
 ترش بعد از آن تناول نمایند و از جمله پنجه اصلاح جمیع آبها

بدین نماید و دفع مضرت آنها میکند طبع و تصعید و تقطیر
 یا مزوج نمودن بر سر که و پیاز خام بهترین مصلح است **ماء کدین**
 بهترین ظرف جهت حفظ آب ظرف خوب خوشبوست بعد از
 سفال خوشبو بعد از آن پوست مثل ظین بعد از آن ظرف
 طلا و کفتارند اگر ظرف از موسم بسیارند بهترین افادت
ماء الشبیب آب جو سرد و تر است با اعتدال مضرات
 بعد های سرد و پیران و الخفت مصلح آن کفندات
ماء الزرد کلاب مایل برودت و خالی از حرارت
 لطیف نیست و بر طوبت میگرداند و با خاصیت قطع باه قلی
 واحداث خشونت سینه میکند و اکثر استعمال آن از خاک
 یا داخل موی را زود سفید میکند مصلح آن جلاب نبات
ماء القلح عرق بهار گرم است با یوستی مضرات بیکر و کدین
 بوی آن بی خواری و آورد مصلح آن کلاب **ماء الحمر** خود آب
 و تر است مضرات بصفر و مثانه مصلح آن اشهای سرد است
ماء زفت بگو سفند سرد است مضرات بهرودین

و در اوقات بارده و خورن میوهها بعد از آن بدست و عمل آن
 با ما است و کثرت و ترشها بنایت بدست مصلح آن حزن
 و بادام و نبات و نارچیل است **علاج النظام** مغز استخوان کرم
 و تراست اکثرا کحل آن منفسد است و مرجمی معدوم نیست
 مصلح آن دارچینی و زیره و صندل و نعل و مغرور و زعفران و
 ترشهاست **سنگ** شک کرم است در سیوم خشک در
 دوم مضرات در مزاجهای محروم و حیوانات و اوقات
 حاره و بالخاصه مورث بخواب و گویند شمع آن مضرات
 بدماغ و زرد زرد میکند مصلح شمع آن کافور و کلاب است
 و از حمة دفع بخاکل کفر است بعد از آن **شمش** زرد
 الو سرد و تراست در دوم مرجمی معدوم است مضرات **جذام**
 ریاخ و نفخ و معدهای ضعیف و مشایخ و سرودین و شیرین
 آن در هضم و تراخای آن بیشتر است و بر بالای اطعمه غلیظه
 منفسد است و اکثرا آن بر ناسها یا مداومت آن مورت **علاج**
 و ترش چیزهای شدید البروده مثل آب بخیج بر بالای آن نبات

مضرات و مغز دانه آن کرم و خشک در اول ثقیل و قد
 هضم است مصلح آن سرودین و امثال ایشان از شراب
 صرف یا جوارش کوفی یا کندر یا سفوف نمودن **نارچ**
 و صفرا و براسکینین و قلیل از مصطکی و از آنچه دفع
 ضرر خشک و تر آن در جمیع مزاجها میکند و اندیش
 و مغز دانه آن چنانست که مفسد نموده بر آن و شور کنند
شوی بر آن اختلاف نموده اند اطباء در گوشت بر آن
 که آیا رطوبت آن بیشتر است یا آنچه در آب پخته باشند
 جمعی که میگویند شوی خشک و تراست دلیل ایشان آنست
 که بی واسطه ملاقات آتش مینماید پس رطوبات آن بیشتر
 تجلیل میرود از رطوبت مطبوخی که بواسطه آب آتش
 در آن اثر میکند و گروهی که میگویند رطوبت شوی
 بیشتر است دلیل ایشان آنست که رطوبت گوشت در آب
 منحل میشود و رطوبت شوی از حمة حراست جلدان
 بر آن باقی میماند و بالجمله غلیظ و دیر هضم است و بر

ثقیل است مصلح آن کشیز و زبره و فلفل و سرکه است و بعد
 آن ریاضت قویه **مصلح** قرا قروت سرد و خشک و نقاش
 و بود این صاحبان ریاح و قولنج خصوصا در ابتدا
 و بلدان بارده مضرات و در خوردن آن خیری نیست
 مصلح آن گوشت فربه است و تناول جوارشات و حلوی
 عسل بعد از آن **مصلح** کرم و خشک در آخر دویم گوشت
 مضرات مصلح آن چنانست که بک شب و یک روز
 سرکه خیسایند و خشک نموده باندگی کثیر استعمال
 کنند و گویند که مصلح آن ورود است **مصلح** کرم است در
 سیوم خشک در اول دوم گویند مضرات یک کروش
 مصلح آن کثیرا و زعفران **مصلح** نمک کرم و خشک در
 اکثرا از خون آمیوزانند و بدن لافز میکند و ضعف
 و مقل می و مورث حکم و جرب است و بدماغ و ریه نیز
 مضرات مصلح آن چیزهای جرب و تر است و از
 آن معتراست زیرا که با آن اخراج سایر عفونات برنج و

میباشد و شستن آن نیز اصلاح آن میکند **مصلح** کرم است
 در اوایل سیوم خشک در دوم و گفته اند که بوسه
 افروست و گویند مضرات بطحال مصلح آن مایه الاصول
مصلح کرم و خشک در اوایل سیوم مضرات بجز و
 مصلح آن آنست که در سرکه خیسایند و خشک نموده
 کنند یا سنجبین ساده بر بالای آن بنوشند و از مضاد
 آن ثقیل ثیل است در مضرات مصلح آن تر است **مصلح**
جیل کرم است در دوم تر است در اول جرم آن بدو
 الانحدار و بخش بیند و مضاد او از است و پوست مغز
 هر که هضم نمیشود اصلاح آن چنانست که مقشر نموده با
 بلنات بخورند و پراهن و میر و دین را احتیاج با صلاح
 نیست ولیکن خوردن دایمیه های ترش یا هندوانه
مصلح ترشی آن سرد و خشک در آخر دویم خشکی
 آن کثراست بجز کفایت مضرات و بیند و عصب نیز
 ضرری نماید مصلح آن فندک و عسل یا خرم و مویز است

غالب سبوس گرمی آن کمتر و خشکی آن بیشتر از ارد است
 با صاحب ریاضت مصلح آن نشاسته است **ن** نشاسته
 سرد و خشک در آخر اول مولد سده است خصوصا
 با شیرینها و در هضم است و گویند مولد سود است مصلح
 آن استعمال مغقات و مدیات بول است بعد از آن **ن**
 و سود شیرینها **منافع** گرم و خشک در آخر دوم است
 آن لحدی غار شد و خلق میکند و تازه آن مولد است
 مصلح آن گرم است **نقطه** گرم و خشک در آخر چهارم
 و سفیدان لطیف تر و گرم تر است گویند مضراتش
 مصلح آن سرکه و کبر است و مضراتش بیکر مصلح آن لغا
 بر فطونات **ن** سرد و تر است در دوم تطیب و
 تریدان زیاده بر نقشه و صور آن بعد کمتر است و گو
 مضراتش بماند مصلح آن قند است و اکثرا آن قطع با
 می نماید مصلح جز مریات **ن** ایکو گرم و خشک در
 سیوم مضراتش بخور و بن و سر و کرده و خورن است و زائد

نکته
اکثر

بمعده مصلح آن چغندر مر را زیاده است و چغندر کرده بطباط
ن کل سرخ مرکب القواست از حرارتی لطیفه و برود
 ظلیله و حرارتی اخلت بر آن و بهر دو کیفیتین فعل
 میکند و چغندر اطلاق کرده اند بر آن که سرد است در
 اول و خشک در اوایل سیوم اکثر آن و خوابیدن
 بر آن قطع مایه میکند اصلاح آن استنشاق عرق مایه
 بجا الزم است و لوی در بعضی مردمان لحدی زکا
 و مایه میکند اصلاح آن بوییدن کافور است و گاه در
 دماغهای دارد نیز عطسه می آورد اصلاح آن شم مرغ
مریبه گرم و تر و در هضم و بطی الانحدار است خصوصا
 در معده های ضعیف زیرا که بنا بر قلت مک در دهن
 از تاثیر فعل جمیع هاضمه که ابتدای آن در دهن محو
 می ماند و از امضای آن تولید سده است غلظت بچند تاثیر
 بعل آورد می باشد و مولد دیدن نیز هست مصلح آن آب
 کامه و زیاده است با آن قند و نبات است بعد از آن و نشاید

بخور است

نکته

بر بالا هر پستان را تناول نمایند که منوعست **مرد** و زرد
 کرم و خشک در آخر سیوم و مضرت آن قلب عظیم
 مصلح آن لیمو و ترنجمت **هلیل** هلیل زرد سرد است
 اول و خشک در آخر دویم مضرت آن بفسل مصلح آن
 چرب کردنست بروضن بادام و باشکر و ترنجبین خود
 و در طبع اجاص و عناب و پستان مصلحات وی است
سیاه کالی سرد و خشک در اول و خشکی ایشان
 زیاده است و گویند سیاه مضرت بجز کالی مضرت
 بمر مصلح هر دو مصل است و شرب لعابها بعد از استعمال
 هلیجات صاحبان مزاجهای بابی و محرومین **مصلحت**
 و در استعمال هلیجات بطریق نفوع مضرتی نیست اگر چه
 در حیات نیز زیاده باشد کاسنی سرد و خشک در آخر
 اول و بوسه آن پشلت و تبرید در بستانی اقلوبت
 و آن منفعت و موافق می رود بین و اصحاب سعال نیست گو
 مضرت است بجز کرمهای بارد مصلح آن رشاد یا کرفس است

هنگامه

خشک

انار خشک در دویم و در آن حرارت و برودت
 هر دو هست ولیکن حرارت ظاهر تر است و آن مستکرمه
 طبع و مغنیت گویند مضرت بسیار مصلح آن کجین
انار خشک در دویم کرم است در اول و در کتب
 مفرد معتبره مضرت ظاهری از آن بنظر نرسید **بامین**
 کرم و خشک در آخر دویم شمش آن مضرت بجز و رین
 و اکثرا شمش آن رنگ زرد میکند و باشد که صداع آورد
 مصلح آن شمش بنفشه و کل سرخ یا کافور است **توتان** غلفها
 سهیلی که چون بپزند و طوبقی مانند شیر از آن بترآورد
 و انواع آن بسیار است و عوام هر ولایتی شرب قسمی از آن
 اسهالهای عینف میکنند و بسیار باشد که بهلال انجماند
 و جمیع اقسام آن کرم و خشک در چهارم و کفی که اراده
 شرب آن داشته باشد از سه قطره زیاد مجاز نیست و اگر
 بغیر مصلح استعمال کند و رت فساد مزاج و تبخیر بشود و در
 جگر و فساد معده و بلاهای عظیم است و اکثر آنست که کلسر

بعمل میکند و هلال می نماید پس از آن است که بر سوتی بچکا
 و بالعباب کثیرا آغشته چنان بلم نمایند که اجزای دهن
 بآن لوده نگردد و مصلح آن است که بشاشته مزه مزه
 قلیلی از کل سرخ و رب السور و صبر و زید و هلیل و افستین
 و غاف و نمک هندی و زعفران و بفسلیج بآن مخلوط
 کرده و باروغ بنفشه با دام خمیر نموده بلم نمایند و اگر
 در عمل اسراف میسازد بدمی بپوشد و بآن می کشند
 تا فصل آن ساکن گردد **نفع پست و هفتم** در معرفت
 بعضی ادویه شریفه و تفرقه میان تنیک و بدان و بیان بدل
 آنها وقتی که موجود نباشد **افتمون** و اکثر میان دان و نوعی
 از گوشت ذوق نمیکند و فرق آنست که گوشت زرد رنگ
 می باشد و در طعم و بوی آن تنیدی و تلخی نباشد بخلاف
 افتمون که رنگ آن بغایت سرخ و بوی آن تند و در طعم
 آن حدت و حرافتی ظاهر می باشد و پنجه ها و کله های ریزه
 در میان آن می باشد **و بدل آن** در اسهال سودا بوزن

ان ترد

آن ترد و نلک و وزن آن حاشاست و گویند بدل آن **خند**
 و بفسلیج است **الفون** بهترین او آنست که بوی آن تند بود
 و خواب آورده و در آب گرم زود بگذرد و در آب سفید
 و هموار نماید و در افتاب زود نرم گردد و چون بر آتش
 دارند مانند چراغ افزوخته گردد و تا یکی در آن نباشد
 و آنچه مغشوش بود صفات مذکوره در آن موجود نباشد
 و اکثر مغشوش آن صافی و براق و ضعیف الرایحه باشد
 و چون در آب حل کنند زرد گردد بدل آن سه وزن آن
 بزنج سفید و حبه حبس خون طباشیر و کل ارمنی و کافور
 که باست **بدل آن عزیز** که چون این رساله را اکثر انچه در اغلب
 اوقات بدان احتیاج میشود شتمل گردیده پس اگر در این مقام
 شمه از کیفیت ترک افیون بعد از اعتیاد بچینی که مرتکبان
 مستضرر نکردند همین شود هرینه اولی و افسب خواهد بود **بدل**
 داشت که ترک هر عادی بعد از استقرا و تمکن دفعه منهد
 بلکه مملکت است خصوصاً افیون که کو باطبعه نوعیه انسانی

بر این

بالکلیه منعدم گردانید و طبیعتی ثانوی که اکثر اوقات اراده
 طبایع تواند بود قایم مقام آن میکردانند مانند سواج
 مستوی در ابدان مدفوقین پس زنان محتاج بغایت
 رفق و نهایت اهتمام است و زنان بجهت طریق ممکن تواند
 بود **اول** بتأخیر وقت **دویم** بتقلیل مقدار **سبیم** بتغیر
 بالجهه قایم مقام و مافع اضرار آن بود **اما** کیفیت تأخیر
 وقت چنان باشد که اگر دو دفعه میخورند دفعه
 اول روز و دفعه آخر روزی باید که دفعه اول
 روز مراد را ابتدا یک دقیقه تخمینا دیرتر بخورند و چند
 روز تغییر این وقت بدهند بعد از آن دو دقیقه نیز
 از آن وقت دیرتر بخورند چند روز چنین کنند **سبیم**
 قیاس تا آنکه قریب بد و ماه بوقت دفعه دویم که آخر روز
 و همان یک دفعه قرار باید و پست روز یا پست بهمان یک دفعه
 اکتفا نمایند و آن یک دفعه را و هر گوی که یک دفعه معناد
 باشد بر همان و تیره مدکور تأخیر نمایند چنانچه در ابتدا

یک دقیقه تأخیر وقت نماید و چند روز تغییر ندهند
 بعد از آن دو دقیقه تأخیر نمود و صدق بر آن مقرر دارند
 بعد از آن چهار دقیقه بعد از چند روز هشت دقیقه
 همچنین مضاعف بمضاعف تا آنکه بعد از مدتی مد
 بجای رسد که هر پنج روز یک دفعه بخورند بعد از آن
 نمودن مضاعف باشد و در هر تأخیری از تأخیرات کم است
 تضاعف آن بیشتر باشد توقف در آن مرتبه بیشتر باید
 نمود مثلاً هرگاه که هشت دقیقه تأخیر نمودن و پست بود
 تأخیر آن وقت نمودن چون شازده دقیقه تأخیر افکند
 بجای روز یک شصت روز بر آن وقت توقف باید کرد
 علی هذا **کتاب تعلیل** مقدار و آن بدو نوعست یک نوع
 آنکه قطعه ای چوب بید نازه را با مقدار معناد افیون موازن
 نموده آن چوب را نگاه دارند و هر روز با آن چوب موازنه
 نموده بخورند تا آنجا که آن چوب بتدریج خشک میشود
 مقدار افیون نیز کم میگردد و چون آن قطعه چوب خشک

قطعه دیگر از چوب بیدتر که با آن چوب خشک شده
 در وزن برابر باشد و وزن سازند بر همین قیاس تا بقدر
 غیر مخصوصی رسد **فصل** دیگر آنکه مقدار معناد را با کوزه
 یا خنجرش موازنه نموده هر روز یک عدد را که کرده مواز
 نمایند تا با مقام رسد **اساس** باینچ فایه مقام و مانع
 اصرار آن باشند آن چندین نوع از معاجین که بجهت این
 امر تالیف نموده اند میسر گردد و بهترین و نافعترین آن ترکیب
 اینست **فصل** دیگر با سلیمه طباشیر غده فصلی
 اهی در مثقال بلبل مقرر سیاه زرب عود الصایع
 مصطکی طین ارمنی هیو فاروق اصل السورج البطل
 اشنه کوزه یا سه جوز یا افزای سه مثقال مغز جوز
 زعفران خنجرش عود قهاری مثقال یمنین نایبیل
 پد منرافون مغز قند مغز قند مغز جوز اهی غش مثقال
 غبار شب یک مثقال فلفل دایچینی بر الیج اهی ده مثقال
 غل غل نقد حاجت علی الرسم معجون کرده هر روز سه برابر

مقدار معناد از اهیون بخورد تا مدتی بر آن قرار گیرد بعد از
 آن بندهای که کنند تا ترک شود و درین مطلق مضرت نیست
 و اگر بترکیب افیونی مثل لوبیا و خالصه و مانند آن معناد
 باشند و خواهند ترک کنند از همین معجون هر روز
 دو برابر آنها بخورند و بندهای ترک کنند و از اغذیه
 ردیه بفسد و غلیظه و نفاخه و مولد سودا و مضغه
 قلب و از جماع و اعراض نفسانی و از آن عرض مدت ثقیل
 و مدتی نیز بعد از ترک اجتناب واجب دانند و هر نوع
 از انواع نلک قلیل که بود باشد رعایت بر همین مذکور
 بنمایند و همچنین از استفراغات و ضعفات قویه
 احتراز نمایند **فصل** پنجمه خالص باشد رنگ آن بنفشه
 باشد که بسیار کرایه وصلب و شکننده و خوش بو باشد
 و محل شکنندگی مانند لایکینه بود و چون بر بدن مالند
 فی الحال تخفیف و تمدید و برودتی ظاهر گردد و بدین
 مثل آن صندل و مثل آن عددی مقرر است **فصل** دوم در غل

معدنی و حیوان معدنی سنگیست زرد و سبز و اغبر
 نیز می باشد و بعضی سنگها مثل بعضی از انواع مرمر
 معشوقه کنند و فرق است که پاد زهر در غایت نری
 و خوش رنگی باشد و چون در افتاب گرم نمند عرق
 بدو نشیند بخلاف اجحاد دیگر که این حال ندارد و
 گفته اند که امتحان آن چنانست که بر طعام مسموم نمند
 عرق کنند و گفته اند که چون بر محل کنند که حیوانا در
 نمند بر آن موضع بچسبد و هر سگی که ببدن سرایت کرده
 باشد بخود کشد بعد از آن میفتد **السموانی** نیز در دو
 هندی و فارسی بهترین آن فارسیت که در کوزن و
 برهای کوه شبانکاره فارس یافت میشود و اکثر آن بگو
 شکل بود و در کوچکی و بزرگی مختلف باشد و در مرکز
 آن مثل آهن کاه یا چوب چیزی می باشد و بر روی آن
 طبقات مانند طبقات پیاز پوشیده می باشد و الوا
 آن مختلف است سبز و زرد و اغبر بهترین آن سبز است

کهنه برگی

کهنه برگی مایل بود و کیند انچه بسیار می و سخی زند بهتر بود
 و باید که در غایت صفا و ملاست و جوهر باشد و چون
 بر خاک کثر مالند برنگ خود گردانند و چون با شیر برنگ
 بسایند سرخ رنگ شود و اگر سبز رنگ شود بد باشد
 چون دو جوهر از آن در آب حل کرده بخلق افی ریزند در سا
 میرد از آن نیز زرافان با کثر چیزهای مصنوعی معشوقه میکنند
 و قنات که سوزنی را با تن سرخ کنند و بان مزو کنند
 اگر مصنوعی بود دود سیاهی از او برآید و اگر نیکو بود دود
 زرد برآید و نول سوزن نیز زرد گردد **بدرنگ** بعضی
 اوقات جدا و خطایی و بعضی اوقات تریاق فاروق
 مجرب باشد **بلسان** بدانکه روغن بلسان دوائی عزیز
 الوجود است و بسیاری از امراض و اعراض و اوجاع
 نافعست و بسیار حواریست انچه آنکه بعضی کان می برند
 و بهتر آن است که بسیار کهنه باشد زیرا که چون بسیار
 کهنه و غلیظ گردد قوه آن فاسد میشود و گفته اند که قوه

ان تا چهل سال زیاد نمیمانند و دیگر باید که بوی آن تند
 از حموضت باشد و لون آن شبیه باب شدید الکدو
 مایل به سخی بود و زرد جل شود و چون بر آب چکانند
 بقوام شیر گرداند و زبان را اندکی بزد و در هم کشد و آنرا
 بسیار مغشوش سازند و فرغان بچند طریقت اول آنکه
 قطره از آن بپشم چکانند و بشویند اگر اثر آن در پشم نماند
 خالص است و دیگر خالص را چون بر شیر چکانند شیر
 بیند و در آب بهتر نشیند و چون بر جامه سفید چکا
 نند بزدی منتشر و مستوی گردد پس اگر ثوبیند اثری از آن
 باقی نماند و چون بر کندنایا جوال دوزی بان الود
 کرده بر اثری دارند تا آنکه تمام مانند شمع روشن شود
 دیگر آنکه باره پشم بان لایند در سه کوزه سفال نوی کنند
 باقی بر او زدن پس اگر پشم بماند و بیهوده بود بچسبد
 خالص است و الا فلا بد آن بعضی گویند روغن بتر
 و بعضی گویند مبعده سایل است و بعضی گویند نیم وزن

ان روغن نارچیل است و ربع وزن آن زیت کهنه است
و این روغن روغنی حقه بدلد روغن بلسان
 تالیف نموده و میگوید بهترین روغنهایست بلکه در
 اکثر افعال قوی از بلسان خالص است **صنفی** روغن
 چهار اوقیه زیت کهنه و اوقیه روغن نارچیل یک
 اوقیه مر را زم گرفته باز روغنهای مخلوط ساخته با چهار اوقیه
 آب ترب میزوج نموده باقی ملامت میجو شاستند تا آب رفت
 روغن باقی ماند پس صاف کرده استعمال نمایند **روغن**
قارونی امتحان آن در منفعت دهم مذکور کردید بداند
 ضعف مقدار آن حد و احتیاطی یا نصف وزن آن یا
 حیوانیست و مشرو و بطور نیز در اکثر افعال بدلد
 میگرد و در بعضی اوقات سه وزن آن تر یا چهار
 نیز بدلد میتواند شد **حد** احتیاطی منافع و شرافت آن
 مذکور کردید و آن در خفا و نیست و در بعضی مواضع
 از ولایت کثیر یافت میشود و گاه در بعضی از نواحی

بدکها

و متمای نکاله نیز بر سبیل قدرت بدید می آید و آن
رنگی باشد بهترین آن نقش سوسنیت بعد از آن
نقش تیره بعد از آن جوزی بعد از آن سفید خالص
بعد از آن سیاه و بعد از آن سیاه و بعد از آن زرد
و غیر اقسام مذکوره را بکرات دیده ام و تنوع رنگ و بوی
بسیار نمود و بعضی را فان چند در زره را هم
یاد و بعضی چیزهای صابغ جو شایند خشن میکنند
بعضی جد و از سفید و فاق است که چون بخایند اثری
از طعم چند در آن ظاهر باشد و اگر آنرا میز قلع نمود
باشد تلخی جد و از نمی باشد و چون بشکست تلخی آنکه
میان جد و از خالص اگر سفید می باشد آن نمی باشد
و در آن از روجت و لذوبی می باشد بخلاف جد و از
بعضی جد و ازهای سفید و زرد را بر نکا جو شایند
و نقش میکنند و فاق است که چون بکار در بر آشد
رنگین تر از درون آن می باشد بخلاف جد و از خالص

و دیگر آنکه نقش جد و از به نفس مانند شیر است که بر چرم
آن دوید البت بعضی جایها رنگین تر و بعضی که رنگ تر
می باشد و آنچه رنگ کرده است تمامی جسم آن بیلک رنگ
می باشد و دیگر آنکه آنچه به غشوست البت در پوست آن
می باشد مانند آنکه در هلیله کابلی می باشد بخلاف
به نفس و اکثر اوقات جد و از سیاه به بعضی از انواع بهش
که هندیان بجنای میگویند و هم قائلست مثبته می گردد
و قائلست که بجنای را چون بر سر زبان زنند تلخی ظاهر شود
بلکه تلخی و تیزی نمایان میشود و اکثر اوقات تا بر سر
زبان رسیده زبان آبله می زند و باشد که با القوی سمیت
در بدن سرایت کرده علامات هایلله بدید آید و در صورت
نیز فرق میتوان کرد بدو جد و از سه وزن آن زیاد است
و در بعضی مواضع ثلث وزن آن پاد زهر و در بعضی
نصف وزن آن تلخ و فاق و وقت **دفع** اکثر در معادن
مسر مولد میشود و گاه در معدن طلا نیز یافت میشود

اوست که در معدن طلا بیدار آمد باشد و از دهانه
 شیرین میگویند و آنچه در معدن مس هم رسیده باشد
 از دهانه ترش میگویند و فرق آنست که آنچه طلائی بود
 باشد رنگ آن سبز خوش رنگ جوهر داری باشد و بصفای
 جوصافی و بکدورت آن متکدر میشود و چون از آب
 بسایند و بر روی آینه فولاد بمالند و بگذارند تا خشک
 شود بعد از آن بشویند اگر آن رنگ گرفته باشد ترش و از
 معدن مس بود و الاطلائی و شیرین بود **صل** نیز چو
 دوائی شریفه کثیر المنافع است و در صنعت اکثر معاجیر
 جزء اعظم است و احتیاج بآن بسیاری باشد و آنرا
 بچیزهای شباهه آن مغشوش و باب مخلوط میسازند و
 امتحان آن آن چنانست که فیتله را بعل الوده کرده بر
 آتش دارند اگر خوب روشن شود و بوزد خالص بود و الا
 مغشوش بود و امتزاج آب را چنان شناسند که موی را
 بعل فرو برند و بکشند اگر عسل موی چسبید بآن برآید

خالص بود و الا باب مزوج باشد بدل آن عصاره انگور است
 که از آبجو شاتند تا دو ثلث آن برود **صل** بهترین آن
 شیر دارد است که طعم آن خالی از خلط و قی باشد بعد از آن
 سفیدی که بگوید میایل باشد بعد از آن آنکه بر روی
 کرایه از آب بسیاری از چیزها مغشوش میسازند و
 آن چنانست که آبکته را آتش دهند و غبیر آن افکنند
 اگر بوی آن خالص آید و تمام کداخته شود و مانند روغن
 سیلان گیرد و بگویند و بپوش باشد و الا مغشوش بود و اکثر
 در طعم مغشوش شوری یا تلخی می باشد بدل دودان
 وزن آن مثل و یکدند و یکدند زعفران است و
 گویند بوزن آن از هر سه مساوی باشد **صل** دو قسم است
 مدبر و خام مدبر آنست که در آن ولایت روغن انقذ
 بان بمالند که در جسم آن نفوذ کرده رنگ آن سیاه و طعم
 آن تلخ میگردد و خام آنکه این عمل نکرده باشند و عود
 بسیاری از چوبهای شته میگردد و فرق آنست که عود

خالص را چون را نشیند روغن از آن بجوشد و در
 آتش بسیار بایستد و خاکستر آن که باشد و بهتر این است
 خالص آن سیاه است که در آن سفیدی نبود و فیل
 و صلب باشد و در تراب نشیند و در آتش عطری
 خالص مرغوب از آن ظاهر گردد بدین جهت طبیعت
 بوزن آن خندل زد بود و در معالجه بوزن آن
 و در اجین و زرافه ملج از هر سه مساویست
کافور بهترین ریاحی و مقصودیت که سفید بود مانند
 برف و زرد حل شود و از الحیزهای صنوبری معشوش
 بسیارند اما تخان آن چنانست که بر بالای آن گرم کنند
 اگر از آن نم و رطوبتی بر او خالص بود و الا فلا و دیگر
 آنکه چون بر روی آبکینه تقصید بگذارند بدین
 وزن طباشیر بود و گویند بوزن آن طباشیر و بوزن
 آن خندل سفید **شک** و از آتش بسیار کند و خالص
 آن که یافت میشود و امتحان چنان کنند که اگر در نافه

باشد و بیانی بوزن آن بگذرانند بعد از آن در
 دانه سیر بگذرانند پس بوبند اگر بوی شک دهد
 و دیگر آنکه مقداری از شک را وزن کرده در طشت
 نمک ساعتی بگذارند و دیگر وزن کنند اگر زیاد
 آن باشد خالص است دیگر آنکه قدری را با آب دهن
 تر کرده در کف دست بپرانند که تمام حل شود
 نیکو باشد و اگر فیله گردد و معشوش بود و دیگر آنکه آبکینه
 بر روی آتش نهاده قدری شک بر آن بزنند اگر بوی
 شک خالص از آن آید نیکو بود بدین در معوط و
 طلای اوجاع عصب و نلک وزن آن چند پندست
 و گویند در جمیع افعال بدین بود مگر در بوی خوش
بومیانی بهترین آن معدن فارسی و از اجردی بود
 امتحان آن چنانست که جگر گو سفیدی را با قصبه آن
 شق کنند پس بومیانی را در روغن را زنجیر کرده بر
 شق مالند اگر ملجم گردد و نیکو و نفیس بود و الا نیکو

بومیانی

بودند آن قفل الیه و است و گویند بوزن آن شمع و بود
 آن زیست است **نوع پنجم** در مطاوی بعضی سموم
 مشروب و کزیدن جانوران زهر دار اما سموم مشروب
 بدانکه جمیع سموم از چهار نوع بیرون نیست اول حاد
 دوم کرم و خشک سیوم سرد و خشک چهارم آنکه بجلد
 جوهر مضاد مزاج انسان و مفسد بدن باشد **اعراض**
نوع اول حدوث معض است و تقطیع و لذع شدید
 بعضی مواضع **اعراض ثانی** التهاب جمیع بدن است و
 سیلان عرق و سرخی شره و حدوث کرب و شدت تشنگی
 و توان و عظم نفس و بخوردن **اعراض سیم** جمود و سقوط
 و حذر و سبات است **اعراض چهارم** توانی نفس است و سقوط
 قوت و توان نفسی اگر اعراض نوع اول ظاهر شود علاج
 آن شرب شیر تازه و مسکه و روغن بادام باید کرد و فایده
 رقیق پروغن بادام تناول نمودن **نوع دوم** باید که
 سوزن جو با قند سفید و آب برف و یخ ممزوج نموده تو

و برف و یخ بنها نیز خوردن و روغن بادام با کلاب انجونه
 و برف و یخ سرد کرد و لحظه لحظه اشامیدن و فرص کافور
 یا کافور مغز باروغن بادام خوردن و میوه های جرب
 و دود کافور یا یخ سرد کرده نیز نافست و در هر وضع
 که حرارت و التهاب در آن بیشتر یا اندر و یخ بر آن
 بگذارند و **علاج** نوع سیوم بنویاق فاروق یا مشروب
 یا تریاق از بعه یاد و الحاکم یا شرب باید کرد و اگر
 حاضر نبود مر و قند و قاریقون و کل از منی از هر چهار
 کوفته و پخته بکنتال یا شرب باید داد و غذا از سیر و جو
 و نل و بک سداب در شور باهای چرب از مرغ و زهر و یخ
 آبی و زهر باید کرد و پایی های علیل را محکم باید بست و مالید
 باید نمود و بمعطات عطسه آوردن و سر و سینه را با
 کرم باید کرد و **اعراض ششم** باید که بدتر و مصلک
 ترین انواع است باید که تریاق فاروق و مشروب بطوس
 یا شرب دادن و در موضعی که یاد سرد نوزد خوابیدن

۱۹۰
و صندل با کلاب ساینده بر حوالی او بانییدن و فم معد
مالیدن و عطسه آوردن و ساعت ساعت از بعض
از اعضای او موی کردن و اگر ضعف غالب گردد باید
در حلق او دمیدن و ما اللحم مطیب خوراندن تا
و اگر نبض و نفس ساقط گشته عرق سرد اندک ظاهر گردد
علامت موت **باید** دانست عموما که چون احسا
بشرب می شود قبل از آنکه قوه آن در بدن منتشر گردد
مبادرت به علاج باید جست و بشرب مقدار کمی از آن
بنیم گرم که قوی از شبت و بورق در آن باشد و بر غن
زیت یا شیره مزوج نموده باشند فی باید کرد و در قی
مبالغه نباید نمود و اگر دانست که آن سم افیون بوده از غن
شیرج احتراز باید کرد و بعد از تناول اغذیه کثیره که جز
سهولت فی و کسر سوره سم نیز گردد فی کردن اولیست
بعد از فی شیر کا و تازه بسیار بنوشند و اگر فی آید تقصیر
نکنند و اگر اعراض در اسافل شکم بدید باید و طبیعت بقصر

بود مختصر باید کرد و اگر بعد از قحار و التهاب بدید
آب پرف و یخ و روغن کل سرخ سرد کرده بنوشند و سموم
از خواب منع باید کرد اگر چه بکند موی باشد و آفت
که از اکثر سموم قتل خلاص میکند حد و احتیاط است و ترا
فاروق مجرب و یاد زهر حیوانی و دانه مخلصه و زرقا
بیز نافست **باید** چون اگر حال بی بان بر سمیت افیون
لطالع یافتند و بوقوع اندک مکر و هیوشان **باید**
خود سیمایند اگر مدای آن نیز در سالت تحریر در آید
هر آنکه بهتر خواهد بود بدانکه علامات شرب افیون
حدوث خدر و ردت و کودت در اطراف و حار
بدن و ظهور ابحر افیون در بدن و دهن و دوار و فواق
و ظلمت عین و تنگی حلق و نفس و صفران و زردی لب
روی و صعوبت خشا و سبات و کوفتی زبان و غور چشمها
و در آخر وقوع کوار و خناق و عرق و نفس سرد بعد از آن
باید آن اولاً شقیقه معد و اخراج افیونست بقی مکرر

اول با منک و آب که شبت و شب در آن جوشیده باشد
 و روغن و بوره آن آمیخته باشد و بعد از آن باب کرم
 سکجین عسل بعد از آن باب کرم و عسل بعد از آن
 حنظل قوی بعد از آن باب کرم و عسل بعد از آن حنظل
 قوی بعد از آن تریاقات مناسبه که دفع و کسر سمیت آن
 نموده تقویت حرارت مزجری نماید از آن جمله سکجین
 با افستین یا افستین در شراب و یک مثقال از حنظل
 با پست و پنج درم شراب ریحانی بهترین تریاقات اینوست
 و همچنین است دارچینی خصوصاً با سرکه و سکجین نیز
 چنانست و چند پدید نیز باد زهر افروست و همچنین
 فلفل با شراب یا با سکجین یا عافیه و جند پدید
 با شراب و صغره و سداب و نیک نیز نافعست و روغن
 کل سرخ با سرکه یا با عسل مفید است و سیر و جوز نیز تره
 نافعست و این یاقوت که مخصوص است بشرب افیون
 و از مضرت آن خلاص مینماید **حقیقت** حلیث اهل

قوت
 و اسهال

چند پدید تر فلفل اجزا سو با عسل همچون کرده شرب
 از این بند نیز بکوزه است و شراب کهنه کثیر المقدار یا
 دارچینی بغایت نافع است و تر یا ق فاروق و سیر و جوز
 و تخم و تر یا ق از بعضی عجیب الفعلت و دیگر منع است
 تخم یک عطسه و تکید سر مسخات و منع خواب بکند
 موم نمودن واجبست و تر بخ بکند بروغنهای کرم مثل
 روغن قسط و روغن سوسن که چند در آن حل کرد
 باشند بی نافع و مانع تشنج است و شتم چند و استحمام
 باب کرم و اغتدا بشور باهای جرب و مغزها و چوبها
 از جمله مدا و آنست **اما اندامی که برون هواست** و شرب
 بیاید داشت که چون گزند کسی را بکزد و محقق نکند
 که چه حیوان بوده میباید که اول بالای محل کزیده را محکم
 بپندند تا آنکه سم بپزدن سرایت نکند بعد از آن
 که روزه نباشد دهن خود را شسته با شراب مضمضه
 و زیت در دهن گرفته موضع کزیده را سخت بمکد و لغا

بروز بعد از آن حجامت آشی بر آن بگذارند بعد از آن
بر وزن کل سرخ چرب کرده جوجه خروسی را از شکم
شکافته کرم کرم بر آن محل بربندند پس اگر طبل چنان
که درد و آلم دیگر بقدر بدن فرو نبرد و در همان محل
که بوده قرار گرفته هینها کافیت و الایغضی ادریخا
چند بضماد باید کرد مثل سرکین کبوتر و قوتج و کبریت
بول و خاکستران و جویا بنجر یا سرکه یا بصل الفاروق
صحرایی یا آنکه بگرداز سبک و چند حلیث و کبریت
و سرکین کبوتر و قوتج و مثل طراشیم اجزا سوخته
و پنجه بازفت و زیت کداحنه سرشته ضما دکنند یا آنکه
سرکین بر زرا با فطران همچون کرده ضما دکنند و جراح
از اندمال منع کنند و تریاق اربعه تناول کنند و جدوار
خفای خوردن و مالیدن تریاق هم اکثری از دوات
معموم است و شرب طبع دانه مخلصه نیز بی نافع است
بالجمله نظر باید کرد در حال مسامحه اگر اعراض که دلائل

بر حرارت میکند غالب باشد حفظ و انفاش فیت بود
تریاقنه بارده باید کرد و اگر علامات بارده غالب باشد
تریاقات حاره باید داد **اما اگر کندی در اندام** آنچه در اکثر
بلاد اغلب الوقع میباشد و ایمانی بعلاج آن در این
مختصر واجبست مارات و عقرب و انکورک و زنبور
و عض انسان و سگ و مانند آن از درندگان **اما مال**
اصناف آن بسیار است بعضی مطلقا علاج پذیر نیست
و افعی از جهة صعوبت علاج تردید است با آن اصناف
اگر بعضوی بزند که ممکن القطع باشد مثل انگشتان
فالحال قطع باید کرد و الا بعد از مراعات قوانین کلیه
مسامحه تریاق فاروق و مشرقیوس یا دوا الحلیث و زیت
کاوکبه و عسل باید خوراندن و سیرخام بسیار خوردن
و بر حوالی زخم مالیدن بغایت مفید است و در وثقا
حلیث بایک اوقیه شراب باید نوشید و این تریاق کبر
کردن افعی قائم مقام تریاق کبر است باید خوراندن کفای

نافعت **سنگ** انیسونده درم فلفل سه درم و نیم
 مدح جنداهی یکدم و نیم با عمل همچون کرده شوی
 مقدارین جوزه است و اکثر باد زهر جوانی با جدوا
 خضالی حاضر باشد خوردن و مالیدن بغایت سودمند است
 و همچنین است شرب طبع دانه محلیه بار و غن کاهنه
 و اینند پیر کزیدن اکثر اصناف مار را نافع است و دیگر
 از انجدر علاج مار کزیدن نافعت و مجرب پیوسته مانده باز
 خرگوش یا بزغاله و گوشت راس و طبع و گوشت و خون
 پشت و پیزد و گوشت مار را بن جله مفرد یا مرکب خوردن
 و همچنین شیر کاه و زرد با فراط خوردن نافع است و این
 اضده و اطلیه صناد اهل و صبا الفار و بابونه و پیپر
 کهنه شور و گوشت افی و صفی شکم شکافته و کلان
 و مرغان شکم شکافته و سر کین سوخته بز و سیجی
 کوفته با دونه یا شراب و پیاز و کد نای کوفته و طلای
 جدوا و بر که با بخر ساید و فقط سفید و سیاه و فلفل

بر که سرشته و سکنج بر که حل کرده و زرداوند و پوت
 نج که شراب یا بر که حل کرده و حبه باد زهر پوسیده
 و عصاره بود نج این جمله مفرد یا مرکب سودمند است
اما کزیدن عقرب چنانست که با لافور یا لافور از محل
 زخم محکم بپندند بعد از آن فلفل ساینده در سر که
 حل کرده بمالند اگر توانستند اول بنوعی که مذکور کردید
 بمکند و بچمه و امثال آن جذب کنند آنکه دو یا مالند
 اولی بود بعد از آن سیر خام کوفته بسیار بخورند بعد از
 ساعتی شراب کهنه نوشیدند خود را بپوشانند تا عرق
 کند و اگر فلفل یا جدوا یا شراب بدهند بهتر بود
 و اگر محل کزیدن اندکی بخناق یا آب سوده بمالند در ساعت
 رفع کند و بسیار از موده است و نزدیک بانست دفع
 دار فلفل ساینده در سر که سرشته گذاشتن و همچنین
 سیر خام یا نمک کوفته گذاشتن یا اهلک و زرده تخم
 مرغ سرشته گذاشتن و همچنین اگر با قلا کوفته بدوش

رشته بمالند فی الحال ساکن گردد و همچنین است ^{بمالند}
 چون گوش خروست و نه که ترکده و هر ساعت مکیدن
 و آب دهن ریختن بهترین معالجات و گویند شخصی
 بدترین عرق چهل موضع از بدن او زد و او بکند
 حنظل تازه خورد و اندکی مالید در ساعت صبح یافت
 و اگر حنظل نریافت شود بیکه شغال از پنج آن بدهند
 نافع باشد و زیاده خوردن و مالیدن بفا
 نافعست **اسطوخودوس** که چنانست که بعد از آنکه
 قواعد کلیه بجای آورده باشند از تریاقتی که در علاج
 و عرق مذکور شد بمالند و بکشد و بکشد و بکشد و بکشد
 بدهند و فی عینف بمالند و اگر بعد از خوردن
 او را در جوالی بنشانند چنانکه یک دست و سر او از جوالی
 بیرون باشد و بیاورند و از آن آب دهند و بکشد
 تا فی بیشتر آید بهتر بود و اکثر تریاقات مذکوره خوردن
 و مالیدن نافع است و بحام برودن و عرق آوردن

مفید بود و بنده بسیار کسان را بخوراندن و مالیدن
 جدا و ریختن علاج کرده ام و اما قبل از جمیع معالجات
 جذب سم از محل زخم بخارج واجب بود **عرق کبوتر**
 کرید آنست که آب غوره یا سرکه بر کل چکانیده بمالند
 و چنانکه سرکه سائیده بمالیدن افعال اثبات و غیره
 هم مفید است و گویند اگر سه کف کشین خشک بخورد
 فی الحال درد ساکن شود و اگر شیانی از پنج بخورد
 بی نافع بود و طلا کردن آب بخاری و افیون بعضا
 خرفه و سرکه و مکسر کشته و طلب و برف بر موضع
 نافع بود و بهتر آنست که اول محل کردند و بوزن یا سه شتر
 اندک کشاده کرده بمکند بعد از آن کل از سمی یا سرکه
 کرده بمالند و اگر موضع را در آب گرم بکشد از آن
 از آن بیرون آورده در سرکه و آب سرد بکشد از آن
 الحال درد ساکن گردد **اسطوخودوس** که چنانست که بعد از آنکه
 انسان اگر صایم باشد کریدن او بغایت معطر و خوش

هر باید که در لحظه روغن لیت در محل طلاق کرده خسته
تال با سرکه همچون کرده ضماد کنند با پوست خج لازم
بعل معجون کرده با ارد با قلا با آب و سرکه و روغن
کل معجون کرد با پیاز و نمک و غسل با هم کوفته ضماد کرد
و اگر خون بر آید بر داسنک طلا کنند و اما اگر جراحت
باقی ماند نیز هم اسود که از به و موم زرد و بازو رساخته
باشند علاج کنند **باغی که گفته است** که دیوانه
نباشد بهمانها که در گردن انسان مذکور کرد
باید که مخصوصا بضماد پیاز و نمک و غسل
و سرکه با نمک و پیاز و سداب و با قلا و بادام تلخ
و غسل ضماد کنند و چشم لبر که و ریت تر کرده بگذارند
و علاج گردن کردن و اگر گردن در کان نزدیک علاج
گردن انسان و سکت و عده در علاج زخم دندان
در دندان و زخم محل ایشان اول جذب سمیت
از موضع زخم با پنجه در قاعه کلیه مذکور کرد دید **منت**

انت

بیت هفتم در بیان بعضی از اوزان مشهوره کرد
کتاب طیبیه بیشتر میگردد بنا بر آنچه میر محمد بن موسی بنشوا
در رساله اوزان که بنام محمد علی قطب شاه بعد از تبع
بسیار از کتب معتبره لغت و فقه و تفسیر و حدیث و طب
تالیف کرده تصحیح نموده **استاد** چهار مثقال و نیم است
اولیه که و قیبه نیز گویند هفت مثقال و نیم است
افلی نیم درهم است **باقی و ضریه** یک درهم است
باقی یک درهم است **بقیه** یک درهم است
نوسه دو قیراط طسوجت و گفته شود **جوز**
مطلقه نه در خیمت **جوز** میگردند در خیمت **حبر**
و آن مقدار یک جوات که در بزرگی و کوچکی متوسط
باشد **حبر** چهار مثقال خزنوب یک قیراط است
طاق و آن مقدار هشت جو متوسط است **درهم**
و آن مقدار چهل هشت جو متوسط است **درهم** یک
مثقال است **دورق** سه رطل است **رطل** نوزده مثقال

شکر مطلقه شش استار است و چهار دانگ یک
سکه صغیره سه اوقی است **سکه** بکیره که از اصد
 نین گویند نه اوقی است **سکه** چهارمداست **طوس**
 و آن دو جو متوسط است **طوله** سه مثقال و نیم و
 قیراطت **قیراط** یک دانگ و نیم است **قسط** و در
 آن اختلاف بسیار است و آنچه موافق شیخ الریث است
 اختیار نمودن اولیست و می نماید که قسط از زین
 اوقی است و از شراب هشتاد رطل و از عسل هشتصد
 و هشت رطل است **قنبر** هشت موکول است **قنطار**
 یک هزار و دویست اوقی است و بعضی گفته اند آنقدر
 طلا که یک پوست کا و از آن بکنند **قیراط** و آن بوزن
 چهار جو متوسط است **کلیه** و آن پمانه است بقدر
 یکس و هفت شش من **مثقال** و آن بوزن شصت و
 جو متوسط و چهار سبج جواست **سکه** پمانه است بوزن
 دو رطل و در فقه دو رطل و ربعی باشد **سکه** پمانه است

بقدر یک **ملقه** از میخونات و از عسل چهار مثقال است
 و از ادویه یک مثقال **سکه** که منانیز گویند دو رطل است
نیم در هم است **منفعت** **نیم** در بعضی
 فواید بخوبیه که معرفت آن مرطیب را از مستحبات
 قریبه الوجوبت و در آن چند فایده مذکور میگردد
فایده در بیان طبایع کواکب و روح **حل** در غایت
 برودت و بیوسه است **مریخ** در غایت حرارت و بیوسه
شمس حرارت و بیوسه آن کمتر از مریخست **مشتری**
زهره در حرارت و رطوبت قریب با اعتدال اند
اثر بار و رطوبت **عطارد** با هر کوی طبیعت و
 خاصیت آن کوب میگوید **بهار** **حل** و اسد و قوس
 آتش اند و جوزا و میزان و دلو هوایی اند و سرطان و عقرب
 و عقرب مائی اند و ثور و سنبله و جدی خاکی اند و از
 جمله روح مذکور **حل** و سرطان و میزان و جدی متقلبد
 و ثور و اسد و عقرب و دلو ثابت اند و جوزا و سنبله و قوس

و حوت و جسدین اند و محل مذکرات و ثور موش
 بهمین ترتیب یکی نر است و یکی ماده تا حوت **ناید**
نریگان انتساب قوا و اعضا و اسنان و بعضی از سته
 ضروریه بکواکب سبعة **بدانکه** از قوا و حیوان
 منسوب به سست و قوت طبیعی و قوت نفسانی بیشتر
 و قوت ماسکه بر محل و قوت عضویه بر مخ و قوت سهوا و غیره
 و قوت فکریه ببطار و منسوب **و نقصا** چشم و دماغ و قلب
 و عصب و نمای شش این بدن به شمس تعلق دارد و آلت
 مراق و مری و معده و بطن و ارحام و جمیع شش و غیره
 کوشش است و طحال و مثانه و عظام و خلط سودا بر محل
 و شرایین و ریه و اضلاع و منی بیشتر و کوشش و کلیت
 و مذکیر و آورده بر مخ و آلت استنشاق و لحم و مخم و حکم
 بر هر وزان و ناف و امعاء بطار و نسبت دارند **ناید**
اسنان طفولیت بقر و صبی ببطار و وحدانت بر هر
 و شباب به شمس و و قوت و بر مخ و کفایت بیشتر و بخود

بر محل منسوبند **و از حد** اکل و اطعمه به شمس و شب
 و اثر بر فقر و خواب و بعضی از ویر بر محل و بیداری و فواید
 بیشتر و فعل و بعضی از ویر بر مخ و جماع و راحین بر هر
 و بقول و محبوب ببطار و تعلق دارند **ناید** در بیان
 انتساب اعضا به روح بدانکه سر منسوب به محل و کوشش
 و قشای شور و کف و باز و ها بخود و سینه و اضلاع و بطن
 و بطن و قلب با شد و شکم و روده و سینه و پشت و غیره
 و مذکیر و فقر و هر دو از نفوس و سرهای از اینجه
 و ساقها بدو و قد و ما بحت نسبت و تعلق دارد **ناید**
 در انتساب اغذیه واد ویر بکواکب و روح بدانکه آنچه
 ازاد ویر و اغذیه که حرارت آن در درجه چهارم باشد
 خصوصا سحوم واد ویر شوکیه و قشور منسوب به مخ
 و آنچه برودت آن درجه چهارم **و** خصوصا حار
 قتاله واد ویر طبعیه و حجه به منسوب بر محل و آنچه حار
 درجه چهارم باشد خصوصا که نافع بود و اکثری از مردم استعمال

میکرد باشند و در اکثر بلاد موجود باشد و ادویه
 صمغیه و مانند آن بشمن شیت دارد و آنچه حرارت آن
 مثل رطوبتش باشد و نافع و محبوب خلق بود و میوهها
 بیشتری تعلق دارد و آنچه برودت آن کمتر از رطوبتش
 بود و نافع باشد و کلهها بر هر منسوبست و آنچه برودت
 آن مثل رطوبتش باشد و بعضی اوقات نافع و بعضی ضار
 باشد و ذوایم الاستعمال نبوده باشد و خشایش و اوق
 بقولیت دارد و آنچه بیوسه آن زیاده بر برودت باشد
 و کیفیتش در غایت نبود و محبوب خلایق بود و نافع
 مکر در اقل اوقات و بزور و جوب ببطارد منسوب
 باشد و آنچه قلیل الاستعمال است بیروح فیت با بید
 و کثیر الاستعمال بکواکب و آنچه از ادویه که باقی و ستر
 و خشک باشد بیروح ارضی منسوبست و آنچه مایه و ستر
 و تر باشد بیروح مایه و آنچه هوایی بود مثل حیوانات
 و اجزای آنها خصوصا طیب و آنچه گرم و تر باشد بیروح

هوانی و بعضی از هوانیات و آنچه گرم و خشک باشند
 نادر و منسوب باشد **چندین مقدمات** معلوم کرد
 بدانکه در معالجه وند بر هر عضوی و استعمال هر دو
 ناممکن باشد رعایت سعادت و قوه حال کوکب و
 برچی که آن عضو و آن درواید و منسوبست باید نمود
 همچنین اگر امری اضطراری و ماضی مثل ضیق وقت و شد
 وحدت مرض که موجب عدم التفات طبیب بقوا ^{عد}
 نجومیه نبوده باشد در هر نوعی از انواع مداوا اختیار ^{نفس}
 که از باب تخمین جهت آن قرار داد ماند باید نمود و این خبر
 آنچه در اغلب اوقات بدان احتیاج میکرد و از بی سایل
 از اختیارات نجومیه انتخاب نموده درین مختصر بعهود ^{الله}
 تقاد کر میکنم و آن چند امر است از انجمله **استدلال** و شروع
 طبیب بمعالجه و درین امر سعی باید کرد که شاید در انجمله
 شروع سعدی در طالع باشد که مقصود زود حصول ^{نیت}
 وصیت حسن بمعالج طبیب در افواه منتشر کرد و اگر در

قوی باشد و روح ناریه و ارضیه مناسبست و اگر
ارضیه صغریه بود باید که مریخ و شمس ضعیف و شمس
 قوی باشند و روح هواویه و مایه مناسبست و اگر
 سوداویه بود در حل و عطارد ضعیف و زهره و مشتری
 قوی باشند و روح هواویه و مایه مناسبست در معالجه
ارضیه عین صلاح بنیرین و مواضع ایشان مناسبست
 و از بودن ایشان در طریق بحر قمر یا در قوس یا در مواضع
 که مضربین بود احتراز باید کرد و دیگر **علاج** اعضا
 بدن که در علاج هر عضوی نظر بکوکب و برجی که آن عضو
 بدان منسوبست باید کرد پس باید کرد پس باید که آن کوکب
 قوی حال و در آن برج کوکبی معد باشد و اگر علاج نصف
 اعلی بدن که عبارت از مافوق ناف است بوده باشد
 باید که قمر فوق الارض بود و الا تحت الارض اولی باشد
 و دیگر آنکه اگر مقصود از علاج ناقص کرد چیزی از بدن
 باشد یا از مافی البدن باید که ماه ناقص النور و روزا

قوی باشد و روح ناریه و ارضیه مناسبست و اگر
ارضیه صغریه بود باید که مریخ و شمس ضعیف و شمس
 قوی باشند و روح هواویه و مایه مناسبست و اگر
 سوداویه بود در حل و عطارد ضعیف و زهره و مشتری
 قوی باشند و روح هواویه و مایه مناسبست در معالجه
ارضیه عین صلاح بنیرین و مواضع ایشان مناسبست
 و از بودن ایشان در طریق بحر قمر یا در قوس یا در مواضع
 که مضربین بود احتراز باید کرد و دیگر **علاج** اعضا
 بدن که در علاج هر عضوی نظر بکوکب و برجی که آن عضو
 بدان منسوبست باید کرد پس باید کرد پس باید که آن کوکب
 قوی حال و در آن برج کوکبی معد باشد و اگر علاج نصف
 اعلی بدن که عبارت از مافوق ناف است بوده باشد
 باید که قمر فوق الارض بود و الا تحت الارض اولی باشد
 و دیگر آنکه اگر مقصود از علاج ناقص کرد چیزی از بدن
 باشد یا از مافی البدن باید که ماه ناقص النور و روزا

التبر باشد و در طالع سعدی بود **طالع** امراض منینه
 در این امر باید که ماه در برج ارضیه بود و بهترین هم نور
 و باید که سعد در او نادمه باشد و دیگر باید که ما
 خالی از منحص باشد و آنچه از وی چند باید که دانست
 که ماه متصل که بود بر محل زیرا که آن سبب مرض گردد
 دیگر از انجمله **الفصل** برداشت درین معنی باید که
 فرد در برجی که آن عضو بند و منبسط نباشد و کوخیار
 گوید که اگر در برج منسوب الیه سعدی سعدی قوی
 بود آهن بردن روا باشد و دیگر باید که ماه متصل بود
 بشتی و شتری فوق الارض باشد یا در طالع بود و باید
 که قمر ناظر بود بشمس و شاید که قمر در مقارنه یا متوجه مقدار
 شمس باشد و دیگر باید که قمری بود از نحس خاصه از برج
 و دیگر **فصل** سحر کوی که بهتر است که
 فرد در برج ثابته بود الا در ثور که بد است و باید که زاید
 بود در ثور و در حساب و گفته اند که ناقص النور باید و

باید که در برج مذکر باشد و باید که متصل بود به عود
 نظر ثلث و ثلثین یا مرغ نیز حوسب و باید که قمر در
 باشد و عود باید که در آنکه قمر در برج منقلب بود
 باشد خصوصاً جوزا و عقرب و لیکن حل را جایز دانسته اند
 و همچنین از آنکه خانه ماه و طالع و برج ارضیه باشد و
 همچنین از محل اجتماع تا سیزده درجه حذر باید کرد
 از وقت استقبال و از بودن زحل یا مرغ و قمر و طالع
 و از بودن زحل در ثامن طالع **فصل** کردن محمد ایوب
 گویند که باید خانه ماه و طالع از برج هوا باشد و باید
 که قمر متصل بود بشتی و باید که ناقص النور و الحساب
 و بعضی گویند زاید النور باید و گویند باید که قمر در برج
 ثابته باشد و گویند بهترین همانست که قمر در ثور یا در
 باشد و حذر باید از آنکه قمر در تحت الشعاع باشد و از آنکه
 طالع یا نادمه و برج ارضیه بود که خوف استیلا یسود او
 از آنکه عروج ای بود که خوف تولد لقوه و طالع باشد خصوصاً

ثابته

۳۰۱
سرطان که خوف حدوث بروج بود **و باید دانست** که اگر خوا
گه خون بسیار اخراج کنی باید که قمر زاید النور و الحسا
باشد و بعد از اجتماع و قبل از استقبال بود و متصل
بود به برج از تثلیث یا تسلسل و اگر خواهی که قلیلی از خون
دفع کنی صد شتر و طمد کوره اعتبار باید نمود **اما در سبل**
خوردن مطلقا نباید که طالع و خانه قمر از بروج مایه
بهترین هم عقربست و میزان هم روا داشته اند و باید که
قمر ناقص النور و الحساب بود و باید که منصف از سعدی
متصل باشد بگو که تحت الارض و ان کوکب در ربع شرق
و حد باید که از آنکه قمر در آمد بود و اگر قمر متصل باشد
بر محل سبل عمل نکند و باشد که ملتهما بداید و اگر به برج
متصل باشد و مغض و سج تولد کند و تثلیث و تسلسل
برج را بعضی جایز داشته اند براهی که موجب نفی فعل
دو کرد و از مقدار بیشتری حد را باید کرد زیرا که از جهت
تقویت طبیعت و نفس موجب اصناف قوت دو سبکد

انجمنه که استقام روح طبعه بعد از شرب دوی سبل
دو را ضعیف میکند و اگر در شرب سبل قمر ناظر بود
بشمس نظرهای نفس حرارت و پیوسته اشتداد نماید و اگر
قمر متصل بود بگو که در ربع او بوده باشد آن سبل
بقی هر کرد اما در اختیار سبل بود باید که طالع و خانه
ماه برج آبی بود و شاید که برج ارضی باشد و باید که متصل
بود به مشتری و شاید که متصل بود به زحل **اما در سبل**
باید که طالع و خانه قمر برج هوایی بود و شاید که آتشی باشد
و باید که قمر متصل باشد به برج یا بافتاب **و اگر سبل مطبخ**
بود باید که طالع و خانه قمر از بروج مایه و منقلب بود و
شاید که از بروج ناریه و ارضیه و ثابته باشد و باید که
قمر متصل بود به هر دو و شاید که بر محل یا به برج یا شمس متصل
باشد **و در تقیه و صاع** و صین و سایر اعضای راس
باید که قمر در محل یاد روبرو و از استقبال گذشته
باجتماع نهاده باشد و باید که بطی السیر بود و میان او

و قتب کتر از پائزده درجه بود و از اصناعات مذکور است
حد در باید کرد **و در غرضه** و قی کردن باید که در جهت
در محل و جهت در نور باشد بطوری که گفته که جهت هر دو
باید که قدر در بروج ناریه بود و مسعود باشد بر زهره و باید که
ناقص النور بود و از مناجس لیم باشد و از اتصال بروج
و شمس خصوصاً و قی که در محل باشد احتراز باید کرد
و در غرضه کردن باید که قدر در میزان یا عقرب بود و از
النور و متصل اسعود باشند و زهره در این مقام قوی
از مشتری **و اگر** حبس طبعه بوده باشد باید که عناد
بر زحل و عطارد و بروج ارضیه بوده باشد و از مشتری
حد در باید نمود **و در نادر** باید که قدر در برج ماهیه
و ناطر و متصل شمس یا مریخ باشد و ناظر زحل نبود **و در غرضه**
استعانت از عطارد باید جهت خصوصاً که در بروج هوا
و ناریه بوده باشد **و در غرضه** در میان بعضی فواید متفرقه شمل
برد و ازده مطلب که تفصیل آن مجلد در مضرات کتاب

مرفوم گردید و مفصله امین میگرداند اشاء الله تعالی
اما مطالب اول در بیان بعضی از خطایای مرضیه و قی
انها **و اگر** سته ضروری در جمیع امزجه مادی که بر
بحرای طبعی و بعضی که ملایم طبعه بوده باشد جاری گردد
فاعل و حافظ صحت و الاجاب و حافظ مرض پس
حافظ صحت واجبست که عارف بر ندان خطایای
اضطرابیه و اختیاریه ممکنه الوقوع در هر یک از آن است
بوده باشد تا خطای در صحت بدید نیاید و این بحث را
مشروعاً و مبسوطاً در کتاب معین ذکر نموده ایم ولیکن
چون خواستیم که این رساله نیز خالی از آن نبوده باشد
بعضی را ذکر میکنیم اشاء الله تعالی **و اگر** اول از سته
ضروریه هواس و آن مادام که معتدل در کیفیت و
خالی از شوائب میزد بوده باشد فاعل و حافظ صحت
و چون قییری در آن بدید باید اگر ندان نکند محذ
مرض خواهد بود مثلاً که حرارت هوا اشند و بده

موجب تخمین قلب و تخریب اسام و جلد است و مواد
 صفراوی را استعداد عفونت میگرداند و احداث **رغما**
 و صداع و تنهائی گرمی نماید و جمعی که مزاج طبعی ایشان
 حار و بگروهی که مزاج عارضی ایشان بارد باشد هر دو
 صنف که حضور میرسانند و برخی که بضد این دو صنف
 بغایت مضرت مینماید **تندرک** **هوای حار** است که
 تا ممکن باشد از حرکت و ریاضت اجتناب نمود و لیکن
 و راحت در مواضعی که شمال کشاده باشند و در کباب
 و کنار آبهای روان سایل گردند و از مطفیات حرارت
 بپوشند و کسی را که مانعی نباشد فی کردن اکثر اوقات باقی
 می باشد و بوییدن صندل و کافور و کلاب و شستن
 رویت و کلاب و آب سرد و تناول غذاهای لطیف
 و شرب شرابها و میوههای تر و کثیره المایه خصوصاً
 نارنجش و هندوانه بسیار نافعت و دودغ و نبات
 سرد کرده بغایت مفید است و سبب بالغ النفع است

و مضرت و تدارک حمام حار نیز قریب به هوای حار است
ضرر هوای بار تکثیف اسام و جمع حرارت غریز
 در باطن اعضا و تقطیع آن در آخرین تعفین بر اهل
 و لهذا واجبست که چون از شدت برودت خوف انقباض
 حرارت بوده باشد با پنج جلد حرارت بخارج کند و بزرگ
 تدارک کند و الا موجب تعفن عضو میگردد **تندرک**
هوای سرد و منع تکاثف آن با سخام و تفرغ و مالیدن
 و استعمال اسخام بطبیخ خال و بابونه و بنفشه و اکلیل
 و شبت باید کرد **الباحر انظرت** دست و پا از افساد و تعفین
 برودت شدید بمالیدن روغنهای شدیدة الحرارت
 مثل روغن بلبان و روض حلتیک و نفع خصوصاً
 سفید بغایت نافعت و مداوای تعفین برودت **تندرک**
 آن از تداوم متعلقه بشده برودت هوا در مطب هفتم
 میگردد **احاطة تندرک** و احشای از برودت هوا و تقویت حرارت
 تا مانعت ضرر برودت تواند نمود و تناول میوهجات سخنة

مثل فلا سفه و دوا المشك و شرب شراب صرف کهنه باید کرد
 و خوردن سیرخام خصوصاً با شراب و مانند آن بغایت
 مفید و مجرب است و گفته اند که بهترین تدبیر کسی را که از شدت
 برودت هوا متاذی گوید باشد شرب شور باهای که
 چرب مزوج شراب کهنه است که فلفل و سیر و دارچینی
 داشته باشد **اما هوا و باقی** بدانکه و با عبارت از
 عفونت و تغییر جوهر هواست بخاطر اخراج ریه تغییر
 و اضرار آن بنا بر استنشاق و وصول آن هوای متغیض
 بقلب و افساد قلب و روح حیوانی و لا و افساد سایر
 ثانیا با التفتیه **تذکره** است که چون علامات حمله
 و بانندگی محسوس گردد مبادرت با استقرار غی مثل فصد
 اسهال باید کرد و استعمال مطفیات و مفردات و مکثات
 مثل رب بر و عوره و رب صاب و اغذا بمثل حمایت
 و رمای و مانند آن و شمع کافور و صندل و جمیع سیرها
 ثمالیه نافع و مایه تاثیرات و مستفیدند قدام بدانکه و با

فالوق مقاومت و بای نماید و این کینه جد و ارا در ذم
 تاثیر و با وجود طاعون و در مطعون نیز بکرات
 مراتب تجربه نموده ام **در شرب شراب** و **مثال** است
 در حمام در این مختار عظیم است و موجب تبرید
 و قلب و اطفاء و انزال حرارت و ابراث استفا میگرد
غذا و آب شرب قلیلی از شراب صرف بعد از غذا
 یا تناول دوا المشك یا دوا اللک یا دوا الکرم یا شرب
 و تکیه بر جگر و قلب و معجات بالفعل و از اشرب شربت
 امششین یا جزر یا راس و از اغذیه بمثل اسفند یا آجا
 مهرزه باید کرد و کرب را در دفع این ضرر خاصیتی
 عجیب است و جمیع معجات نافع است **اما** بدانکه
 کام پوست را میسوزاند و جراحت میکند یا از همه
 طول لبان در بدن یا از همه زیادتی در نفخ برسد
غذا و آب چنانست که بعد از فراغ روغن بنفشه
 یا روغن کل مالند و اگر قرصه نموده باشد کل سرخ ملوک

ز دور سازند با قوتی با مع روغن کل یا ارد عدس یا روغن
 بنالد **در انکار طام** کثرت تولد بلغم خام و خلط
 سده و انماک قوای طبعیه و ابراث عفونت و حیما
 مختلفه و ربو و اوجاع مفاصل و بخی امراض صعبت
 و بیدن غذا بدو کم میرسد و از جمله مملکات عاجله
 و اجلا است پس عاقل باید که در محل استفراغ بقا و اول
 اطعمه لذیذ و التذاد بدان اوجاع و الام امراض و مرار
 و بنگاهت ادویه و شدت تحت پرهیز یاد خاطر بگذارد
 و جمیع کارها را بنیاد و اولیا و حکما و طبایع علم الکفار و علی
 از ماکولات نموده اند و در این باب از کلمات و اشار
 لطیفه اکابر علمی وارد است و در کتاب مفید بسیاری
 از آن ذکر نموده ایم و در این رساله نیز چندی از آن بنیا
 کنیم تا خالی نباشد **در انکار** گفته اند الاقلال من الضاد
 خیر من الاکثار من النافع و گفته اند ما یفسد الجوع یصلح
 بدو هم ما یفسد الشبع قد لا یصلح بالف دیار و گفته اند کان

حنه علی ما یقتضی بطبیه فاحصله ما یخرج منه **تذکار** **در انکار**
 تنقیه معد است بقی و غیر باب کرم و بعد از آن بلندی
 اسان از غذا نمودن و اگر ماغی ازنی بوده باشد کجا
 طویل و ریاضت کیره و شرب شرب صرفه و تغلیل غذا
 تذکار غایب و اگر صاحب فحمه لا امهال مارض شود
 غیر منضم دفع کرد و از ریاضت کیره منع نمایند و در تغلیل
 و تلطیف غذا بنوشند و بخواب و راحت مایل گردند
 و اگر نفلی در معده باشد بیابند بهمهلات خفیفه
 تلین کنند **در انکار** غذا بداند که عارض میشود
 بعضی را که مدت مدید بجمع شدید مبتلا گردند
 اینجا که در ایام فقط یا در سفرها یا مانند آن حادث
 میشود و موجب سقوط شهوت و قوت و غشی و خلط
 دق میکرد **در تذکار** آن که بیک دفعه بجد سیری بخورد
 که مملک است بلکه اول بالطف و اخفا غذیه مثل ال
 مرغان و ما الشیر بدفعات متفرقه هر دفعه مقداری

قبل اغتذائمانند و فی مابین هر دو دفعه کنند بخانند
 و بر مرغی بفرماید برسانند و حرکت دهند تا معدن آگاه
 شود ولیکن نه چنانچه موجب گردد **طریق اطفال طعام**
 بر طعامی دیگر قبل از انضمام بسیار است و مضرترین
 چیزهاست و اکثر اوقات مبداء مرضها صعبه ملک
 میگرد و پس ناممکن باشد چنان می یابند که معدن
 از غذای سابق پالان شده باشد و علامت پالان شدن
 معدن و گذشتن طعام آنست که گویا معدن بیست چسبید
 و حوالی ناف و ساهوها سبک گردید و در حشا مطلقا
 رایحه طعام محسوس نگردد و شهوت برانگیخته گردد
 و بنض صغیر و خاصه نیم قوی و خواب ناقص و عطش
 باطل و آب دهان کرم گردد بعد از آن بتناول غذای
 دیگر جزات نمایند پس هرگاه بر سبیل خطا اذخال
 واقع شود تدارک آن بغير از تنقیه معدن بقی یا اسهال
 پس جلا و غسل معدن و امعاجایات موافقه پس تطویل

جوع و خواب بسیار پس ریاضت بخیزی دیگر میسر نگردد
در خطای اطفال از محل همچان شهوت صادق و این
 موجب اجتناب فصول خصوصا مراری معدن و
 بطلان شهوت و افساد طعام بخا الطت ان فصول بخند
 میگرد و و باشد که احداث تب کند و ایرات دقیق
 در بعضی از مزجه بعید نمی یابند **تداوی اطفال** شرب
 سکنجبین ساده قندی و میگردن نار بخوش است یا
 آنکه ملینات خفیفه مثل اجاص یا شیر خشک بپوشند
 تا احداث از آن رطوبات منصبه نماید و بعد از زمان
 که شهوت معاودت نموده باشد غذا بخورند
ضمیمه حرکت افساد طعام است تدارک آن در کرد
 و اگر ممکن نباشد نجرع آب گرم است و تطویل نوم
 و اگر از بقای آن ماده فاسده در بطن طبیعه از سخت
 مخوف باشد اطلاق آن برفق مثل اطر فیل یا جلیجین
 مقوی سبلی و مبرود را کوفی و شهر یاران و تمری و

مانندان باید کرد و با حمله بر تند پیری از تند پیر سینه
که غذا در معده فاسد گردد مثل تناول لطیف بر
خلیظ و مانند آن البته آن فاسد را بقوی یا اسهال دفع
باید کرد بعد از آن تقویت معده بمقویات مناسبه
مزاج باید نمود پس در اغتدای نهایت رفق و قناعت
مدار باید بجای آورد **در اکتان** اضعاف
حرارت عروزی و ارضای قوی و اعضا و ابراث اسباب
ورثه و اخلاص سدد است و بیا باشد که موجب
استغفار گردد و مضار آن عظیم خصوصا در بر
و مرطوبین **تدارک آن** استعمال معاجین مدد
مفتحه مقویه معده و جکرات بحسب مزاج و اخرا
از آب سرد بقدر امکان ضرورت و اغتدای باغذ
مدره مسکه عطش مثل اسفنا ناخه و سفر جلیه باید
نمود **در اقلان** حرارت جکرو تولید قو
و رفق و پس مزاج و مرعت هرست **تدارک آن** اگر

اخذات مذکور است نرسیده از حد قنص و تحسین
مزاج تجاوز نمود پس بشیرت های سرد و زمثل شیر
نخم خرفه با قند و کلاب و پالوده های سگری که شای
ان بسیار و خشخاش و مغز بادام مقشر نیز اضافه نمود
باشند سیوهای زمثل زرد آلو و اجاص و خیار و
و نار بحسب اقتضای مزاج و خواب و سکون در مواضع
بارده باید کرد **در شرباب** بعد از اخلاص حقیقا
و ضعف قلب و حرارت عروزیست **تدارک آن** بمقویات
قلب بحسب مزاجه مثل دواء المسکن و شربت سیب
مانندان باید کرد **مضامین** **در اقلان** و جماعی که تکلیف
و جیل خود را بر آن دارند زیاده از حد است از انجمله
نقصان جوهر روح حیوانی و تضعیف حرارت عروزی
و تقویت غریبه و تقبض جمیع افعال طبیعی و حیوانیه
و نقصانیه و بالآخره ایراث امراض صعبه مملکات است
و اگر عشرت غیر اضرا را از میان سازیم بیم آنست که خوف

جماعیه

باغذیه

آن برین کینه نیز بجای تاثیر نماید که جزایات بغیر
 آن نیز منعش گردد **تذکره** باقویه مقویه لذین
 عطش سرعته الانضمام جیده الکموس که بزودی از
 خون لطیف که ماده روح و حرارت عزیزی تواند
 گردید متولد گردد باید کرد و همچنین ادویه قلبیه
 مقویه منعشه و اکثرندایر سمنه مرطبه بحسب اقتضای
 امرجه استعمال باید نمود و تفصیل این مذکور است
 در کتاب مفید مذکور گردید **ضمیمه** شیه
 بضر جامع مفطر و تدارک هان الا انکه درین مقام
 باغذیه کیمیه و ادویه مبرده جهت احتیاج از ذوق مایلتر
 باید بود **ضمیمه** معد شیه است بضر حرکت
 بر طعام الا انکه در ارضار و تغذیه غیر منظمه
 باعواق اعضا اشد و اقویست و باشد که از آن قوی
 عصبی عارض گردد **تذکره** چنانکه اگر ماکول
 مایل باخدا و انطوائی گردد بگذارد تا دفع گردد

از آن آب

اب طبع حمض مزوج بقلیلی از شراب دوسه دفعه متواتر
 بنوشند پس همچون کند در تناول نمایند و در امرجه
 شدیده البروده اناثا اثبات و فقم حمض از طبع
 آن اوفق و اگر انکه ماکول مستحیل نفع و ریح گردید با
 بخار اثر کونی تحلیل دهند و اگر طبیعت معتقل گردد با
 پس اگر آن ماکول از حبابات و ناشغلات بوده مانند
 برنج و جاورس در تبیین طبع بکوشند مثل شیره فوکه
 مع خیار شیره و قلیلی از دارچینی و تربد و اگر از اغذیه
 لزجه بوده با یارچ فیکر یا شهر یاران اسهال نمایند
 و اگر سختی در اعضا محسوس گردد بمغذات موافقه و
 مدمات مناسبه رغبت نمایند **ضمیمه** بعد از
 و تدارک آن شیه و قریب تدارک جامع مفطر و باحاج
ضمیمه با اسهال اشد و اکثر است **تذکره** مقویه
 قلب از اثر هر و معاجین عطش منعشه بعد از آن اگر
 غشی حادث شود باندک زمانی باغذیه مقویه

حدوث اسهال است و بسا باشد که کدی گردد **تدارک**
 معالجات خفیفه اسهال مدی و کدیست مع تقوی مزاج
 معده و جگر **کوت** **لب** **لب** بعد از اسهال
 خوف استسقا و امراض عصبیه و مج است **تدارک** اگر
 مہدات موافقہ مقویہ طبعیہ برہین قلند از تدارک خطا
 در این رسالہ اکثرا افتاد و اما انواع واقفام و اسرار
 و مبسوطا در کتاب مفید بعرب بیان نموده ایم **مطلب**
دویم در ذکر تغیرات بعضی امور و احوال طبعیہ کہ اگر
 تدارک نکند بلع عظیم میگردد **بدانکہ** هرگاه امری از
 باحالی از احوال طبعیہ از مجرای طبعی تغییر باید پس از
 مبادرت بردان بحالت طبعیہ برفع سبب و استعانت
 مضاده چون این مقدمہ دانسته شد بدانکہ **باید**
شہوت طعام یا از زیادتی بروودہ فم معده است پس استعانت
 ادویه مسخه و شرب شراب تدارک باید کرد و یا از تشنگی
 بلفم حاصل است بغم معده پس عقیدات بلفم فی باید کرد **تدارک**

شہوت طعام یا از نخوت فم معده است پس استعانت
 مطفیات مثل آب نارترش و شربت غوره و آب تمهید
 و ساتدان و تضمید معده بصندل و کل و کلاب و کافور
 و اغتذ باغذیہ مثل ماهی تازه و مزایج بازشیما و آب
 غوره پنجنہ رفع آن نمایند و یا از امنلای بدشت پس
 استقراغ بدن از خلط باید کرد **دویم** **سبب** **تدارک** **حاضه**
 و این دلالت بر غلبہ صفرا میکند تدارک آن فی کوفت
 بمقیات صفرا و استعمال اشیای طیفیہ **سبب** **تدارک**
حار جریفہ و حلوه و آن یاد دلالت بر غلبہ بروودہ میکند
 و علاج آن باغذیہ و ادویه مسخه است و یا از خلط حار
 سیاشد و علاج آن بھی میاید کرد **دویم** **سبب** **تدارک** **تدارک**
 و صلاح آن بمطفیات باید کرد **کوت** **سبب** **تدارک** **تدارک**
 از حرارت و پیوستہ فم معده است و علاج آن بمبردات
 و مطفیات مثل لعاب بھدانہ و برزقون باجلاب و آب
 هندوانہ باقند سفید مع قلیل از طبائیر و غیرہ تخم خرنوب

که در آب نارنج خوش گرفته باشند باید که در او از غده انجیر
 سرد تر باشد بغیر از ماهی و شیر مناسب است و دیگر انجیر
 در منفعت آن مذکور کردید عمل نمایند **فصل طبعیت**
باب طبعیت طبعان یا از برودت و رطوبت فم معد است پس
 با استعمال مسخحات مثل شراب ریجانی عتیق و جوارش و فله
 و جوارش ریضاع و بجز اینها در آن باید کرد و یا از احتقان
 بلغمیت در معد و علاج آن فی کربت بقیات بلغم
 و اگر از کثرت تولد بلغم و دفع طبعیت باشد فصول بلغمی
 را بمعد پس علاج آن بتقلیل و تلطیف غذا یا بمسکلات
 بلغم باید کرد **و الاثر من طبعه** مع رطوبت از الله آن جوارش
 سفر جلی سهل باید کرد و اکثر میل بر از بیاض مندر میرقا
 می باشد علاج آن تبرید کبد باید کرد **و الاثر من طبعه**
 رفع آن بتناول هلیلج سیاه یا افیمون و بیضاج و مسکلات
 آن باید کرد **فصل طبعیت** فم معد است اول طبعان یا از اشتا
 اخذیه قابضه یا بسبب است پس مزاج را استعمال مرقاچر

اسمید باجا و شرب یکن اوقیه از زیت ملح است بر ناشتا
 و یکاوال الجیر خشک با مغز قطم و اگر قلت بران و پس آن
 از حبه بلغم و قله انصباب صفرا بود یا معا پس مزاج را رطوبت
 طبعیت جوارش نرمی یا شرب یا ران تا آنکه نزدیک ران
 گرفته مع ایام و فقه غسل همچون کرده بنوشند یا با انجیر
 غسل تا اول کنند و اگر قلت بران از حرارت و بیوسه معا
 بوده باشد پس مزاج را رطوبت طبعیت بصفوف بنفشه
 و قد یا آب لبالب یا فلو و خیار شنبلیله **فصل در علاج**
فصل اگر از کثرت غذا است فقلیل مقدار و تاخیر وقت
 غذا باید کرد و استعمال ریاضات نموده و اگر از تناول غده
 مولد ریاضت پس مزاج را تناول اشیا مفتیه ریاضت
 مثل صغیر و تخم کرفس و نانخواه و کون و جوارش سرد و مسکلات
 آن **فصل** پس زیادتی آن بر انجیر مزاج است اگر سبب آن
 کثرت شرب باشد پس بتقلیل شرب آن مناسب است و اگر
 دفع طبعیت باشد بر سبیل بحران پس مرقاچر آن نباید شد

آنکه از طایفه انجمند و اگر از برودت کرده و مثانه یا استخوان
 مثانه بوده باشد پس با استعمال الطریق فیل صغیر و یا کلبه
 مدقوق مع نبات باید کرد **مسئله بول** از آنچه سزاوار
 اگر از قلت شش آب باشد پیرایه سردی باشد و اگر
 از حرارت و بسوسه باشد خرد و بخار دهند و آنه تا
 کند یا شیر تخم آنها با جلاب بنوشند و اگر از خلط
 غلیظی بوده باشد مددات حاره مثل تخم کرفس و زرا
 و انیسون و دوق و ناخواه و مانند آن استعمال کنند **مسئله**
حرق عند خروج البول رفع آن بتریب لغاب بر رطوبت
 با جلاب یا قند و شیر تخم کدو و خیار با قند و آب هند
 یا خیار با جلاب باید نمود **مسئله** پس از طایفه جریانی
 اگر از دفع طبیعت بوده باشد بنا بر کثرت خون و سبیل حیات
 متعرض قطع آن نباید شد مگر آنکه اسراف انجمند و اگر از
 شدت قوت دافعه و ضعف ماسکه و سعة مجاری و تخلخل
 آلات بوده باشد پس می باید که پنجهای باز و و فعل الحکم

بند

ببینند و آب بقلة الحما با سرکه مزوج نموده با کل ارضی
 بنوشند و یا آب سماق و کل ارضی بنوشند و بطور
 نرغیة الانضمام در آب سماق بخته اغندا نمایند **مسئله**
حق و احتیاج آن باید که جود بکففت و جود محل از
 موقد مزاج بگذرد بجام رفته در میان آب گرم
 بر ناف و عانه بمالند بعد از آن ندهین مواضع بر
 زینت کنند و ساقین و تخم را محکم بربندند و قصد
 صاف و باسلیق کنند **مسئله** **در بیان خون و اسهال** و احتیاج
 آنرا بهین تدابیر مذکوره ندارند نمایند **مسئله** **در**
غیر جلاب آنچه بسبب کثرت غذا بوده باشد تفلیل و
 آن نمایند و آنچه بسبب کثرت فضول بدن بوده باشد
 تقیه بدن بمسهلات باید کرد و اگر عرق منن را را
 بوده باشد برینند تا از عفونت کدام خلط است اخراج
 آن کنند و از دویه آنچه حبس عرق نماید از انجم
 تر بطن کثیر خشک و سماق و برنج مغسول و دیگر

تدهین بدست بدین الولد یا دهن الاس و تطلیق
 بویای کرمانی و مرواسن که با آب وورد و آب برن
 موسن ساینده باشند و دیگر آنچه در منفعت ۲۲ مذکور
 کردین نافع باشد **تفویق و حبس** نداول آن
 بدقت بروغن یا بوزن و روغن ثبت که قلیلی از بون
 از منی یا داریجینی یا سیخ مدقوقه بخورده داخل کرده با
 اما کثرت **مطهر** اگر از ترله نبوده باشد علاج آن باید که با
 واکلیل و مرزنجوش و قصبه و درمنه زنی و ساتدان از
 محاللات ریاح را در آب جوشانیده بطبع آن کرم کرم نطول
 کنند و مرزنجوش بویند **کثرت و زیادتی جریان بطریبات**
 از سخنین باید که بعد و خالص و زعفران و سندروس
 بخی کنند و شونیز و یان کرده بویند **قلت جریان بقدر**
 از سخنین باید آب کرم بریزند و بطبع یا بوزن واکلیل
 انکیاب نمایند **کثرت و طریبات از طریبات** باید
 بطبع مورد و ماز و وکنه خشک و کلاب غرغره کنند

قلت جریان و طریبات باید که بطبع عاقر فرح اسع ایا
 فقر غرغره کنند یا انکه مویز مدقوقه با اسکجین
 این غرغره کنند **ناخواب** پس زیادتی و افراط آن یا از
 استیلا ی سوا المزاج و طبیعت بردماغ و علاج آن بخی
 کرم و خشک باید کرد و حذر دل و عاقر فرح بر سر باید
 و مویز و عاقر فرح و عل و آب کرم غرغره کردن و یا از
 بلغم است بردماغ علاج تنقیه دماغ بحسب ایا راج و حب
 و حب ذهب و غرغرها و استعمال سوال باید کرد **بر**
و کثرت خواب و آن از پیوسته دماغ فی باشد پس باید که با
 در منفعت ۲۲ مذکور شد عمل نمایند **زیادتی و کثرت خواب** یا
 غلبه حرارت و رطوبتی باشد و علاج آن بتدایر و
 مطفیعه بخورده مثل استعمال خشتخاش و کاه و حذر فر
 تازه و ساتدان باید کرد و یا از زیادتی خون می باشد و علاج
 آن بقصد و تناول اغذیه مرده و استعمال باب سردا کر
 فضل متغنی باشد باید کرد **تصل و کثرت** و آن از شو

المزاج بارد یا لبر عارض میگردد علاج آن بندها بر سخته
مرطبه مثل کوشتهای بره با پیاز و تخم کوفته اسفند با
و خروس حنظل و کندم پخته و بخورد که با قلیله از حلیله و
منک و هلیون پخته باشند و همچنین بنه اول و مویر طاف
لحم و میخج و مانند اینها باید کرد **نقصان دهن و بلاد**
جواس و این از فعل بلغم می باشد دوائی آن استفراغت
بحسب ایارج و تناول اطر فیل صغیر مع ایارج فیقل یا اطر فیل
کیسه مع ایارج و غرضه با ایارج و اکل اذیه سخته بخفته و
مولدات بلغم و بخرات اجتناب باید کرد **مطلب سینه**
در ذکر اعراض و امراض که مقدمات امراض صعبند و مبانی
بهداوی آنها آنکه الضرورة محتاج به اعاجات اقوی و اعراض
آنها نگویدند **بلانکه** هرگاه عارض شود اعصابی فی تقدم
قبلی پس اگر دراز آید آن نکوشند مؤدب جدوت حمی و بعضی
امراض ضعیفه میگردد و آن بر چند نوعست **نشی آن**
فروغی و آن چنانست که صاحبان در اعضای خود المی

مثل الم فروغ می باید و سبب آن اختلاط حاره صفرا و بیهوش
پس اگر آن الم قلیلی باشد و در جلد خود احساس نخشی
کند علاج آن بر ریاضات معتدله و تدهین بدن بر
بخشه و نیلوفر و ذلك صغیر و بعد از آن اغتذا باغذ
مرطبه مثل سوبق حنطه که در شربت قند سرد کرد و خیساید
باشند و خواب در مواضع معتدله شمالیه باید کرد و اگر
آن الم و اعیا شدید بوده باشد حتی آنکه المی مثل الم فروغی
در داخل اعضا محسوس گردد پس سزاوارانست که از رها
اجتناب نموده در اول روز راحت و سکون میل گردند
و در آخر روز تدهین بدن کنند بر وضو بخشه و شبت
متاوی مزوج و حصوی که از نهان میده خشک بدو
و روض بادام و قند ساخته باشند یا از سوبق و قند و روض
بادام ترتیب داده باشند تناول نمایند بعد از آن بخور
مشغول شوند پس اگر الم تسکین یابد ولیکن در شبت قلق
و اضطراب و سهر و الم عارض گردد علامت همچنان خلطت

پس اگر خون باشد بقصد و اگر صفرا باشد بمسلمات صفرا
استقراغ نمایند بعد از آن راحت و سکون مایل گردند
و شور و باهای فروج که باب خوره یا نار و مغز خیار و کاسی
پخته باشند اغندا نمایند و بخواب مشغول گردند و اگر آن
تداوی را عیال زایل نکرد روز دیگر حمام روند و بروغن ^{بقشه}
نرمی ملایم کنند پس راحت و خواب مشغول گردند و بعد
خواب بماء الشیر یا حصوی مناسب یا مایه تازه یا جوجه مرغ
که مع موافقات نیکو پخته باشند اغندا نمایند و شراب
ابيض رقیق تخرج نمایند پس اگر عارضه ساکن نکرد دهان تدا
مذکوره را اعاده نمایند تا وقتی که زایل گردد و بندهج
بر ریاضات و اغذیه معتاده مایل گردند **فهمی دیگر آبجای**
در بیهوشی و آن المی شیهه بالم اورام حاره می یابد و حد
آن از رذات و فساد خون میباشد علاج آن اگر احصا
الم در جمیع بدن می کند بقصد الحلل و اگر در نواحی سینه
کف و بازو و گردن و اعضا فوقانی می یابند بقصد

و اگر در شکم و نخدین و ساقین و اسافل اعضا می یابند ^{بقصد}
باسلیق باید کرد و آنچه از خون که واجب دفع باشد بدو
یا بسد دفعه اخراج باید کرد بعد از آن شرب ماء الشیر
مکیدن نار بخوش و اغذیه مذکوره در نوع اول راحت
و سکون مناسب و نافع است و روز دیگر حمام معتدل
رفتن و آب معتدل بر خود ریختن و تریخ روغن ^{بقشه}
خالص نمودن و بعد خروج از حمام بیک ساعت ^{ماء الشیر}
مع الثقل یا مزوره ارماش مقش و کدو و اسفناج و کشمش
تازه پخته باشند یا آنکه بنا بر رعایت قوه و میل طبیعت
ریزه تازه سبک اجناس اول کردن موافقت و همچنین روز
سوم نیز عمل نمایند تا عارضه زایل گردد و در بعض قوه و
استوار و در قشره آثار رنج بدیداید **فهمی دیگر المی**
در بیهوشی که صاحب آن المی شیهه تمدد و تبطی در خود می یابد
و آن یا از امتلائی بدست از خون و علاج بقصد است
اخلاط دیگر پس استفراغ خلط غالب بمسلمات آن باید کرد

بعد از آن دخول حمام و تریج بروغن بنفشه و بعد از آن
 شرب سکنجبین پس اعتدال با چهره و بزغاله و طیور
 مفید است و اگر سبب آن دیم بود باشد علاج آن بر این
 معتدله و دخول حمام و استعمال طلع و تریج بروغن
 ثبوت و خیری و شبت و یا بونه باید کرد **و اما هرگاه که**
باب اول مشق گردد دلالت بر عنونت خلطی میکند پس
 استقریخ آن خلط بستر غایت مخصوصه آن باید نمود
 و استعمال غذا پر مضاده آن خلط باید کرد و بتجفیف
 تلطیف غذا باید نمود و سکنجبین سگری باید نوشید
 و تا علامات فسخ بدید نباید از حمام احتراز باید کرد
کبریت صفت این صفت سندر بر صراست پس باید که تنفی
 بدن از بلغم نمودن و اجتناب از اعتدال مرده و مرطبه
 گوشتهای پره و ماهی تازه و لبنیات کردن و اعتدال اسفنا
 و بخفات مثل گوشتهای شکاری بریان یا مطنج در
 زیت مع اسکا و سرکه و فلفل و کره یا واندان نمود

و استعمال قصبه ریخت در آفتاب و اما اگر حاره و **لذک**
 بسیار و حمام گرم برافشا و مانند آنها از تند پیر منقبه
 بلغم و رطوبت مناسب و نافع باشد **و اما هرگاه که**
 مع بحت الصوب بخیر است پس از او را است که میا
 نمایند فصد و الجین و افراط خون بدفعات بسیار
 بحسب احتمال قوه مساعدت و وقت مزاج طبعی و اعتدال
 نمایند بر غذای خاکی و مرغهای فربه و بعد از چند روز
 استقریخ بطبخ افیمون و غار یقون باید کرد و از اعتدال
 مولد بود مثل عدس و کوب و گوشت کاه میش و مانند
 آن اجتناب باید نمود و اما الجین مع هلیله سیاه و **فتنه**
 و طع نقطه و خرقه سیاه باید نوشید و از طبع بنفشه
 و نیلوفر و جو مشتمل کوفته ترتیب داده باشند استعمال
 باید کرد و از تعب و غم و جرن اجتناب باید کرد و بعد از
 تنقید بدن کاهی تر یا قاروق مجرب نافع است و دراز اند
 این عارضه تمارن نباید کرد که چون قوی گردد علاج بد

باشد که **در علاج دماغ** و نبور بخراست بخراج
 بر قصد باید کرد بعد از آن اسهال بطوخ هیلد و شافتر
 مع قند و اندکی از صبر و از شیرضا و کوشتها خصوصا
 از مواشی بر هیز باید کرد و اغذیه با غذیه بارده و از انجم
 بجات شبیه و کبریت دریا نمودن نافع و مانع خراجت
کفر حشر بخراست بدیلات پس واجب است که
 از اغذیه غلیظه مثل گوشت کاه و شتر و هر صیه و نان فطیر
 و از جمیع لبنیات و از حلویاتی که با شاسته بخت باشند
 و از کاه و از حبضه منعقد و همچنین از انجم بعد از غذا
 و جام و ریاضت بعقب غذا و مانند اینها اجتناب نمایند
 و در لطیف غذا و استراخ بلاغم غلیظه از جبه بکشند
 و مع ذلك انجم بخلاومعده معین باشند **در علاج**
 بخراست بعضی خصوصاً در کول پس سزاوار است که تنقیه کند
 بحسب ایاچ و حب قوفا بعد از آن با ایاچ و قوفا و یا و رو
 و اگر باینها ساکن نکرد **نفع صبر** باین نفع میاشامند

افستین رو می درم اسار و نغ درم قطور و آن دقیق
 چهار درم مصطکی سه درم صبر سقوطی پنج درم بجموعه
 نیم کو فندوق و زعفران و حبیبی کرده سه رطل آب گرم بر
 او کنند و روز در افتاب و شب در مکان گرم بگذارند
 صاف کرده می درم از آن با یک درم روغن بادام شیرین
 در بخور بکشند و هفت روز مرتبه صبر وقت بخورند و **در**
 استعمال یکبار بخار طبع با بون و اکلیل و مرزنجوش و
 قعیطه سبوطات موافقه نافع باشد و اگر باین مملوک
 نایل نکرد سیل شربانین صدغین با فصد عرق جبهه
 باید کرد و از بخارات و مولدات صداع مثل سیر و پیاز
 و کندنا و جوز و پیر کهنه و مانند آن اجتناب کنند
در علاج دایمی بخراست بموت مفاجات ندارند آن بقصد
 واد و بقلبه باید کرد **در علاج جبهه** مثل شیره و مسک و
 مانند آن در پیش چشم بخراست بنزول آب در چشم پیر باید
 تنقیه دماغ و معده کردن بحسب ایاچ و قوفا یا بعد از آن با

و الحال بکل اصفهان و قوتای هندی و بی باب را با
و بیاف مرادات و اصطیخون و با سلیقون و روشتا
و مانند آن و از آنجه بصره ضرر بود و از قضا و اعتبار
احتراز نمایند **طعام اختلاج** وجه بخر است بلقوه پس
مبادرت بتفقه سر مثل اجلوب مذکوره و غرضه نمودن
گاهی بطبع خاف و حوا و سوزج و کاه با یاج و غیره استعمال
مسئول که با یاج الایله باشند و استعمال بماء کبریه
و ملاقات بخار طبع با یون و برنج اسف و مزخوش و قند
وجه بروغن نار دین و روغن مصطکی و قسیط البعوط
نافعه و اعتدایا غذیه مسخه ملطفه و اجتناب از سولتا
بلغم و از مملی طعام مفید و مزیل علت بود **مخرج اختلاج**
و خرد در جمیع بدن بخر است بفالج پس باید که تدابیر مسخه
محففه لازم داشتن و اعتدایا بخودایی که بازین و شبت
و کوتر بخر حرا بی مع ریت و خردل بخته باشند باید نمود
و خوردن غسل و شرباد و بهر نقطه مسهل بلغم مثل

وایارجات قویه الاسهال و استعمال آب زرات معموله
حشاش شریکه الخوثره و حمام گرم و مالندگی قوی سواتر
و ریاضت قبل از حمام و قبل از غذا در موضع حازه و آب
از وادیات بلغم میند بود و مزیل علت باشد **قواتر**
کابوسی بخر است بصره پس واجب است که از اغذیه
خلیظه مولد بلغم احتراز نمایند و تقبیل و تلطیف غذا
لازم دانند و اگر بنخ عظیم و سریع باشد مهارت بقصد
و حجامت فقره باید جت و حب سطلو حو و س وجب
سیمالیوس باید خورد و اگر نافع نباشد یا یاج روغن باید
نوشید و بعد از ریاضت قویه و قبل از غذا بحمام باید رفت
و مالندگی قوی بدنها یا یا چه درشت کردن حق آنکه
بدن سرخ و پراگنده شود نافع باشد **و حجامت ثقل و اشلاء**
سیکک و سبک و بلاد و حواس بخر است بحدوث سکه
و فالج و مانند آن از امراض و ماغیه پس باید که استعمال
تدابیر مذکوره از اغذیه وادویه منقبیه و ماغ و اجتناب از

مولدات فضول غلیظه و مانند آن نمودن **تخلیج و صبر**
و جبر و قهر مع صداع مخرات بسیار عام علاج آن
 مبادرت بقصد قیال و اخراج خون بحسب احوال
 قوه و سن و زمان و در روز فصد اغذا نمودن بفرج
 و تیموج که باب نار یا غوره پخته باشند یا زرده پخته
 نیم برشت و تفاول کاهو و مغز خیار نیز نافع است و در
 از منجر حاره سکون در مواضع بارده نافعت بعد از آن
 حرقه کان بصل و کلب و سرکه تر کرده بر سر اندازند و
 بعد از آن بدو روز تبیین طبعه بطبوح خیار شیرین ^{فست}
 و ما الشیرین و نار میخوش و سکنجین ساده و مانند آن بنوشند
 تا این اعراض برطرف شود **علامت غم و خوف و فکرهای**
فاسد مخرات بوسواس سوداوی تدامل آن بتنبیه
 بدن از اخلاط سوداویه بمثل مطبوخ افیمون و طاریون
 و حب اسطوخودوس و مانند آن باید کرد و اگر در بنصر
 اشتیاق محسوس گردد فصد الحل و اخراج خون تا حدی

و تنقل

ظلمه سیاهی آن برخی بیدل گردد مناسبست و اغذا با
 صحنه مرطبه مثل گوشت بزره و بزغال و پاچه آنها اسفند ^{جا}
 و تحریک سرور و شاطب مثل سازها و آوازهای ملایم و
 اجتناب از آنچه موجب غم و خوف و غضب گردد و
 از اغذیه مولد سودا بغایت موافق است **کرم غریز**
تزلات خصوصاً در لاغران و جمعی که سینه ایشان تنگ
 باشد بخریدات الریه و سلات پس تراوازانست که ^{تقیه}
 دماغ گاهی بصب و حبه و حب آباج و گاهی
 بنقص صبر کنند و منع تزلات با استعمال شربت خنخاش که
 با پوست آن مع میخج ساخته باشند بنمایند و در ^{تسین}
 بدن بگویند و از مریندک حرارت و پروت بسر
 خصوصاً در پائین احتراز کنند و از مر پاخت و قعب
 منع نمایند **و بطل ثقل و صلا و نمد** و در پهلوی راست
 مخرات باندک علی در جگر حارض گردد پس اگر غلیل
 احسان ثقل نمایند بخریده است و استعمال سکنجین

طبع پنج راز را ندان و کفر و تخم انما مناسب است و اگر سده قوی
 باشد سنجین عسل بر روی و شربت افستین و حرکت
 و جوارش بود مخی و فلاغی و ادمان با دام تلخ مناسب
 و همچنین اگر با آن تمددی نیز میباید که دلالت بر رفع
 و ریج میکند و اگر با آن مخی میباید بخر است بوری و حیا
 سزاوار مبادرت بقصد قیال و شرب خلوس خیار
 شنبه با طبع حب القاب و کاسنی و اغذا بمزورات
 اسفناجیه باروغن یا دام و مانند آن و تناول کاسنی
 و کثوت با سرکه و تضمید جگر و حوالی آن بصندل و کلا
 و کافور و امتناع از خلویات نافع است **انتفاع و جبر**
اسفل بخر است با استقنا داران تغلیل و تلطیف
 غذا و امتناع از خلویات خصوصا که از ارد و نشاسته
 بعل آورده باشند و از شراب شیرین غلیظ و از افراط
 آن خصوصا تیره باید نمود و استعمال دیاضت برخلو
 معد و سکون بعد از غذا و اسهال طبیعت بحب یا باج

واجباتی با سنجین و تناول کبر و اشتراخ از وزینون
 مخلله باید کرد **وجبر و نقص و درد** در حوالی ناف
 بخر است بحدوث استفای طبعی تندرستان باین سفوف
 باید کرد تخم کرفس و انیسون و نانخواه و زایانه و زیره و
 کرویا و قردمانا و صغره و فودنج جلی اجزا مساوی کوفته
 و پخته شربتی از یکتقال تا دو درم باشد بر ناشتاع
 شراب ریجانی و تغلیل غذا و استعمال حرکت و تغلیل
 از غذا و اسهال طبیعت بحب کیخ باید نمود **وجبر**
شفا و یا باج در حوالی مع بطلان اشتها بخر است **بقره**
 علاج بتلطیف و تغلیل غذا و آب و استعمال ریاضت
 و حمام و خواب طویل باید کرد و اگر زایل نکرد تبلیس طبیعت
 بخوارشات سمله و حب کیخ باید نمود **وجبر و نقص**
تمد خاص ترین بخر است بورد کرده پس درین
 سزاوار چنانست که قصد با سابق از جاب علیل نمود
 ما البعیر بنوشند و تضمید موضع بمقویات مانع

صندل سرخ و بنیان مایشا و حفص و کل سرخ و طین
 ارمنی بابکاسنی و کشیز تازه بنمایند و نیلین طبیعت
 بملیات مناسبه بکنند **طیور و اسب در سوب اول**
 منجراست ببولدین کرده پس باید که از اکثار غذا خضو
 غلیظ اجتناب نمایند **طیور و اسب در سوب اول** که رسوب او شبیه
 بر داسنک و مانند آن از اجزای مدفوع بوده باشد
 منجراست بر یک مثانه تدلر لثان نیز یا متاع از اکثار
 اغذیه خصوصاً غلیظه مثل هر لیه و برنج و گندم و شیر
 و پنیر تازه و فله و حلوا یا قی که از ارد و نشاسته پخته باشند
 و تخم مرغ پخته و ماهی تازه و گوشت کاه و بز و میش و طیور
 اجامی و نان فطیر و میند و میوه های دیر هضم مثل سیب
 بر و امرو و شفتالوی نارس و ریاضت بعقب غذا
 باید کرد و استقرا بغم که شدید الحرارة نباشد و
 بادق البر و رمع سنجبین و مانند آن نافع است
طیور و اسب در سوب اول منجراست ببولدین و روست در مثانه

یاد رخصیه

یاد رخصیه تدلر لثان باغذیه برده و مطبوعه بمنزله
 الشمر و شیر تخم خرفه و لعاب بیدانه و برز قوطونا مع
 بادام شیرین با جلاب مع روغن کل سرخ و امتناع از
 چیزهای شیرین و تند و شراب باید کرد **طیور و اسب در سوب اول**
 یا مقص و حرقت مقعد منجراست ببلع مداوای آن باین
 باید کرد برز قوطونا تخم مرو و تخم ریحان فاسد کل ازنی
 اجزا سو اندک در بان نموده بروغن کل سرخ چرب نموده
 شربقی بقد حاجت مع رب موردیارب به غذا نادر باج که
 از نار دانه و سوز پخته باشند و شرب دوشی که ماهی یا سنگ
 قفسه مکرر داغ کرده باشند نافع است **طیور و اسب در سوب اول**
 منجراست بیواسیر علاج اجتناب از اغذیه بارده و مو
 سودا و اعتدال نمودن با سفید باج مع گوشت بره و کندنا و
 در هفت یک مرتبه دودرم حب مقل تا واکند و مقعد را
 بروغن استر زرد آوی نیم چرب کند **طیور و اسب در سوب اول**
 سفید آنکه عاقل را ناممکن بود باید که سفر حضرت اختیار نکند

زیرا که شرارت مغرطع من الشرف علی است سینه سوز و تپ
 دلشکار الحلا اعظم البلاد تا و کیت جگر دوز و بعضی از
 بزرگان گفته اند لغت کت و کوهی گفته اند لغت حرفه
 و برخی گفته اند سقراهل این جهان سقراست زان سبب صورت
 سقراست **شعرا** اند سقراست و ذل و ذلت است
 که هست خوش دلی و قوج در اقامت است و در خدمت باید
 بایند که راحت را بدین کند و لذت نقد و اسودای نیل از کف
 ندهد و بلختی از عزا قامت را بر دل لغت نکریند چو
 باشد که بجای رفیع الخصب چون از لغت دور افتد
 در زوایای لغت با انواع محن رنجور افتد **شعرا** جز
 خویش مردست دیدن را چه قدر جز در بدین در **شعرا**
 چه اعتبار شایسته بود و بوده کرد و مقام خویش
 خاص از برای کوشن بود قد کوشوار **شعرا** و خست
 که جز بار و زاق میوه نیارد و لغت است که جز بار
 نداشت فطره نیارد و دیگر در ذوق یاران و رنج

فهم الحاق
 قناعت ترک کند که در
 خبر ده حریف جهان

و ان کان خطره و وجع
 العین

مجران دوست داران صعب ترین هر دردها و سخت ترین
 همه رنجهاست و از کلام اکابر است که شداید دنیا اربعه
 البیت فان کان واحد والدین و ان کان درها و
 المروان کان خطره من جمیع رفیقیت باید داشت
شعرا بکیر دامن جمعیتی و فارغ باش که سنک تقویه
 دوران در استین دارد و نیز باید داشت که رزاق
 علی الاطلاق مادام که ذی حیوة از ذاتی دارد رزق از
 باطنی دارد و نکا بود بچهره کمران حرص جزا بپادری
 بکف نمی آید **شعرا** غم روزی چو خوری ایست
 که کروگان رزق و جان برقت و شیخ کچمد و معاینه کرها
 سراسیمه باد نیز حرص و از طوطی فصیح البیان زبان را در
 فضای دهان بدین گونه بپروازد و آورده **شعرا** چرا از
 پیک شکم و ارمان کردایت باید بر سوعنان کت
 شتاب آوریدن بدو است **شعرا** چرا خرم نزل بود
 شتابندگان که صاحب داند طلب کار اسایش نرند

کرارند کتی هر زیر پای هم اخر با شایان اند جای
 هر رهروان پیش پندگان کدافین بر نشیندگان
 سلامت و راقلم اسود کیت چرین بکدری جمله کیت
 بد ریاد و انگر کجان میکند هانگر که در کوه کان میکند
 کس از روزی خویش در کلام باندا از سوزش روزی خو
 و دیگر اندک این جهان فانی که اطول بقای آن بیشتر از
 برق خاطف و ایند او انتهای آن زیاده بر ریج عاصف
 نیست بدان نمی ارز که بمظنه باطل که بداد آن عدا
 توکل و وجود طول اصل است ارتکاب انواع محن و تعب
 که بخت از و افراط تحمل موجب ضعف فوا و ارواح
 هر سرعت هضم و نقصان حیات گردد نمایند **نور**
 اسوده باش و بار شفت فروز نکش بکشامان که
 ریج جهان را کاره نیست پس جزو مند کیت که
 بمساعدت توفیق ربانی راه بکج القاعه کز لایقی برود
 و پای در دامن از و ایچد و تنبیه سفر کثیر الخطر ناگزیری

خوبتر

که چو عمل صالح مراقت هیچ رفیق مفید نیستند نمایند
رباعی بیکانه ز خلق سرش با کرده و اگر دما وای
 ما کرد طول اسل و دینی و نگوته کن این که چه بد
 ندارد و اگر **که در این دنیا کور است** در فضیلت حضرت
 بدست سفر حق است ولیکن منع مطلق نیز شاید کرد
 زیرا که اگر چه شمل بر مشقت بسیار است منافع آن نیز
 بی شمار است از مشاهده عجایب و غرائب بلاد و کتاب
 معیت و صاحب اصناف خلق و تعلم علوم شریفه
 صنایع غریبه و حصول تجارت مفید که مودب خلق
 و مهدب خلق باشد و بسا باشد که ترقیهای عظیمه
 دست دهد و قدیر نماید در فضیلت سفر گفته اند
 وسیله الظفر با زما از آن بر ساعد سلفین جای قر
 شده است که سرایشانه فرو می آرد و حید از آن در لب
 دیوار خواری مانند که دل از ویرانه بر نمی دارد شمشیر نا از
 خانه غلاف بیرون نیاید در معرکه مردان سرخ زده

اسمان مکر که پیوسته در سیرت از همه بالا خاست و
 که هواره در سکونت لکد کوب هر عالی و دولت **قطعه**
 بجز بخالت و بکردون نگاه باید کرد که این کجاست
 ز اقام و آن کجا سفر سفر مری برد است و استاز جاه
 سفر خزان مالست و استاد هنر درخت اگر سخن
 شدی ز جای بجای نه جور ازه کنیدی و نه جانی تر
 و نیز در یکجای نشستن و بجز و اکل و شرب قناعت نمود
 از طبایع بهایم است و از سکون انبساط و نشاط حاصل
 نیاید و بیک حرکت غبار غم از صحیفه دل زده شود
نظم باز است که از حرکت سنگ آساید و بیکر کی
 ز قوس جوی نشکند نهاده تا ظلم از حجاب بخونده
 بجزین ز تربیت نکند در شاهوار تا طفل از شیر مادر
 سفر نکرد نکرفت دایه اش ز سر مهر در کنار تا از مقام
 خود نکند از قدم بیرون فولاد را لب نشود تیغ از
 ایند را در اینده ان نیست هیچ قدر از آفتاب در چهره شرف

چنان اعتبار بگذار جای خویش که نتوان نشید عطر از
 نافه و مفارقت لهوی تار می و معروف نان که دیدات
 فیض بخش کل در حرم شاخ که دیدات عطر بار کی
 بخانه جمع شود دانند تا از نزدش شود دست و پا فکار
 هر که را باید که بر سر برزدی نشیند بطلب معالی برآید
 خوات و هر که خواهد که تاج سرافازی بر سر نهاند کجاست
 جوی در میان باید است بهت بلند بکارهای خبیر
 راضی نمیشود وجود از چند منازل رازل و ادانی نمی
 پسندد و در سفر زقیات تمام دست میدهد و از
 از اسفل السافلین خمول و زالت با اعلای علیین قبول
 و جلالت میرساند **نظم** بهاد دل سفر باید شد که از
 خلائی را کل امید بشکست سفر کن تا مراد خویش را
 که فاش وانی ناکه با خدا گفت و سالکان طریقت گفتند
 تا بدکان خانه در گروی هرگز ای خام ادبی نشوی
 بروند جهان تنفج کن پیش از آن روز که جهان بوی

ولیکن مغایرت هر فضیلت مسلم صفت طایفه است **اول** متمولی
که اسباب فراغت او از خدمت حیران و مرکب راه و ارمک و شکار
خوش کواری و خیمه و سرای و ده خوش نقش و نگار و اشیای آنها اول
هر جا آماده باشد **دوم** عالمی که از غمزه شجره علم و صحبت فیض
بخش او هر کس منتفع گردد بدین بخت اقبال نماید و اگر اقام کند **سوم**
خوش طواری که فقر روح افزای غم زدای او عیار غم و زنت
الم از این دل ستمعان بزداید و این فضیلت موجب اعزاز و
اکرام او گردد **چهارم** سازنده ماهری که چون شباه برترین
اوتار مانند دل از دل زایل گرداند **پنجم** طیب حافظی که بدین
عبسوی و بد موسوی در ازاله علل بدیضا نماید و این سبب
هر جا که وارد شود چون حرارت مغزی دل ششین هر کس بلکه
مقرب و محبوب ملوک و سلاطین گردد **ششم** پیشرویی که
حرف خود را در ویا هر بود و چون صنعتی بدیع بنماید و غوغا
خلایق گردد **هفتم** شجاعی که جامع معنی شجاعت و صورتی که
دلالت بر آن کند بوده باشد که بدان سبب ملازمت ملوک

تغزب چنانچه احوال او تزیین نماید پس چون کسی که یکی از این صفات
بیشتر متصف بوده باشد و اراده سفر کند اول باید که اعتماد
بر هیچ یکتا از مذکور است ننموده و توکل بر کرم کار ساز نماید که
ومن توکل علی الله فهو حسبه **نیکه** بر تقوی و داناتی
در طریقت کافزیت راه روگردان دارد و توکل باید
پس رفیق که قلبا و لسانا شفیق باشد بدست آورد که رفیق
ثم الطريق فرموده اند **ششم** مقام امن و بی بغش و رفیق
شفیق کون مدام مدبر شود زهی توفیق در بیغ و در
که تا این زمان ندانستم که گیمای سعادت رفیق بود **نهم**
بعد از آن بکوستگی و تشنگی و پخواست و حرارت و پرو
هوا و حرکت و دیاض و وزن استقام و لوازم شجاعت و صبر
بر انواع محن که در سفر ممکن الوقوع باشد هر چند که با کمال
شرط بود بقدر امکان بتداوم معتاد گردد پس تنقید بد
از خطه غالب نماید خصوصا که معناد باستقراغ باشد
پس از اختیار ساعتی نیک نماید و ساعتی که از باب **تجتم**

سفر خکی مدح و محمود داشته اند آنست که در بروج ارضیه
و منقلبیه باشد و متصل باشد به شتری یا نهی و طالع خالی
باشد از نحوس و باید که قدر هفتم طالع یازدهم یازدهم یازدهم
پنجم بود و باید که هفتم و نهم خالی باشند از سعدی و نحس
باید کرد از اتصال قریحوس خصوصا بنظرهای بد و از قریحوس
نحوس در طالع یازدهم هفتم یازدهم یازدهم و همچنین خاز
و اجابت از آنکه قدر تحت الشعاع بود یازدهم یازدهم یازدهم
دوازدهم یازدهم یازدهم یازدهم و همچنین از بودن عطا
در خانه های مذکوره احتراز باید کرد و همچنین از ایام هفته
هر روزی که توجه به جهت از جهات منع نموده اند حذر نماید
چنانچه شاعر نظم آورده **سوی شقی و شنبه و شنبه**
زوی بر بلورین به **انجمن مغرب اورد کینه روز**
و ادینه **در سه شنبه و چهارشنبه بقال** زوی زینهار
سوی شمال **پنجشنبه چهر بر آورد خور** رخت خود
جانب جنوب **سیر** و همچنین از توجه بجانب ستاره نحسی

شهور بیکز یل و زات احتراز نمایند فان مثل آنکه یکم
و یازدهم و بیست و یکم در جانب شرق و دویم و دوازدهم
و بیست و دویم در جانب ما بین شرق و جنوب و سیوم
سیزدهم و بیست و سیم در جنوبی باشد بر همین قیاس
بر جهات ثمانیه دایره باشد پس در جمیع امور خصوصا
سفر از توجه بدان جانب اجتناب کنند و عمل با دهنیه سفر
استنداد از رجال الغیب بطریقی که در مطلب و فیم مذکور
میکردند بنمایند **مطلب پنجم** در لوازم سفر و آنچه معرفت آن
مسافر را ضرورت بداند که از بعضی لوازم سفر و شرایطی است
که طلب را در آن مدخل نیست مثل اختیار مرکوب توانایی
عیال زوده و خادمان و زمان بردارد و لیو مشفق و محقق و همچنین
اسلحه و رخت و زور و سایر ما یحتاج الیه در سفر و نوعی که
در محل احتیاج بدانها انجمن از آنها مطلوبست بهترین و صحیح
بعلاید و احسن خلق و بشا انة و احسان و اطعام برضا و کما
و اجتناب از اکثر تناسل و خواب خصوصا در اتشای رفتن و

راه و از شدت خوف و بی دلی و از سرعت غضب و طبع و همچنین
احتراز از اظهار حقیقت کینه و کیفیت مال و بیان مقصد
و مذهب خویش خصوصاً که سابقه رابطه و اتحادی فی مابین
نبوده باشد و مانند آن از ضایع و مواعظ اعراض نمودن
و بدینچه اطباء دارند بر مسافر در کتب طبیه ابرار نموده اند و چون
گردید هر آنکه اولاد و آب خواهد بود پس بداند که اینچه اطباء دارند
باب مذکور ساخته اند بر چند وجه است **بعضی** که مسافر
از آن احترام بگذرد مثل راه رفتن بر امتلاهی معد و از شرب آب
در اثنای راه بلکه از اکل غذا نیز و همچنین از تناول غذا به عطشه
مثل ماهی و شیر شور و باقلای شیرینها و شوربها و چیزهای تند
و گرم و از شیرهاست و کشک و سیر و از اکثر سبزیها و میوهها
و اینچه از آن اخلاط خام متولد گردد و اکثر اخلاط سرد و از
اکثار و احوال غذا **بعضی** است که مسافر را بعلل باید آورد
مثل آنکه واجب تاخیر غذا یا وقت نزول منزل و بعد از آن
ساعتی ساکن گردیدن و بکفایتان قهوه که در غایت حرارت با

بالفعل بوده باشد نوشیدن کمی تر از آنکه احتیاجی که از حرکت
سفر عارض میگردد و مجرب هم و خلایق است بعد از آن غذا
تناول نمودن و اگر چنانچه شخصی ضعیف المزاج یا صفاوی
الطبیعت بوده باشد و طاقت تاخیر غذا نداشته باشد ^{انقدر}
بنناول غذا که محتاج بشرب آب نکرد در جایز است و بهترین ^{اغذیه}
مسافر را آنست که کثرت غذا و غلیظ بود و دبا باشد که مسافر
محتاج باکل اغذیه گردد که اندکی از آن اشتهار را باطل کند مثل
جگر و یان و گوشت کوساله و تخم مرغ سخت پخته شدن و مانند
آن از چربهای غلیظ مثل سیر و کفتارند کمین رطل و روغن بنفشه
و قلیل موم قر و طی برزند و یا شامند ناده روز میل طعام ^{باید}
نمایند **و بعضی** است که در سفر باید خود داشت مثل بعضی ادویه
که جهت از آله امراض و اعراض کثیره الوقوع در سفر و بواسطه
و نشو و عام ضرر و سبب گردد مانند فاروق یا اربعه که جهت
اوجاع اعصاب و عضلات و قولنج و نشو و غریب و رینا و
مانند آن نافع است و لطیف و صغیر که جهت صداع و منع بخار

تلبین طبیعت مفید است و بر شفا که چجه شمع زلات و غیره
 و در دندان و اکثر دردها سودمند است و همچنین از شفا
 و پروات که چجه دردهای چشم مستعال میباشد و آذوقه
 لادوقه و ذر و ریت و مرام که چجه حبس خون از جراحت
 و التهام آنها و ادویه که در سقط و ضرر و کسر ضروری
 مثل مویانی و پنجه چجه دفع کردن جانوران و اصلاح
 هواهای فاسد در کار میشود مثل جد و رو باد زهر و زیا
 و سیرخام و مانند آن و پنجه دفع تشنگی میکند و پنجه اصلاح
 الجهای بدین نماید و پنجه در مداوای موم زدی و فساد
 سرهای سخت استعمال میکند و مثال اینها پنجه در سفرها
 بر وجه بسیار بآن احتیاج میشود و اجبت که با خود داشته
 باشند **طبیعی** که دافتن آن مسافر را واجب مثل
 آنکه بدانند که اگر از فساد آب کمی تشنگی عظیم کشید باشد
 یا از عدم غذا بچوب طویلی مبتلا گردید باشد یک دفعه
 از شراب و غذا سیر نشود که مملکت است و پنجه در دندان آلود

و شراب و اقلام غذا در طلب اول مذکور شد بعمل آورند
از کسوان از سواری و کاه پیاده را نیز از سوده شدن
 در آنها خراش و شیخ حادث شود و باشد که ورم کند علاج آن با
 که آن محل را بیهوش کند تا هوا بماند برسد و کلاب سرد و آب
 سرد بر آن بپاشند و برف و بایخ بمالند و افاقا و مازوی
 سوخته بر آن درو سازند و طبع سماق و نفع آن در مرد
 با شراب ساینده یا با آب دریا ساینده نیم گرم نیز نافعت
 و کسانی که پیاده میروند میباید که ساقهای پاره را بچسبند
 و اگر رانخت بینند و عصای بدست بگیرند و شاید که
 ناشناخته راهی شوند بلکه باید قبل از حرکت یک ساعه غذا
 از اغذیه قلیله الکیت کثیره التقذیه بخورند و در راه
 راه اگر احساس بیانندگی کنند لحظه استراحت نمایند و
 با پاهای پست و کم و تنوع سایر اعضا خصوصا پاهای غن
 بنفشه بادام چجه از آله مانند کفایت نافع است و بنفشه
 تدابیر که در انجیای نفعی مذکور کردید عمل نمایند و اگر

پا و زار خراشی حادث شود پس اگر درم نداشت باشد
 بخاکستر چرم کش کنند و در رو ساختن یا کدوی سوخته
 و روغن کل و زنجبیل یا هر هم سفید یا باین مرم طلا
 کردن نافع بود **وصف شان** اشق در آب یا شراب حل کرده
 مع سفید آب و روغن کل یا روغن بید بخیر مرم سازند
 و اگر از تنگی پا و زار یا باها بلند کنند حضض و اقایا و کل ارسنی
 با آب ساینده بر آن طلا کنند و همچنین ما زو آب ساینده
 بر آن طلا کنند و جلنا را سحوق بر آن در رو کردن **حمت**
دفع تولد پیش زیق را در روغن بکشند و ریشته از آن
 بان چوب کرده در روغن اندازند یا آنکه لباس را باند
 کنندش یا زرسن یا قطعه بدارند **حمت دفع تا شب** افتاب
 در روی سفید تخم مرغ با لعاب بر زقطونا در روی بماند
جنتان اول و ریش پنج ناخن مصطکی را در روغن کل کدانه
 مکرر بپالند و دیگر از انواع امراض و اعراض انچه بدیداید
 با نچه در مداوای هر یک مذکور کردید علاج کند **اصلاح**

کردن

ایمای ظاهر الرودات با نچه در صلیحات انواع آب در حرف
 میم از اخذ واد و به مذکور کردید بنمایند و اگر از نایج در
 بد بگوشتانند بصلح می آورد و همچنین اگر کدو را نایج
 و خوردن را زبانه و کدو و چند و کوفش و ثبت و کاسنی
 و کاه و هر سبزی که در آن قتیعی بوده باشد اصلاح آنها
 بد میکند و بچند وجه دیگر اصلاح ایمای بد میکند
اول آنکه از خرقای صفت مکرر بپالیند **سیم** آنکه از
 سفال نومه شمع سازند **سیم** آنکه پاره نمیدان یافتند
 بشم یا پنجه بچکانند چنانکه یکسار در ظرف خالی باشد
چهارم آنکه بطریق کلاب تقطیر کنند **سیم** پاره پنجه پان
 یا بشم در آب افکند بسیار بگوشتانند و از نرفته و سر در کرم
 بنوشند **ششم** آنکه با خال پاکیزه بسیار بزمزند یا با آن
 بسیار بگوشتانند اگر خال ملک خود بود بهتر بود و تر نشاند
 کرده یا لایند و آب غلیظ بگوشتانیدن بسیار اصلاح یابد
 و اگر مقداری قلیل از شب بمای در آب گذارند بزودی صاف

کند و ذائقه های مختلف پیاپی است خصوصاً اگر برورد
و حکمای هند سرخام را در اصلاح ایما و هواهای تنفس
عظیم معتقدند **و آنچه** دفع رذات طعم آب که همه الطب
نماید بلوط و شاه بلوط حبه الحضر او بخورد و دیگر میوه ها
و باید دانست که هرگاه بادهای مختلف بغایر سرد یا بغایر گرم
یا کثیر الغبار و سائلان بسیار بود باید که عامه را چنان
بر سر محکم کنند که گوشها را نیز بشوید و بینی و دهان را نیز بشوید
باید داشت چنانکه مطلق باد داخل شود و اگر در گوشها علقی
ضعیف بوده باشد لازمی باید که بنشیند و غشای موافق
جرب کرده گوش محکم کند و لازم است که در سفر خصوصاً
که بغایت سریع باشند پنجهای را آنها و سینه و پشت را بشوید
ملازم به چندی که از کثرت حرکت متضرر نگردد **و صفت برود**
که حفظ چشم کند و در سفرها قوت دهد و منع از افات
و حرارت هوا نماید شاسته چهار درم صمغ عربی دو درم
سفیداب سرخا قلیما سبک سرخا زهره کام این درم کوفه و بنجا

نرم پنجه نگاه دارند تا در محل حاجت استعمال کنند و هرگاه غبار آلود
چشم در ناید چشم را با آب گرم بشوید و آب گرم بچکانند **و اگر چشم**
یا یکی چشم افتد بکمال دانه و دانه و بنشیند بر آن گذاشته بعد از
بیلن قشر بردارند و اگر حیوانی که شیره بر پیشانی چشم افتد کل سر
فارسی را شل خار سوده بر چشم در و سازند و یک ساعت چشم را بپزند
پس بکشند و بیرون آورند و بخت ندرت از چشم سفید
مرغ و شیر خزان بچکانند و اگر زکام عارض شود استنشاق نمودن
بدود کاغذ باید و دقت نایل کرد **و صفت و طایفه** که نافعست
تروا نازل بسینه که بسیار سفر عارض گردد در ریخ دوازده
درم مغز جلفون شش درم مریم گون کوفه و پنجه با عقیده عینی
ساخته هر صبح و هر شام یک درم با آب گرم بخورند **و صفت** در نذر
افات حاره و قائم و تند بر موم بداند که بر مسافر واجب که درین با
اهمال نور وجه شد حرارت هوا موجب ضعف و تحلیل و افات
امراض میگردد و پوشیدن بدن خصوصاً سر و سینه از افات
صنوبر است و لعاب بر رطوبت و اعصاره برل حرقه با شیر تخم

منع روض کل سرخ و سفید تخم مرغ بر سینه باید مالید و از مقویات
 مبره مثل عسل و کافور و پوست جو و مانند آن قلیلی تناول کند و بعد
 از آن از معد راهی شوند و باید که اکثر اوقات روض کل سرخ و
 روض بنفشه بر سر مالند و استنشاق کنند و بعد از آن زول و
 مانند کف غسل کردن در آب سرد مانع اکثر آفات حرارت میگرد و
 باید که از آنچه موجب تشنگی میگردد احتراز کنند و در اوقات شدیده
 الحرارت و خوف تیلای تشنگی قبل از سیراب بر زقطه ناول
 تخم خرفه مع قلیلی از آب ناز و روض با دام و روض مغز تخم کدو
 بنوشند و بعد از آن در دهن نگاه دارند و آنچه در دهان منفعت
 هست و سیم در آب عطرش مذکور گردیده بعل آورند و در دهن
دانش این حب جهت رفع تشنگی نهایت مفید است مغز تخم
 کدو و مغز تخم خیار و بادرنج و تخم خرفه را همی در دم نشاسته
 کثیر اطباء شیر سفید را همی و در دم کوفته و بخیچه بالاب بر زقطه ناول
 حبهای بزرگ ساخته در دهن نگاه دارند و اگر این حب
 و ممکن نباشد قطعه از زعفران با قلیلی بجلاد در دهن داشتن تسکین

تشنگی دهد و در مکان که خوف عموم بوده باشد واجب است که
 و دهن را بصوابه کبکافور در سر که حل کرده معطر نموده باشند
 داشت و بر شفتان که بگردن و قبل از آن پیاز در دهن ریخته
 و یک سیاه روز یا بیشتر گذاشتن بعد از آن با نان خوردن خورد
 و روض مغز تخم کدو و روض با دام استنشاق نمودن نافع است
 تاثیر عموم باشد و چون کسی را عموم زده باشد دست و پا و
 باب سرد بنوشند و روضهای سرد مثل روض کل سرخ و روض
 بدلتجیر بر سر مالند و از جماع و کثرت شرب آب احتراز کنند بلکه
 بمقتضای روض باب سرد و قطره قطره خوردن در رفع تشنگی
 نمودن و اگر تشنگی شدید غذای ملوحت و در حیات غیر
 عقیقه شرب دوغ شود مفید است و اگر سکون و اسایش در روض
 بارده و نزدیکتهای روان چنانکه دست و پا در آب نهند
 بنای مفید بود و باید که غذای لطیف و زود هضم مثل سباج با
 تازه و باجمیز و فله و کدوی پخته را آب غوره و سرکه یا است و بنفشه
 و مانند آن اغذیه نمایند و ضد در کافور و کلاب مالیده و

و برلبوس و مسکن و حوالی خود پائیدن و ایستادن و پیش
 و دوع بیرون و ج سرد کرده نوشیدن و سیوهای سرد شل
 توت و آکو و خیار و هندانه و لکور سفیداب دار و مانند
 بیرون و ج سرد کرده تناول نمودن جمله مفید بود **در علاج**
 در تداوم اوقات دارد و تاثیر اضافی برودت شدید بدن را که
 سفر اوقات شدید البروده بغایت خطیر و بدین اضطراب
 از عقل بیدار زلزله برودت بالذات محبت قوی است و بها
 باشد که یک تنفس و استنشاق هوای مغز البرود داخل تجویف
 قلب شد اطفای حرارت و ایجاد روح حیوانی نماید و بالقو
 هلاک گرداند و مکرر مشاهده و از معتدیه استماع افتاد که
 جمعی با کثرت لباس و وجود اسباب مانع تاثیر برودت در بدن
 بتشیخ و جمود و مسکه هلاک شدن اند و بعضی که از هلاکت خلا
 یافتند با امر اضطرار جمع البقر و مانند آن مبتلا گشتند
 واجبست که نهایت اهتمام بنماید و قبل از آنکه راهی شوند معده
 از اعتد محاربه و باقیه شل غلظت که در و سیر بسیار و جود

و حلیت و روض و ادویه حاره مثل قندیل و زنجبیل بوده باشد
 منلی سازند و گفته اند که بعضی آب شکر را بشرب صرف
 گردانند و بعد از آنکه غذا در معده قرار گیرد و روضهای گرم که
 از تراب قیس نبوده باشند مثل زیت و روض بان و زیتون
 یا سمین و روض غار بر بدن خصوصاً بر دستها و پاها مالند
 و از اضمح و حفظ اطراف از ضرر برد میگردانند که بجز و سیر
 خام زم کوفته و بجز قند اضافی نموده با هم بکوبند تا خوب مخلوط
 گردد و بر اطراف ضلالت نماید و قطران انقع و اقویست
 و در مابین انکشاف پائینهای ملایم گرم مثل شمشیر و ماه و موس
 بگذارند و پای را بکاغذ غرقند و به چند جور پشمین
 پوشند و به بالای آن چشوری که از پوست سمور یا روباه
 و مانند آن دوخته باشند پوشند پس چه که سفری که تنگ باشد
 پوشند و جمیع آنچه برودت و یا پوشند چنان می باید که
 دست و پا و در آن میان حرکت تواند کرد و بدن را نیز از تاب
 پشمین و پوستینهای مذکوره نیکو پوشیده دارند و در

تربا قیسی

و بنی با بعضای ملایم و گرم بزنند و خود را بحفظ مطلق
 سپرده دل با رحم را حین بستر اهی شوند چون بمنزل فرو
 آیند بیک دفعه خود را بسیار گرم بپوشند و نزدیک آتش نروند بلکه
 بتدریج چنان کنند و در مراعات تدابیر مذکوره مهیا و
 نوزند خصوصا که سواره بوده باشند خصوصا که در برف
 و دیق سیر فرقه باشند بلکه در برف واجبست که در پیش چشم
 سیاه و سبز و آسمان کون بیاورند و نقاب بر رو بپوشند و
 اگر کسی را برودت مجددا ضعف قوا و اعضا و استحصال جلد
 اثر کرده باشد ناجار است از استعمال پوشیدن و گرم کردن
 و مقاربت آتش و تناول غذای مذکوره و مالیدن روغنهای
 مذکوره و خوردن سیرخام و درین باب بنفایت نافع است
 و بعد از آنکه زمان تمام رفتن و ماضی بکشد کردن و در آب گرم
 نشستن بعد از آن روض شبت و مانند آن بریدن مالیدن
 و بر اثر روض در درون حمام لباس پوشیدن و در پیرون
 حمام در وضعی گرم ساعتی استراحت نمودن پس شوربای

کوت متویل یا دیر حاره کمتر از حد میری خوردن پس خوردن
 در پوشیده خواب طول کردن از حضرت تاثیر بروده
 خلط می نماید و اگر از تاثیر بروده و و مق و برف بسیار
 باشد اول می باید که پاره پیاده رفتن تا دو پایها از آن حرکت
 و ریاضت اندک حرارت برانگیزد و حصی پدید آید پس
 مالندگی کنند تا گرم شود بعد از آن بروضنها که بالقوه و
 بالفعل گرم باشد بسیار طلا کنند مثل مذکورات و اگر
 نباشد دریت خصوصا که با قفل و عاق و قرا و فریون و حلیش
 و چند مخلوط نموده باشند طلا می شود مستد است و اگر
 از اثر برودت کرده باشد ولیکن هنوز بسیار و قفس متغیر
 نکشته باشد پس سزاوار است که در طبع شلغم یا در طبع کا
 که در ماد طبع کریم یا شبت یا مانوج یا مرغ خوش یا سینه
 اکلیل یا در مندر یا تخم کتان یا حلیه یا غالد یا مانند آنها فربا
 مرکب نهادن و بختن و با قلال آنها خصوصا شلغم ضاد
 کردن پس از روضهای مذکوره مالیدن و بتدریج و رفتن

همی الزام
 ۳۰۹

آتش نمودن نافع باشد و گفته اند که چنانچه با پاهای از پنج ران تا
 انگشتان چنانچه در رو کند پیری نافع بود و در منع تاثیر
 برودت پیاده رفتن تند پیری قوی بود و هرگاه پاهای او
 کرده و مایل سیاهی و تیرگی گردید باید که پس باید که زردی
 بیشتر یا چند چنانچه بیشتر بمق عضو برسد و در آن کم
 بگذارد تا خون بخورد گردید یک نیکو سیلان یابد و بخورد
 خود محسوس گردد پس کل ارسی را با آب و سرکه و کلاب حل کرد
 بر آن طلا کنند و بپزند بعد از یک شبانه روز با شربت نیم
 نیم گرم یا با سرکه و آب نیم گرم بشویند و خشک نموده بهمان
 طریق مذکور کل ارسی طلا کنند به همین تدبیر مداومت
 تا عضو بحالت و دندان و صلابت طبعی سابق رجوع کند
 و در قحط آن گوشت بروید و خشک شود و قطران در آن
 و آنرا بمقید بود **در چنانچه** و تنی رسیده باشد در
 باز در یک خطی خاوی سبب الغلب نرم گوشت بار و غن
 مخلوط ساختن گرم بر عضو ماکند و هر روز دوسه

مرتب تبدیل نمایند **در** دیگر که همین فعل نماید لطاف
 چند در کرب در آب پنجه در روزی چند جوشی داده
 گرم گرم بر عضو ماکند و هر روز دوسه مرتبه تکرار کنند
 تا آنکه گوشتهای فاسد بتمای یافت گردیده و بگوشت صحیح
 پس این مهم منتهی علاج کنند که باشد که فساد و تعفن بر تیره
 برسد که اگر قطع نکنند انگشتان بخودی خود فرو ریزد
 در این وقت اگر قطع نکنند با اعضای مجاوره صحیح برایت
 کرده افشا نماید و هرگاه از شدت برودت و باد چشمها
 رم و درد کند و همچنان نماید سر بخار طبعی که کند با غرر
 یا با بونه یا شبت فراوان و مجموع نکاه داشتن نافع بود و همچنین
 اگر شراب بر سنگ آسای تقصید باشید سر بخار از بداند
 بود و که باشد که چشمها سرخ و پر خون گردد و احتیاج بقصد
 یغالت و بعد از آن استعمال حمام و شرب شراب صرف و خواب
 نافع دانسته اند **در** که از اکثر نظر کردن بر و در جوش
 ششم حادث میشود قطعی طبعی که کند نیم گرم و در شربت

چشم و الحال بعمل یا بصارت سیر و ضام کردن بادام کوفته و بخار
 طبع و برل یا پوست پیرون سیر و زوای خشک و اکلیل و
 بابونه داشتن سودمند بود و آنچه در باب هجاء چشم از بر
 مذکور شد هم نافع بود و همچنین اگر شراب بر من تفهید باشد
 و سرخارون بداند نافع باشد **طلب هشتم** در متعلقات
 مجربند آنکه چون عزم سفر دریا کنند باید که قدر در بر آب بود
 و آن بروج خالی بود از نخوس و باید که او تاد مسعود باشند و
 نباید که قمر متصل باشد بر محل چون بکشتی در آیند بعضی
 در اوایل سیر بگردش و رانند و غشیان و قی عارض گردد سزاوار
 که تا بعد پالت نکرد و حبس نکنند و چون با فراط انجامد شر
 شربت خوره و شربت انار منع و شربت سب تر و تر دهند
 و یکدیگر نارنجوش و برنجوش و بوییدن آنها مانع و نافع باشد
 باید که اعتدال بعد از ای تری کنند که مقوی فم معد و مانع
 ارتفاع بخار بر بوده باشد شل عدس که در سر که یا آب عود
 یا سماق مع اندک بود و نه یا نفع بخش باشد ولیکن اگر

نکند

نکند و اسفند یا بر میان بینی مالند و صندل و کلانچوب
 و از نظر کردن باب اجتناب نمایند و اگر قدری از تخم کرفس
 نرم کوفته قبل از حدوث غشیان و قی معوف سازند مانع هجاء
 آن گردد و بعد از حدوث ساکن گرداند خصوصاً در موطون
مطلب نهم در ادعیه متعلقه بفریدان که چون کسی غم میفرماید
 در روزی که از خانه بیرون میرود اول باید که دو رکعت نماز
 بگذارد و در رکعت اول بعد از فاتحه قل یا ایها الکافرون و در
 دوم بعد از فاتحه قل هو الله بخواند و بعد از سلام ایه التوبه بگوید
 سوره لا ینفع بخواند و از روی سجاده برخیزد و بگوید اللهم
 اِنَّکَ تَوَجَّهْتُ وِیْلَکَ اَخْتَصْتُکَ اللَّهُمَّ یَا اَصُولَ وِیْلَکَ اَلْحَمْدُ
 وِیْلَکَ اَسْرُ وِیْلَکَ اَخْلَافُ وِیْلَکَ اَسْرُ وِیْلَکَ اَسْرُ وِیْلَکَ اَسْرُ وِیْلَکَ اَسْرُ
 عَلَی السَّعَةِ وَاَلْاَحْوَالِ وَاَلْاَوَّلِ وَاَلْاٰخِرِ بِرَحْمَةِ رَبِّکَ سُوْرَةُ اخْلَافِ
 بخواند یکی بر پیش روی خود بدهد و یکی بر سر خود بدهد و یکی بر
 میس و یکی بر دیار و گویند که اگر در محل سوار شدن روی خود بخا
 رجال الغیب کند و هفت قدم بجانب ایشان بردارد و در هر قدم

بگویند بگویند بگویند اللهم صل على محمد و آل محمد
 السلام عليكم يا رجال الغيب المكلفين من وراء الحجب
 السلام عليكم يا فطاب الأقطار السلام عليكم يا أرواح
 المقدسة أعينوني بقوة وانظروني بنظرة يا رقبانا
 ثقبانا أبدال يا أوتاد يا أختار يا أحمد يا فطاب يا غوث
 أعينوني بقوة وأنصروني بنصرة وأحموني برحمته
 وأعينوني على جمع مهماتي في الدارين بحجرت محمد
 صلى الله عليه وآله وسلم وجميع أنبياء المرسلين و
 آخرهم از روی خضوع وخشوع از ایشان استمداد و اعان
 بنماید و بگویند که استظهار این کمینة ثمرات نظر رحمت
 و شفقت از من باز مگیرید بعد از آن پشت بجانب ایشان
 کرده متوجه مرکب شوند جمع مقاصد دلان سفر محصول
 میبوند و چون بنزدیک مرکب رسند تکبیر و تحمید و تسبیح
 هر کدام سه مرتبه و طهارت بگویند باید گفت پس از آن و اقامت
 باید خواند پس بگویند اللهم باید گفت و پای در رکاب نهاد پس بگویند

درست سوار شوند بگویند الحمد لله سبحان الذي حرك لنا
 هذا وما كنا له مقرين وانا الى ربي لناقلون اللهم
 اننا نسئلك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما تحب
 و ترعى اللهم هوون علينا سفرنا هذا واطو عنا بعة
 اللهم انت الصاحب في السفر والخليفة في الأهل اللهم
 اني أعوذ بك من وعاء السفر وكا منظر المنظر وسوء المنقلب
 في المال والأهل والولد وجون راهي شوند اية الكرمي
 بخوانند که معین و ناصر و حافظی از جمع بیایات مثل ان می
 خوانند و در میان اجناس خود نیز بگذارند که از اوقات درزد
 و قطاع الطريق محفوظ می دارد و چون منزل فرود آیند اعوذ
 بکلمات الله الثمانيات من شر ما خلق و چون شب شود
 خطاب بر زمین کرده بگویند یا ارض ربی و ربک الله اعوذ
 بالله من شرک و من شر ما خلق فیک و من شر ما یبدئ
 علیک و اعوذ بالله من امس و اسود و من الخبز و القدر
 و من شر ما سکن البلد و من والد و ما ولد و در سفر

بسیار

این پنج سوره را باید خواند که جهت حصول طالب بغایت مؤثر است
 و آن قل یا ایها الکافرون و اذ جاء نصر الله و خلاصه و معوذ
 و در ابتدا و انتهای هر سوره بسم الله الرحمن الرحیم باید گفت و بعد
 قضا و پیش از آن و بعد از آن بدین معنی مقابل شوند باید گفت اللهم
 اَنْتَ عَصْدِي وَتَضَرِّي بِكَ لَحَوْلٍ وَبِكَ اَصُولٌ وَبِكَ
 اَقَاتِلْ و چون شهری نمایان شود که خواهند داخل شوند یا نه
 باید خواند اللهم رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ اَرْضِهَا
 وَرَبِّ اَرْضِ السَّبْعِ وَرَبِّ السَّيْطَانِ وَرَبِّ الشَّيَاطِينِ
 وَرَبِّ اَصْلَلٍ وَرَبِّ اَرْبَابِ وَمَا ذَرَيْنِ فَاَمَّا نَا لَكَ خَيْرُ
 هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرُ اَهْلِهَا وَتَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ
 اَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَدَحِينَ دَخَلَ هَر شَهْرَهُ مَرَّتَيْنِ كُنْتُ
 اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهَا وَجَوْنِ اَزْ سَفَرِ رَاجِعَتِ نَمُوْدَه شَهْرَهُ
 داخل شوند بگویند اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَافِرَاوَرَزًا حَسَنًا
 و چون در امری محتاج با عانتی گردند سه مرتبه بگویند یا عِيسَى
 اعْنُونِي و اگر مرگ بر بگزید بپند بگویند اعْنُونِي

یا عیسی

یا عیسی و بحکم الله چون راه کم کنند بیانک بلند بگویند
 یا صَاحِبُ مَالِ الْبَاطِلِ ارْشُدْنَا اِلَى الطَّرِيقِ بِحُكْمِ اللَّهِ
 اما **تذکره** **الف** که در هر روزی از روزهای ماه عرفه در
 کدام جهت از جهات عالم می باشد در این اشعار مبین
لِلدَّارِ کَافٍ **بشرفان** **کام** **جانبایمان** **محرک**
 شمال **محرک** رکن باید دان **درب** **محرک** سوی مغرب
درب **محرک** **نوبت** خوان **محرک** **کو** جنوبی شد **محرک**
 تو بکنی دان هر حرفی از حروف مذکوره اشاره بروزی مبین
 و لفظ ایسان عبارت از مابین مشرق و شمال و مابین
 شمال و مغرب و بورت مابین مغرب و جنوب و بکنی مابین
 جنوب و مشرق باشد و دیگر متعلقات سفر بسیار است
 جهت خوف از طغاب بر همین مقدار اقتصار افناد
مطلب دوم در کیفیت محافظه مرکب و مداوای بعضی
 امراض کثیر الوقوع مرکب منتخب از کتاب بطریقه که والد
 صاحب جامع بر این تالیف نموده **محرک** بهترین مایحتاج

المسافر سوار شود و نود و نه روز از مود است که خالی از
عیاب و عادات مشهوره باشد و لیکن در محافظه آن
نباید نمود اول قبل از سفر باید که مرکب را از خای برارند
پس اگر فرصتی و مصلحتی بوده باشد چند روز قبل از سفر سوار
کنند چنانچه روز اول آن مدت مسافتی قطع کنند بعد از آن
ببندند در موضعی مایل برودت و چیزی ندهند تا آمدن
از وقت مقرری علیق آن بگذرد بعد از آن ربع مقدار مقرری
انرا اگر خوب باشد اندکی بریان نموده بدهند و روز دیگر
دو برابر روز اول سواری کنند و روز سیم بیشتر بر همین
وقتی و روز بروز در سواری بفرمایند و اندک اندک مقدار
علیق را که کرده اند زیاده کنند تا در ده روز و ده روز
آن بحد بلین منزل سفر برسد و علیل مقدار مقرری سابق
قرار گیرد و اگر فرصت این نداریم بنوده باشد در روزی که
سوار میشوند محل سحر که هوا مایل برودت باشد سبب لا بد
سرد عمیق باشد که تا پشت اسب برسد و نگاه دارند تا برود

و علیق

اب بران اگر ده اندکی بلرزد پس لحظه نیز در خارج آب بداند
و سوار شوند و در منزل اول چون فرود آیند بعد از آنکه
اهسته اهسته گردانیده باشند و بمقتضای فصل پوشانند
هر چند نفع آن خشک گردید و حرارتش زایل شود و
گرد پس از آن زین را برداشته و بمقتضای فصل پوشانند
بعد ربع مقدار مقرری بدهند و در منزل دوم نصف
و در سیم سه ربع و در منزل چهارم بر همان مقدار مقرری
ایام حضری دهند **و نیز باید دانست** که در هر منزل چون سوار
شوند بعد از آنکه تخمیناً نیم فرسخ راه را طی کرده باشند لحظه
ساکر شوند و تنگها را است کرده زین را حرکت دهند
درست و هموار نموده تنگها را محکم کرده و سوار گردیده راهی
و در سواری شرطست که خود را خصوصاً با پایها را حرکت بسیار
نهند و پایها را از کلاب بیرون نیاورند و بی ضرورت
بچوب و تازیانه نزحاستند و مانند و چون در انشای محل
ابدادن اسب رسد آب دهند و باید که بعد از آن لحظه

ساکن دارند و آهسته آهسته راه افتند **علاج از آب**
 انچه که در حد و شات از انچه **علاج از آب** **علاج از آب**
 که چون حرارت هوا بر آب اثر کند چشم پوشیده دارد و شات
 پیش انداخته خاموش و غمگین باشد و زهارش بسوی پشت
 منجذب گردد و سینان افکند و سوبهای آن بر خاسته و شکسته
 و پوست بر تن آن خشک نماید **علاج** آن ارد جو را باغ
 آن ریوند صلا میر کرده باد و غمز و مزج نمود باغ و برف سرد
 کرده نصفی را بخوراند و نصف خفته کند **علاج** تاثیر بر
 هوا چون سرما بر آب کار کرده بگیرند شبت و حلیه مغسوله
 اهی دور طل نیم کوفته با جو یا میزند و بخوردش دهند بسای
 روز ستوالی **علاج ماندک** مرکوب است که شکو و آرد جو
 و ارد جو متساوی آب مزوج نموده بجلقش بریزند و بعد از
 لحظه اندکی بگردانند و یک مرتبه دیگر از همان شربت بخوراند
 و ساعتی بر بیدند پس در نر آب در آب در آوند و دستها
 و پاها و دم و مقعد و زهار و دهش را بشویند پس بپوشد

آورده دستها و پاها را خشک کرده پس روغن کاه و وند
 و شراب کهنه مزوج از زانوها تا سرهای سم بمالند و اگر
 از افراط دویدن مانند شده باشد چون فرومانند سینه
 از آلوده شدن چنان ببندند که موضع دستها بلند تر باشد
 بعد از یک دو ساعت با روغن شمع یا روغن کاه و یا گو
 هر کدام حاضر باشند نیم رطل خفته کنند بعد از آن یک مرتبه
 دیگر با آب سرد خفته کند **علاج ورم** پست اسب که از گو
 زین و نکل و یا غیر آن حادث شده باشد باید که نکت را در
 شیر کاه تازه جوشانند و خرقه را آن جوشانند و روغن کاه
 و سه روز بپوشانند تا آبل شود **علاج جراحت** پست اسب که
 سبب خشک کوفته و پخته در آب بجوشانند تا مثل موم شود
 و بر زخم بگذارند یا آنکه سر کین خشک خردا صلا نموده
 بر آن در و ریزانند بعد از یک مرتبه روغن بشویند و مکرر بپاشند
 تا دفع شود **علاج اسهال** اگر اوقات از جود ارن زود در
 کوی حالت شود اول باید که از پنجهای دندان خون بکشند

وسرپاد را ب روان سرد برانند چنانچه مرکبات عین کند
ودهانش را بر که آب گرم بشویند و چند عدد تخم
مرغ خام را شکسته بجاش بریزند و علاج سینه گیر نیز
همین نزدیک و دور و مطلق آب و صلیق بدهند
و چون در طلب اضطراب نماید علف بزراندک اندک
بدهند **علاج حریب** و سقطه که بر مرکب واقع شود
قطعه دینه بر آتش دارند تا روض از آن سیلان گیرد و گرم
گرم بر عضو نهند و لحظه در آفتاب بدارند سه روز بدارند
چنین کنند تا الم آن زایل شود **علاج درد شکم** بیکند
ارد از زن و در آب بجوشانند پاره و بجاش بریزند و
پاره خفته کنند و سواره بگردانند تا اطرافش شود **علاج**
فالج بجزیر آب بکیند خمور در روض کا واهی بکطل
مزوج و گرم کرد بجاش بریزند و سوار شوند و از جویهای
موسطی بجا نماند تا فایده شود **علاج سرخه** کهنه نیز همان
شریفت **علاج جگر** که در دشت و پشت است حادث شود

و بمالد و بریزد بکیند بکیند و بپوزانند و خاکستر از آب
مزوج نموده پشت و دنب از ایشانند تا یک هفته و اگر جو
قود و در جمیع بدن باشد نمک و زرنیخ را در روض کا و
جوشانند بمالد و در آفتاب بدارند دوسه روز چنین
علاج عناق اول باید که نوره در آن موضع بمالد
تا سوی آن برود پس نمک و سرکه بشویند و قطعه نمک بر
بچیند و تا یک هفته هر روز روض کا و چرب کند **علاج**
دیگر که در دشت اول سه روز آب گرم بشویند و خشک
کرده دارد بکیند بمالد بعد از سه روز نادر و از ده روز
دیگر هر روز آب گرم شست و خشک کرده بعد سیند آب
نقاشی و قندی زعفران با سینک تخم مرغ آغشته نمایند
علاج حرقه و سوده که دیدن سم مرکب از افراط
میرانست که خطمی صحرایی را در آب جوشانند و سم را با آن
پس هم راهوار نمایند چند دانه سیرینجه را به جبهه آمیخته در

همش بر بندند و اگر از شدت حرارت زمین حادث شد
 باشد سیر شایسته و خون باید کشاید و اگر در رسم
 بدید آمد باشد کدر گرفته و با پیوسته کوفته و با پیوسته
 حضرت شد و با پیوسته کرم کرده و با لایان نمند و کذا
 شود با قطع و شکر و حضرت کذا شکر است و تفصیل بر آن
 نمایم و بر روغن با چوب کوب و چوب دارند و الله اعلم
 قدر کافست از علم بطره تا این رساله خالی نباشد و
 مسافر از آن مستفید گردد و نیز شاید که در نزد عوام کالاف
 که بی بطره اسحوج از طب اند علم بطره اشرف و طب نماید
 و بعالم و مؤلفان التفات زیاده کند اللهم احتفظنا
 عن موافقتهم فانما عذاب الیم **مطلب از دهم در بیان**
 بعضی ادویه متقوله از حضرات ائمه علیهم السلام **اول فصل**
 که حضرت رسالت پناه صاحب خود تعلیم داد و جهت حفظ
 قرآن و حدیث و فرموده که جهت تقویت حافظه و قطع بول
 بلغم فی نظیر است و تقویت باه نیز سیناید و فوائد بسیار دارد

اول فصل

مفیده است

صفه آن کندر سفید قرقر نقل حرم مل قد سفید اجزا و
 حرم مل را با دست بمالند و آن سه جزه دیگر را کوفته و بخت
 مجموع را مخلوط ساخته هر صبح با شتا و هر شب وقت خواب
 یکدر متعادل نمایند نافع باد **مجموعه** که حضرت علی بن
 ابی طالب علیه السلام از جهت ازدیاد و قوه حافظه تالیف نموده و تقیاً
 مؤثر و نافعت **صفه آن** سنای مکی سعد هندی فلفل
 سفید کندر سفید عود قاری زعفران با سه وزن
 غسل علی الرسم معجون کرده شربتی بکنتقال **بیتا مجموع**
 دیگر از کلام معجز نظام انحضرت علیه السلام جهت قوه باه بغایت نافست
صفه آن زنجبیل فلفل قرقر کبابه چینی دارچینی نار
 بخیل صطکی خضیه الثعلب دار فلفل سیاه جوز بولاق
 قرحا با غسل معجون سازند از حضرت امام حسن علیه السلام
 منقولست که اگر مردمان بر منافع هلیله زرد مطلع گردند بول
 آن طلا بخورند بعد از آن یکی از اصحاب خود فرموده که یک
 یک عدد هلیله زرد و هفت دانه فلفل کوفته و بخت بختیم

حفظ هجده چشم می نماید و دمعه را دفع میکند **دوائی** که هجده
 در دوش مجرب است منقول است از حضرت امام حسین ع
 که یکی از اصحاب خود فرموده بیکر کچر غیر مفسر و حردل
 اهی یک کف پس نرم کوفته روغن آنرا گرفته در شیش و بجای
 حلیله هر کن و در محل حاجت دو قطره نیم گرم بچکان و
 پنبه در گوش نه سه روز چنین کن تا رفع گردد باذن الله تعالی
دوائی نافه هجده یرقان و تب تند و گرم و حدوث یاقوت
 سرخام و حرارت شدید و در درمنازه و احلیل منقول است
 از حضرت ائمه علیهم السلام بیکر پوست خیار بادرنک و
 پوست تخ کاسنی و در آب بپوشان پس صاف نمود با سکه طبر
 شیرین کرده مقدار یک کطل بر ناستا بنوش سه روز متوالی کفای
 و مجرب است و از حضرت امام رضا ع منقول است که طبع پوست
 خیار بادرنک هر روز یک کطل هجده یرقان در حرمان فرموده
 و بعد از سه روز موجب شفا گردید **دوائی** هجده رفع بلغم
 منقول است از ابی عبدالله ع ملک روی کند صغیر ناخواه

شونیز اهی بیکر علی الرسم با غسل همچون کرده صبح و هرگاه
 یک بند بند بخورند **دوائی دیگر** منقول است از علی ع
 الرضا ع که هر صبح با مسواک برده و دندانها با آن دروغ
 بلغم و رطوبات کند و دهان را خوش بوی کند و دندانها
 محکم گردانند پوست هلیله زرد عاقر قرحا اهی یک کطل
 حردل دو مثقال کوفته و هجده استعمال یکشد از حضرت
 رسول ص منقول است که بنوشید کاشم را هجده در درخا
 بغایت نافه ثقلت از حضرت موسی ز جعفر ع که
 فرمود سید جمیع ادویه هلیله و رازیان و سکه است میا
 سه ماه بهار سه ماه پاییز در هر ماه سه روز از این هر سه
 دو اسفونی ساخته بنوشند و در سه ماه پاییز مکان
 رازیان و صطکی کنند منفعت این دوا آنست که در این سال
 از جمیع امراض توفیق الهی و برکت آن حضرت محفوظ میداد
سؤال کرده اند از ابی الحسن ع از تبهای مزمن فرموده که
 بکیرید شونیز و نرم کوفته با غسل همچون کنید و هر صبح سه

تابعه لعق کیند و فرموده که این دوای مبارک است که در
 شکم و قیاق را نیز دفع میکند **سوال کرد** از ابو عبدالله
 از اشیای بدن بول شتر و کوسند و کاه و چیت و اکر ایجا
 هست یا نه فرموده بلی هم باکی نیست با آن و همچنین فرمود
 که باکی نیست شیر خروجهت و حضرت ابو جعفر
 با فرموده که باکی نیست از مداوی نضای
 و نه نود و ماعت ایشان و آنچه ایشان بسانند زیرا
 که شفا بدست خدات بلکه ایشان سب شوند **نسخه**
سوال کرد از ابی الحسن از تر یاق فاروق فرموده که با
 نیست بآن حضرت رسول ص فرموده که حضرت نوح
 بملک علام از ضعف بدن شکایت کرد بدو وحی رسید
 که گوشت کوسند را در شیر تازه بپز و بخور که قوه و برکت
 در آن نهاده ایم شخصی شکایت کرد بحضرت امام جعفر از
 فرمود که یک کلاله منی و بران کن با نش ملایم و سفوف کن که
 نافعت و نیز آن حضرت ص در باب زحیر فرموده که یک کلاله منی

سفید و بر زلف و نا وضع عرب و کل از منی مساوی و با نش
 ملایم بران کرده سفوف کنید **نسخه** شخصی با ما
 با امام محمد باقر ص از قطب البول فرمود که یک کلاله منی
 مریمه اب سرد و یک کلاله منی اب گرم شوی پس خشک کن
 در سایه و در یک روز و غن کنج داخل ص و هر صبح از آن
 سفوف کن که زایل گردد منقول است از حضرت ابی جعفر
 که فرمود جهت ریح خبیثی که در و جشم را سبک است مایل
 کرد آنکه آن عبارت از لقوه یک فرقل پنج متفاوت در شیشه
 خشکی کن و سر آنرا محکم کرده در کل بگیر اگر تا دشتان باشد
 بگردد و اگر زمستان باشد دو روز پس بیرون آورده
 بنکوی حق کن و باب باران خمیری دقیق کن پس طبل را
 پشت بخوابان و از آن رقیق مایل طلا کن و افتد و خوابد با
 تا آن فرقل خشک گردد و انعلت زایل شود **نسخه** بحضرت
 اباعبدالله ص از وضع و بوق شکایت کرد فرمود که خنایو
 مخلوط ساختد در حمام طلا کن آن شخص قیام میکند کن

بکثره کرده این موضع رفع شد **بک** بحضور امام جعفر علیه
شکایت کرد از یباض چشم و درد دندان و ریاح مفاصل
فرمود که یک فلفل سفید و دار فلفل اهی و در دم شادور
صافی یک درم کوفته و پنجه بر چشمی که سیل بکشد و بر سر
آن صبر کن تا یک ساعت چون ساکن گردد و آب سرد بنوی
و سر بکش که جمیع الامساک و زایل گردد و حضرت امام علیه
جنت تسکین خون فرموده که بکیر کثیر خشک و ساق
اهی یک کف و در آب خیسای یک یک شب در زیر آسمان بگذارد
پس صاف کرده و نیم گرم بنود میل مکرر بنوش که نافعست
و نیز فرموده که بهتر از دو لاهاجت مقصود مزج و بریان
کرده است **بک** کثیر النفع منقول از حضرت امام علیه
که مقوی باد و سخی بکشد و دافع برودة مفاصل و در دهان
است و نافع است جهت درخا صره و شکم و بادهای مخالف
و جهت کسی که بول کردن بر شاق بود و کسی که ضبط بول ترا
کرد و از جهت ضرایب فواد و نفس عالی و نفی و غم و کرمای

شکم سودمند است و در اجلا دهد و اشتها بدید کند
و درد سینه و زردی چشم و زردی لون و کثرت تشنگی را
رفع گرداند و جهت کسی که از جنه های خود شکایت کند
جهت درد سر و نقصان دماغ و قتهای روز و از جهت جمیع
درد ها و مرض های قدیمی و جدیدی مفید و مجرب است
صفقال پوست هلیله زرد هلیله سیاه سقمونیا اهی
مشقال فلفل دار فلفل زنجبیل نانخواه خنکاس سرخ ملک هند
اهی چهار و مشقال نارس شک فافله سنبل هندی شقال
عود بلسان سلیمه منقر علیک دومی عاقر قرحا دارچینی
اهی و مشقال مجموع اسوای سقمونیا کوفته و پنجه و لیکن سقمونیا
بکوبند و نیز بجمع مخلوط ساخته بعد از آن هشتاد پنج
مشقال فایند بنجور و در آب تیل کرده با نش ملایم بکدازند و
اجزاء را با آن سرشته کف مال کنند پس با عسل متزوع
الرغوة همچون کرده در حوضه سبزی کرده در محل احتیاج بنوشند
از بکثرت تاد و مشقال صبح بنامشاد و هر شب وقت خواب بنوشند

مناسب بنویسند که نافست ماذن الله تعالى وبرکت
 واولیاء و اوصیاء علیهم السلام و بر همین قدر از منتجات
 الاله افصار افتاد و الله اعلم **ط** **دوازدهم** در ذکر
 بعضی از عینه مآثره منقول از حضرت ائمه علیهم السلام
بدینکه سوره فاتحه الکتاب در شفای امراض فایز
 مؤثر و مجرب است روایت که هجته شفای امراض معض
 ده مرتبه سوره فاتحه بقصد شفا بخواند و بر خود میند
 و یا شانی را بعد در آورد بخواند و بقدر استطاعت
 چیزی نصدق کند و سر روز و سه روز کند البته
 شانی طلق شفا کرامت کند و مجرب است **ط** که خواندن
 و نگاه داشتن آن جهت زوال جمیع اسقام مجرب و
 الاثرات بنیم الله الرحمن الرحیم من ائمه دوا و اودک
 شفاء یا من یحصل الشفاء فی ما یشاء من الاشیاء
 صل علی محمد و آل محمد و یحصل شفای من هذه الداء
 فی اموت هذا یا الله یا الله الی اثنی عشره و یا رب

الی تسعة مائة یا ارحم الراحمین الی ستمرات
جنتین در دست راست بر محل درد بمالند **این**
 ای بخوانند و یا بحق انزلناه و یا بحق نزل ان حضرت
 امیر المؤمنین صلوات الله علیه منقولست که هر که را
 الی یحسد رسید باشد این دعا بخواند اعوذ
 بعزة الله و قدرة علی الاشیاء اعیذ بخیار
 الائمة اعیذ نقسی من لا یضتر مع ائمه داء
 اعیذ نقسی بالذی ائمه بركة و شفاء
 از حضرت ابی جعفر باقر علیه السلام مرویت که هر که
 در دهر باشد دست بر سر باله هفت مرتبه بگوید
 اعوذ بالله الذی مکن له ما فی البر و البحر و ما
 فی السموات و الارض و هو التیمع العالم در دوا ال
 کرد و نقلت از حضرت امیر المؤمنین صلوات الله علیه
 که از حضرت رسول ص روایت کرده که او فرموده این دعا
 شافی جمیع امراض است یا منیر الشفاء و مذهب الذکر

تسین

انزل على يحيى النفاة حضرت امام محمد باقر عليه السلام
 كه هر طبعي كه سوره الحمد و قل هو الله را بيل نكرد اندر بخيزي
 ديكر دفع نكرد و معوذتين بنيز درازا در اراض مؤثرا
 و بنيز از آن حضرت مرويت كه اين كلمات از شر هوام
 محفوظ ميدارد بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله وبالله
 محمد رسول الله ص اعوذ بعمرة الله اعوذ بقدرته الله
 على ما يشاء من شر كل هامة يغتلب في الليل والنهار
 ان ربي على صراط مستقيم نقلت كه اگر كسي را مرضي
 صعب كه خداي اطباء در معالجه آن بجز و يا من معرف
 باشند حاضر كردايات شفا كه در جميع فرانت در
 ظرفي بآن نوشته مشروبي در آن ظرف كرده نوشند
 حضرت شافي على الاطلاق شفاي عاجل و صحتي كامل
 كرامت كند و ان شراست و شفاي الصدور قوم
 مؤمنين و شفاي اصابي الصدور فيه شفا و
 للتاس و ينزل من القرآن و بها هو شفا و

المؤمنين

للمؤمنين و اذا مرضت فهو يشفين قل هي للذين
 امنوا هدي و شفا عن مسعود از ابراهيم ادعيه
 حليله منتخب از كتاب طب الامم ان بود كه اين رساله را
 بناشد و ادعيه و كلمات مستكه انحضرت عليهم السلام
 ختم كردد بر هزين قدر اقصا افتاد و الا از ايات و اسما
 و ادعيه كه در كتب تفاسير و احاديث و ادعيه جمعه شفا

امراض مذكور و مذبور است لا يعيد
 ولا يحصل است اللهم اخضع
 المؤمنين و المؤمنات من
 عن جميع الامم و الانفا
 بالنبي العربي و اليه
 العظام الكرام
 يا رب العالمين

۴۴

را محمد باقر عليه السلام

شرح خط الهی

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و سپاس افزون از **عده** **عظمی** از است که بسپاری
حیات کامله ارکان است بنیان کاف و کاذب است
پی بقاء و عاجزان پی دست و پا را از چنگ امراض صعبه نجات
و هر دانی بخشیده برسد مکن و حصن حصین صحت و عافیت
مینشاند که بی از ماده انعام را به خواران عالم امکا
و دشت چایان بید ای شهرو اعوام را هر صبح و
شام بکلی علی الدوام روزی میرساند رحیمی که کاف و کاذب کان
عاصی را بجهنم حکمت کامله و رحمت شامه بار سال و سال از لای

بی منت

کتاب و صحیف از مرض جبل و علت کفر میرساند صانع که بیک
انسان را منقلب بحکمه خلقنا **ان** **لشانه** **فاحسن**
تقویم و زبور **فاحسن** **صوره** **ساحه** **بشایسته**
باعلی در این کمال **سایه** **عادی** که بحکمت حفظ صحیح و **نقد**
مزاج استانی چهار رکن بنای مرکب **ابجاری** **ضد** **مخالف** **الطبا**
تولید کرده اند فادری که از خواص **منافع** و مضار **نافعه**
و ادویه در هر جزئی از اجزاء بسیط و مرکب قدری لایق
بود بعیت **بناد** **مدرسی** که قانون زمان زندگی را بفصول و
ابواب **صبا** و **شباب** و **کلولت** و **شیخوخت** **نزد** **د**
علیمی که بنا بر مقتضای حکمت **بالغ** **اسباب** **بغای** **اشخا**
انواع را از ضروریات **تغذیه** و **تیمیه** و تولید **محب** **اکرو** **نشد**
و علامات **توالی** **نور** و **ظلمت** **روز** و **شب** و **مناسب** **ک**

سکون افلاک و عناصر و تقاب نوم و بقطه غیب شود
 که سینه ضروریست بود عالم و جو و زمعت در قوت
تعالی شان عن ان يبلغ الى کهنه العالمون
او یحیط بوصفه الواصفون قبا آخن
انما القیت و قفنا لا ذراک انما حکمتک
و یا خیر التاصریر انشدنا یورقند
الی بلوغ معرفتک و جنبی افزون از حوصله عدو
 دشمنی بیرون از حیطه حد و اشیاء مراد از روضه ضیئه
 طبیب قلوب و شافع و نوب عبدی لقب نبوت
 که بی خط و سواد می از دفتر حضرت امیرش یک قلم است و
 قمر از سر آشت معجز کارش یک قلم از پر تو انوار و
 عرفانش بود معرفت انبیای سلف سلام الله علیهم و آله

و جناب سالت انتاب عبوسی ادعای و انبرخی ^{بنحیه}
 و انکلا برص از اسنفا آیات نبوتش میزد و میرسد
 مرض کماه را بهشت کرمی شفا عیش عرق صحت از هر
 جاریست و عاصبان امت رو سیاه را از فیض
 دعوت و بخش او بجات ابد امید و ایدی سلام
 من الرحمن بخواجه فان سلامی للیق باب و ووصی و انعم
 مصطفی رافع و الای لا منصور من انما مخصوص آیه بل
 اسد الله الغالب علی بن ابی طالب و یار زده فرزند مطهر
 اسباط منوره او که بر هر یک طبابت دار الشفای
 مبین مسلم است و وجود منیض در و دندان و احدی
منش بقای عالم صلوات الله و سلامه علیهم
اجمعین اللهم و قفنا لولا یتیم و متغننا

الی يوم الدین

فِي الدَّارِ بِنِشْفَاعَتِهِمْ وَآخِشْنَاهُمْ فِي مَرْهَتِهِمْ

وب **ف**انه شگفته زبان در ساحت بیان بعضی

مدعا صفحه آرا میگردد که هرگاه قادر عنت را خواهد که یکی

عباد را بقدر حوصله و فراخور قابلیت از سایر بندگان

ممتاز سازد و امور جمیع را بکفایت او گذارد و

قلوب هم بخوبی که شاید و باید بجانب او بینداید و

پادشاهی عادل را که پوسسته معطر نظر کیمیا اثرش

بندهکان خاص و بقدر رتبه قامت قابلیت هر کس را

بجلفه الای برتری اختصاص و اوست برتر پست او

صادر از احوال میکار و مصداق این معانی اعمال و احوال فرخنده

مال امیر اعظم عدالت تمام جلالت و مسانت شایسته که

از برکت همت و الانهت نظر تربیت اعالی حضرت پادشاه

نشأ

حججه ملائک سپاه گردون بارگاه کیمین سنان میکند

شان دارا در بان طلل النبی لازالت سفینه دولت جاریه

فی بجار النبی و الایام و اما رعد مسته ساریه فی اقالیم

و الاعوام مثال همت بلندش آب حمت آبی در شود و

بر دست کوه سرفراز بخت و طایر غم آسمان سیرش

فضای نکلیامی بالکشی عرش پروازی شند لطف

خطایش با طبیعت مانده ساز کار حدت قهر و عفت

مصلح مزاج روزگار کشا و کی حبیب دولت قرینش

مقدمه جنود مستح و نصرت روشنی رای خورشید

آینش انجمن اسد و زعره و دین دولت همسکام

رزم از برق تیغ معدنش دشمن جان سوخت ملک

ملت دل پیاز و در وقت یزید بنی خاندان احسان

کف دریا تو اما نش صدق و امان سالکان البرز کو میرا
 نخل بر دست طبع مسووش زربت یافته چشمه سار شفت
 شاهنشاهی جو هر فطرت فیض و روش آب در مک
 پریشان آفتاب مرمت ظل اللهی دست قایلین کل
 بند کلمات انشا نظر غیش بر احراز سعادت و جهانی
 بر تو چراغ دو دمان بزرگ نژادی مراعی طرز و طور کون
 دلی و درویش نهادی جو هر تیغ نبالت و شجاعت عمام
 کل منانت و مناعت اما قد افش شوکت و فزانه شکر
 فتح و ظفر و زنجبک معرکه نام و ننگ مقام شناس
 طیش و درنگ معاصر بنامی عدالت و داد و صفت آراست
 غر و حجاب و اعنی المحض الطاف اعظم الملوك و السلاطين
 المخطوطين عنایت انجم الاکاسره و الخواص المنکوره الذکر

فی الآفاق و الأقطار استخوان سپهسالار لاریال مستد
 من تأیید الملک الحجتار و مصونان عن نواب اللیل و النما
 که با وجود اشغال مقرر مناصب عظیمه و اهتمام تمام در مشیت
 مهام عظیمه که لازمه قرب آسمان ملائک با زبان و جان
 فتاوی در راه دین و دولت ابد اقراران است بهوار
 مجلس آن الا قدر بهی الاقبال معطر حال افتلر جمال
 و مجمع انس ارباب کمال بوده ذکر نکات و پسند حقایق
 رموز غامضه قایم بر اساسه و افواه سایر و ابر سیکر
 و از جمله ایامی که این معیت اودیه و صحت کرنی عجم الکرم بن محمد
 القز وینی در زمره حاضران آن محفل النشین و از خرس فواید
 آن مجلس برنگ و بونخ شجرین بود بتوفیق ذکر نکات حفظ
 اعتماد مزاج و احسن از اراض بطی العیاج ابن کثر بن جاز

مبانی و کثرت فوائد و معانی رساله در انقیاد شیخ الرئیس را که
در خصوص این مطلب بحث تألیف یافته معروف داشت اگر چه
باعتبار طبع و دقیقه شناسی حقایق قیاس عالی و فطرت
جلی میقتضای این تسبیح احادیث و سایر کتب علمیه بلغت آن
آشنا و مربوطند لیکن بحسب آنکه نظر التفات عالی بر سر
ذکوره سبب اشغال فارسی زبانان بکوشش از فوائد محفیه آن متر
مکتوم بهره ور کرده بمطالعه ترجمه آن غایت و این صادق است
را بقدر ایم این خدمت مانور نموده اند لذا با قوت بضاعت
و عدم استطاعت امتثال لامره العالی این چند کلمه بلیغ و متیقن
پذیرفت و چون ذات ملکی صفات عالی که مرجع اصاغ و اعان
پرورده آب و هوای چمن همیشه بهار متابعت شریعت غرای
بنوی و پوسه نشانه یاب با ده چهار حسین مشوبات

افزودست فضل را که مؤلف رساله در بیان کیفیت شربت آب
ایراد نموده بود و قبل نظر التفات استه اسقاط نموده
مصنف این رساله را بر نیز ده باب بنوی کرده و احوال
کیفیت آب را که فی الحقیقه بنا بر مضمون آیه شریفه جعلنا
مِنْ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَیٍّ حتی آب حیوة میتوان گفت
اهمال و کمکی بر بضایف موده و بکرم خود نموده درین رساله
ایراد نموده بود و مناسب دید که قدری از احوال میاه جاریه
در آمده و عیون و انوار و مستضع و مضار آنرا بر پیل ایجا
و اختصار از کتب متوفی بیان نقل نماید که هم تمنا عدد ابواب
موافق عدد حضرات معصومین چهارده شود و هم رساله عالی
آب و کتب باشد و چون هو از جمله سته ضروریه بجا بود
مناسب دید که بحسب احوال آنرا نیز در احوال آب فکر کرده ختم

رساله بآن نماید امید که مستحق نظر فیض منظر عالی و ناظرین دیگر و
سبب اشغال آن و الا نشان و سایر مؤمنان کرد و توقع اند
افغان و بی آنکه اگر بر خطی بایز ملی مطلع گردند به صلاح آن نیست
نهند و الله خیر موفق و معین **الباب الاول** فی ذوقی کیفیات
الی اخره باب اول در بیان صاحبان کیفیات به آنکه اول کیفیات
که الله تعالی حکمت بالغه خود را کیفیات دیگر را بر آن گذاشته
و مبداء مؤخر است چهار است حرارت برودت مرطوبت
و پیوسته این چهار کیفیت اطباء معزوه مینامند و از
اجتماع و امتزاج ایشان مرکبات حاصل میشود مثل آنکه آتش
گرم و خشک است هوا گرم و تر و آب سرد و تر و خاک سرد
و خشک **الباب الثانی** فی ذکر الاعدال و تقدمه علی سایر الیها
و اقصوال الی اخره باب دوم در بیان معنی اعدال و تقدمه آن بر سایر

بیان صاحبان کیفیات

بیان معنی اعدال و تقدمه آن بر سایر

طبیعی و فضول به آنکه افضل و بهتر از حیثیت نشود نما ازین طبایع
چهار گانه مذکوره آنست که معتدل باشد یا بخیفی که حرارت
در طوبیت آن بسیار فراطین باشد که متعفن گردد و بسیار سرد
تر نباشد که مخدیر نماید و بسیار سرد و خشک نباشد
که بخمیر سازد و بسیار گرم و خشک نباشد که بسوزاند بلکه
بهتر آنست که از هر کدام بقدری داخل شود که مقاومت
خود تواند نمود و ترکیب بینی را معتدل حقیقی مینامند و بخیر است
فضول و ازمنه پس تر و افضل فضول و ازمنه فضل بسیار است
باعتبار الی روزگار و ابتدا نشود و نماند و استعداده و علوق
حیوانات است و می روز و شب و مؤثر در خنثی و کیا اهما
و ظهور بر کها و شکوفه و این اعدال مذکور سبب تفضیل و تقدیم
او بر فضول و دیگر است و تحقیق که چون اشاره اجمال کردیم که

معنی اعتدال حقیقی پس شروع مینمایم در ذکر حال ابدان انسان
و چیزی که اگر حفظ نمایند از او ایم ماند صحت ایشان
باب الثالث فی ذکر الابدان و ما یحتاج الیه حفظ الغنم ذکر
مجملاً الی آخره باب سیم در ذکر ابدان و آنچه محتاج الیه صحت
مجملاً چون ابدان سبب بر آنچه از قوت کجاست تا بخواهد و اقلی
بر آن قرار داده است و ائمه التخلل است با نفعی که حرارت
غریزیه را در بدن انسان خلق کرده و هوای نیز بر بدن انسان
محیط ساخته و این هر دو بتدریج تخلیل می پذیرد از بدن
انسان را پس لابد و چاراست انسان از بدل ما بخدای که
مقام آن تواند بود و سبب نشود تا و بقا و اعتدال
طبیعی باشد چنانکه باقی تواند بود قوت ایشان مراد آخر
عمر است و این اعتدال تمام بدو چیز حاصل میشود یکی غذائی که

در ذکر ابدان و ما یحتاج الیه حفظ

موافق طبع و منبیه و عادت افضل باشد و غذا را بقدر
احتیاج از آنچه طبع او بآن راغبست باشد میل نماید
مراد اینست که خواست طبع را در کارش غذا و صحت حفظ
فی الجمله دخلی است و دیگری اخراج فضول متولد و بردن زیا
که اگر فضول اخراج نشود خواست غذا و اشتیاقی صادق
بهم نمیرسد و بدن انسانی باین سبب اعتدال منقوف و عمل
و امراض متولد میشود و با بیان یکیم جمع آنچه محتاج الیه حفظ
صحت است ان شاء الله تعالی بدانکه خدایه اطباء جهت حفظ
صحت معاجین و تراکیب بسیار می تألیف نموده اند و اگر آنها
با جمیع امراض موافقت ندارد و چیزی که اسهل از همه و با اکثر
مزاجها موافق و تجربیه شده است چنانچه صاحب طب
در کتاب خود ذکر کرده از حضرت آدم علی نبینا و علیه السلام

نقل نموده و سایر اطباء نیز در کتب مدونه خود نقل کرده اند
 و نسبت که از اول نزول شمس بر محل تا نزول آن پنج ساعت
 هر روز یک گرم رازیانه با یک گرم منقذ که بید و سفوف باشد
 که در آن سال از جمیع امراض محفوظ و خواستش صحیح
 و با صوره را تقویت می میکند و محل را غلبه مضاعف
 و نافع از کزیدن حیوانات کزنده و در بول و نافع از وجع
 و منشا است و اطباء نافع بسیاری از برای رازیانه
 نقل نموده اند این مختصر کنجایش آن ندارد **الباب الرابع**
 فی تدبیر کل بوم الی آخره **باب چهارم** در تدبیر هر روز و ایست که
 بر خود لازم سازد که چون صبح شود بعد از آنچه ازین بارک
 برده و اجب خسته از نماز و وضو و سواک بهترین چوبها که
 سنیغیر است صلی علی علیه آله و سونام نافع کجایم امراض

در تدبیر کل بوم

و زمان و دهن و لث که مناسب آن مرض و فصل باشد
 و ماکر آنها خواهم نیم نموده و یک گرم برسم بر منقش و بعد از نماز
 و تسبیح و او را دو سکر آنچه الله تعالی انعام فرموده تا مل نماید
 و در آنچه ظاهر میشود و دهن و لث که اول است بیست و پنج درم
 او است از زیادتی و کمی اخلاط پس اگر خوشبو و خوش مزه
 باشد و لالت میکند بجهت بن و غایت اعتدال اگر مزه
 و دهن بایل نمی باشد و لالت میکند بر زیادتی صفر پس منشا
 و منشا و ارا نیست که کلفندی که با قند ساخته شده باشد
 میل نماید و بعد از آن فسل آبی گرم میل نماید تا سبک گردد
 صفر با سفل بعد و شود و اگر بیاض خشکی در دهن یا بخار شود
 و لالت میکند بر زیادتی حرارت در معده پس صواب است
 که سنگینین سوده سرد شده و با نج با سفل آن میل نماید و اگر

باید با آنچه مذکور شد از خشکی خوشنوی در حلق و سینه پس
 که پاشا و نبات کلاب یا شربت بنفشه و اگر آب بن
 خود را زیاده و پند در می مصطکی اضافه نماید با کلفه علی و اگر
 با این حال آرد غرضش طاهر شود جو ارش کندی یا نارنگ
 یا جو ارش و سیل نماید و بعد یک ساعت حرکت نماید پیاده یا
 سواره هر کدام مقدور شود بعد از آن آنچه غرضش داشته
 باشد میل نماید **الباب فی الشوک** که با بجم در پان
 مسواک و منفعت آن و اشجاری که بجهت مسواک است
 و سنونی چیست که نافع است بر مزاجی و منافع آن پاک کردن
 دندان است و سفید کردن آن و پاک کردن کثرت بن دندان و
 کردن بخارات تصاعن از معد و دندان که انواع امراض از آن
 متولد میشود و اما اشجاری که بجهت مسواک مناسب است

این شایع است که در دندان که بجهت مسواک
 شون است

که از اشوک البانیه بنامند بعد از آن چوب نیون و شاف
 خرما و چوب غب و اسل السوس و چوب بند و چوب بلو
 یا شفا لودمانند آن و موافق قول شیخ در قانون بنشین
 و معتبر در چوب مسواک آنست که در آن نمی و قبضی باشد و چوب
 اراک این دو صفت او دارد و آن چوب است که در کله مغلطه
 زود و الله شرف و قطب ما بهم میرسد و از آنجا با طراف میرسد
 و آنچه از سنونات مناسب بر مزاجی باشد مثل آنکه صاحب
 مزاج و هو می باید نوش از غده منقشر و کمان و عود و غصن باشد
 و صاحب مزاج صفراوی از این صندل و زبد البحر و جندار و بون
 و عود و عروق السوس و آشنه و در قانون چنین است که
 اگر بر دست مزاج مستولی باشد مناسب چنان است که
 بعد و در چوبینی و زود و مسود و پسیا و شان مصطکی و زرد

سنون شایع است که در مزاج صفراوی
 سنون مناسب مزاج صفراوی
 سنون مناسب مزاج صفراوی

در حرج و امسال اینها سنون نمایند **الباب** **س** فی الزیاض
و منفعتا و کیفیت استعمالها و ما یجب ان یعمل غرضها الی آخر
باب ششم در ریاضت و منفعت آن چگونگی بعمل آوردن آن
آنچه و حبیب که کسی که آنرا تمام کرده باشد بعمل آورد و بداند که با
را بره عظیمی در حفظ صحت است و دخل عظیمی در آن دارد و آل
آنکه هرگاه باید که در معده او چربی از طعام روز گذشته یا
که نشسته بقیست که قوت ضمیمه از معده آن بر نیاید و آنچه دلالت
بر این معنی نماید چنانچه است اول کسالت و دوم سستی و سستی که
عبارت از خیاره تمام بدن است چهارم کمی اشتها پنجم زیاده
آب و هوس پس باید که در وقت ریاضت بدن خود را با
رفتن یا سواری کردن و چوگان یا فتن یا انواع بازی کردن یا غیر
از ریاضات تا بر آنکه شود و حرارت غریزی مازل شود آن بقیه

کتاب ریاضت و منافعی آن آنچه باید از آن
بعمل آورد

باید وقت ریاضت

در ریاضت

طعام روز گذشته از معده و دویم از منافعی ریاضت اینها
مرد و اسب و سوار و غیر ذلک است و حد ریاضت آن است
که بدن عرق کند و ثقل و سستی که پیش از آن داشته برطرف
و خواش صادق بخدا هم رسد پس نک ریاضت نماید و بجام
رو و آب بسیار بر بدن خود بریزد و در وقت کل سرخ بر بدن
در روز و پروان آید و طعام بخورد **الباب** **س** فی هیئت الحجام
و منفعت الحجام و هیئت حجام و منفعت آن چگونگی
استعمال آن تا چه چندی که و حبیب در آن و بعد از
پروان آمدن از آن بدستی که بنای حمام شل غلبه آید
باین معنی که چنانچه اساس آدمی که سبب حیوة اوست مرکب
از سه جز است استخوان و اخلاط و روح اساس حمام
نیز مرکب از سه جز است سنگ آب و هوا و بهر جز

باید وقت حجام و منافعی آن آنچه باید از آن
بعمل آورد

باید وقت حجام

حمامی است که سقفش مرتفع و بوش مسج باشد و بر روی
 سخت شده باشد و در روزند بسیار حضور علی بر طرف
 داشته باشد و آب هوای آن خوب باشد و از حمامی که بغیر این
 باشد اجتناب نماید و گرم کنند حمام را و فضل بسیار بخوبی
 و خوب به و خوب مس و اجتناب نماید از حمامی که گرم شده باشد
 بخاشاک و سرکه و تند و پر دخول حمام از برای مزاج معتدل
 است که روغن بر بدن بمالد و مسافت کور شد که روغن کل
 بهتر است و نور و یکشد اگر خواهد و اندک حرکتی پیش از دخول
 حمام و کمکت نماید در هر خانه از خانه های حمام کمکت معذلی غرضی نماید
 که مراد اینست که چون طبسای سابق بنای حمامات ابرین
 میکند استند اند که سه خانه داشته خانه اول حرارت کمی داشته
 و نانی از آن پیشرو ثالث از همه گرمتر مسوده و دفعه بخانه ثالث

نیز در اول صاحب این منزل

مکنده

بکدر خانه اول و دوم اندک کمکی نماید بن در فی الحکمه استعدا و کثرت
 مقادیر است و ثلث بهم رساند اشپی باین دستور
 عمل نمایند کسی که خوش صاف باشد و اگر خوش صاف نباشد
 و محتاج نباشد بفضله یعنی که و رت آن بر تن نباشد که در
 آن بفضله لازم باشد پس مناسب اینست که آب نیم گرم بر بدن
 و پیش از این با پارچه بمالد و اگر محتاج بفضله باشد بیرون نماید و فضل را
 بعرق فصد و روغن تلین اگر تن نباشد و اگر ماندگی نماید
 از سواری داشته باشد و روغن کل بر بدن بمالد چه کار روغن
 مذکور اینست که ماندگی را بر طرف مبارز و بشوید سر را با آب
 مورد و نازنه با کعب بر زقطه یا طین نجاشی ضعیف شده
 بآب بک مورد و با کلاب پس اگر پا بدردن خود یا سر خود را
 یا خارش بسیار پس بر بدن خود بمالد کعب بر زقطه یا طین نجاشی

علاج المانع للشد

بسته بک که بر چشم حبش ببارد

علاج وارت سوزناک

فیسانیده و لعاب بر دانه و اگر محتاج به تنویر باشد از بن لعابها
مذکوره داخل نوزده نماید و بعد از بر آمدن از جام بخور نماید با عود کی
در میان کافور تربت باشد یا مشک یا مشک بر بدن خود باشد
قدری از صندل سرخ و سفید و عود و کافور و برودن غنچه نیز همین
نماید و بعد از حمام شربت نازد و شربت عذاب یا شربت غوره یا
نماید و از طعامهایی که با عدس پخته شده باشد یا عدس و عدس
باشد و سرکه و زعفران یا شور بانی که با حقیقت پخته شده باشد
یا قلند ناز که او به حاره داشته باشد و با کردن بر بخت نشسته
باشد میل نماید و اگر خواب داشته باشد برهنه نخوابد بلکه
راپوش اندو اندک خواب کند و بعد از آن حمام رود و آب
نیم گرم بسیار بر بدن بریزد و روز و برای غنچه نماید که از جگر افاقی که
اجتناب از حمام و حبس است است لایحه معده دست شنج

در بین رساله ذکر آن نموده و بحسب حدیث نیز احتیاج از آن
لازمست چنانچه شنج صدوق رحمه الله در کتاب من لا یحضره
روایت نموده باشد و خود از امام جعفر صادق علیه السلام که
ثبت بیدن البدن بر بدن من و غسل الحمام علی البطنه و الغش
علی الاستلا و کالج العجایز یعنی سه چیز است که خراب میکند بدن
انسان را و بسیار است که این سه چیز باشند آدمی را می کشد
حمام بر جانی که چیزی پر خورده باشد و جماعت بر جانی که
معه و مقاربت زمان **باب الثامن** فی اکل الطعام و وقت
و ضاره و نفعه و تقصید و تأخیر و ترتیب و بهیشتن میل
نمودن طعام و وقت آن ضار آن نافع آن آنچه از اغذیه
باید مستم خورد و نه شود و آنچه باید نخورد و نه شود و ترتیب
و اهمیت آنکه در وقت خورده شود که معده از غذای

چنانکه در کتب معتبره و معتبره و معتبره
و معتبره و معتبره و معتبره

غالی باشد و اشتیاق صادق به رسیدن باشد و اگر خلاصی
باشد اجتناب و همت باز غلبت بهم رسد چه اگر خواست نجاست
و معده متلی باشد امراض متولد میشود از جهة اسهال و
مثل صرع و کت و غیر آن و در همت در میل نمودن طعام نفی
طعام سبب الهضم است چرا که آنچه سبب الهضم است هرگاه در آخر
میل شود زود طبع می یابد و آنچه بطی الهضم است در قعر معده
مانده و سوزن مضمت شده مانع خروج آنست لا بد تغییر داند
میشود و بفساد او مانع آنکه فاسد شود و سبب امراض
پس همت تقدیم آنچه لطیف تر است بر آن غذایی که
غلیظ تر است مثل آنکه اول است بشیر یا آنچه نزدیک است
بآن باشد از غذا میل دشور بهر ابعدا از آن میل نماید و از
کوشته ها هم بدشور آنچه لطیف تر باشد مقدم دارد و از خلوات

طعام بطی الهضم

آنچه از شکر و آرد و مرتب شده باشد مقدم دارد و آنچه از
نشاسته باشد باعث سبب نفلی که در نشاسته است و
همچنین نشاسته را بر طوطی که از خراجه شده باشد بخفت
ماند که شیخ صدوق رحمه الله در کتاب من لا یحضره الفقیه و
از حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله نقل نموده که عمل مقتضای آن
عظیمی بود در حفظ صحت دارد و ایراد آن درین مقام مناسب
نیست و آن اینست که قال رسول الله صلی الله علیه
و آله من أراد البقاء ولا بقاء فلیأکر الغدا
و لیجود الخداء و لیخفف الرداء و لیفعل الحبا
النساء قبیل یا رسول الله ما خففت الرداء قال
فلة الذبیر یعنی گفت رسول الله صلی الله علیه و آله که کسی که
خواهد باقی ماند و حال آنکه نیست بپای یعنی از برای غیر الله تعالی

پس باید که زود چاشت کند و خوب کند کفش خود را طایر است
 که کفش کنایه از زوج باشد چنانچه معنوم اکثر علماء است ازین
 عبارت و سبک نماید و در خود را و معنی سبکی رود از از
 حضرت پرسیدند آن حضرت بکمی قرض تقصیر فرمودند و باید که
 کم کند معاربت نان را و معنوم این حدیث باز یاد آن حضرت
 امیر المؤمنین صلوات الله علیه بنظر رسیده و حاصل
 معنی آن اینست که کسی که خواهد بقدر آب پس باید خوب کند کفش خود
 را یعنی زن خوب بید و باید وقتی غذا بخورد که معده از غذا ای
 خالی باشد و آب چاشمه در وقتی که تشنگی صادق بهم رسیده
 باشد و آب کم باشد و بعد از چاشت کردن و اگر شد بعد
 از تعشی راه رود و بخوابد تا بخلاز رود و داخل شدن حمام درین
 استلای معده بدترین علتهاست و حمام تابستان بهتر از حمام

و حال آنکه بنزد

رسمان است و خوردن گوشت فزید در شب معین بر
 و نزدیکی زن بر خراب کننده عمر و رسان است و باید
 اینکه ترتیب طعام من اوله الی آخره برین مثل باشد که ابتدا کند
 اولاً بجان نمک بحبت متابعت سنت نبویه خیر باشد
 که فرموده است فیه شفاء لكل داء یعنی
 که در احادیث آمده اظهار صلوات الله و سلامه علیه و آله
 الیل و النهار نیز وارد شده است که لویعلم الناس
ما فی الملیح لما ذاقوا امر ضاهم الا بامه ویت
 که فرموده ایددو ابالملیح فی اول الطعام فلو علم
الناس ما فی الملیح لاختاروا علی التریاق الملتزمه
 یعنی سبک کنید نمک در اول طعام پس اگر میدانستند
 مردم چیز را که در نمک است هر آینه اختیار میکردند آنرا

و در آنست از خوردن طعام نمک

و در خبر امر از بنام

مکنت ۴ بر تریاق مجرب استی بعد از آن با سفید یا جات یعنی شور با

که ترشی نداشته باشد بعد از آن آنچه در آن ترشی باشد بکبت

برای بختن خواهرش طعام بعد از آن قلیه و بعد از آن طوطی که

چون طوطی و بطی الحضم است آخر اغذیه باشد مجمل و این

اکل جمعی که خواهند حفظ صحت نمایند تا بمرض صعبه گرفتار نشوند

چهار است اول خمسه یا نوع غذا باعث بکبت آن یعنی آنچه

بیل سینما از اغذیه حقیقه معاده باشد نه دواست

دویم به مقدار آن نسبت به هر کسی مختلف باشد پس

کس را باید که بمقدار قوت جسم و عادت سابقه غذا میل نماید

دویم رعایت وقت غذا و آن وقتی است که معده از مضامین

سابق فارغ شده باشد اشتیاق صادق بهر سید و سر

چه اگر اشتیاق صادق نباشد مورت امراض صعبه مثل

بعد از آن که ترشی باشد

مرع و سکنه و غیره که در سیم رعایت ترتیب غذا چنانچه

سبق ذکر یافت چهارم تذکر خطای که از عدم رعایت

این امور واقع شود و این تذکر که باقی میشود یا بکسر سبکی که

اعانت بر خروج نماید مثل کلفت و اطریفل و غیر آن یا بکوتا

یا بکسر سبکی **الباب السابع** فی شراب شرب آب

هر چند در مقدمه مذکر سبب اسقاط با کیفیت شراب است

که در کتاب آن نامرضی طباع اولوالالباب است اشارت

اجالی سبق ذکر یافت لیکن در اینجا هم بدل از کتاب ترجمه

عبارت صاحب سال جهان مناسب نمود که باینراش

از آنچه عظام و لثه لا دلاله بر روانست و طرا آن دارد

لبا در است و در که چنانکه این رساله برده که صواب است

این استی است بر یکسکه از قواعد حفظ ایمان نیز محتوی

در شراب آنچه در اول است در این کتاب

اما کسب عقلی آنکه چند اظهار از آنجا که مقصود این است
 استیجاب قطع نظر از اجابت و حرمت شرعی کرده منافی
 را که بر آن مرتب میگرد و ایراد نموده اند اما از باب تحقیق این
 تقریر بمنحصر نیز فرموده اند که منافع آن شر و طست بشرط
 مشکوکه از اقتضای بر حد خاص و شرب آن بوضع مخصوص در میان
 تدبیراتی که در حالت شرب و قبل از آن و بعد از آن حاصل
 استیجاب افکار و خارج از امر جد و اسنان و قبول و بلای
 و غیر ذلک از خواصی که مطلقا بر شرب شراب مترتب میگردد
 است که عقل را منور و خستیار و متفکر نموده از کثرت
 آشامیدن آن غیبت نماید بر غیبت مزایای طبیعت را
 مجبور بجا و از قدر متدور و در شرط مقرر می نماید و بدین
 سبب مورث احوال رویه و امراض مزمنه مثل منفع و غ

و سستی اعصاب و لغوه و عرشه و فاج و غیر ذلک میشود
 و بر تقدیر آنکه آنچه از منافع آن بشرط مذکور ذکر نموده اند
 اثر باده تقرب جوئی و مستند بمنزاج کج گویی نبوده باشد
 شخص که چیزی که عقل و اختیار را باطل و منفعت خود را از
 ساز و از نظر اعتدال ساقط و از درجه قبول و بطوا به
 بود و دلایل نقلی از قرآن و احادیث اهل بیت اخبار بر
 این دختر بکار افشردن از شمار و پیردن از حوصله
 کفایت مثل بیکبار است و چون ظرف این محقر کجاست
 تقریر و تحریر نماید و بایه شریفه ان الله رخص من عسل
فاجتنبوه لعلکم تفلحون اختصار می نماید
 پس همشمار عقل باید که زنگ مرآت الایصال
 متابعت شریعت غرض از مختصرا زدوده مداومت

بر شراب طلوری که از آنکه علیهم السلام ما دام القیل والنهار
نماید تا از لوث قتل باطن او را پاک میسازد چهره
حقایق و معارف در و جلوه گر گردد و بدانکه شیخ عیسیٰ القدره
المنزلة ثقة الاسلام محمد بن یعقوب کلبی قدس الله سره و زاد
فی حطاب القدر السمر در کتاب اطهره و اثر کتاب کافی باقی
کرده در بیان صفت شراب طلال و احادیث بسیاری نقل
فرموده از آنجمله بزرگوار است اختصار میسازد که با سواد خود از
اصحیل فضل غنی روایت نماید که گفت شهاب که در مسجد
حضرت امام جعفر صادق علیه السلام از تو آفری که بپرسیدم
در صدقه من و ناگواری طعام فرمود که چرا از آن نمیکنی بنده
که میخوریم از او آن کو را میکند طعام را و فرافرا و با دمارا
از شکم بر طرف میکند راوی گوید پس گفتم با آن حضرت که صف

صفت شراب طلال

کن آنرا برای من فدای تو کردم پس سر مو و ند که میگیری صاعی آنرا
از موز پس پاک میکنی آنرا از دانه آن و چسبزی که در آنست پس
چغنی میروی آنرا با آب شستن پاک میکنی آنرا از مثل آن آنرا
یا آنقدر که پوشیده روی آنرا پس میگذاری آنرا در مسنجان
روزی دو روز تا بستان یکت و دو و میشب پس هرگاه بگذرد بر آن
اینقدر زمان صاف میکنی و صاف آنرا میگیری و میگذاری
آنرا در ظرفی و میگیری اندازه آنرا چوبی بطنج میکنی آنرا طنج
همواری تا برو و دو و نشت آن و باقی بماند بکشت آن پس میری
بر آن نصف طنج و میگیری اندازه آنرا غسل بعد از آن
می بینی تا برو و این زیادتی پس میگیری بنجیل و خولجانی و دوار
و قنصل و مصطکی و میوینی اینها را در پارچه و مراندانی آن چغنی
در آن و بچوش تا جو شانه بی پس بدین مواروی آنرا پس

و میکند از اینها سلام

هرگاه سرد شود و صاف بکشد آرد و بگیری ازان در صبح و شام
 در صبح و شام قدری ازان بخوری آردی که بپسک دم این را
 که حضرت فرموده بود پس بر پشت از من آنچه می باقم از آرد
 این شراب بکشد که متغیر نشود هرگاه باذات الله است
باب الحاشیه فی تهیه النوم دست فقه و کیفیت استعماله
 و هم در بیان ماهیت خوابت و منافع آن که غیبت خواب که
 خوابت از سکون و اسخچکانه که آن با مرده و ساعه
 و لاسه و شامه و ذایقه باشد و اشتغال طبعیت و مشاهد و روح
 چیزی که در قعرین است از مواد و اخلاط و غیر آن چنانچه در فصل
 مضم از تقسیم سیم از کلیات قانون شیخ در علامات غلبه اخلاط
 بیان نموده که از غلبه اخلاطی که دلالت بر غلبه هر یک از اخلاط
 می نماید اینست که صاحب آن خلط زاید در خواب چیز چندینی

بیان ماهیت خوابت و منافع آن
 در قعرین است از مواد و اخلاط و غیر آن

بیان استعماله در قعرین
 از مواد و اخلاط و غیر آن

که غلبت بار رگت مناسبتی با آن خلط زاید داشته باشد
 هرگاه در خواب پسرهای بسیار سرخ چند مثل خون و اشکهای
 سرخ رگت این دلالت بر زیادتی خون و همچنین در خواب
 چیزهای زرد و دلالت بر زیادتی صفرا و همچنین آب برف
 باران و چشکی دلالت نماید بر اینکه در مزاج آن شخص رطوبت و غم
 غالبست و درین چیزهای سیاه و تیره و خوفناک و با بخل خواب
 و چش دلالت نماید که سودا بر مزاج چسبیده آن غالبست
 و قوله خواب از بخار رطوبت طبع عارر طبعست که مرتفع میشود
 معده و بسوی دماغ پس مپوشاند دماغ را و منع میکند آن
 از فعل خودش مثل بخاری که صعود میکند از زمین بهوا که
 در میان ماه ووشنی آفتاب که منع میکند این روشنی را
 از کامل کردن غشش بر قدر ارتفاع این رطوبت بخاری در

علامت غلبه خون

علامت غلبه صفرا

علامت غلبه سودا

علامت غلبه سودا

سبب غلبه خواب

بیان در آن که کونای خواب

باید که در خواب در میان خواب و بیداری

دقت داشته باشد خواب

در آنجا که خواب و بیداری

خواب که گاهی دست یعنی در ازی و گاهی خفا یعنی در اقبال
 رطوبت بخار است و سبب آنکه فیلو در بهار و تابستان بیشتر باشد
 از فیلو ندارد و پیر و پستان و این از راه در ازی و در اقبال
 شبهاست و باید که خواب کردن بعد از استحباب و دعا
 باشد و همچنین باید که بعد از وضو و چکان بازی که از است
 ریختن باشد و باید که خواب بعد از رسیدن طعام باشد
 باشد و باید که خواب در مکان معتدل الهواء و کیفیت این
 که در میان تری و سردی و خشکی و همچنین معتدل درگاه و شکی
 و تاریکی و اولاً میخوابد بر جانب چپ بعد از دو ساعت یا سه
 ساعت پس اگر حاجتی دارد بکشد بگردیدن بجانب دیگر پس
 در خواب میگوید اگر تشنه شده باشد پس بعد از بیداری نهد و نباید
 آب پاشد بلکه بخورد و معتدل المزاج آب مخلوط با گلاب و صابون

صفر آب نادرش شیرین و آب سبب آب پیاس و صابون
 سودا آب حل و صابون بنفشه آب حل و ادویه صابون و شنج
 در قافون گفت که هرگاه تشنه شوی در شب اولاً آب بخورد
 بلکه بپوشد کن پی خود را از بخار که اگر تشنگی نداشت چنانچه
 میشود و میل آب نیشود و اگر تشنگی بعد از آن باقی باشد آب بخورد
 و مخفی نماند که شنج در کلیات قافون بیان نموده که فضل میانیست
 نام آنست که ابتدا بر جانب راست بخوابد و بعد از قدر زمانی
 برگردد بر جانب چپ بر جانب است و این بدین موافق است
 و ظاهرش اینست که درین رساله سهوی یا اسقاطی از کتب
 ناشی شده باشد و الله اعلم **الباب الحادی عشر فی افقده**

باید که در خواب

باید که در خواب در میان خواب و بیداری
 دقت داشته باشد خواب
 در آنجا که خواب و بیداری

الحیة این باب یازدهم در فصد و حجامت و منفعت آنها و اول
 آنها و خست یازدهم و مواضع برای آنها و چیزی که باید خورد

از اطمینان اثر بر قلب فصد و حجامت پس اگر بدن قوی باشد
 و فصد ضرور باشد در ترک فصد یک ساعت خطر عظیمیست
 زیرا که باعث علل و امراض میشود و دلالت میکند بر زیادتی
 خون و بجان آن بجزارت بدن و سر و نقل خصوصاً در وقت سحر
 و سفری روی و کوزه چشمها و شیرینی مزه دهی پس اگر این
 علامات در تمام بدن باشد باید که فصد بدن کنند و اگر این
 علامات مذکوره در اعلای بدن مثل سر و چشم و در باشد
 فصد فیال میکند و اگر در اسفل بدن مایه در کبد یا در ریه باشد
 فصد بایق میکند و شیخ در کتب دیگر بیان کرده که فصد کنند
 نموده و درین رساله حواله یافته نموده و احتیاط میکنند برای
 روز معتدلی را در گرمی سردی باید که نزد او انواع ^{حین} یا
 باشد و قدر در روز فصد باید که در برج هوایی متصل بکوه باشد

در وقت خون

احتیاط در تمام فصد

و ناقص النور باشد و بیان آن خواهد آمد ان شاء الله تعالی
 در اختیارات اعمال در جایی خود و باید که موضع فصد را مایه
 ناسخ شود یا آب نیم گرمی مکرر بر در بخت یا پوست نرم شود
 و کمتر در کنند و باید که بیشتر بسیار تیز باشد و بارز را باید
 بالای موضع فصد بقدر چهار انگشت و باید که بسیار کمی کنند
 پس اگر چنانچه باخارج خون بسیار باشد یا خون تیره باشد
 باید که موضع فصد را کشاد کرده اگر خواهد که خون بقدر ضرورت
 باید باید که رک فصد را کشاد شود و معتدلی یا آسانی شود
 فاشد و منع شود و باید که دستمال را با کلاب و کافور بر
 ناسبت بکین حرارت موضع فصد شود و بعد از فصد باید که آب
 انار و سبب بخورد و در پیر کند از خوردن سکنجبین که غشی
 میشود و از تخم نمبرشت و کباب و آله و آنچه عاید است فصد

سبب فصد

بمخوردن احتراز نماید که سبب نخج بشود و باید که در روز نقیصه
 کند بر تنه اول غلبه نارد و مزاجات ترش با ترش و شیرین
 حجامت که سنت است استعمال آن در دوسری که از
 غلبه خون باشد یا در دندان شده و درم نشد که با جرح
 چشم باشد و غیر آن مناسبست و باید که دست حجام بسیار
 درشت نباشد و اطراف حجامت ناهموار و بد نباشد و موضع
 حجامت را اول بسیار بکشد تا موضع حجامت بخشد بر هر سر
 و کم در و کند بعد از فارغ شدن از حجامت کل سر خشک
 گویند یا صندل موضع حجامت بکنند **ارزاق الباشا و شفا الالباب**
و شفا فی کل استغراق و از دهم در اسهال و نفث آن
 و نیز بر استغراقی در غلظت علامت آن آنچه دلالت بر زیاد
 صفراست نماید در دوی که کثرت بشود است و در آخر صفا
 وقت

در کتب حجامت

در کتب اسهال و نفث و استغراق

در کتب غلظت صفرا

خلاصی معده و قوی دهن و خار بدن بدن و خشکی و غشی و آروغ
 و خانی که از خلق متضا عد میشود و در دوسری که غلبت غذا و
 بسیاری تشنگی و خشکی دهن و بسیاری این علامات و کمی آن
 دلالت بر بسیاری داده و کمی آن بسیار پس هرگاه بسیار
 این علامات حجامت نماید و این صفت میل نماید **طبیعی**
شامزده **اکله اجاص** **عنا ب** **ترمندی** **فلو** **خوب**
ترنجبین **یا طلقه** **نقشه** **موانع** **سور** **پزد** **اگر** **نوا** **خورد**
شراب **اگر** **یا** **شراب** **کل** **کر** **یا** **شراب** **ترمندی** **میل** **ناید**
 و اکتفا نماید بر اطعمه و شراب که در باب مضیع ذکر کردیم و لای
 مرد سودا که دوت کثرت به مزکی دهن و ترشی آن و فکری
 غیر متعارف به و هم و عشم و اهتمام زیاد در امور بهر شیب
 و باغشی و دین و خواجای به هر گاه این علامات مذکور بسیار

در کتب غلظت صفرا

در کتب اسهال و نفث و استغراق

در صورتی که در کتاب
در صورتی که در کتاب

شود و جو شایسته باین صفت میل نماید پس کبابی فستق
 ترید مویز طافنی اگر نواند خورد و جی ازین اجزا بسازد و در
 نماید فستقون ترید غار بقون ابارج و غذای او از شوربا
 ساده و عقیده او مار الحکم باشد و از ترشها اجتناب لازم داند
 و همچنین از چیزهایی که از شیر بختیخته شده باشد مثل شیر برنج و دوفی
 و غیره و گوشتهای بسیار فضل و گوشت اقسام ماهیها و خاویار
 شور و از جمله جو از باقی و از جمله سبزیها که ترش و کافور است
 لازم داند و آنچه دلیل زیاده است کسالت و سستی اعضا
 و تشنگی و کمبود آب و این باد طوبی با کفک نشکن و بسیار
 خواب که زیاده از قدر طبیعی باشد و کسی که این علامات نکند
 در بسیار باشد باید ازین شربت میل نماید پس سیاه عقیده
 ترید مویز طافنی اصل السوس و اگر نواند خورد و جی ازین اجزا

در صورتی که در کتاب

در صورتی که در کتاب

ترید اوده میل نماید اگر نواند ترید شحم الحظ غار بقون و
 غذای صاحب این خلط باید از عقیده های جو جی و کفک نشکن و کباب
 و سایر طوبی بری باشد که او بدین عارضه داشته باشد و از
 غذا و شربت های سرد و تر اجتناب لازم داند و چنانچه این
 علامات نکند که در غلظت او باشد بدین دستور عمل نماید و چون آنچه
 آن ضروری حفظ صحت است چنان کردیم مناسب است اینک بیان
 کنیم از نجوم ایامی را که مناسب هر کاری باشد **الباب الثانی**
عشر فی ذکر اختیارات الایام ای باب نهم در ذکر اختیارات
 ایام بهترین ایام در جمیع اعمال از احکام بخوبی و زیست که
 قرار در درجات و برجی باشد که موافق عمل متصل باشد بسجود
 یعنی مشتری و زهره و بری باشد از نظر نحوس پس هرگاه
 از نظرات نحوس یعنی مریخ و زحل بری باشد چنین دشتی

در صورتی که در کتاب

اختیار شود در نهایت جودت و خوبی خواهد بود و اگر خلاف این
 باشد رومی خواهد بود و کالت میکند بر فساد امر و انقراض
 او پس در فساد و حجامت بهتر اوقات وقتی است که فرد در بروج
 هوایست یعنی جزا و میزان و دولو باشد سواهی جزا و دولو باشد
 ناقص النور یعنی از وسط مادی تا آخر باشد و در او ابله باشد
 و جزا از برای حجامت خوبست از برای فصد خوبست و در
 خوردن طوطی بهتر اوقات و فتنه که فرد در محل و نور باشد و
 در اسکان بطن که فصد اسهالست بهتر اوقات و فتنه که فرد در
 ذوات الاحب و بدختر یعنی جزا و سبیل و قوس و حوت باشد سوا
 سنبله و در ناخن چیدن باید که فرد در خانه زهره یا مرج باشد
 و در داخل شدن حمام باید که مستر و در بروج ذوات الاحب باشد
 بعد از آنکه بوده باشد مسعود و سوار سی جبهه و قی مناسبت

ایم مناسب فصد در ج

ایم مناسب سبیل

ایم مناسب سبکت

ایم مناسب فتنه

ایم مناسب دخول حمام

ایم مناسب سوار سی جبهه و قی مناسبت
و چو کان منی و غیر آن

که قمر منصرف باشد از هر دو متصل باشد بهر چه بوده باشد
 مرجع سلیم از رجوع و احتراق و در چو کان بازمی و غیر آن از انواع
 باز بهای باید که مستر و یکی از بروج منقلب یعنی محل سرطان و میزان
 جدی باشد **الباب الرابع عشر** فی احوال البهاونیکه **باب**
 در بیان احوال البهاونیکه و بد و منافع و مضار آن بهر آنکه است
 چه غذائیت اما بد و قد و سبب نفوذ و مصلح قوام غذا است
 و بهترین آنها آب چشمه است که جاری باشد از غیر اراضی معانی
 رود که رایج یا مزاج آنرا تغیسیر دهد مثل گریب و مجرای آن
 سرخ یا سبکت باشد و از مواضع نفع آید و آبش بسیار مکن
 و بخش دور و در زدن سبکت باشد و طریق دانستن سبکی و سنگینی
 آب اطبت است بطریق بیان کرده اند اول آنکه یک ظرف معین را
 پر کرده از هر یک از آنها و میزان وزن نمایند هر کدام که سبکتر

در آبها و نیک و بد و منافع

کج و

لایق دانستن سبکی و سنگینی

دروزن ص

بتر است و هم آنکه پارچه ای پیر که مساوی باشد با بیهوشی
 که در وزن مساوی باشد تر کرده بعد از خشک شدن کشند
 وزن هر کدام که سبکتر است بهتر است ^{بیشتر} سیم که نیکو شخص ^{بیشتر}
 غذای معین از هر یک از آنها بعد از معین باشد هر کدام از آنها
 که کوارتر و سبکتر است در معده او بهتر است و حق این ^{نی}
 اخراست چه دو طریق اول دلالیت میکند بر اینکه اخراجی از ضیق آب ^{سبک}
 کمتر است و در همین دلالیت بر خوبی آنست که کالنجفی و دیگران
 بهتر است آب آنست که روی جانب مشرق یا شمال باشد باید آنی که
 بجانب مغرب یا جنوب آید خوب نیست و همچنین آبانی که میخوردند
 روی و است بهترین و لطیف ترین آنها آب باران است خصوصا
 باران شبان علی الخصوص بارانی که بار بعد باشد و طریق گرفتن آن
 نسیان چنانکه سید جلیل متواری این طایفه است که الله تعالی بخوان

حق که طایفه آب باران

در کتاب معج الدعوات ابراد کرده است منقول است از کتاب
 العابدین ^{بفضل} شریف حسین بن ابی الحسن بن خلف کاشغری ^{بفضل}
 و در آن کتاب ^{بفضل} نام دارد و است که در باب غسل معنوی
 مضمنا آنکه راوی گفت که نشسته بودم با بعضی از صحابه که حضرت
 رسول صلی الله علیه و آله داخل شد و سلام کرد و ما جواب تیمم حضرت
 فرمودند که آیا تسلیم کنیم شمار او و ابی که تعلیم کرده است مرا و ابی
 علیه السلام چنانچه حساب طعیب و دوا می آید باشد ^{بفضل} در حضرت
 امیر المؤمنین علیه السلام و سلمان فارسی را عمت و غیر آن گفتند
 که صحبت آن دو اسپر حضرت رسول صلی الله علیه و آله بگفت علی
 علیه السلام فرمودند که میکبری از آب باران میان و میخانی بر آن
 فاتحه کتاب و آیه الکرسی و قل هو الله احد و قل اعوذ برب الفلق و
 قل اعوذ برب الناس و قل یا ایها الکافرون هر یک هفتاد بار و

روایت دیگر که منقول است از حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 هست که آن اینست که بخواند سوره انا انزلناه را و اگر در آن
 الا الله میگوید و صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله و آلی او میفرستند
 هر که اتم هفتاد بار و هر شام از آن آب و صبح و شام هفت
 روز متوالی حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرستاده بودی آن خدا ای که
 فرستاده است مرا یعنی پیغمبری برستی که خیر بر من علی السلام
 گفت که برستی که برسد و اگر کسی پاستند ازین آب
 در دمی اگر در جسد او سخت عافیت میدهد و او را پروان میدهد
 و در روز از رگها و جسد و استخوان و جمیع اعضا می آید و می کند
 گناهان او را از لوح محفوظ و قسم بخدا که اگر فرزند است
 و فرزند خواهد و ازین آب بخورد و نرسد بهیم میرسد و اگر زن است
 و ازین آب بخورد و نرسد بهی و فرزند می عطا کند و اگر مردی است

و بخورد و ازین آب قدرت بر جماعت بهم میرسد و اگر خواهی که
 آب می کشد و بر سر یا بد خنجر می کشد و اگر صد بار داشته باشد بخورد
 ازین آب سگ کن می شود و صد بار او را کرد و چشم داشته باشد این
 و چشم چکاند و بخورد از آن و چشم چکاند و بآن که خوب می شود
 چشمش را از خفا و بچ و دندانها را قلم می سازد و در هر روز بخورد
 میکند و باعث این می شود که از بچ دندانها لعاب ببلان نماید و
 نمیشود در گاه طعام بسیار بخورد و از هوا آزاری او میرسد
 نمیرسد و اگر فایح و شیش در دهن آید و نمیرسد و اگر از کام و د
 دندان شکایت میکند از معده و نمیرسد و اگر قولنج و حج می کشد
 بجاست و نمیرسد و اگر آنا سوز و نه فارشی و نه آبله و نه جنون و
 جذام و نه برص و نه عاف و نه قی نمیرسد و اگر کوری و نه لکنت
 لالی و نه کرمی نمیرسد و اگر چشم او را آب بسیار و نمیرسد

در وی که باعث شفا نماورد و زود او بشود و در سوسان
 از شیطان و حضرت پسر علی علیه السلام که فرمود که جبرئیل علیه السلام
 فرمود و اینکه کسی پاست از این آب بوده باشد او سودمند گردد
 که برسد بر دمان پس برستی که این آب شفاست از برای او اند
 جیح کوفتا پس تمام می جبرئیل آید نفع میکند در غیر چیزی که گفتی از در
 جبرئیل علیه السلام فرمود قسم بکن کسی که فرستاده ترا می بریزد
 کسی که بخواند این آیات کوره را برین آب بر میگردد خدا تعالی
 او را از نور و روشنی و عزت از دالها هم را در دل او و جاری می
 حکمت ابر زبان او و پر میکند دل او از فهم و پناهی چیزی که نداند
 و عطا کرده مثل از اباحی از عاقلین و غیره بسوی او بفرستد
 امرش و هزار رحمت و پیرون میر غش و خیانت و فیت
 و حسد و ظلم و کبر و بخل و حرص و غضب از دل او و همچنین برین

می برود از دل او عداوت و بغض و سخن چینی و بدی مردمان
 و این شفاست از هر وی اشقی آب باران زود متعفن میشود و لا
 آن است که بخواست اندام زود متعفن نشود و آب چاه قاطبت
 و آب قات نسبت باب چشمه صوف سابقا خوب است اما از آب
 چاه و آب ایساده است آب ایساده از هر قسم که باشد
 فضیل است و اگر تغییر از ایساده در مژه آن هم رسیده باشد
 مولد غم است باعث مرض استقاه غیر آن از اراضی میگرد
 و آب گل آلوده سنگ شایسته است اگر لابد باشد میسوزد
 در عقب آن باید از مدرات مثل انار یا غیر آن خورده شود و یک
 آلوده بخت کسی که قیاس بر باد می طبعش باشد نفع دارد و بسبب
 آنکه در آب معادن مطلقا بخت آسانیدن است الا معدن آهن که
 آن تعویبت جمیع اشیاء و قوای شهوانیه میکند و آب معدن گوشت

نبرد بر قتل آن

نبرد آب چاه

نبرد آب سبزه

نبرد و منافع آب گل آلود

نبرد آب معدن سواهی

طبیعت اوده ان میکند نشستن در آن آب و حفظ کردن این
خاصیت اوده آبی که از معدن شب یعنی راجه ایکه بکشد در
عالم است و قدر آبهای غلیظ برین کوسه اندود که بچشند تا
بماند که نفخش کم میشود و روزی اوده منجمد میشود و مثل شبنم می شود
که یکی از صفات اوست در باب حفظ صحت و فصل کیفیت آب
عبارتی که ترجمه آن اینست بیان نموده که چو شایند شده از آب یا
بر آنچه شهادت داده اند علما کم نفخ روزی و ترا زنده میکند و در جهان
از نایبین مکان میکند که بسبب چو شایندن آب اجزاء طبیعت آب
منقلب بود میشود و کیفیت آن باقی میماند و مینداند که سبب گشت
آب زیادتی کیفیت سردی است یا مخلوط بودن اجزای متضاده
که قوت جدا کردن اتصال آب اند که بان قوت از جوهر آب جدا
شوند و بدینستی که هر یک از بنیادهای طبیعت اما اول که عبارت

در بیان طبیعت اوده آب است

در بیان کیفیت آب است

این را

از کم نمودن کیفیت اوده آب باشد خود ظاهر و محال نیست
و اما ثانی بحیث اینکه طبع ^{مخلوط} مخلوط بسیار از اجزای آب است
مخلوطی که آسان میشود بسبب آن جدا شدن اجزای کثیفه که در آب
آبست و نیز چنانچه بعضی از اجزای اوده کثیفه اند که سبب جدا
شدن آب است و اگر با در دیکت آهن یا دیکت سفال یا در ظرف
شیشه بچوشانند تا کمین باقی ماند و بعد از آن از بالای آنش را
دو لکه بکند و بعد از آن بریزند و در آن چند دم کنند تا بکشد
و پسون کوفته و زمانی بگذارد تا اجزای ارضیه کثیفه که در آبست
بپاشیند و بعد از آن بهموار می صاف نموده بعد از سرد شدن
پاشانند و آب گرم مقیده مصمم است و ششلی را نمیشاند
و موافقت بر آن مود می بق و استفا میشود و اگر نیم گرم باشد
غشیان سرد شود و اگر گرمتر از آن باشد اگر ناست پاشانند

در بیان طبیعت اوده آب است

مشارف اوده آب است

معدده را میشود و طبیعت از گرمی باز و اگر بسیار گرم باشد قوی
تخلیل میدهد و باز پختند و آبی که بجا میدان آفتاب گرم شده باشد
مناسب نیست که کوفتهای قوی داشته باشد مثل صرع و دیوانه‌ها
و مانند اینها و آب شود در او که پاشا منطیعت از گرمی میکند
و بعد از آن می‌بندد و سبب خشکی که در آنست و نموده و خوب است
و آب سرد اگر آشامیده شود کمتر از قدر خواستن بخت صحت یابد
قوت معدده و مصنم طعام و کمی بل بهترین و موافق ترین آبهاست
لیکن در سرد کردن آب با برف از داخل و خارج احتیاط
شیخ را اعتقاد نیست که اگر بخی از آب صافی پاک گرفته شده باشد
که مذکور شد تفاوتی ندارد و حاصل خنثی است اعتقاد نیست که
آب پرورش یافته میان برف یا بخی بسیار بهتر است و میگوید که آب
برف و بخی مثل آب ایستاده و قوی است و آنچه مذکور شد متعلق است

منافع آب در فصل بهار

مضار و منافع آب شور

بجای آب آلوده و فاسد آشامیدن آن پس آن نیست که فاسد باشد
بهر سبب و باشد و منع کنند از آن مافی بعضی حالات و عوارضی که
شراب است متحقق نباشد و اما مقدار آب پس باید که کشیده
شود و بقدر آنچه در کف خد او تسکین حرارت نماید و هر که در مزاج
حرارت بیشتر باشد او را احتیاج بآب بیشتر است و آن که بزرگ
الشان برودت است و سستی میباشد باید که بقدر امکان از آن بگذرد
نماند و اگر عیب از آب است کسی از شرب محرم اعتقاد باشد
از شرب آب خمر از ناپدید چه آب بسبب سرعت نفوذ و لطافتی که
دارد سبب انتشار سم در بدن میشود و مگر آب نیم گرم که سبب دفع
سم میگردد و باید که در وعده بخورد و در غنیمت در آب نیم گرم داخل
سازند که فی سبب ولت مکرر شود و باطبخ تخم انجرو و مسکه در وعده
استفراغ نمایند و طعام بسیار باید خورد که اگر سبب قشوع شود

وقت شرب آب در فصل بهار

لطیف

والا سبب کمی حضرت هم میشود و نیز سبب است که حب الفار و گل
مخوم را با و بی هم بار و غن زیتون سرشته یکدم بخورند و بعضی
که اگر مسوم فضل خود را با آب نیم گرم باشد فوراً سبب
آنگاه هم میشود و بعد از آنکه در قی استغفار کرده باشد و در پیش خود
باز قی نماید و اگر در زیر شکم اثری محسوس شود حقیقت باید کرد اگر
معلوم باشد که کدام زهر است با و به مخصوصه سبب باید خورد چنانکه
در مطولات مذکور است که آه اتفاق هر آنکه که سبب زهر باشد
که غیر آب شوره قند و بنزد قیال یافت نمیشود پس سبب باید که درین
بهر شیرین نمودن آب لطیف ملحق از آب سبب ایجاد آنصار
نماید و این چند طریق ممکن است و قسم آنرا از رجات میوه ایست
بجای زهره آبی تنگ برنج در آنرا ملکوت سموات و ارضین مستطین اند
عزایب حکم و صفت این خالق زمان و زمین با سبب می الهام رب العالی

بهر شیرین نمودن آب

استیاط و بحر بنوده اند که چنانکه نکت ازلی مصلحت این بکار
از چهار رانبات مذکور شیرین و حکام و زبان خشک لبان
جان و نباتات و در خان میرا ممکن است که اگر سوخته جان خارج
در پناه آتش سبب می باشد و بدست پا در و یا مکر یا بان نور سوس
جولان و یا در محراب و در پیش پا در و یا مکر یا بان نور سوس
باشد مکر آسمان شیرین از سبب محبت الهی تقدیم گرفته بدست سبب
مکر سوخته آبی بر روی کار آورده و بعد و قند با عذب فرائد حکام
تشنه لبان رساند یکی از آن دو قسم بطریق قریح و این است سبب
شعارف و دیگر که اصل و قلیل المومنه است که سبب از سبب است
را که خواهد لطیف شیرین نماید ظرف سرکش و در آن ملاطفت
چند بار چوبی پاکیزه بر سر آن ظرف که از زهره قدری کشیم پاکیزه بر پا
جوب بکنار زهره در ظرف آتش افروزند و بعد از گذشتن از آن

آن چشم را بر داشته پیشتر از آن آب لطیف و شیرین هم میرسد
 در غایت عذوبت آنچه در ظرف میماند بر نسبت نخل و شوره کثیف است
 که چشیدن آن عذو را حدی نیست از جمله ضروریات بقا و استیسا
 حفظ صحت هواست که کار آن در خواست یکی نخل زیرا که چون در آن
 روح را بسبب اجتناب از حرارت تغییر عارض شود هوای خارج است
 و تفسیر کوفه میرسد و تعدیل اصلاح آن میباید و هم تنقیذ آن
 فضلات فانیه زیرا که در وقت جمع هوا بعد از جذب آن نباتات
 و اجزای در غایت بیرون می رود و بر ظاهر است که اگر هوا را بسبب
 عوارض غریبه و عارض شود بسبب اشتداد آن که با روح فانی
 آن بروح سرایت میباید و اسباب فساد هوا آنست که مخلوط شود
 ببادهای متعفن و بخارهایی که در شبها تنهاده و در باده و خند قباده و
 غالی از آب و گیاه هم میرسد خصوصاً که در آنجا معدن کبریت و زغال

نخل مورد آنچنین است

و سبب

اسباب فساد هوا

و مثل آنها باشد یا در خفانی باشد که خفیت الجوز مثل درخت کوه
 و انجیر و غیر ذلک پس در تصور است ملاحظه صلاح و فساد هوا
 و طایفه و صفت را آن مطلع بودن از جمله ضروریات حفظ صحت است
 و تغییر هوای طبیعی است مثل اشغال از فضلی افضل دیگر و مفصول حرات
 هوا که در برتبه شدت زرد چنانکه در بهار آن غلبت هوا
 و اگر برتبه باشند و زرد چنانکه در تابستان غلبت صفا و شکی
 زیاده و قی قوت او را بول میشود و فضل خریف خلط سود و در
 زمستان خلط بلغم بر بدن انسان غلبت و هوای سرد و بسیار سرد
 مسام و حسن حرارت معین است بر فهم پس حفظ صحت لازم است
 که در هر فصلی از اغذیه و اشربه که با علف یا آبی آن خلط فاسد شود
 احتیاط و تدبیر است اسباب آن فصل علمای دیوین طبعی است این
 را اسباب مختلفه میباشند مثل اینکه با شش منقض میگرد و با آب و

تنقیذ

سبب باد طوفان و زلزله

شود و با مجله هر چه سبب است که نیست هوا باشد و نقص هوا سبب
 و باد طوفان و غیر آن از امراض طبیبیه میگرد و زیرا که هوا میستغنی از
 رافا سد و نقص میگرد اند و نقص اخلاط سرایت میابد و از سر سبب
 بدن میکند و در بوقت مناسبت اجتناب با میمنگی اگر در جای باشد
 که خارج ازین طبیعت باشد داخل نشود و اگر داخل باشد و فرامقدور
 و ممکن باشد فرار نماید و الا بقدر مقدور هوای مجاور خود را تبدیل نماید و تنقیه
 بدن از اخلاط رویت و احتراز نماید اگر طبیب و محققات و ترشیدها و اعتد
 محمود که نورش اخلاط رویت نماید و است ظاهر و هوای تازه را بجای
 و شک و خود سبب بد و ناسخ و مزج و کلاب مطیب نماید
 و الله اعلم بالصواب و اسیب المرجع والمآب و تدوین الفرائض
 من تنقیه و اتفاق جفاف العلم عن سلبه و بمن توفقه و منزه
 المحتاج الى عفو رب العسی عبد الکرم بن محمد بن محمد بن العیسی و بنی

فی الشهر الثالث من سنة الخامسة من عشر الأذل من المائ
 الثانیة من الألف الثانی و المرحوم من کرم الأخوان
 العفسران و الصفح عازلت به

القدم او طغی فی العلم و المحم

لشاد و لا و آخره
 الصلوة علی
 و الله
 م

شهر و راج

بسم الله الرحمن الرحيم

محمد بن اسماعیل بن عقیل و جمعه دو روز از انوار

البر من عمل الصلوة و استغفرت من مکاره الذنوب و نقر

بقصور الالسن عن بلوغ ثنائک کما یلیق بجلالت و عجز العقول

عن ادراک کتب جلالت و منبطل الیک فی انضی علی حبیبک

و ایهن و حیکت الذی انزلت علیه القرآن ثفا للصدور

و ادحی طاعتهم و قوال الایام و الشهور و المصاح

الدرجی اعلام المدنی و تقابض العتد و ثفا و یقی الارض

و السمار و بعد نکاشته صفحہ بیان در قسم پذیرفته

اعلان

اعلان میکرد و که چون حسب الاشارة بالشارع فوایض

فلکنجاب قسی العاب و منیع قباب جمشید بزم رستم

نور با صرة جاده و جلال نور زاهر و این دولت اقبال اعلا

با خلاص سلطان عادل و محاب مطار و در یادل رکن رکین سلطنت

و جاذب اسی رونق افشاده ای ملک تنکلی و نامدار سی بر ارض

سند عظمت و افتخار و رستمی سپاس لار لار ال اعلام و

مشرور و با بر اعداد الدین بسطوته معنوره ترجمه رساله

در انفس المشیخ الرمن بعلم کسکه رقم کمنزین ثابت مان او

صد اقتا آسیننی عبد الکرم بن طریحی الصن و بنی تحریر و

بجای ناقص رسید که بعد از ذکر قوانین حفظ صحی که موضوع

رساله کوره است اشاره به پر رفع بعضی از امراض را

علاوه آن کرد و اندک اندک ترجمه رساله سوره الساعه که در

لفظ و غارت معنی بر نواید و معالجات تحریر مستقی است از اول کتاب
 محمد بن کریم طبیب از منی قدس سره و زاده فی خطیر الله العالی که
 از جمله خلفه و مرید اطباء ای زمان خود بوده و معالجات بسیار عریضه
 می نموده و سبب اوست برود که تحفه محفل عالمی مجامعش را کرده و مأمول
 آنکه منظر نظر گردد و الله العالی و الله العالی و الله العالی و الله العالی
 محمد بن کریم از منی طبیب خرافه افکن بسیار که من و منی در خانه و در
 ابوالقاسم بن محمد الله بود و جمعی از اطباء نیز بودند و حضور او در
 طبیب کو همیشه هر یک از اطباء بقدر علم خود سخن می گفت بعضی از
 ایشان می گفتند که مرضی که علی که از مواد بر در زمان جمع شده
 باشد منسوب تو اند بود که در یک ساعت بر طرف شود بلکه بسیار که
 همان قدر زمان مکند و اما اینکه رفع آن مرض تو اند شد و مطلب این
 آن بود که مردم را با ایشان رجوع باشد و اشاعه داشته باشند

قبول

پس دریافت زیر این را که از جمله علمها بعضی است که جمع شود
 آن در چند وقت و بعد از یک ساعت بر طرف شود و پس طبیبان که
 بعضی اخبار قول او کرده اند پس زیر این گفت که تألیف کنم درین باب
 کتابی که مشتمل باشد بر جمیع امراض آنچنانی که در یک ساعت علاج
 میشود پس من بخانه خود رفتم و این کتاب او ششم و هفتم تمام
 نمودم و در آن و تأسیس این کتاب از او اسامی عدت مثل کتاب
 الابرار بود اسطر آنکه این کتاب دستور طبیب است و الله العالی است
 توضیح دهنده صواب و او بر است و او خوب است و الله العالی است
 بدینستی که دستور من در تألیف کتابها است که بیان کنم کوفتیا
 را که عارض انسان میشود از سر مقدم و این چنین نیست که جمیع امراض
 که از سر مقدم انسان بسیار است از حیثیت او او در یک ساعت
 طرف شود پس این سبب ترتیب اعصابی انسان را که دستور

از

و جسمای بزرگ بسازند و بخورند همان وقت بخور بر طرف می نماید
فی الامراض خفاق عکاش است که غرغره نماید بر لب توت و خر کلپ
 بر رستی که بیشتر و زود می **العلق** هرگاه زو بجای کسی سپید باشد
 عکاش است که غرغره نماید بر که با یکدیگر در کم کسی که در جوب فلان
 میباشد و در میان سرکه که از خمر بر سیده باشد حل نماید و غرغره نماید
 بان بر رستی که در ساعت پاهای سبب باذن الله تعالی **فی الحقیقه**
 در وقت صبحه علاج آن است که بخور نماید طبعش است پس
 بسیار شد به علاج کرده میشود و با من طریق که بک کف جور اور زخم
 با جامی دیگر که آب بر بالای آن چکه گذارند تا نرم شود و بعد از آن
 بیشترند و آب از آن بگیرند و حل نمایند در آن نیمه آنکه از اشق و
 یکد آنکه از جادو شیر و به پیچکانند و او را آنکه از بن پس اگر

لا بد از بوی جوی
 صفت آن که در
 آنکه از رانسته
 آنکه از رانسته
 آنکه از رانسته

سرمی عاوت شود ازین بر سر آب سردی بریزند و از شستن
 باشد و خواه تا سببان در و سر همان وقت بر طرف شود **فی الصرع**
 علاج صرع نیست که بگیرند فستیمون و عاقر قرحا و اسطوخودوس و
 و سفیج را مساوی و بگویند و بپزند و با سوزن طلائی خمیر نمایند و بخورند
 بقدر که در وی قبل از از فستن و به صرع بر رستی که در آن مغممه که در آن
 را خورده باشد صرع نیاید باذن الله تعالی **فی الامراض**
 دومی و طنین صدایت که گاهی در گوش آدمی برسد بدین سببی از
 خارج و علاج آن نیست که حل نمایند چون مصری خوب او را یکم
 و بگوشتن بچکانند بر رستی که ساکن میشود در همان وقت **فی الرعافه**
 خون آمدن از بینی عکاش است که شب بانی بگیرند و با پنجه خوب
 و باغ پسند یا آنکه حجامت آتشی با بطرف که خون سبب بکند از
 بر رستی که ساکن میشود همان وقت **فی البواسیر** عکاش است که

۲۸۴
روز چهارم که بنام روز کواکب
نامند کار را تمام کنند

بخور مناسب بلوف شامی بر رستی که همان وقت ساکن شود و اگر
از لوف شامی دیگر که آنست مثل داخل آن نماید و بخورد و در رستگاری و
ایضا خواهد بود **فی النواصب** علاجش آنست که بپاشند و فوایدی خضر
یا بندهای بر رستی که قطع آمدن حرکت می نماید در همان وقت **غایر آن**
احسنه احتیاجی بدکته آنچنانی که حرکت آن مخلوق بند نشود
یا پیشتر علاج آن آنست که بگزیند از روغن کاه و کسی سال بر آن که نشسته
یا پیشتر فواید بسیار از بنده روغن کاه و سرور و بر زبان جرات
بگذارد پس آن قطع میکند حرکت را همان ساعت آنست که بعد از علما
در سه روز و چهار چوب گوشت می آرد و **فی الجراحات** **الطیبه** در جراحات می آرد
علاج آن آنست که بگذارد در آن صمغ و زنجبیل و بیدار که بکشد
باشند مثل سر یا مارا که فوراً پس بمالد بآن جرات روغن یا بل
خام پس بر رستی که ساکن شود همان ساعت آنست که **الطیبه** **فی السقطه**

در آن کافور و زنجبیل که با روغن کاه و در آن
خون است و زنجبیل و بیدار که بکشد
آن که با روغن کاه و زنجبیل و بیدار که بکشد
که با روغن کاه و زنجبیل و بیدار که بکشد
که با روغن کاه و زنجبیل و بیدار که بکشد

دار فایده

و از جمله چیزهایی که بر طرف میکنند و جمع را از اعضایی که از آن مانده باز دارند
عارض شده باشد اینست که بگزیند آفاقا و صبر و شامی معاف و کل آن
و بگویند هر را که تر کنند بآب مورد تازه و طلا کنند با برنج و کل آن
ساکن میکنند و جمع را همان وقت و بگویند که اگر از آن بهم رسیده باشد
بر طرف میکنند **فی حرقان** در سوخته شدن عضوی از آنست که باهی عارض
میشود از سوختن آنست که جمع شدیدی علاجش آنست که بگزیند مرکب
اصهائی و بپزد و کل سرخ گویند و در آن از هر که ام جزی می تر کنند
را بر روغن کل یا لوس پس ازین او بر آن پاشند پس ساکن میکنند
را آنست که قیام تمام بر و در کمتر از سه روز میشود **فی فروج** **المفتد**
علاجش آنست که بگزیند سم کوهنود و شلخ آنرا پس بپزند آنرا را
و بگویند و بپزند و مخلوط کنند بآن جفت و کل آن روغن و کل آن
گویند و پوست ناز و مورد و از هر که ام قدری با آنکه آبی است بنشیند

تفاوت او و بیرون آید بعد از آن بشیند در آن طفل صلی بر کافور
 که بیرون آید بعد از این صفت میکند بآن پس میکند از اجزای
 پس در همان ساعت ثابت میشود و دیگر بیرون نمیدهد هرگز
فی العولج علاجش آنست که یکدانه از عسل و یک سبب بپزد
 در سنی که تخفیف میدهد فو لنج را یا اینکه بکشد تخم الخمل و بادست
 بیکدانه بپزد اجزای آنرا در یک تخم میخساید از آن سینه
 صاحب فو لنج بخورد و در پس در سنی که فو لنج را بخورد هر دو
 وقت بیرون سنی آنرا که بجمعی و جمعی بهم میرساند در سنی که
 آن جمعی آنست که بیکدانه کف کشنیز و قدری از کوفی و گرد
 و یک کف از سمنه و اجندان فالح و یک کف از حب الرمان و
 مناسب در اجزاء اطبخی که خوب بخت شود و بعد از آن نیمه طلای
 و یک کوفیه بری بر آن بپاشند و بر هم زنند و پاشاد صاحب آنرا

پس در سنی که در همان وقت ساکن میشود آن جمعی باقی
فی الخلفه خلفه اسمی است که اکثر در اطفال بهم میرسد
 مایه بزرگ با شیر و آب اش در همان وقت اطبخ بر طرف میشود
 و دفع نماید اینست که صندل و کافور بر کفش افتاد نمایند و آنرا
 سباده بر کفش ببالند تا لیدن خوبی و اگر فرس کنند روی که
 کفایت نموده روی در باب خلفه ذکر شده به نفع دارد و **فی خیر**
الاستی جوش اطفال حب الرمان و کفشال و زبره چهار دانگ
 بگویند و بار و عن کاه که سه بچون نمایند و با شیر و آب اش در همان
 و خیر کفش بر طرف میشود و اگر مایه بزرگ با شیر و آب اش در همان
 ساکن میباشد **فی عرق النساء** این عرق عظیم و کثیر است
 و صفتی که بر این کوفت کف شده اند از دندانستن این
 این کوفت را و این مایه باشد و طرف حسی از غصص که

که آن تنهایی افضل است تا قدم تحقیق که بمنزله آن بود که با سبک بود
 منفعت آن قول یعنی لیکن غرض ما درین کتاب ایجاد
 اختصار است تا با ایجاد از غرض خود نیستیم و مختصر بنمایم
 علاجش آنست که یکروز صبر است و یکروز یکروز یکروز یکروز یکروز یکروز
 سوره بخوان مصری و یکروز اجزاء او بپزند و حب نمایند و
 بخورند از اینج دست باشد است عمل نماید همان وقت
 بر طرف میشود و تحقیق که معالجه کرم باین دو امر دهری را
 که یکسان بود که قدرت بر خواستش است و نه کرم
 از جانبی که بپایین طرف نشاند از او بیرون آید باذن
 الله تعالی **در کتب و تصنیفات** کاه پیا شد که نشان پیدا
 میزد و ده نسیج با پشته پس میرسد او را نقیب بسیار شد
 و عارض شود و او را خشکی مفاصل و قدرت بر خواستش میداد

اصلاً علاجش آنست که با خنثی او را روغن بماند هر روز
 که باشد پس برستی که با کن میشود مانند کی او همان وقت ممکن
 میشود او را راه رفتن باذن الله تعالی و نفع میکند او را اینکه با
 تا از نو در آب سرد اگر آب همان باشد و در آب گرم اگر نشاند
 باشد بد رستی که بیرون میرود این فعل مانند کی و نقیب امان
 باذن الله تعالی **فی مکه الاطراف** هرگاه عارض شود خارش
 دست و پا در زمستان وقتی که میشود دست خود را با آب سرد
 پس علاج چنین خوارشی آنست که آب گرم شدیداً
 را یک کف نمک داخل نماید و دست و پا را خود را بکشد
 در آن وقت در یک ساعت همان وقت بماند

میشود خارش او باذن الله تعالی تم بحمد الله

توضیح فی در السلطنة

لما الی معناه

شده و الی

اولاً و آخراً

تم

[illegible]

وان
بالتأثير على
بذلك ذنب لوقيل اوليت
مطلقة ثوبه من الحامل ان طوى على الماء
اربع حتى فصل بين الحامل واما ان شاء في العين
فذكر منقول من كتابه في العسل واما في الارز ويزيد حتى يثوي والقيح على السبع
العيون من الدهن السبع كونه من الدهن من العين والقيح على السبع
ويذيب ويترك حتى يبرد ويخلط حتى يثوي ويكفي في العسل كونه على السبع
والدهن مع العصارات في كسوف ذوات الالعيه حتى في السوا فان اردت ان تحبب
والزهر اللطيف في كسوف ذوات الالعيه حتى في السوا فان اردت ان تحبب
فما حتى تنقع راحيتها وتزهر حتى تنفث في السوا فان اردت ان تحبب
فتطير اولاني ماء السجل ويزيد حتى تنفث في السوا فان اردت ان تحبب
عسر تكفي قد تملك ان يارض الحنفه اخرى صغير من الحنفه من الدرع الحاربه
احدها شمع حبش الاخر شارب رومي يؤخذ من الحنفه من الدرع الحاربه
الشمع الابيض من زهر الحنفه الاول بعد سيق منه مقدار اربعة
من كسوف ذوات الالعيه من السوا وان كان لا يثوي في السوا فان اردت ان تحبب
منه كان مساويا ليجل من السوا الى الارز من الدهن الذي كنيته جارة وقيل الطيب الراجحة
الى مقدار الثلث منه من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
حافظ الاطباء من اعضائه من اصل الحنفه من السوا فان اردت ان تحبب
مقدار نصفه من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
من كل واحد من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
الاول من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
في الجارة مثل طول مدية الباجج الداخلة تنقى اجزاء الارز مع القهقهه
صنعه ثم يجاد خلطها بالباطن ويستوفى من راسه ويرفع في حل القهقهه
ثم يستوفى الخلط في الباطن ويستوفى من راسه ويرفع في حل القهقهه
ورها من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
ومن الدهن من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
والسوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
الجاربه من السوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل
والسوا من الدهن الحاربي المكون عليه الكبريت والخل

فاقية
 ايتها الله اولها ما
 يدور على الناحية والذات من خارج
 فليحتمل بعد ذلك في الحقيقة من العلم
 من الامراض وليست في الحقيقة من العلم
 ما سبق فالواحد على المراهجه
 وبصورة الخوض بسببه بحيث
 على القوى وهي غير مستعدة
 والصبر والصبر على البقاء
 سبلة عليها الى افاضات
 والتكليف او قد انقلب سببها فان كان
 سبلة عليها الى افاضات
 والتكليف او قد انقلب سببها فان كان
 سبلة عليها الى افاضات
 والتكليف او قد انقلب سببها فان كان

في الحقيقة من العلم
 من الامراض وليست في الحقيقة من العلم
 ما سبق فالواحد على المراهجه
 وبصورة الخوض بسببه بحيث
 على القوى وهي غير مستعدة
 والصبر والصبر على البقاء
 سبلة عليها الى افاضات
 والتكليف او قد انقلب سببها فان كان
 سبلة عليها الى افاضات
 والتكليف او قد انقلب سببها فان كان

